శ్రీః

సంస్కృతాంధ్ర పదార్ణవము

ఇది

'విద్యారణ్య పంచానన' 'విద్యావాచస్పతి'
శ్రీమాన్ విక్రాల రామచంద్రాచార్యులవారి
ద్వితీయపుత్రుఁడు, అనేక సంస్కృతాంధ్ర
కావ్య-భాణ-ప్రహసన-వ్యాఖ్యాన-పీఠికా-
చరిత్ర-వ్యాస-రచయితయు నైన
మహాకవి సుధీమణి

విక్రాల శేషాచార్యుల గారిచే

విరచితమైన
పర్యాయ పదనిఘంటువు

ప్రచురణ

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ

కళాభవనము, సైఫాబాదు, హైదరాబాదు-500 004.

ప్రథమ ముద్రణము
నవంబరు, 1976
ప్రతులు 1,000

వెల రూ. 8-00

Paper used for the printing of this Book was made available by the Govt. of India at Concessional rate.

ముద్రణ
బి. వి. ఆర్. బాల్‌రెడ్డి అండ్ కంపని,
సికింద్రాబాదు (ఆం. ప్ర.)

తొలిపలుకు

ఆంధ్రప్రదేశ సాహిత్య అకాడమీ చేపట్టిన ప్రామాణిక గ్రంథప్రచురణ ర్యక్రమంలో ఉత్తమ నిఘంటు ప్రచురణం ఒకటి. ఈపథకం క్రింద తెలుగు-ంగ్లీషుకోశము, ఇంగ్లీషు-తెలుగు నిఘంటువు, ఆంధ్ర-సంస్కృతకోశము, కొన్ని ాండలికపదకోశములు, వృత్తిపదకోశములు ఇంతకు పూర్వమే ప్రచురితమై వి. ఇపుడు శ్రీ విక్రాలశేషాచార్యులుగారు రచించిన "సంస్కృతాంధ్ర పదార్ణ ము" అనే కోశగ్రంథం పూర్వభాగాన్ని ప్రచురిస్తున్నాము. ఈ కోశ గ్రంథానికి ధునికమైన కోశగ్రంథానికి కొంత భేదంఉన్నది. ఇది అకారాదివర్ణక్రమంలో క, విషయక్రమాన్ని అనుసరించి వ్రాసిన కోశం. స్వర్గవర్గమూ, మనుష్య ర్గమూ అని రెండువర్గములుగా విభజించిన ఈ పూర్వభాగంలో దాదాపు 2,200 పసిద్ధ పదాలు ప్రధాన శీర్షికలుగా ఇచ్చి, వాటిక్రింద మొదట సంస్కృతపర్యాయ దాలూ, వాటి దిగువ తెలుగు పదాలూ ఇవ్వడం జరిగింది. ఈప్రధానపదాలను న్వేషించుకోవడంలో సౌకర్యం ఉండడానికై చివర ఆపదాలన్నీ అకారాది వర్ణ కమంలో ఇవ్వబడినవి. దాని సహాయంతో కావలసిన పదము గ్రహించి దాని ంస్కృత పర్యాయపదాలూ, తెలుగు పర్యాయపదాలు కూడా తెలుసుకోవ ానికి వీలవడంచేత ఈ కోశము ఉభయభాషాజ్ఞానానికి సహాయకారిగాఉంటుంది. దే ఈ కోశంలోని వైశిష్ట్యం.

తాము శ్రమించి వ్రాసిన ఈ కోశాన్ని ప్రచురించే ఈ సదవకాశాన్ని ాహిత్య అకాడమీకి కలుగచేసిన శ్రీ విక్రాల శేషాచార్యులవారికి అకాడమిపక్షాన ృతజ్ఞతలు.

హైదరాబాదు
25-11-1976

దేవులపల్లి రామానుజరావు
కార్యదర్శి

శ్రీః

శ్రీమతే హయగ్రీవాయ నమః

సంస్కృతాంధ్రపదార్ణవ

పీఠిక

శ్రీ వేంకటేశో జయతాత్ జ్యోతిషం ప్రాహ యస్య దృక్
పాదూః పదాగమస్రష్ట్రి వేదాత్మా స్యందనోఽపిచ॥

జనులు మాటలాడుకొను భాషలయందు ఒక్క అర్థమునకు పెక్కు శబ్దములును, ఒక్క శబ్దమునకు పెక్కు అర్థములునుఁ గలిగియుండును. వీటికి వరుసగ పర్యాయపదము లనియు, నానార్థము లనియుఁ బేరు. ఈ పర్యాయ నానార్థముల నెఱుంగవలె నన్న నిఘంటువులే శరణ్యము. ఇందులోఁ బర్యాయ పదజాలము నధికముగను నానార్థములను దిఙ్మాత్రముగను బోధించుటకు సంస్కృతమునందు అమరకోశము, త్రికాండశేషము, వైజయంతి శబ్దార్ణవము మున్నగునవియు, ప్రత్యేకించి నానార్థములనే బోధించుటకు నానార్థరత్నమాల, నానార్థరత్నకోశము, విశ్వప్రకాశము, మేదినీకోశము మొదలగునవి యేర్పడి యున్నవి. అట్లే యాంధ్రములోను తొలి తెగకు నాంధ్రభాషార్ణవము, ఆంధ్రపదాకరము. వేంకటేశాంధ్రము, మున్నగునవియు, రెండవతెగకు (ఆంధ్ర) నానార్థరత్నమాల, ఆంధ్రనానార్థదీపిక మొదలయినవియుఁ గొన్నిగలవు. కాని సంస్కృత నిఘంటువులు సంస్కృత పదములను, తెలుఁగు నిఘంటువులు తెలుఁగు పదములనున్ను బోధించునే గాని ఇరుబాసలలోని పేళ్లను బోధించవు. సంస్కృతాంధ్రములకు తల్లిబిడ్డలకు వంటి సంబంధము కలదని పెద్దలు నుడివెదరు. కాన నీ యిరుభాషలలోని పేళ్లను నుడివెడి నిఘంటు వొకటి యెంతేని యావశ్యకము.

ఇదివరలో సంస్కృతాంధ్ర నిఘంటువు, ఆంధ్ర సంస్కృత నిఘంటువు అను పేర రెండు మూఁడు నిఘంటువులు ప్రచురింపఁబడి యున్నను అవి అకారాది వర్ణక్రమమున శబ్దార్థములను కొంత బోధించు లఘునిఘంటువులే కాని యుభయభాషలయందలి పర్యాయపదజాలమును (పేళ్లను) బోధించునవి కావు.

కావున నీ లోపమును బాప "నీపేళ్లిచ్చట చెప్పఁబడియుండు" నని యూహించి స్థానము నెఱింగి చూచుకొనుటకు సులభముగ నుండునట్లు అమర

కోశాంధ్ర భాషార్ణవములయందువలె కాండములను వర్గములను యేర్పఱచి, ఇతర నిఘంటువుల నుండియుఁ గొన్ని పర్యాయపదములను నాయా తావులఁ గూర్చుచు నాతి సంక్షేప విస్తరముగ నీ నిఘంటువును రచియించినాఁడ. వస్తువు యొక్కయో గుణముయొక్కయో పని యొక్కయో లేక మరి యే యితర విషయముయొక్కయో వాడుకలో నుండు నొకపేరును శీర్షికగా మీఁద వ్రాసి దాని క్రింద ముందుగ సంస్కృతనామములు వాటిదిగువ తెలుఁగు పేళ్లను వ్రాసి యన్నిఁటికిని రెండు భాషలయందలి పేళ్లు వ్రాయఁబడినవి. ఈ మున్నుగు రచనాప్రకారము ముందు రచనావిధానక్రమమున నెఱుకపడఁగలదు. కవికి నొక్కొకప్పుడు విశేషముగ పదజాలమన్వేషింపవలసివచ్చును. భాషాలోలురకు నొక్కొక్కప్పుడు పదజాలము నెఱుంగఁ గోరిక పొడముచుండును. ఇది యా యిరువురికి నుపయుక్తము కాఁగలదని విజ్ఞానాధికులైన సహృదయుల మాటలం బట్టి విశ్వసించుచున్నాఁడ.

అర్థపరిజ్ఞానమునందు పాఠకుల సౌలభ్యముకొఱకు పదము లిందు ఛందోబద్ధముగాఁ గాక విడివిడిగా వ్రాయఁబడినవి.

పర్యాయపదములు రెండు భాషలలో నొక్క శీర్షిక క్రిందనే వచ్చి - నానార్థపదములు వేరువేరుగ రెండు శీర్షికలుగ వ్రాయవలసివచ్చినందున నావర్గ మందు వ్రాయఁబడలేదు[1]. సంస్కృతములో నానార్థములను విపులముగనెఱుంగఁ దలఁచినచో తారానాథుని వాచస్పత్యము, పరవస్తు శ్రీనివాసాచార్యులవారి సర్వ శబ్ద సంబోధినియు, ఆంధ్రములో బహుజనపల్లి (బ) సీతారామచార్యులవారి శబ్దరత్నాకరము పం. తిరువేంకటాచార్యులవారి శబ్దార్థకల్పతరువు మొదలుగాఁ గల కోశములు చూడఁదగును.

అకారాది నిఘంటువు లొకవిధమున నానార్థ నిఘంటువు లనియే నుడువుఁ దగును. అందు శబ్దముల కన్నియో కొన్నియో యర్థములే వివరింపఁబడు గాదే? అమరకోశాంధ్రభాషార్ణవముల వంటి పెక్కు నిఘంటువులనుండి యేర్చి కూర్చినం గాని ఒకవస్తువుయొక్కయు దాని సంబంధమయిన నితర వస్తువులయొక్కయు వాటి అంగోపాంగముల (భాగముల) యొక్కయుఁ బర్యాయపదసంపత్తి

---

1 ఇట్లు కలియని రీతితోనే ఉభయభాషలలోని నానార్థవర్గములనున్న ముందు చాలవరకు వ్రాసితిని.

యెఱుంగ శక్యముకాదు. అందును ఒక్కొక జాతి వస్తువుల పేళ్ల నొక్కొక్క వర్గమునం జెప్పినచో నీ వస్తువుయొక్క దీనిసంబంధమైన నితరవస్తువుల యొక్కయు వాటి యంగోపాంగములయొక్కయుఁ బేళ్లు ఈవర్గములో నీతావున వ్రాయఁబడియుండునని యూహించి చూచుకొనుటకు సులభముగ నుండును. ఇట్లు ఒక్కొక్కజాతి వస్తువులయొక్కయి తత్సంబంధములైన యితర వస్తువులయొక్కయు వాటివాటి భాగములయొక్కయుఁ బేళ్లను ఒక్కొక వర్గములోఁ జెప్పినచో నొక్క జాతివస్తువుల నన్నిఁటిని ఒక్కచోట (వాఁటి నామాంతరములతోటి) ఎఱుంగ శక్యమగును. కనుక నిఘంటు విందుకొఱకు ప్రారంభింపఁబడి చాలవఱకు సమగ్రముగనే నెరవేర్పఁబడినది.

ఆంధ్రభాషార్ణవమంతయు నమరకోశముయొక్క వర్గక్రమముతోనే విరచితమైనను అమరమునందలి లింగాది సంగ్రహవర్గమునకు అందు బదులు వర్గము లేక క్రియావర్గము రచింపఁబడియున్నది. దాని నిందు వదలి సంస్కృతములో భట్టమల్ల విరచితమైన ఆఖ్యాత చంద్రిక ననుసరించి యిట్లే మూఁడు కాండములు నందు వర్గములను నేర్పఱచి క్రియాపదబోధకమైన యుత్తరఖండమును దీని వెంటనే రచింపనున్నాఁడ. అందు (సం) అస్తి - భవతి - విద్యతే - (ఆం) కలదు - ఉన్నది - మొదలగునట్లు ఒక్క అర్థముగల క్రియాపదములు కాండ వర్గ విభక్తములై విరివిగ వ్రాయఁబడెడు.

ఇందు తత్సమములు మొదల ౪ - ౫ వర్గములయందు దిఙ్మాత్రము వ్రాయఁబడినవి. సంస్కృతశబ్దము లన్నియు తెలుఁగు విభక్తి వర్ణకములనుఁ జేర్చినచో తత్సమము లగును. ఇందలి సంస్కృతనామముల నన్నిఁటిని అట్లు చేసి క్రమ్మఱ తెలుఁగు పర్యాయపదములయందు వ్రాసినచో చర్విత చర్వణము గ్రంథవిస్తర మగునని వ్రాయనైతిని. బుద్ధిమంతులు సంస్కృత నామములనుఁ జూచి వాటికి తత్సమరూపములను ఊహించుకొనఁ గలిగెదరు. ఐనను తత్పరిజ్ఞానార్థము ఒక చిన్నిసూత్ర గ్రంథమును రచియింప సంకల్పము కలదు.

నారాయణా ద్యర్థములయందు "జహ్ను" ప్రభృతిశబ్దములు ఆర్షగ్రంథములయందును త్రికాండ శేషాదికోశాంతరములయందునుఁ బ్రయుక్తములైననుఁ దొలుత నివి కావ్యములం దెచ్చటను ఆ యర్థములయందు ప్రయుక్తములుగాఁ గనుపించలే దని తలంచి వ్రాయమాని - సాపు వ్రాయునపుడు "న హి సర్వ

స్సర్వం జానాతి" యను న్యాయంబున నేవో కొన్ని గ్రంథములం జదివిన నేను నీ యర్థములలో నీశబ్దములనుఁ బ్రయోగించియుండు కావ్యములఁ జదివియుండ ననియు, నిఘంటుకర్తలు మహాకవి ప్రయుక్తములు కానిదే కేవలము వ్యుత్ప త్తినిఁ బట్టి యీయర్థములలో నీశబ్దములను ప్రయోగించి యుండరనియు నెంచి కొన్నిఁటి జేర్చి వ్రాసితిని.

ఇందు వ్రాసిన ఉభయభాషాశబ్దములకు వ్యుత్పత్తులును ఉదాహరణము లును క్రమముగ పద్య (శ్లోక) నిఘంటువుల వ్యాఖ్యానములయందు, నకారాది నిఘంటువులయందును, నెఱుంగఁదగును.

విశేష్యనిఘ్నవర్గమునందు - భోజ్య - భోక్ష్యమాణ - భుజ్యమాన - భుక్తవ - ద్భుంజ - ద్భోక్ష్యత్ - మొదలుగాఁగల అర్థముగల శబ్దములు భుక్తాద్యర్థముల ప్రక్కన వ్రాయఁదగినవైనను అమరము ననుసరించి గ్రంథ విస్తర భీతిచేత వ్రాయమానితిని. అవ్యయవర్గమునందును నిదేకారణముచేత ఉత్థాప్య - ఉత్థాపయిత్వా మున్నగు పదములును వ్రాయఁబడవయ్యె. ఇట్టులే యాంధ్రమునందును.

ప్రమాదో ధీమతామపి, అని యుండ నాబోటి యల్పబుద్ధికి యిట్టిమహా కార్యమునందు దొసఁగులు పొసఁగక నుండునా? కావున సహృదయులు దొసఁగులఁదెలిపి దిద్దించి నన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయఁ బ్రార్థించుచున్నాను.

ఈనిఘంటువునుఁ జూచి సంతోషముతోఁ దమ తమ సదభిప్రాయముల నొసఁగిన విద్వన్మహాశయులకు నాకృతజ్ఞతావందనములను దెలుపుకొను చున్నాను.

ఈనిఘంటువును వ్రాయ మొదలిడినది మొదలు అత్యాదరముతో వ్రాయు పుస్తకములు మొదలైనవాఁటి నొసఁగుచు గ్రంథరచనకు అత్యుత్సాహమును గలిగించుచుండిన మామిత్రులు భాషాసేవాతత్పరులయిన మ-రా-శ్రీ ఉల్చి చెంచు రామిరెడ్డి బి. ఏ. గారికి నాకృతజ్ఞతనుఁ దెలుపుకొనుచున్నాను.

ఇట్లు

విక్రాలం శేషాచార్యులు

రచనావిధానక్రమము

౧. ఇందు వస్తువున్నగు అన్నిఁటికి నలవాటులో నుండు ఒకటి లేక రెండు పేళ్లను పైన శీర్షిక వ్రాసి వాటి క్రింద మొదట సంస్కృతనామములు వాని దిగువ ఆ సంస్కృతనామములకు సంబంధించిన తెనుఁగు పేళ్లను వ్రాయంబడును.

౨. సంస్కృతభాషయందలి పేళ్లను ప్రతిపాదించుటయందు అమరకోశముయొక్కయు ఆంధ్రభాషయందలి పేళ్లనుఁ బ్రతిపాదించుటయందు ఆంధ్రభాషార్ణవముయొక్కయు వరుస అనుసరింపఁబడును.

౩. కొన్నిపట్టుల నీనిఘంటువులలోని వరుసకంటెను నితర నిఘంటువుల లోని వరుస బాగుగ నున్నచో నచ్చటమాత్రము ఆవరుస ననుసరించి వ్రాసి క్రమ్మఱ నీనిఘంటువుల వరుసయే అనుసృత మయ్యెడి - ఉదా - ఇందులో సరస్వతీ నామములు అమరము ననుసరించి వాగ్వర్గమునందుఁగాక త్రికాండ శేషము ననుసరించి స్వర్గవర్గములో బ్రహ్మపర్యాయములవద్ద చేర్చఁబడినవి. ఆంధ్రములో-వజ్రమణి కాంతిపేళ్లు ఆంధ్రభాషార్ణవము ననుసరించిసంకీర్ణ వర్గములోఁగాక వైశ్యవర్గములో వజ్రమణి పేళ్లవద్దనే చెప్పఁబడినవి.

౪. ప్రతిశీర్షికక్రిందను దానికిఁ జెందిన పై రెండు నిఘంటువులలోని పర్యాయపదజాలమును వ్రాసి అందులేని పర్యాయములనుఁ గొన్నిఁటిని త్రికాండ శేషము ఆంధ్రపదాకరము మొదలైన ఉభయభాషలయందలి నిఘంట్వంతరముల నుండి యెత్తి వ్రాయఁబడును.

౫. ఒక వస్తువునకుఁ జెందిన వస్త్వంతరముల పేళ్లు అమరకోశాంధ్ర భాషార్ణవములలో లేనిచో అవి అన్య నిఘంటువులనుండి గ్రైకొని వాటివద్ద వ్రాయఁబడును. ఉదా—సంస్కృతములో దేవతలపేళ్లవద్ద అమరముశో లేని దేవసంఘము పేళ్లును, స్వయముగనే దేవతలుగఁ బుట్టినవారి పేళ్లు మొ॥ ఆంధ్రములో దిగ్వర్గమునందు మేఘ విశేషనామములవద్ద బడగొండ పేళ్లు.

౬. సంస్కృతములో నొకతెగకు సంబంధించిన పర్యాయపదములు అమరకోశ త్రికాండశేషములయందు వేరువేరు వర్గములయందుఁ జెప్పఁబడి యున్నచో దీనియందు నట్టులే చెపఁబడును. కారణము అవి రెండు తావులను చెప్పఁదగుటచేత. ఉదా—నటపర్యాయములు అమరకోశముననుసరించి శూద్ర

వర్గమునందును, త్రికాండశేషము ననుసరించి నాట్యవర్గమునందును, దీని ననుసరించి తఱచుగా నాంధ్రములోని పేళ్లను ఇట్టులే వ్రాయఁబడును.

౭. (1) పర్యాయపదజాలమునందు ఒక్క తాత్పర్యముగ పేళ్ల వరుసగ వ్రాయఁబడును. ఉదా—దేవతలపేళ్లలో సం॥ అమృతాంధసః-అమృతోదనాః - సుధాభుజః మొ॥ ఆంధ్రములో స్వర్గనామములయందు - వేల్పుచెంకి - వేల్పుబాలెము - జేజేలపట్టు - మొ॥

(2) ఒకదానికి సంబంధించిన పేళ్లను వ్రాసిన కొంతకాలమునకు క్రొత్త నిఘంటువులనుఁ జూచి వాటి నుంచియు నాపేళ్లను చేర్చుటచేత పై నియమము చాలవఱకు నతిక్రమింపఁబడుచుండును.

౮. పర్యాయపదములలో ఒక్క తాత్పర్యముగల పదములను వరుసగ వ్రాయుటచేత ఒక్కలింగముగల శబ్దములు ఒక్కమారు గాక పలుమారు వచ్చుచుండును. ఉదా—సంస్కృతములో - వజ్రాయుధనామములయందు శతకోటిః - పు॥ శతధారం - శతారం - న॥ గిరికంటకః - పు॥ మొ. తెలుఁగు పేళ్లయందు - నిట్టి నియమముచేత దేశ్యవైకృతపదములు వరుసగా నొక్కమారు గాక పలుమారు వచ్చుచుండును.

౯. ప్రతిశీర్షిక క్రిందను సంస్కృతనామములలో ఒక్క లింగముగల కొన్ని పర్యాయ పదములువ్రాసి ఆ యన్నిఁటి చివరయందు ఆలింగమునుఁ దెలుపు సంకేతాక్షరము వ్రాయఁబడు.

౧౦. తెలుఁగు పేళ్లయందు దేశ్యవైకృత శబ్దములు మాత్రము వ్రాయఁబడును. సంస్కృతమునందలి సమస్తశబ్దముల మీఁదను తత్సమములను సాధించవచ్చును. వాఁటి నన్నిఁటిని గ్రంథవిస్తర భయముచే వ్రాయమాని ప్రథమమున ౪-౫ వర్గములలో ప్రతిశీర్షిక క్రిందనుండు పర్యాయపదజాలము క్రిందను ఒక్కొక్క అంతమునందలి ఒక్కొక్క లింగముగల శబ్దమును దిఙ్మాత్రము వ్రాయఁబడును విశేషముగలచోట అచ్చటచ్చటను వ్రాయఁబడును. ఉదా-వారివర్గములో సంద్రము - సంద్రుఁడు - సముద్రము - సముద్రుఁడు.

౧౧. అనింద్యగ్రామ్యము వ్రాయఁబడును.

౧౨. పాఠాంతర మనునది అమరకోశమునందలిది.

౧౩. పక్షాంతరము సమస్త గ్రంథములలోనిది.

౧౪. కొన్ని యర్థములయందు - ఆంధ్రభాషలో లేక వ్యవహారమునం దుండెడు బరాతము మొదలయిన అన్యభాషాపదములు లక్ష్మీనారాయణీయము ననుసరించి గ్రామ్యములని యిందుఁ జేర్చఁడమైనది. బరాతము-హిందీ యని శబ్దరత్నాకరము గ్రామ్యమని లక్ష్మీనారాయణీయము.

౧౫. గ్రంథలాఘవార్థము సంస్కృతములో పుల్లింగశబ్దములకు దాని సంకేతమైన "పు" అను అక్షరము సులభమైన పట్టుల వ్రాయఁబడును. తెలుగు పేళ్లలో వైకృత గ్రామ్యపదములకు మాత్రము "వై" 'గ్రా' అని ఆయా సంకేతితాక్షరములు వ్రాసి దేశ్యపదములకు దానికి సంకేతికమైన "దే" అను నక్షరము వ్రాయఁబడదు. మతాంతరముండుచోట నావిషయము తెలుపఁబడును.

౧౬. సంస్కృతములో అ. ఇ. ఉ. అంతములుగాఁగల పుల్లింగ నపుంసక లింగశబ్దములకును అంతబోధకమైన సంకేతితాక్షరములు వ్రాయఁబడక శబ్దముల చివరయందు ఆయా లింగసంకేతితాక్షరములు మాత్రము వ్రాయఁబడును.

౧౭. పక్షాంతరమందు అ, ఇ, ఉ అంతముగాఁగల పుల్లింగ నపుంసక లింగశబ్దములకు ఆ, ఈ, ఊ అంతముగాఁగల స్త్రీలింగ శబ్దములకును వాటి సంకేతితాక్షర మివ్వఁబడును. ఉదా—అప్సరసలపేళ్ల యందుఅప్సరసః-స్, బ॥ అప్సరాః-ఆ, బ॥ అప్సరసాః - ఆ, బ॥ ఇది ఆకారాంత స్త్రీలింగ శబ్దమున కుదాహరణము. ఇట్లే కడమవాఁటికిని ఆయా తావులఁ దెలుపఁబడును.

౧౮. సంస్కృత శబ్దములయందు లింగముయొక్కయు అంతముయొక్కయు, ఆంధ్రమునందు దేశ్య వైకృత గ్రామ్యములయొక్కయు సంకేతాక్షరములు శబ్దముల చివరయందు వ్రాయఁబడును. పక్షాంతర పాఠాంతరముల సంకేతాక్షరములు శబ్దముల మొదట ( ) కుండలీకరణమునందు వ్రాయఁబడును.

౧౯. ఇందు సంస్కృతాంధ్ర పర్యాయములయందు నిత్యద్వివచన నిత్య బహువచన శబ్దములకునుఁ దప్ప కడమ సర్వశబ్దములకును ప్రథమైకవచన రూపము మాత్రము వ్రాయఁబడును. దేవతలపేళ్లు మొదలగు కొన్నిచోట్ల శబ్ద

ములు ఏక వచనములుగఁ జెప్పఁదగియున్నను తఱచుగా బహువచనమునందే ప్రయుక్తము లగుటవలన అట్లే వ్రాసి అచ్చట ఆవిషయము తెలుపఁబడును.

౨౦. ఏకవచన శబ్దమునకు దురూహ్యమైన బహువచనరూపము, బహువచనమునకు ఏకవచనరూపమును ఒక్కొక్క శబ్దమునకు వ్రాయఁబడెడి. **ఉదా-**స్వర్గవర్గమున-దేవళ్లు. (దీని బహువచనము దేవర.)

౨౧. చదివెడి వారికి చక్కఁగఁ దెలియుటకై అర్థములోనగునది తఱచుగ సంధిలేక వ్రాయఁబడును.

ఈరచనా విధానక్రమము సంజ్ఞావివరణ పట్టికయు నామబోధకంబైన పూర్వఖండమునకుఁ సంబంధించినది. క్రియా పదబోధకంబైన ఉత్తరఖండమునకుఁ జెందిన యిట్టి పట్టికలు భిన్నప్రకారములు గాన నందే వ్రాయఁబడెడి.

ఈనిఘంటువులోఁ బ్రతివస్తువునకు వ్యక్తికి గుణమునకు పనికి అలవాటులో నుండు ఒకటి లేక రెండు పేళ్లను పై శీర్షికగ వ్రాసి క్రింద పేళ్లు వ్రాయఁబడినవి. కాన మొదట శీర్షికల అకారాది విషయసూచికలో, అక్షరముల వరుసలో కావలసిన వాఁటిపేరును అవి ఉన్నపుట యొక్క సంఖ్యను చూచి - ఇష్టవస్తునామమును సులభముగ గ్రహింపవచ్చును.

సంజ్ఞావివరణ పట్టిక

సంకేతములు.	వాటి స్వరూపార్థములు.
అ	అకారాంతము. (ఇట్లు అ. ఆ. ఇ. ఈ. ఉ. ఊ. ఋ. ఐ. ఓ. ఔ. చ్. జ్. త్. ద్. ధ్. న్. ప్. భ్. ర్. వ్. శ్. ష్. స్. హ్. అను వర్ణములు కలచో ఆయా అంతములుగ చెప్పుకొనవలెను. ఉదా – ఆకారాంతము. ఇకారాంతము. ఈకారాంతము. చకారాంతము. జకారాంతము. తకారాంతము. భకారాంతము. హకారాంతము అని.)
పు.	పుల్లింగము
స్త్రీ.	స్త్రీలింగము
న.	నపుంసకలింగము
ప్స.	పు॥ స్త్రీలింకము
ప్న.	పుంనపుంసకలింగము
స్న.	స్త్రీనపుంసకలింగము
త్రి.	త్రిలింగము
ప.	పక్షాంతరము
పా.	పాఠాంతరము
రూ.	రూపాంతరము
ఏ.	ఏకవచనము

సంకేతములు.	వాటిస్వరూపార్థములు.
ద్వి.	ద్వివచనము
బ.	బహువచనము
ఉదా.	ఉదాహరణము
అవ్య.	అవ్యయము
అప్ర.	అప్రయుక్తము
ఉభ.	ఉభయము (కొన్ని యర్థములందు అచ్చతెనుఁగును, కొన్ని యర్థముల యందు సంస్కృతమునైనపదము)
యుగ.	యుగళము. (కొన్నియర్థములయందు దేశ్యమును, కొన్ని యర్థముల యందు వైకృతమునైన పదము.)
వై.	వైకృతము.(ప్రాకృతసమమును,సంస్కృతప్రాకృతభవమునైనపదము.)
మి.	మిశ్రము. (సంస్కృతాంధ్రములు కలసినశబ్దము.)
క్రి.విశ.	క్రియావిశేషణము.
గ్రా.	గ్రామ్యము. అనింద్యము.
దే.	దేశ్యము .
మొ.	మొదలైనవి.
ద్వ.	ద్వయము. (వైకృతమును, దేశ్యము మిశ్రమైన పదము.)

ఈ నిఘంటురచనయందు పదములనేకరించుట కొఱకుఁ గైకొనిన నిఘంటువులు, తత్కర్తలు.

(సంస్కృత నిఘంటువులు)

అ. కో.	అమరకోశము	అమరసింహుఁడు
అ. ఖం.	అమరఖండనము	శ్రీహర్షుఁడు
గు. ప్ర.	గురుబాలప్రబోధిక (అమరకోశమునకు సంస్కృతాంధ్రవ్యాఖ్య)	తాళ్లపాక తిరువేంకటాచార్యులు
ం	ఏకాక్షరకోశము	కర్తపేరులేదు.
త్రి. శే.	త్రికాండశేషము	పురుషోత్తమదేవుఁడు.
ద్వి. కో.	ద్విరూపకోశము.	శ్రీహర్షుఁడు
ధ. ని.	ధనంజయనిఘంటువు.	ధనంజయుఁడు
వై.	వైజయంతి	యాదవప్రకాశులు
హా. రా.	హారావళి	పురుషోత్తమదేవుఁడు
స. శ. సం.	సర్వశబ్దసంబోధి (అకారాదివర్ణక్రమనిఘంటువు.)	పరవస్తు శ్రీనివాసాచార్యులవారు.
శ. స.	శబ్దార్థ సర్వస్వము.	పరవస్తు వేంకటరంగాచార్యులవారు.
వా.	వాచస్పత్యము.	తారానాథ తర్కవాచస్పతి
సం. ని.	సంస్కృతాంధ్రనిఘంటువు	వెత్సా వేంకటశేషయ్యగారు

వీటినుండియే కాక వ్యాఖ్యానములయందు అచ్చటచ్చట నుట్టంకితములై యుండు విశ్వప్రకాశిక శబ్దార్ణవము పర్యాయార్ణవము పర్యాయరత్నము పంచాశన్నిఘంటుసారము మున్నగు పెక్కుకోశములలోని శబ్దములున్ను గ్రహించి యిందు చేర్పంబడినవి.

ఆంధ్రనిఘంటువులు

ఆ. సం.	ఆంధ్రనామ సంగ్రహము	పైడిపాటి లక్ష్మణకవి.
ఆం. శే.	ఆంధ్రనామశేషము	అడిదము సూరకవి.
ఆం. ప.	ఆంధ్రపదాకరము	శ్రీ రాజా త్యాడ పూస పాటి వీరపరాజు బహదరుగారు.
ఆం. భా.	ఆంధ్రభాషార్ణవము.	కోటి వెంకన్నార్యుఁడు
వేం.	వేంకటేశాంధ్రము	గణపవరపు వేంకటకవి.
సాం. ని.	సాంబనిఘంటువు	కస్తూరి రంగకవి.
శ. రము,	శబ్దరత్నాకరము (అకారాదివర్ణక్రమ నిఘంటువు)	బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులవారు.
ల. నా.	లక్ష్మినారాయణీయము.	లక్ష్మినారాణశాస్త్రులుగారు.
ఆం. దీ.	ఆంధ్ర దీపిక	చుండూరు రంగనాయకులుశ్రేష్ఠిగారు
ఆం.సం.ని	ఆంధ్రసంస్కృతనిఘంటువు	కాశీకృష్ణాచార్యులవారు.

సూచ:— సంస్కృతములోను ఆంధ్రములోను ఈ అకారాది నిఘంటువులలో పదములకు వ్రాసియుండు అన్నియర్థములు కాక సుప్రసిద్ధార్థములు మాత్రమే గ్రహించి యిందు చేర్చఁబడినవి.

ఉదా:— కోక-షడ్బిందుశబ్దములు ఇందువిష్ణుపర్యాయములలో వ్రాయఁబడవు. అవి పక్షి-కృమి విశేషములందే వ్రాయఁబడు. వి. శే.

Viswanadha Satyanarayana, M. A., **Vijayawada-2**
Date : 26. 8. 1959

శ్రీమాన్ విక్రాలశేషాచార్యులవారు చాలశ్రమపడి "సంస్కృతాంధ్ర పదార్ణవముఅన్న సర్వసంస్కృతాంధ్ర నిఘంటు గత శబ్దసముదాయమును నిఘంటు మర్యాదానుసారముగా సంకలనముచేసిరి. అమరము, త్రికాండశేషము,ధనంజయ నిఘంటువు, హారావళి, ఏకాక్షరకోశము, సర్వశబ్దసంబోధిని, శబ్దార్థ సర్వస్వము, మొదలయిన సంస్కృత నిఘంటువులలోని సర్వశబ్దములు తీసి అమరకోశానుసారముగా కాండత్రయవిభాగము, వర్గవిభాగముగా నీ సర్వశబ్దములకు నెదురుగా వాని వాని తెలుగు శబ్దములు ఆంధ్రభాషార్ణవము, ఆంధ్రపదాకరము, వేంకటేశాంధ్రము, ఆంధ్రనామ సంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు మొదలయిన యాంధ్రనిఘంటుగత సర్వశబ్దములను వ్రాయుచు నీ మహా గ్రంథమును రచించినారు. ఇది చాల గొప్ప ప్రయత్నము. ఇట్టి గ్రంథమాంధ్రభాషకెంతో యవసరము. నేటి యింగ్లీషు సంప్రదాయానుసారమైన అకారాద్యక్షర నిఘంటువులలో ఆశబ్దము పాఠకునకు తెలిసినప్పుడే చూడగలడు. ఈ పూర్వ నిఘంటువులలోని వర్గవిభాగమువలన ఆశబ్ద మావర్గమునకు సంబంధించినదని తెలిసికొని చూడవచ్చును. ఇది సంప్రదాయసిద్ధమయిన నిఘంటు ప్రణాళిక. శ్రీ ఆచార్యులవారు సర్వ నిఘంటు గత శబ్దములు నిఘంటు మర్యాద చెడకుండఁ జేసిన యీ సంకలనము చాల ప్రశంసనీయము. చాల యుపయోగకరము. దీనిని ఎంత చెప్పినను ప్రశంసచాలదు. ఈ గ్రంథము ముద్రితమైనచో నెంతయో కొఱంత తీరగలదని నా యభిప్రాయము.

విశ్వనాథసత్యనారాయణ

శ్రీలక్ష్మీ హయగ్రీవో విజయతేతరామ్

శ్రీమాన్ బ్ర॥ శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు (కవిసమ్రాట్) "సంస్కృతాంధ్ర పదార్ణవము" పై నొసంగిన అమూల్యాభిప్రాయముతో నేను, మనోవాక్కాయములయందుఁ బూర్తిగ నేకీభవించితిని.

27-8-59 కాశీకృష్ణాచార్య.

గుంటూరు.

శ్రీః

రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ

20-9-1959

శ్రీ విక్రాలశేషాచార్యులుగారు ఎన్నోయేండ్లుగా పరిశ్రమించి రచించిన "సంస్కృతాంధ్ర పదార్ణవము" ను స్థాలీపులాక న్యాయమున చూచితిని. వారి పరిశ్రమ కాశ్చర్యపడితిని. సాంప్రదాయికమైన పాండిత్యము, విసుగు విరామములులేని పారమార్థిక పఠనపాఠనములు, లోకోపకారదృష్టి - కలవారికి మాత్రమే యీపని సాధ్యము. ప్రాచీన సంస్కృత నిఘంటువులను తెలుగు నిఘంటువులను పరిశీలించి, వానియందలి పదార్థముల నేరుపరిచి, సంస్కృతాంధ్రములను ఎదురుబదురుగా పదప్రతిపదములుగా ఇందు వీరు నిబంధించినారు. అచుంబితములైన తెలుగు సంస్కృతపదములెన్నో వందల కొలదిగా ఇందు చూడవచ్చును. ఏర్పాటు ప్రాచీన నిఘంటువుల సంప్రదాయముననే అకారాదిగాఁ గాక అర్థప్రధానముగా నడిచినది. ఈ మహారచనను యథార్థముగా ఉపయోగించుకొని వ్యాప్తికి తెచ్చుట ఉభయభాషాభిమానుల కర్తవ్యము.

రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ

శ్రీమతే హయగ్రీవాయ నమః

సంస్కృతాంధ్రపదార్ణవము

అను నామాంతరముగల

విక్రాల శేషాచార్యీయము

(నామబోధకంబైన పూర్వభాగమున)

ప్రథమ కాండము

వందేఽస్మత్కులదైవతం హయముఖం వ్యాఖ్యానముద్రాఙ్చిత
శ్రీమత్పుస్తక శంఖచక్రవిలసద్బాహుం శ్రియాసేవితమ్.
భాంతం కౌస్తుభకాంచనాంబర వర శ్రీవైజయంత్యాదిభి
ర్భూషాభి స్స్ఫుటపాండరాంబుజభవం జుష్టం స్వయంభ్వాదిభిః. ౧

జీయా త్సాధుపితామహోమమ షడంగజ్ఞ ప్రథాభ్యంచిత
శ్శ్రీమా న్రాఘవదేశిక స్తదను విద్యారణ్యపంచాననః.
విద్యావాక్పతి రిత్యపీడ్యబిరుదో విక్రాలవంశాంబుధే
శ్శీతాంశుర్జనకశ్చ విశ్వవినుత శ్శ్రీరామచన్ద్రో గురుః॥ ౨

వ్యక్తా భాతి హి యా పితామహముఖాంభోజేషు యోషాకృతి
ర్వ్యక్తాఽభాన్మమ యా పితామహముఖాంభోజేతు భాషాకృతిః,
వ్యక్తా భాతిచయా పితుః కరజనుర్గ్రంథేషు వర్ణాకృతి
స్తాం హర్షేణ సరస్వతీం భగవతీం దేవీం సదోపాస్మహే॥ ౩

శ్రుతిస్మృతివ్యాకృతి తర్కతంత్ర వేదాంత ఖేటాగమకావ్య కల్పవిత్.
మాతామహో మే జయతాద్గురుశ్చ శ్రీపర్ణశాలాన్వయరాఘవార్యః॥ ౪

శా॥ ద్యావాభూమి దిగంతరప్రథిత విద్యారణ్యపంచాస్య వి
ద్యావాచస్పతి సత్ప్రథాకలిత విక్రాలాన్వయక్షీరపా
రావారర్క్షప రామచంద్రగురు శ్రీరంగాంబికాపుత్రుఁడన్
శ్రీవాహాస్య పదారవింద మధుపచ్ఛేతుండ శేషార్యుఁడన్॥ ౫

సీ॥ సంస్కృతాంధ్రమ్ముల సార మొక్కించుక
నెఱిఁగిన వాఁడనై యే బదేను
గ్రంథమ్ముల రచించి కవులకు వ్యాఖ్యాత
లకును భాషాద్వయలసిత వివిధ
పదజాలజిజ్ఞాసుపాళికి నుపకార
కంబుగ నొండు కోశంబు సంస్కృ
తాంధ్రపదార్థవాఖ్యాంతరాంకముగ వి
క్రాలశేషార్యీయ మని స్వనామ

గీ॥ చిహ్నితంబైనదాని రచింతు నింక
నమరకోశాంధ్రభాషార్ణవములమాడ్కి
విషయపరిపాటిఁ గల్పించి విబుధహితము
శ్రీహయగ్రీవకరుణావిశేష మహిమ॥ ౬

కం॥ రెం డిటఁ బూర్వోత్తరముల్
ఖండము లాఖ్యాక్రియా ప్రకాండమయమ్ముల్,
కాండములు మూఁడుమూఁ డా
ఖండములన్, వాన వర్గగణములు నొప్పున్॥ ౭

కం॥ ఆ ఖ్యాతచంద్రికా కో
శఖ్యాతక కాండవర్గ సంఖ్యాక్రమ మే
ఆ ఖ్యాతరత్నమంజూ
షాఖ్యోత్తరఖండమందు నాలంబితమౌన్॥ ౮

౧. స్వర్గవర్గము

౧. స్వర్గము

సంస్కృత నామములు: స్వః - (అవ్య)॥ స్వర్గః - నాకః - త్రిదివః - త్రిదశాలయః - సురలోకః - పు॥ ద్యౌః - ఓ. స్త్రీ॥ ద్యౌః - వ్. స్త్రీ॥ గౌః - ఓ. పు॥ త్రివిష్టపం - న॥ అవరోహః - ఫలోదయః - సుఖాధారః - సురావాసః - మందరః - సౌరికః - పు॥ శక్రభవనం - ఖం - దివం - నభః - స్, న॥ సైరితీ - స్త్రీ॥ రమతిః - రమంతిః - ధరుణః - తవిషః - పు॥ సోమం - ద్యు - ఉ. న॥ సువః - (స్, అవ్య) ఊర్ధ్వలోకః - పుంభోగభూమిః - స్త్రీ. అమర్త్యభవనమ్ - న॥ వరుః - పు॥

ఆంధ్ర నామములు : వినోప్రిలు - వినుప్రోలు - - విన్నుప్రోలు - వినువలను - విన్వలను - వేల్పుటెంకి - వేల్పుబాలెము - జేజేపట్టు - జేజేల పట్టు - జేజేల పాలెము - వేగంటి కచ్చేరి - వెల్లజోలు గలవీడు - వెల్లజోల్గలవీడు - వెల్లజక్కి సామిటెంకి - దివి-వై॥ (ఆధునిక కవులు కొందఱు దీనిని వైకృతకముగా వాడియున్నారు). తత్సమములు -స్వర్గము. (అ.పు.) త్రివిష్టపము-(అ.న) రమతి-(ఇ.పు॥) ద్యో)ఓ. స్త్రీ॥) దివి-వ్ స్త్రీ॥ నభము-(స్. న)

౨. దేవతలు

(సం): అమరాః - అమృతాః - నిర్జరాః - దేవాః - త్రిదశాః - విబుధాః - సురాః - అ. పు॥ సుపర్వాణః - న్॥ సుమనసః - స్॥ త్రిదివేశాః - దివౌకసః - స్॥ ఆదితేయాః - దివిషదః - ద్॥ ద్యుషదః - ద్॥ లేఖాః - అదితినందనాః - ఆదిత్యాః - ఋభవః - ఉ. పు॥ అస్వప్నాః - అనిమేషాః - అమర్త్యాః - అమృతాంధసః - స్॥ అమృతోదనాః - సుధాభుజః - జ్॥ బర్హిర్ముఖాః - క్రతుభుజః - జ్॥ గీర్వాణాః - దానవారయః - ఇ. పు॥ బృందారకాః - పు॥ దైవతాని - ప్న॥ దేవతాః-(స్త్రీ)॥ చిరాయుషః - ష్॥ సుచిరాయుషః - ష్॥ శాఖాః - నిలిపాః - స్వర్గిణః - న్॥ నభస్సదః - ద్॥ విబుధానాః - అగ్నిముఖాః - సేంద్రాః - తటిద్ధన్వానః - న్॥ మరుతః - త్॥ వివస్వంతః - త్॥ హవ్యయోనయః - వాయునాః -ఠాకురాః - (ఈ దేవతావాచక శబ్దములు తఱచుగా బహువచనమునందే ప్రయుక్తము లగుటవలన నిట ప్రథమా బహు వచనాంతములుగ నిర్దేశింపఁ బడినవి కాని యివి నిత్య బహువచనాంతములు గావు.)

(ఆం): వేలుపులు - (మా) వేల్పులు - జేజేలు - జేజెలు - జియ్యలు - తెలిగంటులు - వాసవాలు దిట్టలు - వాసవాల్దింటలు - వాసవాలు - దేవళ్లు - (దీని యేక వచనము దేవర) జేన్నంపుఁ దిండులు-తొలివేల్పు గతురు-తొలివేల్పు గొగంలు - పలుకుటల్గుమేటులు - మింటి త్రోవరులు - విను తెరువర్లు - నిద్దురలేని ప్రోడలు - నరలు గనని పెద్దలు - ముదియనివారు - విను ద్రిమ్మరుల్ - అచ్చరలు - రక్కసి పగఱులు - దయ్యములు - వై॥ చదలు కాఁపులు - అంకులు - చావనివారు - ఠాకురులు - వై, గ్రా॥ తత్స - అమరులు - (అ-పు।) సురలు - (అ. పు. బ.) దానవారులు - ఇ. పు॥ ఋభువులు - ఉ॥ సుపర్వులు - న్॥ సుమనసులు - స్॥ దివిషదులు - ద్॥ క్రతుభుజులు - జ్॥ పు॥ దేవతలు - ఆ - సీ॥ దైవతములు - అ. న॥ అమృతాంధసులు - స్॥ పు॥ చిరాయుపులు - ఉ. పు॥.

౩. గణదేవతలు

(సం): ఆదిత్యాః - విశ్వేదేవాః - వసవః - తుషితాః - ఆభాస్వరాః - అనిలాః - మహారాజికాః - సాధ్యాః - రుద్రాః - (ఇవి పర్యాయ పదములు కావు.)

(ఆం): తత్స - ఆదిత్యులు - అ, పు॥ వసువులు ఉ।పు.

౪. దేవసంఘము

(సం): విచిన్వత్కాః - పు॥

(ఆం): తత్స - విచిన్వత్కము - (అ. పు.)

౫. అదితి (దేవతల తల్లి)

(సం): అదితిః - ఋః - దేవమాతా - ఋ।। సీ॥

(ఆం): తత్స - అదితి - ఇ॥ ఋ - దేవమాత-ఋ॥

౬. స్త్రీ దేవత

(ఆం): అమ్మవార్లు - ద్వ, బ॥

౭. దేవతాజాతి భేదములు

(సం.) విద్యాధరాః-పు.బ॥ అప్సరసః-స్, సీ॥ బ॥ యక్షాః-పు॥ రక్షాంసి-స్, న॥ గంధర్వాః-కిన్నరాః-పిశాచాః-గుహ్యకాః-సిద్ధాః-భూతాః.
(వీరు దేవతాజాతిభేదములు కాని పర్యాయ పదములు కావు.)

(ఆం.): తత్స-విద్యాధరులు-అ. పుం॥ అప్సరసలు-సీ॥ రక్షస్సులు-స్. న॥(ఈదేవతాజాతి భేదములకు ముందు వేరువేరుగ పేళ్లు చెప్పబడును.) గుజ్జుపుమోము వేల్పు-దే॥

౮. స్వయముగనే దేవతలు
(దేవతలుగనే పుట్టినవారు)

(సం): ఆ జానజాః-పు॥

౯. కర్మ లొనర్చి దేవతలైనవారు

(సం): కర్మదేవాః-పు.

౧౦. పితృదేవతలు

(సం): పితరః-ఋ. పు॥ చంద్రగోళస్థాః - న్యస్తశస్త్రాః - స్వధాభుజః-జ్.పు॥

(ఆం): పితరులు-వై॥ బ॥ (రూ) పితాళ్లు-పెతరులు.

౧౧. రాక్షసులు

(సం): అసురాః - దైత్యాః - దైతేయాః - దనుజాః - దానవాః - ఇంద్రారయః-శుక్రశిష్యాః - దితిసుతాః - పూర్వదేవాః - సురద్విషః - ష్॥ ఇష్టిముషః-ష్॥ క్రతుద్విషః-ష్॥ నృచక్షసః - స్॥ ల॥ ప్రఘసాః-ఖరాః - మాయాః - జర్త్రిలాః - క్రతుద్రుహః - హ్॥ (దీనియేకవచనము క్రతుధృక్ - క్రతుధృగ్ - క్రతుధృట్ - క్రతుధృడ్) - నరవిష్వణాః - సంధ్యాబలాః-అలలోహితాః - పురుషాదాః - ప్రవాహికాః - అనుషాః - విధురాః - రక్తగ్రహాః - శంకవః - ఉ, పు, బ॥ కైకసేయాః - రసాగేహాః.

(నిరృతి పేళ్లు అన్నియు రాక్షసనామములుగా చెప్పఁదగును.)

(ఆం): అసరలు - వై॥ వేగంటిగొంగలు - రక్కసులు - వై॥ (రూ) రాకాసులు-రక్కెసులు - రక్కాసీండ్లు - ద్వ॥ రేయిద్రిమ్మరులు - సుకురుసిసులు - వేల్పుదాయలు - వేలుపుపగరలు - తొలివేల్పులు - తొల్వేల్పులు - పొలసుదిండ్లు-సుక్కరాసారిసిసువులు - సుక్కరాచారిసిసువులు - నల్లగ్రోల్వారు-మానిసిదిండ్లు - కరివేల్పువేల్పుల కంటులు - సోకులు - సోకుడులు - పొలసులు-వై॥ ప్రావేలుపులు - ప్రావేల్పులు.

తత్స - అసురులు - అసురలు - (అ. పు.) ఇంద్రారులు - (ఇ. పు.) సురద్విషులు - ష్.పు॥)

(అసుర - అసురుఁడు ఏకవచనము).

౧౨. రాక్షస స్త్రీ

(సం): పురుషోత్తమా - సీ॥ రాక్షసీ - సీ॥ దానవీ.

(ఆం): రక్కసి - వై॥ రక్కెస - రాకాసి - రేద్రిమ్మరి.

తత్స - రాక్షసి - (ఈ. సీ॥) పురుషోత్తమ-(ఆ. సీ॥)

౧౮. (దితి. రాక్షసులతల్లి)

(సం) : దితిః - దనుః - దైత్యమాతా - ఋ॥ సీ॥

(ఆం) : తత్స॥ దితి - (ఇ. సీ॥) దనువు - (ఉ, సీ॥) దైత్యమాత - (ఋ, సీ॥)

౧౯. బ్రహ్మ

(సం) : బ్రహ్మ - న్॥ ఆత్మభూః - స్వయంభూః - స్వయంభుః - ఆత్మయోనిః - సురజ్యేష్ఠః - పరమేష్ఠి - న్॥ పితామహః - హిరణ్యగర్భః - లోకేశః - చతురాననః - ధాతా - ఋ॥ అభూః - ఊ॥ అబ్జయోనిః - కమలోద్భవః - కమలాసనః - పద్మాసనః - కంజారః - ద్రుహిణః - విరించిః - విరించః - విరించనః - స్రష్టా - ఋ॥ స్రజ్వా - న్॥ ప్రజాపతిః - వేధాః - స్॥ విధాః - స్॥ విధాతా - ఋ॥ విశ్వసృట్ - జ్॥ విశ్వరేతాః - స్॥ విధిః - శతానందః - శతధృతిః - అజః - నాభిజః - నాభిజన్మా - న్॥ అండజః - పూర్వః - అనిధనః - ఆనందాత్మా - న్॥ సదానందః - రజోమూర్తిః - సత్యకః - హంసవాహనః - హంసరథః - అష్టశ్రవాః - స్॥ సనత్ - త్॥ కంజః - ప్రాణః - ప్రాణదః - వేదీశః - వేదగర్భః - పురాణగః - అబ్జజః - కమలః - ప్రపితామహః - ధరుణః - హేమాంగః - బహురేతః - అ. పు॥ పరేష్టిః - వాగీశ్వరః - సంధ్యారామః - పు॥ కః - పు॥ విశ్వాత్మా - న్॥ సర్వతోముఖః - చిరజీవీ - న్॥ పద్మభూః - ఊ॥ ద్రుఘణః.

(ఆం) : పలుకువెలందిమగఁడు - బంగారుకడుపువాఁడు - అంచెరవుతు - అంచెతేజి నెక్కునట్టిరౌతు - బమ్మ॥ వై॥ బొమ్మ - వై॥ నలువ - ద్వి॥ నలుమోము పొదుసా - తమ్మిచూలి - తామరచూలి - దుగినుఁడు - వై॥ తీవంచమోముల దిట్ట - తలఁపుకేళాంకూళి పులుఁగురౌతు - తగవుల జేడదారి తండ్రి - వేలుపుఁ బెద్ద - మాటల జేవరాలి మగఁడు - ననవిలుకానన్న - అలరు విలుకానియన్న - మేలిమిబొజ్జగలదుముదారి - ప్రాఁబలుకులదణిమదురాకులెక్కఁ జెన్నుగ వ్రాయుకరణికుఁడు - అచ్చంపఁదమ్మిపైన మరుజాణ - నిక్కపు జగంబఁ బ్రోచుమన్నీఁడు - మొదటి జాతిదొర - జేగములన్ని పుట్టించు మేటి - తనంతఁ గల్గునతఁడు - తనంతనె గలుగువాఁడు - పజేదొర - పజేఱేఁడు - పక్కడాత్వేలుపు పొక్కిలి పసిబిడ్డఁడు - మనెడు ప్రొద్దుల నొస్సళ్లనువ్రాయుదేవర - చదువులవేలుపు - జన్నిగట్టు - తెలిదమ్మిగద్దియఁ గొలువుండురాయఁడు - నిక్కపు జేగమేలు నేర్పుకాఁడు - కడుపు బంగారు బొక్కసముఁ జేసినమేటి - పోరోగిరము తిండిపోతుతండ్రి - నలుమొగంబుల వేల్పు - పలుకుఁదొయ్యలిఱేఁడు - పసిండి డొక్కగలాఁడు - బొడ్డుదామరయందుఁబుట్టువాఁడు - వెల్లనిపిట్టతత్తడిగలదిట్ట - జేగములఁ

పుట్టించుజాణఁడు - ఇంచు విలుతునియన్న - జేజేలమిన్న - కంగిసపసా దంపు తపసినిగన్నవాఁడు - పాఱులకెకిమీఁడు - వెన్ను నిగమికాఁడు-తమ్మి గద్దెఱేఁడు - వెన్నుదుల్లను వ్రాయుదునేదు - తొలుపలుకులు గలమేటి-తీవంచె మొగములదణి - ఎదచూలి - తమ్మిగద్దియదళవాయి - దురపుటో రెంపు దాసరితండ్రి - ముదియనివారిలోఁబెద్ద - పొంబోరవేల్పు - మోము విడారంపులేమమగఁడు - తలంపు కొలనుచెంకి పులుఁగు బాబాసామి - మొదలితామరగన్న ముద్దుకొడుకు - నుదురచేలనువ్రాలు వెదవెట్టు కమతీఁడు - తొలిజాతియొడయఁడు - చేదువులదేవర - చేదువులముదు కఁడు - పలుకులదణి - పొక్కిలిచూలి - పొక్కిలిపాపఁడు - మినుకులదణి-పెద్దవేలుపు - మొదటివేల్పు - తత్స - పితామహుఁడు - (అ) విరించి - (ఇ) ఆత్మభువు - (ఊ) ధాత - (ఋ) విశ్వసృజుఁడు - విశ్వసృట్టు-(జ్) బ్రహ్మ - (న్) పరమేష్ఠి - (న్) నాభిజన్ముఁడు - (న్).

౧౫. బ్రహ్మలోకము

(సం): సత్యం - ప్న॥ బ్రహ్మలోకః - పు॥ మహాలయం - న॥

(ఆం): తత్స - మహాలయము - (అ)

౧౬. బ్రహ్మపట్టణము

(సం): ఆనందినీ - బ్రహ్మానందా - బ్రహ్మబృందా - విరాళీ - సీ॥ అపరాజితా - యోగినీ.

(ఆం): తత్స - బ్రహ్మానంద - (ఆ) ఆనందిని - (ఈ)

౧౭. బ్రహ్మయొక్కవిల్లు

(సం): పరివీతం - న॥ ఘోరరూపిణీ - సీ॥

(ఆం): తత్స - పరివీతము - (అ) ఘోరరూపిణి - (ఈ)

౧౮. ఆయన కత్తి

(సం): ఖచితః - పు॥ (ఆం): తత్స - ఖచితము - (అ)

౧౯. ఆయన డాలు

(సం): వారిదమ్ - న॥ (ఆం): తత్స - వారిదము - (అ)

౨౦. ఆయన కమండలువు

(సం): మహాశ్వేతః - పు॥ మహాశ్వేతః.

౨౧. కఱ్ఱ

(సం): మణివేష్టిః - సీ॥ మణీదః - పు॥

(ఆం) : తత్స - మణిదము - (అ. పు.) మణివేష్టి - (ఇ. సీ.)

౨౨ సరస్వతి

(సం) : బ్రాహ్మి - బ్రహ్మాణి - భారతీ - భాషా- గీః - ర్॥ వాక్ - చ్॥ వాణీ - సరస్వతీ - శారదా - వాగ్దేవీ - వాగీశ్వరీ - వారిః- ఐందవీ - వేదాగ్రణీ- వైధాత్రీ - చంద్రికః - పూత్కారీ - సువర్చలా - పౌరాయణీ - సీ॥ ఆదిత్యా - గౌః - ఓ॥ బ్రహ్మకన్యకా - శుక్లా-మహాశ్వేతా - సీ॥ వాఙ్మయీ- వాగ్దేవతా - శ్రుతదేవీ - అనుష్టుప్ - అనుష్టుభ్ - భ్॥

(ఆం) : అంచేతేజిపొలఁతి - అంచేతత్తడిచెలి - తలవాకిటమెలంగుచెలువ - నలువరాణి-చేదువులపడఁతి-పలుకులజేవరాలు - పలుకుఁజెలి - పల్కుఁజెలి - మినుకుఁజేడియ - నుడిపడంతుక - లచ్చికోడలు - పొత్తముత్తో - కలుములపైదలికోడలు - వెన్నునికొడుకురాణి-వెల్లము త్తెదువ - వెలిజెడదాకి గన్నచెలి - కలనితబిసితల్లి - తూఁటిగానపుఁదేజీగలబోటి -కలిమివెలఁదికోడలు- వీణెరాచిలుక పొత్తమద్దమునుచేతులనొప్పెడివాలుగంటి - పొత్తువు - చదువులవెలఁది - తత్స - శారద - (అ) చంద్రకి - (ఇ) వాణి - (ఈ) వాకు - వాక్కు-(చ)గి-(ర్)

౨౩. సరస్వతివీణ

(సం) : కచ్ఛపీ - కేలికలా - సీ॥ (ఆం) : తత్స - కేలికల - (అ) కచ్ఛపి.

౨౪. విష్ణువు

(సం); విష్ణుః- నారాయణః- నరాయణః-కృష్ణః- వైకుంఠః - విష్టరశ్రవాః-స్॥ దామోదరః - హృషీకేశః-కేశవః-మాధవః - స్వభూః - ఊ॥ దైత్యారిః - పుండరీకాక్షః - పద్మలోచనః - వారిజేక్షణః - కంజనేత్రః - గోవిందః - గరుడధ్వజః - పీతాంబరః - అచ్యుతః - శార్ఙ్గీ-న్॥ విష్వక్సేనః - జనార్దనః - గరుడవాహనః - ఉపేంద్రః - ఇంద్రావరజః - చక్రపాణిః - చక్రభృత్-త్॥ చతుర్భుజః-పద్మనాభః - బ్రహ్మనాభః- మధురిపుః-వాసుః-వాసుదేవః-త్రివిక్రమః-దేవకీనందనః-శౌరిః- శ్రీపతిః-ఇందీవరః -పురుషోత్తమః- వనమాలీ - న్॥ బలిధ్వంసీ - న్॥ సాల్వహా - న్॥ కంసకృష్ - ష్॥ కంసారాతిః - కంసారిః - అధోక్షజః -విశ్వంభరః - కైటభజిత్ - త్॥ విధుః - శ్రీవత్సలాంఛనః = శ్రీవత్సః - గదాగ్రజః- ముంజకేశః - దాశార్హః - దశరూపభృత్ - త్॥ ఆదిపురుషః - పురాణపురుషః - పురుషాద్యః - యజ్ఞపురుషః - నరకాన్తకః - శేషశాయీ - న్॥ ముకుందః - మురమర్దనః - హరిః-శతబిందుః-శ్రీకరః-శ్రీనివాసః- శ్రీకాన్తః - అజితః- పరమపురుషః- మహాపురుషః - పరమబ్రహ్మ - న్॥ న॥ శ్రీగర్భః - అనంతః- నరకజిత్-త్॥ ఋతధామా-న్॥ శతధామా-న్॥జన్మకీలః - క్రతుపురుషః - నృసింహః -

శ్రష్ఠః - ఉచ్ఛదేవః - నలినేశయః - పునర్వసుః - ధరణీధరః - దశావ తారః - ఆదిదేవః - దేవదేవః - ముంజకేశీ - న్॥ సనాతనః - పుణ్యశ్లోకః - త్రిపాత్ - ద్॥ రాహుమూర్ధభిత్-ద్॥ సాత్వతః - సుభద్రః - పరమేశ్వరః - జగన్నాథః - జగజ్జనకః - పూతనాసూదనః - ధేనుకసూదనః - అరిష్టసూదనః-కేశిసూదనః - చాణూరమర్దనః-హిరణ్యాక్షమర్దనః - హిరణ్యకశిపుఘ్నః - పరః - పరమాత్మా - న్॥ పరాత్పరః - తత్వం - న॥ విరాట్ - జ్॥ ప్రధానపురుషేశ్వరః - హేమశంఖః - శంఖీ - న్॥ గదీ - న్॥ చక్రీ - న్॥ నందకీ - న్॥ పద్మాక్షః - తార్క్ష్యవాహనః - మోక్షదాయకః - కాలనేమిసూదనః - దనుజాంతకః - ధృత్వా - న్॥ విశ్వచక్రాత్మా - న్॥ చతుర్బాహుః - పృశ్నిగర్భః - సోమగర్భః - కౌస్తుభవత్సః - కుస్తుభః - నందనః - హేమాంగః - వృషాకపిః - సామగర్భః - స్మరగురుః - విశ్వరూపః - తీర్థపాదః - రంతిదేవః - శతావర్తః - శతానందః - యుగావర్తః - పద్మేశయః - శ్రంధః - జహ్నుః - నలినేశయః - బభ్రుః - భూషణః - విశిష్టః - విశ్వగోప్తా -ఋ॥ జగదీశః - సదాతనః - మహావిష్ణుః - మహావిరాట్ - జ్॥సుఖదః - పు॥ అః - పు॥ త్రికకుత్-॥ హుణః - అరిష్టనేమిః - బృన్దాకః - సురోత్తమః - కాలకుందః - అసంపుషః - ధరణీధరః.

(అం): వెన్నుఁడు - వై॥ కరివేల్పు - కట్టినేస్తి - కట్టినెచ్చెలి - నలమేనిదొర - క్రొన్నన విలుకానితండ్రి - మరునయ్య - లచ్చిమగఁడు - రక్కసులగొంగ - సోఁకులసూఁడు - సోకుమూకలగొంగ - రక్కసులగొంగ - చుట్టుఁగైదువు జోదు - బటువుగైదువుజోదు - సుడివాలుజోదు - పచ్చవిల్తుని తండ్రి - వెడవిల్తునయ - వలమురితాలుపు -పులుఁగు తత్తడిరౌతు - వెన్నదొంగ - నునుగాడ్పు దిండి పానుపునఁ బండెడుమేటి - బమ్మదేవరతండ్రి - బమ్మతండ్రి - తాతతండ్రి-తమ్మికంటి - పదివేసములసామి - పదివేసములదిట్ట - పసిఁడిపుట్టముదాల్పు-కవ్వపుమలదాల్పు -తరిగట్టుదారి -తరిగట్టుమోపరి - ఆలకాపరి - ఆలఁగాపరి - శ్వేతలమేలువాఁడు - పాల్కడలియల్లుఁడు - పాలకడలల్లుఁడు - కడలియల్లుడు - పక్కిడాలుఱేఁడు - రేయుఁబవలును జేయు కన్దోయివాఁడు- మామమామ -జిడ్డుసంద్రపుటల్లుఁడు - పెరుమాళ్లు - వేగంటిసైదోడు - వేగంటియనుఁగు - చిలువపానుపుదంట - తెలిదీవిమన్నీఁడు - చుట్టువాలుదారి - సంకుదాఁ - గరుడిరౌతు - గరుడి తత్తడి వజీరు - యెదమచ్చగలసామి - అడుగువాఁకగలాఁడు - అడుగుచెమ్మగలాఁడు - పుడమినంటు - మొసలివాయొంట్లతాల్పు - సిరిదొర - ఉద్దకేల్దొర - కడానివలువదాలుపు - ప్రొద్దు నెలకనుదోయి - నిడుపడుపాన్పుఱేఁడు - పుడమిరా - మచ్చయెడఁదమేటి - మచ్చయెడఁదవాఁడు - పుట్టు

వడుగు - ఇట్టిదాల్పుబావ - నునుగాలిమేఁతపానుపునఁబండెడిదొర - నల దేవర - కట్టిసంగాతి - గడుసువాల్నెరజోదు - బూరగొమ్మ్మతుపాసి - పొట్టివడుగు - పంటవలఁతినంటు - పాపపానుపుదంట- మొసలివాయొంట్ల దారి - క్రొంబసుపుడాలుసాలువాదాల్ప - వెలిదీవి పాలెగాఁడు - పచ్చ వలువదారి - నల్లనయ్య - సిరివరుఁడు - పసిఁడిపుట్టమునాలుపు- గట్టుతాలుపు-క్రీతలమేలువాఁడు-ఉడ్డకేలువేలుపు-తత్స - నారాయణుఁడు-(అ) హరి-(ఇ) విష్ణువు, విష్ణుఁడు.(ఉ)స్వభువు - ఊ॥దైత్యహంత-(ఋ)విరాట్టు-(జ్) దశరూపభృత్తు - (త్) బలిధ్వంసి- (క్-పు) పరమబ్రహ్మము- (న్.న) పరమాత్మ-(రూ) పరమాత్ముఁడు - మధురిపుఁడు-(ఉ) సాల్వహుఁడు-(న్) విష్టరశ్రవుఁడు-(స్).

౨౫. స్తంభోద్భవనృసింహస్వామి

(సం): నృసింహః - నరసింహః - దివ్యసింహః - నృహరిః - పు॥ శరభారిః- హిరణ్యకశిపుఘ్నః - ప్రహ్లాదవరదః - మృత్యుమృత్యుః.

(ఆం): కంబమయ్య - వై॥ కంబమురాయఁడు - వై॥ నరసింగఁడు - సింగఁడు - వై॥ తత్స = నృసింహుఁడు - (అ) నృహరి-(ఇ) మృత్యుమృత్యువు-(ఉ).

౨౬. వామనుఁడు

(సం): ఉపేంద్రః - ఇంద్రావరజః - వామనః - బలిధ్వంసీ-న్॥ బలికంటకః - తార్క్ష్యః - ఆదిత్యః - త్రివిక్రమః ఉరుక్రమః - విష్ణుః - పు॥.

(ఆం): తత్స - వామనుఁడు - (అ) బలధ్వంసి - (న్).

౨౭. పరశురాముఁడు

(సం): పరశురామః - భృగుపతిః - రామః - క్షత్రియారిః - జామదగ్న్యః - భార్గవః - భృగులాపతిః - రేణుకేయః.

౨౮. శ్రీరాముఁడు

(సం): రామః - రామచంద్రః - రామభద్రః - రాఘవః- రఘువరః- దాశరథిః- కౌసలేయః - కౌసల్యానందనః - సీతాపతిః-జానకీజానిః - రావణాన్తకః.

(ఆం): రాగవుఁడు - పుడమికూఁతుమగఁడు - పదియరదములరాపట్టి - (తత్స) రాముఁడు-అ॥దాశరథి - (ఇ)పు॥.

౨౯. లక్ష్మణుఁడు

(సం): సౌమిత్రిః - లక్ష్మణః - మేఘనాదజిత్-త్. పు॥.

(ఆం): లక్కుముఁడు- లక్కమనుఁడు-లక్కుమనుఁడు- లచ్చనుఁడు - లచ్చుముఁడు- వై॥ హొన్నుచేయగలాఁడు- (తస) లక్ష్మణుఁడు (అ) సౌమిత్రి (ఇ) మేఘనాథజిత్తు (త్,) పు॥

౪౦. భరతుఁడు

(సం): భరతః - కైకయీసుతః - రామానుజః - లక్ష్మణాగ్రజః.
(ఆం): (తత్స) భరతుఁడు-(అ) పు॥.

౪౧. శత్రుఘ్నుఁడు

(సం): శత్రుఘ్నః-సౌమిత్రిః - లక్ష్మణానుజః - పు॥.
(ఆం): (తత్స) శత్రుఘ్నుఁడు - సౌమిత్రి (ఇ) పు॥.

౪౨. కృష్ణుఁడు

(సం): కృష్ణః - రసికేశ్వరః - దాశార్హః - నరకారాతిః - శౌరిః - వాసుదేవః - గదాగ్రజః - కంసరిపుః - శైనిః - యాదవేంద్రః - యదూద్వహః- బలానుజః - మధురేశః - మదనగోపాలః - మదనమోహనః - గోపాలకః - గోవర్ధనధరః - ద్వారకేశః - నందనందనః - యశోదాత్మజః -పు॥.
(ఆం): కన్నఁడు - వై॥ కన్నయ్య - వెన్నుఁడు - వై॥ వెన్నదొంగ - ఆలఁగాపరి - కజ్జి నెచ్చెలి - తత్స = కృష్ణుఁడు - (అ) శౌరి-(ఇ)కంసరిపువు-(ఉ).

౪౩. విష్ణులోకము

(సం): వైకుంఠం - పరమపదం - పరంపదం - పరమవ్యోమ-న్॥ రంగం-వాసుకం- న॥ నిత్యవిభూతిః - అయోధ్యా-అపరాజితా - సీ॥ వైభ్రం-వైభ్రః-న॥.
(ఆం): తత్స॥ వైకుంఠము - (అ) పరమవ్యోమము-(న్.న.) అయోధ్య - (ఆ.సీ॥) నిత్యవిభూతి-(ఇ.సీ॥).

౪౪. శ్వేతదీపము (విష్ణునియొక్క వైకుంఠమను పేరుగల స్థానవిశేషము)

(సం): శ్వేతద్వీపః - చంద్రద్వీపః-పు॥ (ఆం): తత్స. శ్వేతద్వీపము - (అ).

౪౫. విష్ణువుయొక్క భవనము

(సం): ఆనందనిలయః - పు॥.
(ఆం); తత్స॥ ఆనందనిలయము - (అ. పు॥).

౪౬. విష్ణువుయొక్క ప్రాకారము

(సం): వైజయంతీ - సీ॥.

౪౭. విష్ణువుయొక్క పీఠము

(సం): సుఖదం - న॥. (ఆం): తత్స॥ సుఖదము.

౪౮. విష్ణువుయొక్క పాదుకలు

(సం): సుఖాసీనౌ - పు॥ ద్వి॥. (ఆం): తత్స॥ సుఖాసీనములు.

౪౯. విష్ణుదేవుని ధ్వజము

(సం): భుజంగభుక్ - జ్, పు॥.

౪౦. వసుదేవుఁడు

(సం): వసుదేవః - ఆనక దుందుభిః - దుందుః - భూకశ్యపః.
(ఆం): తత్స - వసుదేవుఁడు - ఆనకదుందుభి - దుందువు.

౪౧. దేవకి

(సం): దేవకీ - ఊత్యదితిః - సీ.

౪౨. బలరాముఁడు

(సం): బలభద్రః - బలః - బలదేవః - ప్రలంబఘ్నః - అచ్యుతాగ్రజః - రేవతీ రమణః - రేవతీకాంతః - రామః - కామపాలః - హలాయుధః - నీలాంబరః-రౌహిణేయః - తాలాంకః - సితివాసాః - స్॥ ముసలీ - న్॥ హలీ - న్॥ హలభృత్ - త్॥ సంకర్షణః - సీరపాణిః- సీరి-న్॥ సౌనందీ- న్॥ కాళిందీభేదనః - తాళభృత్ - త్॥ ప్రియమధుః - పు॥ భద్రాంగః - భద్రబలనః-సౌరః - సాత్వతః - సితాసితః.

(ఆం): నల్ల వలువ దాల్పు - తెల్లని మైదంట - వెన్నదొంగయన్న - కప్పుదేవర యన్న - వెట్టినీళ్ల మేలువాఁడు - నాఁగటివాల్ జోదు - దుక్కివాలు దాలుపు - కలపదారి - తాటి పడగవాఁడు - తాటిచెక్కెముమేటి - బలియుఁడు - తుదచేక్క పేరిటి తొయ్యలి పెనిమిటి - కలివల్వప్రోడ - రోకలి తాల్పు - జమునగొంగ - కప్పుచేటి గొంగ-వెల్లయొడలి జేఁడు - నల్లకోక దారి - తాటిడాల్దొర - కడచేక్క పేరింటి పడఁతిమగఁడు - నలుపు గించెన దాల్పు - గొల్లవేల్పుటనుఁగు కొమ్మబావ - మూపున రోఁకలిమోచిన జగజెట్టి - కడదనరు చుక్క పేరిటి పడఁతి మగఁడు-తత్స. బలుఁడు (అ) హలభృత్తు-(త్) ముసలి-న్॥ సీరి-న్॥ సితివాసుఁడు-(స్).

౪౩. బలరాముని రోకలి

(సం): సౌనందం - న॥ సునందం.
(ఆం): తత్స - సౌనందము - (అ)

౪౪. ఆయన నాగలి

(సం): సంవర్తకః - పు॥ సంవర్తలం - న॥.
(ఆం): తత్స - సంవర్తకము - (అ).

౪౫. ఆయన గద

(సం): ఖేటః - సునందః - పు॥

౪౬. మన్మథుఁడు.

(సం): మదనః - మదయిత్నుః - మన్మథః - మారః - ప్రద్యుమ్నః-మీనకేతనః- మకరాంకః - కందర్పః - దర్పకః - అనంగః - కామః - పంచశరః - స్మరః - శంబరారిః - మనసిజః - మనోభవః - సంకల్పజః - కుసుమేషుః - ప్రసూనేషుః - సురభిబాణః - అసమేషుః - పంచేషుః - పుష్పధన్వా-న్॥ అనన్యజః - రతిపతిః - రతిరమణః - మకరధ్వజః - పుష్పబాణః - సుమ

శరః - ఆత్మయోనిః - ఆత్మభూః - ఊ॥ అంగజః - ఆశయేశయః - శృంగారయోనిః - శ్రీపుత్రః - రుద్రారిః - శూర్పకారాతిః - కంతుః - కాయజః - జరాభీరుః - శమాంతకః - కంజనః - మధుసారథిః-మధుదీపః-మధుసఖః - రాగరజ్జుః - రాగవృన్తః- కలాకేలిః-రవీషురః-రూపాస్త్రః-రణ రణకః - సంసారగురుః - మనోజన్మా - న్॥ గృత్సః - గృధుః - కింకిరః- రిధమః- రమతిః -రమంతిః- రామిలః - ఇక్షుచాపః-హృచ్ఛయః-రాగచ్ఛన్నః - సర్వతాపనః - స్వాదుధన్వా - న్॥ మీనాంకః -విషమాయుధః-ఇః - పు॥ మధుసారథిః - బంధుః - వామః.

(ఆం): తలఁపు చోాలి - మరుఁడు - వై॥ వలఱేఁడు - చిలుకరౌతు - రాచిల్కనెక్కు రౌతు - ఆమనిచెలి - రాచిల్కనెక్కెడు రాయరౌతు - గాడ్పుటరదపు దొర - జాబిల్లి యల్లుఁడు - చెందమామ యల్లుఁడు - తామరతూపరి-చౌవంచ తూపుల నెఱదంట - కలుముల గరితబిడ్డ - కన్నుల విల్తుఁడు - కమ్మవిల్తుఁడు - తియ్యవిల్తుఁడు - తలిరువిల్తుఁడు - వెడవిలుఁతుడు - పచ్చవిలుఁకాడు - చెఱకుర వింటిజోదు - చిగురు విలుకాఁడు - ఇంచువిల్కాఁడు - తుంట విల్గలదునీఁడు - ననవింటివాఁడు - ననవిలుకాఁడు - ననవిలుతుఁడు - ననవిల్తుఁడు - అలరువిల్తుఁడు - తేఁటియల్లెవాఁడు - మీనుమొసలి సిడెంబులమేఁటి - కమ్మవిలుకాఁడు - చెఱకువిల్కాఁడు - చెఱకుర వింటివాఁడు-కెంజిగుర్తుల విల్తుఁడు-పచ్చవిల్తుఁడు - పూవులవిలుతుఁడు-తావివిలుకాఁడు - ఇంచు విల్లుదాలుపు - తుంటవిలుకాఁడు-తియ్యవిల్కాఁడు - తీఁగవిలుకాడు - జమిలిముక్కాలినారి విలుకాఁడు - చౌవంచెములుకులు గలదంట - వలరాజు - లచ్చికొమరుఁడు- సిరిపట్టి - సిరిచోాలి - సిరిపిల్లండు - డెందమ్ము చోాలి - చెక్కనయ్య - మావితూపులరా - విరిదమ్మి తూపులరా - పొగడ తూపులరా - మయిసున్నవజీరు - తలఁపు భిడారంపు బలియుండు - మీనుడాల్దిట్టరి - వలపురాయఁడు - వలరాయఁడు - వలదొర - గండుమీన్ చెక్కొపు దుండగీఁడు - రేవెలుఁగు నల్లుఁడు - ఐఁదుతెగల తూపుజోదు - కలిమి తేమచోాలి.

తత్స - మదనుఁడు - (అ. పు.) శంబరారి - (ఇ.) కుసుమేషువు - (ఉ) ఆత్మభువు - (ఊ) మనోజన్ముఁడు.

౪౭. అనిరుద్ధుఁడు

(సం): అనిరుద్ధః - ఉషాపతిః - బ్రహ్మసూః - విశ్వకేతుః - (పా) ఋశ్యకేతుః - ప్రీతితృషస్సుతః.

(ఆం): తత్స - అనిరుద్ధుఁడు - (అ) ఉషాపతి - (ఇ) విశ్వకేతువు - (ఉ) బ్రహ్మసువు - (ఊ).

౪౮. మన్మథుని లోకము

(సం) : అర్చితః - పు॥.

౪౯. మన్మథుని విల్లు

(సం) : పౌండ్రం - న॥. (అం) : తత్స - పౌండ్రము - (అ).

౫౦. మన్మథుని బాణములు

(సం) : అరవిందం - అశోకం - చూతం - న॥ నవమల్లికా - స్త్రీ॥ నీలోత్పలం - న॥ (ఇవి ౫.) ఉన్మాదనః - తాపనః - శోషణః - స్తంభనః - సమ్మోహనః. (ఇవి యైదును మన్మథుని వేరువేరు బాణముల పేళ్లుగాని పర్యాయ పదములు కావు).

(అం) : తత్స - అరవిందము - (అ) నవమల్లిక - (ఆ. స్త్రీ.).

౫౧. మన్మథుని కలువ

(సం) : సువతంసకం - న॥.

౫౨. మన్మథుని ధాతి

(సం) : భావవిజయా - ప్రబోధికా - స్త్రీ. (అం) : తత్స - ప్రబోధిక - (ఆ)

౫౩. మన్మథతాపము

అం) : వలకాఁక - ద్వ॥ వలవంత.

౫౪. మన్మథుని శంఖము

(సం) : విలాసః - విలాసకః - పు॥. (అం) : తత్స - విలాసము - (అ).

౫౫. రతీదేవి

(సం) : రతిః - రాగకలా - కామకలా - కేళికలా - కేళికలావతీ - కామప్రియా - కామీ - కేనతీ - రామా - రమ్యా - సేః - స్త్రీ॥ లోలుపా.

(అం) : తత్స - రాగకల - (ఆ) రతి - (ఇ) కేనతి - (ఈ).

౫౬. ఉషాకన్య

(సం) : ఉపా - ఆర్జునీ - స్త్రీ॥.

౫౭. లక్ష్మి

(సం) : లక్ష్మీః - లక్ష్మి - పద్మాలయా - పద్మా - కమలా- శ్రీః - హరిప్రియా- ఇందిరా - ఇందీ - ఇందిః - లోకమాతా - ఋ॥ మా - రమా - మంగళదేవతా - భార్గవీ - లోకజననీ - క్షీరసాగరకన్యకా - జలధిజా- సారసా- చలా - నారాయణీ - హేమా - లంజా - మంగా- మణిమాలా- స్త్రీ॥ ఈః- ఈ. స్త్రీ॥ క్షీరోదసుతా - అబ్ధిజా - పద్మవాసినీ - పద్మప్రియా - పద్మలాంచనా - విశ్వజననీ - క్షీరోదజా - హరివల్లభా - పద్మవాసా - రామా మాధవీ.

(ముందు వారి వర్గములోఁ జెప్పఁబడఁగల పద్మముల పేళ్లను కొన్నింటిని పద్మా- కమలా-సారసా - అనుమాదిరి స్త్రీ లింగములను గాఁ జేసి లక్ష్మికిఁ

జేశ్వనుగాఁ జెప్పవచ్చును. వైజయన్తీ నిఘంటువు నందు లోకపాలాధ్యాయములో లక్ష్మి నామములఁ జెప్పి "స్త్రీ లింగాశ్చాంబు జావ్యాయాః" అనియు పర్యాయసంయోగన్యాయ ప్రదర్శనాధ్యాయమునందు "మాతా కేక్లీ, స్త్రీయోలక్ష్మ్యాం నరః పద్మస్య సారసే" అనియు చెప్పఁబడిన పర్యాయ సంయోగన్యాయము ననుసరించి).

(అం) : లచ్చి - వై॥ లక్కిమి - వై॥ కలుములబోఁటి - కలుముల జవరాలు - పచ్చవిల్తుని తల్లి - వెన్నునెదకొమ్మ - వెన్నునిరాణి - కలివేల్పు నిల్లాలు - ననవిల్తుతల్లి - వలరాజే తల్లి - తల్లి తల్లి -(పా) తాతతల్లి - కడలి కూఁతురు - పాలయుబ్బు సంద్రపు కూఁతురు - సిరి - వై॥ అబ్బి గుబ్బెత - లిబ్బిపడఁతి - కమ్మతమ్మిబిడారు గరితమిన్న - తమ్మియింటి గరిత - కలుముల చెలి - పాల్కడలికానుపు - జిడ్డు కడలిబొట్టియ - తమ్మి గద్దియబోటి - తామరబిడారు - నెలంతుక - పెనిమిటి యెదనుండు నసఁబోఁడి - మరుతల్లి - నెలచెల్లెలు - నెలచెలియలు - కలువలఱేనితోడు - సత్తినెచ్చెలి - పంట వలంతితోఁడి కోడలు - పల్కుల చెలియత్త - మగని పేరెదనున్న వగలాడి - తత్స - కమల (ఆ) లక్ష్మి - శ్రీ - (ఈ) లోకమాత - (ఋ).

౨౮. జయశ్రీ అనుపేరుగల లక్ష్మి

(నం) : రాగిణీ - సీ॥ జయశ్రీః-ఈ. సీ॥.

(అం) : (త్స) రాగిణి - జయశ్రీ - (ఈ) సీ॥.

౨౯. రాధ

(నం) : రాధా - శ్రీమతీః - సీ॥ రాసేశ్వరీ.

(అం) : (తత్స) - రాధ - ఆ॥ శ్రీమతి - ఇ॥ రాసేశ్వరి - ఈ. సీ॥.

౩౦. మహాలక్ష్మి

(నం) : మహాలక్ష్మీః - సహస్రభుజా - సీ॥.

(అం) : (తత్స)-మహాలక్ష్మి - ఈ॥ సహస్రభుజ - ఆ. సీ॥.

౩౧. సీతాదేవి

(నం) : సీతా - జానకీ - మైథిలీ - వైదేహీ - భూమిజా - భామీ - సీ॥.

(అం) : నేలచూలి - నేలపట్టి - పుడమిపట్టి - పుడమిపుట్టు - పుడమి కానుపు - నాఁగటిచాలుపేరియతివ - చాలుపేరింటిపూఁబోఁడి -చాలుపేరింటి-తండ్రి పేరఁటి ఱేనిబిడ్డ.

(తత్స) - సీత - (ఆ) జానకి - (ఈ.) సీ॥.

౩౨. గరుత్మంతుఁడు

(నం) : గరుత్మాన్ - త్॥ గరుడః - తార్క్ష్యః - వైనతేయః - ఖగేశ్వరః - ఖగనాథః - విహగాధిపః - నాగాన్తకః - విష్ణురథః-హరివాహనః - సుపర్ణః-

స్వర్ణపక్షః - పన్నగాశనః - భుజగాశనః - నాగాశనః - అరుణా
వరజః - చిరాత్ - త్॥ విరాట్ - జ్॥ పక్షిసింహః - ఉన్నతీశః - వజ్ర
తుండః - సుధాహరః - సుధాహృత్ - ద్॥ అమృతాహరణః - సుముఖ
సూః - ఉ॥ శాల్మలీ - న్॥ స్వర్ణకాయః - క్షేమకృత్ - ద్॥ ఇంద్రజిత్ -
ద్॥ వేదాత్మా - న్॥ మంత్రపూతాత్మా - న్॥ విధవః - భువన్యుః -
భుజగదారణః - ఖగేంద్రః - ఖగపతిః - హేమాంగః - కామాయుః - స్.
పు॥ కాశ్యపసుతః- ఉరగాశనః - సుపర్ణీతనయః- పన్నగారిః- మహావీరః-

(ఆం): మరునయ్యతేజీ - నల్లనయ్యరవాలు - వెన్నుపడగ - పులుఁగు దొర -
పులుఁగుఱేఁడు - పులుఁగుబొల్లఁడు - పాముల వేఁటకాఁడు - వేలుపుల
బువ్వఁ గొనుజోదు - తూరుపునాడేల్దొర బువ్వఁగొన్న లావరి - గరుటి -
గరుడి - గరుటాలమంతుఁడు - గరుటామంతుఁడు - వెన్నునరదము -
పక్కిసామి - పక్కిఱేఁడు - పులుఁగుఱాయఁడు - వెల్లమోము పిట్ట -
బొల్లి నెమ్మొగము గలుగు పులుఁగు - బొల్లి మోరపులుఁగు- తెలిమోము
పక్కి. - క్రీడచెలితేరు-తొడలేనివాని తోఁబుట్టు- తొడలేని వానిసైదోడు -
తొడలు లేని గనుసైదోడు - చిలువమేఁతరి - మేలిచ్చు పులుఁగు - తల్లి
వేసట వాసిన దంట - మేటి తెరగంటి బోనంబు తెచ్చినలావరి - అచ్చరల
కూఁడుఁ గొన్నదణి - బొల్లిగ్రద్ద - సామియరదము - తుట్టె పురుగు
గుంపు గొంగ.

తత్స. గరుడుఁడు - (అ) ఖగపతి -(ఇ) సుముఖసు (ఊ) విరాట్టు - (జ్)
చిరాత్తు - (త్) సుధాహృతు -(ద్) వేదాత్మ - (న్) కామాయువు -
(స్) భువన్యు (ఉ).

౬౩. విష్ణువుయొక్క శంఖము

(సం): పాంచజన్యః - మురదః - పు॥

(ఆం): వలమురి - చేట్టుపాలుజోదు - కల్మికొమ్మమగని బూరుగొమ్మ - లచ్చి
దొరబూరుగొమ్మ -చిందము - వై॥ కూఁతకైదువు - కూఁతకైదువ-కూఁ
తవాల్ - వెల్లిగుల్ల - బూరఁగొమ్ము - సంకు - వై॥
తత్స - పాంచజన్యము.

౬౪. విష్ణువుయొక్క చక్రము

(సం): సుదర్శనః - పు॥ సహస్రారః - సహస్రధారః - మహాజ్వాలః - పు॥ ప్రభా
కరం - లోకపావనం - మహౌజసం - పవిత్రం - న॥

(ఆం): కడిదలఁగు - కంటివాలు - సుడివాలు - బిల్లవాలు - చేట్టువాలు - చేట్టి
ల్గు - చేట్టుకైఁదు - సుడికత్తి - సుడియడదము-వట్రువవాలు - గుడుసు
వాలు - గుడుసుకైదువు - గుడుసుకైదువ - వేయంచులాయుదమ్ము .

వేయంచేలకైదువు - వేయంచేలలుగు - పదినూరంచేలవాలు-వేమొన లల్గు - బటువువాలు - బటువుకత్తి - బటువడిదము.

తత్స - సుదర్శనము - (అ) మహౌజము(స్.).

౬౫. విష్ణుదేవుని గద

(సం): కౌమోదకీ - కౌముదకీ - స్త్రీ॥. (ఆం): తత్స - కౌమోదకి- (ఈ).

౬౬. విష్ణుదేవుని కత్తి

(సం): నందకః - పు॥. (ఆం): తత్స - నందకము - (అ).

౬౭. విష్ణుదేవుని విల్లు

(సం): శాంర్గం - న॥. (ఆం): తత్స - శాంర్గము - (అ).

౬౮. పీతాంబరము (విష్ణుదేవుని వస్త్రము)

(సం): పీతాంబరం - న॥. (ఆం): తత్స - పీతాంబరము - (అ).

౬౯. కౌస్తుభము (విష్ణుదేవుని వక్షమునందలి రత్నము)

(సం): కౌస్తుభః.

(ఆం): నీటియిక్క - నీటిపుట్టువ - నీటిపుట్టువు - తత్స - కౌస్తుభము-(అ).

౭౦. స్యమంతకమణి (హస్తమునందలి రత్నము)

(సం): స్యమన్తకః- (ఆం): తత్స - స్యమంతకము - (అ).

౭౧. విష్ణుదేవుని శిఖామణి

(సం): నందకీ - స్త్రీ॥. (ఆం): తత్స - నందకి - (ఈ).

౭౨. విష్ణుదేవుని శిరోభూషణము

(సం): పింఛం - న॥. (ఆం): తత్స - పింఛము-(అ).

౭౩. శ్రీవత్సము (విష్ణుదేవుని పుట్టుమచ్చ)

(సం): శ్రీవత్సః- పు॥. (ఆం): తత్స శ్రీవత్సము - (అ).

౭౪. వనమాల. (విష్ణుదేవుని మెడలోని పూదండ)

(సం): వనమాలా - వైజయంతీ - స్త్రీ॥.

(ఆం): తత్స - వనమాల (అ) వైజయంతి (ఈ).

౭౫. విష్ణుదేవుని రథము

(సం): శతానందః- పుష్యరథః- పు॥. (ఆం): తత్స - శతానందము-(అ).

౭౬. దారుకుఁడు. (విష్ణుదేవునిసారథి)

(సం): దారుకః- పు॥. (ఆం): తత్స - దారుకుఁడు - (అ).

౭౭. ఉద్ధవుఁడు (విష్ణుదేవుని మంత్రి)

(సం): ఉద్ధవః- పు॥. (ఆం): తత్స - ఉద్ధవుఁడు - (అ).

౬౮. విష్వక్సేనుఁడు. (విష్ణుదేవుని సేనానాయకుఁడు)

(సం): విష్వక్సేనః- సూత్రవతీపతిః- పు॥.

(ఆం): తత్స - విష్వక్సేనుండు - (అ) సూత్రవతీపతి - (ఇ).

౬౯. విష్ణుదేవుని పరిచారకులు

(సం): నిత్యాః- ముక్తాః- దివ్యసూరయః- పు॥ బ॥ (ఇవిపర్యాయపదములు కావు).

(ఆం): తత్స - నిత్యులు - (అ) దివ్యసూరులు - (ఇ).

౭౦. విష్ణుదేవుని శక్తులు.

(సం): ఆచారా - వైష్ణవీ - సూక్ష్మా - లక్ష్మీః - ఈ॥ పుష్టిః - నిరంజనా - జీవనీ - మోహనీ - మాయా - సీ॥ (ఇవి పర్యాయపదములు కావు.)

౭౧. విష్ణుదేవునిగుఱ్ఱములు

(సం): శైబ్యాః- సుగ్రీవాః- మేఘపుష్పాః- వలాహకాః- పు. బ॥

౭౨. శివుఁడు

(సం): శంభుః - ఈశః - పశుపతిః - శివః - శూలీ - న్॥ మహేశ్వరః - ఈశ్వరః- శర్వః - ఈశానః - శంకరః - చంద్రశేఖరః - చంద్రమౌళిః -చంద్రిలః - భూతేశః - ప్రమథాధిపః - ఖండపరశుః - గిరీశః - గిరిశః -మృడః - మృత్యుంజయః - కాలకాలః - మహాకాలః - కృత్తివాసాః - స్॥ దిగ్వాసాః- స్॥ పినాకీ - న్॥ ఉగ్రః - కపర్దీ - న్॥ శ్రీకంఠః - శితికంఠః - కంఠేకాలః - కపాలీ - న్॥ అంబరాంబరః - కపాలభృత్ - త్॥ వామదేవః - మహాదేవః - విరూపాక్షః - త్రిలోచనః- త్రియంబకః - త్ర్యంబకః - పశ్యల్లలాటః - ఉగ్రాక్షః - అగ్నిదృక్ - శ్॥ కృశానురేతాః - స్॥ సర్వజ్ఞః - ధూర్జటిః - నీలలోహితః - విషమాక్షః - త్ర్యక్షః - అగ్నిలోచనః - హరః - స్మరహరః - భర్గః - త్రిపురాంతకః - పురారిః - గంగాధరః - నదీచూడః - అంధకరిపుః - క్రతుధ్వంసీ - న్॥ వృషధ్వజః-వృషాంకః - వృషవాహనః - వ్యోమకేశః - ఖకుంతలః - భవః - భీమః - స్థాణుః - రుద్రః - ఉమాపతిః - సాంబః - హిండిప్రియః - అష్టమూర్తిః - అహిర్బుధ్న్యః- మహానటః - నటేశ్వరః - తాండవప్రియః - భస్మాంగరాగః - అస్థిహారః-నాగకంకణః - అర్ధనారీశః - ఖట్వాంగధరః - ఖట్వాంగీ - న్॥ కురంగపాణిః - పితృవనేచరః - శ్మశానవేశ్మా - న్॥ కాలకూటాశనః - అనఘః - గజాసురారిః - కుహనావటుకః - వటమూలగః - ఆదిభిక్షుః - మహామృత్యుః - భమన్యుః - భువన్యుః - ఖండేందుశిఖః - అనాదిః - జటిలః - జటాటీరః-జోటింగః-బ్రహ్మమూర్ధభృత్-త్॥ నారాయణప్రియః- పంచవక్త్రః - ద్రుహిణసారథిః - నిగమాశ్వః - వేదకాలేయకః - క్రీడాకిరాతః - కైలాసమందిరః - దక్షసంహారః - క్షోణీరథః - హరిశరః -

మేరుధన్వా - న్॥ మీఢ్వా - న్॥ అంబుధీషుధిః - భగాత్ - న్॥ టంకటీకః - కేనారః - చంద్రాపీడః - చంద్రమౌళిః - రేరిహాణః - హేహిరః - హేమకేశః - కేశభూః - మీఢుష్టమః - నందివర్ధనః - పింగజటః - ఖాలద్రుక్ - క్॥ ఖాలలోచనః - వరవృద్ధః - ఉః - పాంసుచందనః - శశిభూషణః - శశిశేఖరః - కామారిః - జటాఝూటః - కటాటంకః - స్థాణుః - ఉడ్డీశః - డిండీశః - కంకటీకః - ఖట్వాంగి - న్॥ మందరమణిః - ఉలందః కటప్రూః - ఊః॥ ఝాండః - పాండః - అకుతశ్చనః - దశబాహుః - దశావ్యయః - అధర్మకుటః - బహురూపః.

(అం): ముక్కంటి - అలపదిమోముల వేలుపు - చౌవంచ మోముల సాహెబు - మినుసిగదయ్యంబు - మినుజొట్టుదేవర - విన్నిగదునేదు - మిత్తి మిత్తి - వై॥ మిత్తిగొంగ - నింగిసిగ- గట్టువిల్తుఁడు-కఅకంఠుఁడు-కరకంటుఁడు- వై॥ గ్రా॥ తిగకంటి-మిక్కిలి కంటిదేవర-జేసికన్నామి-జేసికంటివేల్పు-కిత్తి కంటివలంతి - మంచేమలల్లుఁడు- వలిమలల్లుఁడు - కొండవీటి జంగము - గుజ్జే వేలుపు తండ్రి - గుజ్జేవేల్పు తండ్రి-మరుగొంగ - వలరాజాసూదు - వినువాఁక మోపరి - మిన్నువాఁకతాలుపు - మిన్నేటి తాల్పు - జేక్కులదొరనేస్తి - జేక్కులఱేని చెలికాఁడు - బూచులయెకిమీఁడు - పునుకదారి- పునుకతాల్పు - గాములదొర - విసపుమేతరి - జేన్నంపువేఁటకాఁడు - బుడుతనెలతాల్పు - గిబ్బరౌతు - వెలియాలపోతురౌతు - తోలుదాలుపు- ముమ్మొనవాలుదాల్పు - వెండికొండదునీఁడు - జోళువాగుబ్బలి విలుకాఁడు - గట్టువిల్దారి - జేన్నంపుఁ బగవాఁడు- పాదల గింజెముదాల్పు- నెలతాల్పు - నెలదారి - ముమ్మొనవాల్దంట - ముమ్మొనయలుఁగుమేటి - ముక్కోటి కలకంటి - తిగప్రోలివేఁటకాఁడు - కప్పుమైదువపెనిమిటి - సత్తిరా - వేల్పు దణిఁగన్నతఁడు - గుజ్జెకొమరులకు తండ్రి - జేడదారి - తెలివేల్పు - చిచ్చుటకంటి- సెఁగకంటిజోఁదు - కుత్తుక కందువాఁడు - ఎత్తులకెకిమీఁడు - గిత్తతత్తడిఱేఁడు - జేముకంట - మిత్తిసూఁడు - మూరెంచి వెరసిమోములతుపాసి - కడలి బత్తిలికదునె దారి - చిలువదారి - పునుక చేట్టులదణి - పున్కలదారి - లిబ్బిదొరచెలి - మరునిసూఁడు- జాబిలితాలుపు - విడిముడిగల వేలుపుచెలి - మినుసిగవేల్పు - జేడముడి జంగము - ఏను మొగముల సాహెబు - బూచేలసామి - మడికాసుమలఱేడు - తొడుకుసామి - వేల్పుటేటి మగందు - ముమ్మొనకత్తిజోదు - మేలిమిగట్టు విల్మేటి - కొండమల్లయ్య - తిగప్రోలుదాయ - నల్లమైదువగేస్తు - నాపకుత్తుకదంట - చిలువతాలుపు.

తత్స - శివుఁడు (అ) పశుపతి (ఇ) శంభువు - శంభుఁడు (ఉ) ఆదిభిక్షువు.

బ్రహ్మమూర్ధధృత్తు (త్) శూలి మేరుధన్వుఁడు-(న్) అగ్నిదృక్కు-కృత్తి-వాసుఁడు - (స్).

౨౧. అతలలోకమునందలి శివుఁడు

(సం): వైద్యనాథః - పు॥.

౨౨. యజమానరూపుఁడైన శివుని మూర్తి

(సం): హోత్రీ - స్త్రీ॥.

౨౩. శివుని హస్తము

(సం): వల్లూరం - న॥.

౨౪. శివుని ఫాలనేత్రము

(సం): బోధివాలకః - పు॥ కికీదివిః. (ఆం): మిక్కిలికను - మిక్కిలికన్ను.

౨౫. శివుని అగ్నినేత్రము

(ఆం): ఎఱగన్ను - ద్వ.

౨౬. అగ్నిజనించిన శివునిఫాలనేత్రము

(ఆం): పొగకన్ను.

౨౭. శివునిజటాజూటము

(సం): కపర్దః - పు॥. (ఆం): తత్స - కపర్దము (అ).

౨౮. శివుని తల

(సం): ఉః - పు.

౨౯. శివుని కత్తి

(సం): పరాజితః - పు॥ వజ్రహాసః. (ఆం): తత్స - పరాజితము - (అ).

౩౦. శివుని విల్లు

(సం): పినాకః - పు॥ అజగవం - న॥ అజీగవః- అజగావః- పు॥ కల్కః- యుగ్యం- న॥.

(ఆం): తత్స - పినాకము (అ).

౩౧. శివుని డాలు

(సం): చంద్రపుచ్ఛం - ఆతంకం. (ఆం): తత్స - చంద్రపుచ్ఛము. (అ).

౩౨. ఖట్వాంగమనునస్త్రము

(సం): సుఖం - న॥ ఘుణః - పు॥ (సుఖం ఘుణః - పాంశులః).

(ఆం): తత్స - సుఖము (అ).

౩౩. త్రిశూలము

(సం): త్రిశూలం - మహితం - పిచ్ఛం - న॥ ప్రభంజనః - పు॥.

(ఆం): నుడివోనలుఁగు - ముమ్మొనవాలు - తత్స - త్రిశూలము. (అ).

౯౪. శివుని శంఖము

(సం) : విమోహనః – పు॥ సుందరద్వేషీ-న్, పు॥.

౯౫. శివునిపట్టణము

(సం) : విశ్వప్రభః – పు॥ మహోదయం – న॥ యశోవతీ – ఆకరీ – స్త్రీ॥.

(ఆం) : తత్స-విశ్వప్రభము (అ. పు.) మహోదయము, (అ.న.) యశోవతి (ఈ).

౯౬. శివునిసభ

(సం) : విఘట్టినీ – స్త్రీ॥. (ఆం) : తత్స – విఘట్టిని (ఈ).

౯౭. గణములు

(సం) : ప్రమథాః – పు॥. (ఆం); తత్స – ప్రమథులు.

౯౮: గురునాథుఁడు మొదలుగాఁగల శివుని సహచరములైన భూతములు

(సం) : పిశాచకః – పు॥.

౯౯. సప్తమాతృకలు

(సం) : మాతరః – బ. స్త్రీ ॥బ॥.

౧౦౦. సప్తమాతృకలపేళ్లు

(సం) : బ్రాహ్మీ – మాహేశ్వరీ – కౌమారీ – వైష్ణవీ – వారాహీ – ఇంద్రాణీ – చాముండా – స్త్రీ॥ (ఇవి పర్యాయ పదములు కావు. వైయజన్తిలో చాముండకు బదులు నారసింహీ యని యున్నది.)

(ఆం) : తత్స – బ్రాహ్మి – మాహేశ్వరి – కౌమారి – వైష్ణవి – వారాహి – ఇంద్రాణి – చాముండ – (అనెడువారు).

౧౦౧. ఐశ్వర్యము

(సం) : విభూతిః – భూతిః – స్త్రీ॥ ఐశ్వర్యం – న॥ విష్వక్॥

(ఆం) : కలిమి – సిరి – వై॥ పదవి – దే॥ తత్స – ఐశ్వర్యము (అ) విభూతి. (ఇ)

౧౦౨. ఐశ్వర్యములు

(సం) : అణిమా – మహిమా – గరిమా – లఘిమా – ప్రాప్తిః – స్త్రీ॥ ప్రాకామ్యం– ఈశత్వం – వశిత్వం – న॥ (అనునవి ౮).

౧౦౩. శివుని శక్తులు. ౮.

(సం) : వామా – జ్యేష్ఠా – శివా – రౌద్రీ – చిత్తోన్మాదకరీ – సుఖా-కాళీ – కళే బరా – భూతదమనీ – (అనునవి).

౧౦౪. శివుని గుణములు

(సం) : జ్ఞానం – వైరాగ్యం – ఐశ్వర్యం – తపః – స్॥ సత్యం – న॥ క్షమా – ధృతిః – స్త్రీ॥ స్రష్టృత్వం – న॥ ఆత్మసంబన్ధః – పు॥ అధిష్ఠాతృత్వమ్ – న॥ (అనునవి ౧౦)

౧౦౩. శివునివాహనము

(సం) : భృంగి – న్॥ భృంగిరిటః – భృంగిరీటః – శలః–నాడీదేహః–పు॥చర్మీ–న్॥.

(ఆం) : వెలిగిబ్బ – తెలిగిబ్బ – జేడముడి దారిగుఱ్ఱము.

తత్స – భృంగిరిటుఁడు. (అ) భృంగి – (న్).

౧౦౪. భేలుకుఁడు (శివుని సేవకుఁడు)

(సం) : భేలుకః – కృతాలకః – పు॥. (ఆం) : తత్స – భేలుకుఁడు.

౧౦౫. నంది (శివుని ద్వారపాలకుఁడు)

(సం) : నందీ – న్॥ నందికేశ్వరః – తాండవతాలికః – శాలంకాయనః – తుండీ – న్॥ పు॥.

(ఆం) : తత్స – నందికేశ్వరుఁడు (అ) నన్ది. (న్).

౧౦౬. కూశ్మాండుఁడు (శివుని హాస్యగాఁడు)

(సం) : కేలికిలః – కూశ్మాండకః – గణపతి ప్రియః – పు॥.

(ఆం) : తత్స – కూశ్మాండకుఁడు – (అ).

౧౦౭. పార్వతి

(సం) : ఉమా – కాత్యాయనీ – గౌరీ – పార్వతీ – కాళీ – శ్యామలా – హైమవతీ – ఈశ్వరీ – ఈశ్వరా – శివా – భవానీ – రుద్రాణీ – శర్వాణీ – మృడానీ – శాంభవీ – మంగళా – సర్వమంగళా – కల్యాణీ – శుభంకరీ – అపర్ణా – దుర్గా – చండికా – చండీ – అంబికా – ఆర్యా – దాక్షాయణీ – దక్షకన్యా – గిరిజా – మేనకాత్మజా – శక్తిః – సింహరథా – సతీ – హిండీ – వారాలికా – శిఖరవాసినీ – కోట్టవీ – బాభ్రవీ – కైటబీ – కైటభా – యాదవీ – కర్బురీ – భ్రామరీ – బర్హిధ్వజా – కాలంజరీ – శైలేయీ – గణనాయికా – ఏకానంశా – దృషద్వతీ – తామసీ – గౌతమీ – ఈశానీ – ఈశీ – రౌద్రీ – అద్రిజా – మహాదేవీ – రేవతీ – షష్ఠీ – గౌతమీ – వాభ్రవీ – సతీ – అపరుజా – జారీ – శండిలీ – వారుణీ – హిమా – శతముఖీ – యోగినీ – పరమేష్ఠినీ – సునన్దా – నన్దినీ – నన్దా – నన్దయన్తీ – కలాపినీ – కాలరాత్రీ – మహారాత్రీ – రక్తదన్తీ – ఏకపాటలా – ఏకపర్ణా – భద్రకాళీ – మహాకాళీ – కరాలికా – వింధ్యవాసినీ – మందరవాసినీ – కాంతారవాసినీ – మలయవాసినీ.

(ఆం) : కలికొండనిల్లాలు – కలికొండరాణి – ముక్కంటి వెలఁది – అగ్గి కనువాని వెలఁతుక – గట్టురాచూలి – గట్రాచూలి – గట్లరాయనిపట్టి – వలిమల కూతురు – ఏనుఁగుల గొంగతత్తడి నెక్కుదంట – సింగపుఁ దేంజిగల చాన – సామి సామేనిఁ జేకొన్న చాన – సింగము నెక్కుదంట – జంగము తల్లి –

గట్లిచేని బిడ్డ - గట్టురా కొమరిత - కటిచేడియ - కప్పుముత్తెదువ - కప్పు టిల్లాలు - మగనియందపుమేనఁ దగిన మగువ - వెనకయ్యతల్లి - సామితల్లి - సత్తి - వై॥ లచ్చిసెచ్చెలి - కల్వలదొరదారి - పెనిమిటి సామేనఁ బెనఁగొన్న గేస్తురాల్ - సామిమెయిపాల్గొను ముద్దియ - దుగ్గ - వై॥ దుగ్గి - వై॥ చండి - వై॥ అమ్మిక - వై॥ బూచులదొరసాని - మలయమ్మ - జిగిబొబ్బమెకము జక్కిగల కొమ్మ - కొదమ సిఁగమెక్కు కొన్నజంత - పుడమి తాలుపులరా బిడ్డ.

తత్స - ఉమ - (అ) శక్తి (ఇ) గౌరి (ఈ).

౧౧౦. పృథివీమూర్తియైన శివునిభార్య

వికేశీ - సీ॥. (అం) : తత్స - వికేశి - (ఈ).

౧౧౨. చాముండ. పార్వతియొక్క దాసి

చండముండా - చాముండా - చర్చా - మార్జార కర్ణికా - కర్ణమోటీ - మహాచండీ - మహాగంధా - కపాలినీ - సీ॥ మార్జారకన్యకా.

౧౧౧. వినాయకుఁడు

వినాయకః - విఘ్నరాజః - విఘ్నేశః - విఘ్నహారి - న్॥ ద్వైమాతురః - గణాధిపః - గణాగ్రణీః - ఈ॥ ఏకదంతః - హేరంబః - లంబోదరః - గజాననః - కరిముఖః - వక్రతుండః - పృశ్నిశృంగః - ద్విదేహః - మూషికాంచనః - ఆఖువాహః - ధుంఢిః - పు॥ హస్తిరాజః - ఆఖుయానః.

ఇద్దరు తల్లుల ముద్దుబిడ్డఁడు - పని చెఱుపుల దొర - చేట చెవులవేల్పు - చేట వీనులదణి - సీవిరి చెవిదాల్పు - వంకర తొండంబువాఁడు - ఏనుఁగు మొగముసామి - ఏనుఁగుమొగంబు దేవర - గబ్బుచెక్కిళ్ల మెకముమోము గలసామి - పాపజేంటెముల మేటి - చిలువజేంటెముల మేటి - మ్రొక్కువారలపనుల్ జెక్కచేసెడుసామి - గఱికపూజలమెచ్చు గబ్బివేలుపు - ముక్కంటి పండులమెక్కెడితిండీడు - ముక్కంటిగారాబు ముద్దుపట్టి - ముక్కంటి తొలిపట్టి - పెద్దకడుపువేల్పు - పిళ్లారి - కుడుము దాలుపు - కుడుముల తిండికాఁడు - కలుఁగు లాయపుఁదేజిబలుసిపాయి - కొక్కుతేజిరౌతు - గుజ్జువేలుపు - గుజ్జువేల్పు - ఒంటికొమ్ము దేవర - మొట్టికాయల మెప్పు - గొప్పబొజ్జగలాఁడు - పెద్ద కడుపు వేలుపు - బొజ్జ దేవర - గుంజిళ్లు పెట్టించే కొనుమేటి - ఒంటి పల్లుదొర - జేమలి తల్లులబిడ్డ - పెద్ద మెయి ప్రోడ - గొప్పమెయిప్రోడ - మొదటి వేలుపు - వెనకయ్య - వై॥ పుంజొదారి పెద్ద - కొక్కురౌతు - ప్రేబొజ్జదేవర - కొక్కురవుతు - చిలువజేంటెపు మేటి - కోడిచెక్కెపువానన్న - పగడపంటి దొర - బొరియపాగా జేక్కివరరౌతు.

తత్స - వినాయకుఁడు - (అ) గణాధిపతి - (ఇ) గణాగ్రణి - (ఈ) విఘ్నహారి - (న్).

౧౧౨. వీరభద్రుఁడు

(సం) : వీరభద్రః - దేవాజః - పు॥ శరభః. (అం): తత్స - వీరభద్రుఁడు-(అ).

౧౧౩. కాలభైరవుఁడు

(అం) : దిస్సమొలవేల్పు.

౧౧౪. కుమారస్వామి

(సం) : కార్తికేయః - మహాసేనః - శరజన్మా - న్॥ షడాననః - షణ్ముఖః - పార్వతీనందనః - స్కందః - సేనానీః - ఈ॥ అగ్నిభూః - ఊ॥ పావకిః - గుహః - బాహులేయః - తారకజిత్ - త్॥ విశాఖః - శిఖివాహనః - షాణ్మాతురః - శక్తిధరః - శక్తిమాన్ - త్॥ కుమారః - క్రౌంచదారణః - స్వామీ - న్॥ సిద్ధసేనః - బాలచర్యః - కృకవాకుధ్వజః - ద్వాదశలోచనః - శరజః - తారకారిః - మహాతేజాః - స్॥ శక్తిపాణిః - వైజయన్తః - గాంగేయః - గౌరేయః - బ్రహ్మచారీ - న్॥ మహౌజాః - స్॥ బ్రహ్మగర్భః - సుబ్రహ్మణ్యః - నీలదంష్ట్రః - క్రౌంచారిః - కుక్కుటధ్వజః-పు॥.

(అం) : పెనుఁబాపకవణంబుఁ దినువారువము రౌతు - చిలువలఁ బోనంపుఁ బులుఁగురౌతు - గట్టుల యెకిమీని పట్టి పట్టి - తెల్లుకానుపు - తెల్లు చూలు - తెల్లుచూలి - అరబారతల్లుల యరిది బిడ్డ - ఆర్గురు తల్లుల కొమరుఁడు - ముద్దుగల తల్లుల కానుపు - గాడుసంగడి కానికొడుకు - పుంజుదాలుపు - పుంజుడాల్ - వేలుపుల రేనిదళవాయి - ఇత్తెగమోముల బలియుఁడు - జేంట ముమ్మోములదంట వేల్పు - దుగతిగవాయి - కొంచే గుబ్బలిప్రక్కలించిన బలుదిట్ట - బార చేతులుగలాఁడు - రెండారు చేతుల దండిమగఁడు - వేలుపులమూఁక పేరిటి వెలఁదిమగఁడు - వేల్పుల మూఁక తీగ పేర్మగునలజేఁడు - వేల్పుల దళవాయి - వేల్పుగమికాఁడు - వేల్పుగమిదునేదు - వెనకయ్య వెనుకయ్య - వెసకయ్య వెనుకవాఁడు - అడుగుకైదువు పుల్గుపడగదునేదారి - సత్తి బూనువలంతి - సత్తిగలాఁడు - రిక్క రక్కసుమిత్తి - రిక్కనల్ల గ్రోల్పగతుఁడు - గట్ల యేలికమను మఁడు - కప్పుతెలినమేటి కొమరుఁడు - వేలుపుశేటి సవతి కొడుకు - ముద్దయ్య - కందుఁడు - వై॥ కొమరుఁడు - వై॥ కొమరుసామి - వై॥ సెగపాఁపఁడు - గుజ్జె సయిదోఁడు - కొంచేమల మాపరి - కొంచేమలఁ గొట్టిన జాణఁడు - నెమ్మి హుమాయిరౌతు - బారకయిపోటరి - సామి - వై॥ విప్పుగన్ను మొత్తము పడవాలు - తీఁగపేరి కల్కిమగఁడు - నెమిలిం బయికొన్న మనీఁడు - బారచేతులుగన్న పాదుసా - అడుగు వాల్పులుఁగు

దాల్వరి - సత్తిగలుగుమేటి - వెలిచేలిమల మనుమఁడు - గాడ్పుగమికాని పడఁతి పట్టి - ఇత్తిగతల్లుల పొత్తుల బిడ్డ - నెమ్మిరౌతు - ఆరోమ్రము లోమ్ముదంట - వెనుకొంచేగట్టు కొట్టిన దిట్ట - గాడుపు చెలికాడుకు - చేకక్కతోల్వేల్పుగొంగ.

తత్స - కుమారుఁడు - (అ) పావకి - (ఇ) సేనాని - (ఈ) అగ్నిభు (ఊ) తారకజిత్తు - శక్తిమంతుఁడు - (త్) స్వామి - శరజన్ముఁడు (న్).

౧౧౫. కుమరస్వామి సేవకుఁలు

(సం) : శాఖః - విశాఖః - నైగమేషః - పు॥ (ఇవి పర్యాయపదములు కావు.)
(ఆం) : తత్స - శాఖుఁడు - (అ.)

౧౧౬. కుమరస్వామివాహనమైన నెమలి

(సం) : పరవాణిః - పు॥ (ఆం) : తత్స - పరవాణి.

౧౧౭. ఇంద్రుఁడు

(ఆం) : ఇంద్రః - మహేంద్రః - మరుత్వాన్ -మరుతః - మఘవా - న్॥ బిడౌజాః - స్॥ పాకశాసనః - పాకాంతకః - వృద్ధశ్రవాః - స్॥ శునాసీరః - పురుహూతః - పురందరః - జిష్ణుః - లేఖర్షభః - దేవరాజః - సురగ్రామణీః - ఈ॥ శక్రః - శతమన్యుః - దివస్పతిః - నాకనాథః - నాకేశః - సుత్రామా - న్॥ గోత్రభిత్ - ద్॥ అద్రిభిత్ - ద్॥ వజ్రీ - న్॥ దాల్మి - న్॥ వజ్రపాణిః - వాసవః - వృత్రహా - న్॥ వృషా - న్॥ వాస్తోష్పతిః - సురపతిః - బలారాతిః - శచీపతిః - జంభభేదీ - న్॥ హరిహయః - హరివాహనః - కపిలాశ్వః - స్వారాట్ - జ్॥ నముచిసూదనః - సంక్రందనః - దుశ్చ్యవనః - తురాషాట్ - హ్॥ మేఘవాహనః - ప్రాచీనబర్హిః - ష్॥ అహిహా - పృతనాషాట్ - హ్॥ పులోమజిత్ - ద్॥ పులోమారిః - ఆఖండలః - సహస్రాక్షః - ఋభుక్షాః - న్॥ కౌశికః - వరాణః - యాగనేమిః - హరిః - వరక్రతుః - తపస్తంకః - తపస్తక్షః - ప్రాచీపతిః - దల్మిః - అప్సరోనాథః - సుద్యౌః - ఓ॥ శతమఖః - శతక్రతుః - పర్జన్యః - వాస్తుపతిః - జగత్పతిః - మరుత్పాలః - పురుదంసాః - స్॥ ఐరావణాధిపః - పు॥ హరివాన్ - త్॥ ఊర్ధ్వధన్వా - న్॥ కారుః - జంభరిపుః - సితకుంజరః - భూరిశ్రవాః - స్॥ చిత్రరథః - యుధిష్ఠిరః - పరమన్యుః - విభీషణః - ఉగ్రధన్వా - న్॥ మేషాండః - ఖదిరః - మాహిరః - శయూచిః - వియునః - జయః - గౌరవస్కన్దికః - బన్దీకః - వారణః - దేవదుందుభిః - బాహుదంతేయః - వజ్రదక్షిణః - వృత్రారిః - సురాధిపః.

(ఆం) : చెట్టుపల్ దెగఁగట్లఁ గొట్టెడు జెట్టి-మలలచెట్టు పలుచెక్కలొనర్చు దిట్ట - నూఱుంచేలవాలుచే మించుజోదు - దుగబొట్ల పిఱఁది యైదుకనుంగవల

వేల్పు - జేడదారి యింటికోడి - ఇంతికొవుంజో - పాఱుతపసియింటి పంచే కోడి - ఒడలి చూపొడయఁడు - వేగంటి - ఎక్కుడు మొగుల్ గుల ప్రోడ - ఎత్తరంవు జెవుల తత్తడివజ్రీఁడు - నిక్కువీనుల జెక్కినెక్కు రౌతు - తెల్ల యేనుఁగునెక్కి తిరిగెడిదొర - తూరుపుదొర - తూర్పుదొర - తూర్పుమూ గానియేలెడుమనియకాఁడు - మొదటి దిక్కు సుబాదారి - జెమిలియేఁ బదుల జెన్నములు చేసిన మేటి - జెమిలి చౌవంచే పదులు జెన్నములు చేసినట్టి వేలుపు - నూఱు జెన్నముల సోమాసి - సోమాసులకుఁ దాపుసూ పుజాణ - సోమాసిపెట్టుఁ జెట్టు - పొట్టి తమ్ముఁడుగల యట్టి వేల్పు - పది పదంచేలబాఁకు దాల్చుదునీడుఁ-గుబ్బలిసూఁడు - కొండల ఱెక్కలుఁ గొట్టి నదణి- బాసవాల్దొల-వేల్పుఱేఁడు-విప్పుఱెప్పులఱేఁడు - అచ్చఱల్ ఱేఁడు-వెల్లగౌరు మావటీఁడు - తలంపు మానికముగలాండు-మైగనురా- నిలువెల్లఁ జూపులై వెలయువాఁడు-వినుప్రోల్ దొర - వింటిప్రోల్ దొర- మింటి ప్రోల్ సామి-పెట్టుమ్రాఁకుల వెలిగిడ్డిఁబెనిచిన దొర-మొయిలు జెక్కి- సామి- విన్మావువజీరు - వెల్లని గౌరకక్కఁడు - మబ్బురౌతు - మబ్బు జక్కిరౌతు - పటువాల్ ఱాయుండు - వెన్నునన్న - గుజ్జునన్న - కటిజేజేయన్న -చౌదంతియెకిమీఁడు - సురతాణి - వై॥ తూరుపుఱేఁడు. తత్స - ఇంద్రుఁడు - (అ) సురపతి (ఇ) జిష్ణువు (జిష్ణుఁడు) (ఉ) సుర గ్రామణి - (ఈ) స్వారాట్టు- (జ్) గోత్రభిదుఁడు(ద్) మరుత్వంతుఁడు - వజ్రభృత్తు (త్) వజ్రి - సుత్రాముఁడు- (న్) వృత్రహుఁడు, వృషుఁడు- (న్) తురాషాట్టు (హ్) వృద్ధశ్రవుఁడు - (స్) ప్రాచీనబర్హి - (ష్).

౧౨౦. శచి

(నం): పులోమజా - పౌలోమీ - శచీ - ఇంద్రాణీ - ఐంద్రీ - చారుధామా - న్॥ (రూ) చారుధారా - శతావరీ - రతిలోభా - సీ॥ జయవాహినీ.

(అం): సురతాణి-వై॥ తత్స -పులోమజ-(అ) ఇంద్రాణి. (ఈ) చారుధామ-(న్).

౧౨౧. జయంతుడు

(నం): జయదత్తః - జయః - జయంతః - పాకశాసనిః - ఐంద్రిః - వాసవిః-పు॥

(అం): తత్స - జయంతుఁడు. (అ) వాసవి. (ఇ).

౧౨౨. దేవసేన

(నం): దేవసేనా - సీ॥ జయస్త్రీ - సీ॥ (అం): తత్స - దేవసేన.

౧౨౩. ఇంద్రద్వారపాలకుఁడు

(నం): దేవనందీ - న్, పు॥

౧౨౪. ఇంద్రుని పట్టణము

అమరావతీ - అమరా - ఆమర్త్యా - అమరీ - వృషభాసా - సుఖాలయా - సుదర్శనా - వరాళీ - సురపురీ - నళినీ - స్త్రీ॥ సర్వతోభద్రః - పు॥
తత్స - అమర. (అ) అమరావతీ - (ఈ).

౧౨౫. ఇంద్రుని మేడ

వైజయంతః పు॥ (అం): తత్స - వైజయంతము.

౧౨౬. ఇంద్రుని పెక్కెము

జర్ఝరః - పు॥ (అం): తత్స - జర్ఝరము.

౧౨౭. ఉచ్చైశ్శ్రవము (ఇంద్రుని గుఱ్ఱము)

ఉచ్చైశ్శ్రవాః స్॥ వృషణశ్వః - శుభ్రాంగీ - న్॥ శ్వేతహయః - పు॥ అశ్వన్తరీ - నీలా.
వెల్లగుఱ్ఱము - తెల్లతేజి - తెల్లజక్కి - నిక్కువీనులమావు - నిక్కువీనుల హాలుమా - వినుమావు - చేదలుతేజి - వేగంటిజక్కి - వేల్పుదొరతేజి - వెలిజక్కి - వేల్పుమావు - జోలుపుట్టువు - నిక్కువీన్వారువము - తత్స - వృషణశ్వము. (అ) ఉచ్చైశ్శ్రవము.

౧౨౮. మాతలి (ఇంద్రుని గుఱ్ఱపురౌతు)

మాతలిః - మాకవిః - త్రిప్రః - పు॥
తత్స - త్రిప్పుండు - (అ) మాతలి. (ఇ)

౧౨౯. ఐరావతము (ఇంద్రుని యేనుగు)

ఐరావతః - ఐరావణః - అభ్రమాతంగః - అభ్రమువల్లభః - చతుర్దంతః - భద్రరేణుః - సుదామా-న్॥ హస్తిమల్లః - మదాంవరః - శ్వేతద్విపః - సదాదానః - పు॥ రాధన్తరిః - అభ్రనాగః - చతుర్దంష్ట్రః - సూర్యభ్రాతా - ఋ॥ అరిమర్దనః.
వెల్లయేనుఁగు - తెల్లగౌరు - చౌదంతి - వేల్పుగౌరు-వాసవాగ్గౌరు- మొదటిహత్తి - మబ్బురూపరి - చేదలయేన్గు - వేగంటియెక్కుడు - అడవిపుట్టువు - జాల్పుట్టువు.
తత్స - ఐరావతము-(అ) భద్రరేణువు - ఉ॥ సుదామ (న్).

౧౩౦. రథము

కౌతుకం - న॥ జైత్రః - అపరాజితః - పు॥.
తత్స - కౌతుకము.

౧౩౧. నందనము (ఇంద్రుని తోపు)

నందనం - నందం - కందసారం - మిశ్రకావనం - వృషణ్వసు - న్, న॥.
తత్స - నందనము. (అ) వృషణ్వసు (న్. న॥).

౧౩౨. క్రీడాస్థానము

(సం) : నందికా – స్త్రీ॥.   (ఆం) : తత్స–నందికం.

౧౩౩. రావణుని క్రీడాస్థానము

(సం) : అమరావతీ – స్త్రీ॥.

౧౩౪. ఇంద్రుని క్రీడాసరస్సు

(సం) : నందీసరః – స్, న॥.   (ఆం) : తత్స – నందీసరము.

౧౩౫. శంఖము

(సం) : ఝుంఝుకః – పు॥ త్రికటీ – లాటీ – స్త్రీ॥.
(ఆం) : తత్స – ఝుంఝుకము (అ) త్రికటి (ఈ)॥.

౧౩౬. కత్తి

(సం) : పరంజం – న॥ మండలం.   (ఆం) : తత్స. పరంజము.

౧౩౭. విల్లు

(సం) : అధనాశ్రం – న॥ మణిధనుః – ష్. న॥.
(ఆం) : తత్స – అధనాశ్రము.

౧౩౮. వజ్రాయుధము

(సం) : హ్రాదినీ – (పా) హ్రాదనీ – వజ్రం – పృ॥ కులిశం – భిదురం – భిదిరం – భేదురం – న॥ భిదుః – పవిః – స్వరుః – (పే) స్వరుః – (స్) శంబః – దంభోలిః – పు॥ అశనిః – పృ॥ శతకోటిః – పు॥ శతధారం –శతారం– న॥ గిరికంటకః – ఘద్రః – జంభారిః – వ్యాధావః – జసురిః – శక్రిః – దల్మిః – బభ్రిః – పు॥ త్రిదశాయుధం – న॥ ఆస్థికా – స్త్రీ॥.
(ఆం) : మలగొట్టుకత్తి – నూఱంచులవాల్ – కడిదలుగు – మగమానికపువాలు– మగజాతివాలు – జాతివాలు – తత్స – వజ్రము (అ) పృ. అశని – (ఇ. పృ) భిదువు – (ఉ) అస్థికా – (ఆ. స్త్రీ.) హ్రాదినీ – (ఈ. స్త్రీ.)

౧౩౯. విమానము

(సం) : విమానః – పృ – వ్యోమయానం – న॥ సుభద్రకః – పు॥.
(ఆం) : తత్స – విమానము. (అ).

౧౪౦. నారదుఁడు

(సం) : నారదః – వైధాత్రః – దేవబ్రహ్మ – న్॥ వీణాస్యః – కలహాశనః – పు॥
(ఆం) : ముళ్ళయతి – మిశ్ర॥ తగవులజేడదారి – పోరోగిరము తిండిపోతు – అరివేరపుఁదపసి – కయ్యపుఁదిండి – కలనతపసి – పోరుదిండి – వేలుపుజేడదారి.

౧౪౧. నారదాదులైనదేవర్షులు

(సం) : సురర్షయః.   (ఆం) : తత్స – సురర్షులు. (ఇ).

౧౪౨. దేవతలసభ

(సం): సుధర్మా - (పా) సుశర్మా - న్॥ దేవసభా - ఆ, సీ॥.

(అం): తత్స - దేవసభ. (ఆ) సుధర్మ - (న్).

౧౪౩. ఇంద్రునిసభ

(సం): నావికీ - సీ॥ ఝురా - సీ॥. (అం): తత్స - నావికి. (ఈ).

౧౪౪. అమృతము

(సం): పీయూషం - అమృతం - అమరాశనం - సముద్రనవనీతం - పేత్వం-న॥ సుధా - సీ॥.

(అం): అచ్చెరలకూఁడు - వేల్పులకూఁడు - వేలుపు బోనము - వేల్పుబోనము- చేవి.

తత్స - అమృతము. (అ) సుధ (ఆ).

౧౪౫. దేవనది

(అం): రతూః - వతూః - సీ॥. (అం): రతువు - (ఊ. సీ.).

౧౪౬. ఆకాశగంగ

(సం): మందాకినీ - వియద్గంగా - స్వర్ణదీ - సురదీర్ఘికా - శీతా - సీ॥ సోమ ధారా - స్వర్ణపద్మా - (సోమధారా - ఆకాశవాని స. శ. సం.).

(అం): వెన్నునడుగుసాప - పెరుమాళ్లడుగుబుగ్గ - కలకంఠుతలయేలు - విను వాఁక - మిన్నువాఁక - (రూ) మిన్వాక - మినువాఁక - చేదలువాఁక - తెలివాఁక - వెల్లివాఁక - తెలియేలు - వేల్పుటేలు - తాటి సిడమువాని తల్లి - తాటిటెక్కెము దణితల్లి-కూతురిబిడ్డ-కడలి వెలఁదుక - ముత్తోరి వద్రిమ్మరి - ముత్తెరువలాడి - మిన్నేలు - జేడదారి చెవిబుగ్గ - జడదారి చెవియూట - తాతపనఁటిపెల్లి - తెల్లు కానుపు సవతి తల్లి - పొండా మరలకుఁ బంట - బంగారు తామర పంటచేను - మిన్నుకొలఁకు - చిలువ సొమ్ముల జోగితలయేలు - తెప్పద్రేయని మూఁక మెప్పుకేళాకూళి.

తత్స - సురదీర్ఘిక. (అ) స్వర్ణది (ఈ).

౧౪౭. మేరుపర్వతము

(సం): మేరుః - సుమేరుః - హేమాద్రిః - రత్నసానుః - సురాలయః - కర్ణికా చలః - పు॥.

(అం): వేల్పుఁటయిల్లు - పుత్తడికురుప - పుత్తడిగుబ్బలి - వేవన్నెలపసిండిగట్టు- పసిండిగట్టు-వేలుపుగొండ - జేజేలగట్టు - పునుక కంచెమువాని విల్లు - సత్తిరావిల్లు - పొంగట్టు.

తత్స - సురాలయము. (అ) మేరువు. (ఉ.).

౧౪౯. దేవ వృక్షములు

(సం): మందారః - పారిజాతకః - సంతానః - కల్పవృక్షః - పు॥ హరిచందనం - వ్న॥.

(అం): చాగపుమ్రాఁకులు - తెఱగంటి మ్రానులు - తెల్లచెట్లు - తెఱగంటి మ్రాఁకులు - వెట్టుమ్రాఁకులు - మింటిచెట్లు.
(ఇవి మందారము మొదలగు దేవతా వృక్షములు) తత్స-మందారము మొ॰

౧౫౦. కల్పవృక్షము

(అం): జోల్మొలక - వేల్పులమ్రాఁకు - వేల్పుచెట్టు - వెల్లమ్రాను - వెలిమ్రాఁకు - తెల్లమ్రాను - ఈవులమ్రాను - బయలుచెట్టు - కడలికానుపు - వాఁడని పువ్వుల మ్రాను - (ఇవి కల్పవృక్షమని యొక్క చెట్టుకే పేళ్లని (ఏకవచనముతో) కొన్నింటఁ గలదు.)

౧౫౧. కామధేనువు

(సం): కామధేనుః - కామధుక్ - హ్॥ కామదుఘా - కామదా - సురభిః - స్త్రీ॥.

(అం): పుడుకుఁదొడుకు - జేజేగిడ్డి - వేలుపుల గిడ్డి - వెలిగిడ్డి - వెలిమొదవు-తెల్లమొదవు - ఈవులమొదవు - అడిగిన నొసఁగెడి యావు - చెదలు తొడుకు - విన్నుగిడ్డి - వింటిపసి - విన్మొదవ- వేల్పులపసి- వేలుపుటావు- పాల్కడలికాన్పు - కోర్కెలొసంగునావు - వెలికిలఁబడుపసి.
తత్స - కామదుఘ (అ) సురభి (ఇ) కామధేనువు (ఉ).

౧౫౨. దానిబిడ్డ నందినీధేనువు

(సం): నందినీ - సౌరభేయీ - స్త్రీ॥. (అం): తత్స - నందిని (ఈ).

౧౫౩. చింతామణి

(సం): చింతామణిః - పు॥.

(అం): చాగరతనము - ఈవులరతనము - తలఁపుమానికము - తలఁపుమిన్న - ద్వా॥ తలఁపురతనము- జేజేలమానికము- వినువారలమానికము -పుడుకుఁ గల్లు.
తత్స - చింతామణి. (ఇ).

౧౫౪. ఇంద్రుని యైశ్వర్యము

(సం): వృషణ్వసు - న॥.

౧౫౫. సనత్కుమారుఁడు (బ్రహ్మపుత్రుఁడు)

సం): సనత్కుమారః - వైధాత్రః - పు॥.
అం): తత్స - సనత్కుమారుఁడు (అ).

౧౫౬. పురోహితుఁడు

(సం): పురాజః - పు॥.

౧౫౭. అశ్వినీదేవతలు (దేవవైద్యులు)

(సం): స్వర్వైద్యౌ - అశ్వినీసుతౌ - అశ్వినౌ - ఆశ్వినేయౌ - నాసత్యౌ - నాసిక్యౌ - దస్రౌ - గదాగదౌ - యుజౌ - ద్వి॥ పు॥ వరవాహనౌ - యజ్ఞవహౌ - వరాంతకౌ - దేవవైద్యౌ - (ఇవి యన్నియు ద్వివచనములు).

(తె): తత్స - స్వర్వైద్యులు (అ).

౧౫౮. అప్సరసలు (దేవవేశ్యలు)

(సం): అప్సరసః - స్త్రీ॥ అప్సరాః - ఆ॥ అప్సరసాః - ఆ॥ స్వర్వానందాః - రతిమదాః - రతేమదాః - మదనోత్సవాః - సుఖదాః - సుమదాః - సుమదాత్మజాః - స్వర్గవేశ్యాః - స్వర్వేశ్యాః - స్త్రీ॥ సుగుదాః - (ఇవియన్నియు బహువచనములు).

(తె): అచ్చరలు - వై॥ వేలుపుమచ్చెకంటులు - వేల్పుచెలులు - వినువంజెలు - వినుమిటారులు - తెరగంటి యన్నులు,
తత్స - అప్సరసలు (ఆ).

౧౫౯. గంధర్వులు (దేవగాయకులు)

(సం): గంధర్వాః - దేవగాయకాః - పు॥ గాతవః - గాంధర్వాః - బ॥.

(తె): తత్స - గంధర్వులు (అ).

౧౬౦. యక్షులు

(సం): యక్షః - వటవాసీ - న్॥ తురగాయనః - పు॥ ఖాషేయః.

(తె): జక్కులు - వై॥.

౧౬౧. గుహ్యకులు

(సం): గుహ్యకాః - మాణిచరయః - ఇ॥ దేవజనాః.

౧౬౨. విద్యాధరులు

(సం): విద్యాధరః - కామరూపీ - న్॥ ఖేచరః - స్థిరయౌవనః - పు॥ద్యుచరః - సత్యయౌవనః.

(తె): తత్స - విద్యాధరుఁడు (అ) కామరూపి (న్).

౧౬౩. అగ్ని, నిప్పు

(సం): అగ్నిః - అగ్నిహోత్రః - వైశ్వానరః - వహ్నిః - వీతిహోత్రః - ధనంజయః - కృపీటయోనిః - జ్వలనః - జాతవేదాః - స్॥ తనూనపాత్-ద్, ప్న॥ భరణ్యుః - బర్హిః - స్॥ శుష్మా - న్॥(ప) బర్హిః శుష్మా - న్॥ కృష్ణవర్త్మా - న్॥ శోచిష్కేశః - ఉషర్బుధః - ఆశ్రయాశః - ఆశ్రయాశీ - న్॥ బృహద్భానుః - కృశానుః - పావకః - అనలః - రోహితాశ్వః - (పా) లోహితాశ్వః - వాయుసఖః - శిఖావాన్ - త్॥ శిఖీ - న్॥ శుంధ్యః - ఆశుశుక్షణిః - హిరణ్య

రేతాః-స్॥ హుతభుక్-జ్॥ సమంతుభుక్-జ్॥ దహనః - దర్హాః - తపుః- హవ్యవాహనః- హవ్యవాట్ - హ్॥ హవ్యవాహాః - సప్తార్చిః - స్॥ దమూనాః - స్॥ శుక్రః- మరుద్వాహః - చిత్రభానుః - అసితార్చిః - స్॥ విభావసుః - శుచిః - పచిః - భుజిః - ఘూసిః - వాశిః - ధస్మః - శుష్మః - శుష్ణః-సధిః- అంకతిః - అంచతిః - అప్పిత్తం - న॥ కుశాకరః - కషాకుః - వసుః - స్ఫుత్కరః - జుహూవాణః - ఈషిరః - తుషాగ్రహః - ఆశిరః - చ్ఛాగవాహనః - స్ప్రదాకుః - వృషాకపిః - స్వర్ణదీధితిః - సప్తదీధితిః - ఘృతదీధితిః - మంత్రదీధితిః - చతుశ్శృంగః - మందసానః - పర్పరీకః - కోసలః - హసనీమణిః - పేరుః - పీతుః - పీథః - మంత్రజివ్హః - సప్తజిహ్వః - సృగ్జిహ్వః - జ్వాలాజిహ్వః - సునసః -సాచిః - నాచికేతః - విశ్వప్సః - స్వాహానాథః - స్వధారమణః - మంత్రజిహ్వః - జ్యోతిః - మ్. పు॥ ధూమధ్వజః - రేట్ - జ్॥ తమోనుత్ - ద్॥ ద్యుః - ధువనః - కీలకః - ప్రాతిపదికః - శమీగర్భః - ద్రుమాశనః హోమిః - హేమకేలిః - హేమజ్వాలః -రయిష్ఠః - వాతసారథిః - సుశిఖః - సువనః- సుషిరః - సరణ్యుః - సర్వదేవముఖః - వసుప్రాణః - జాగృవిః - పాచనః - త్రిధామా - న్॥ ఉదర్చిః - వసురేతాః - స్॥ అర్చిష్మాన్ - త్॥ ధూమకేతుః - దురాపదః - చిరిః - వచతిః - సహరిః - సద్రిః - హవనః- హవః - భరథః - పు॥ తేజః - స్॥ అపాంపిత్తం - న॥.

(ఆం): అగ్గి - వై॥ అగిని - వై॥ నీటికానుపు - నీటినిసువు - నీటిబిడ్డఁడు - నీరుపాప - గాలిచెలి - గాలినెచ్చెలి - తెమ్మెరచెలి - అన్నితిండికాఁడు - అన్నింటితిండికాఁడు - అన్నిఁదినువాఁడు - కప్పుఁదెరువరి - కప్పుత్రోవరి - కప్పుఁదెరువుజాడ - కారిజాడకాఁడు - నల్లత్రోవగలాఁడు - అంటరానివేల్పు - జంటమోముల సామి - ఏడికవజీరు - తగరుబాబాసామి ఇఱువాయిజేఁడు - దుగమోములయ్య - దుగమోర పాదుసా - కిత్తు - కిత్తి - నిప్పు - నిప్పుక - అంటనివేల్పు - ముట్టఁగరాని బలియుఁడు - సతనాలుకల దునీఁడు - తిజంగలు సతనాలు కలదునేఁడు - తిగకాళ్ల దేవర - చిచ్చు - ఇంగలము - వినుమనుమఁడు - గాడ్పుపట్టి - నీటితండ్రి - వేల్పులమొగము - మబ్బుపూనిసువు - సెకజేఁడు - తగరురవు - తగరురవుతు - చేవుగంటి -(రూ) చౌగంటి- ద్వంజేంట మోములవేల్పు- గాడ్పునెచ్చెలి - దుగమోముదుండగీఁడు - అన్నింటితిండిపోతు - ఏడికతత్తడి నెరసాని - సతనాలుకల పాదుసా - తిగయడుగుజేఁడు - అంటగూడని వేల్పు.

తత్స - జ్వలనము. (అ) అగ్ని. (ఇ) బృహద్భానువు. (ఉ) హుతభుక్కు. (జ్)శిఖావంతుఁడు. (త్) తనూనపాత్తు(ద్)భర్హిశ్శుష్మ-శిఖి-శుష్మము(న్)

బర్హిస్సు - అసితార్చి (వ్) హిరణ్యరేతసుఁడు. (రూ) హిరణ్యరేతుఁడు.
(వ్) హవ్యవాట్టు - (హ్, పు॥).

౧౬౪. స్వాహాదేవి

(సం): స్వాహా - ఆగ్నాయీ - గభస్తిః - దహనప్రియా - స్త్రీ॥.
(ఆం): తత్స - స్వాహ. (అ) గభస్తి. (ఇ) ఆగ్నాయి. (ఈ)

౧౬౫. అగ్నిదేవుని లోకము

(సం): జ్వాలామాలః - పురోత్కటః - పు॥ పురజ్యోతిః - స్, న॥.
(ఆం): తత్స - జ్వాలామాలము. (అ).

౧౬౬. పట్టణము

(సం): తేజోవతీ - స్త్రీ॥. (ఆం): త్స - తేజోవతి. (ఈ).

౧౬౭. మేఁడ

(సం): భేగా - స్త్రీ॥. (ఆం): త్స - భేగ. (అ).

౧౬౮. శంఖము

(సం): పురజః - పు॥

౧౬౯. లయము (ప్రళయకాలము) నందలి అగ్ని

(సం.): సంవర్తకః - పు॥.

౧౭౦. పావకమనెడి నిప్పు

(సం): సంహారాఖ్యః - పు॥. (ఆం): తత్స - సంహారాఖ్యము (అ).

౧౭౧. లౌకికమైన నిప్పు

(సం): పావకః - పు॥.

౧౭౨. బడబాగ్ని నీరుచిచ్చు

(సం): ఔర్వః - బాడబః - బడబానలః - సలిలేంధనః - సంవర్తకః - కాకధ్వజః - వాణిజః - ఘోరధ్వనిః - పు॥ పాయముఖం - వడవాముఖం - న॥ కోశాతకీ - న్, పు॥.
(ఆం): నీరుచిచ్చే - నీర్చిచ్చే - వార్వపుటగ్గి.
తత్స - ఔర్వము. (అ) ఘోరధ్వని, (ఇ).

౧౭౩. కారుచిచ్చు దావాగ్ని

(సం): దవః - దావః - ద్రహః - భవఘస్మరః - భూతసంచారీ - న్॥ ఝుంఝుమః - సహారజా - దుర్ధః - వనవహ్నిః - పు॥ ప్రదాహ్యః - పోషకః.
(ఆం): కాఱ్చిచ్చే - ఎరగలి - (రూ) ఎరవలి.
తత్స - దవము. (అ) వనవహ్ని - (ఇ) ద్రుధువు. (ఉ) భూతసంచారి.

౧౭౪. యజ్ఞ సంబంధమైన అగ్ని

(సం): అపోనపాత్ - త్॥ పు॥ భూః - స్త్రీ॥ యజ్ఞాగ్నిః - పు॥ ఉద్భవః - పు॥.

౧౭౫. యాగాన్తమునందలి అగ్ని

(సం) : అన్నాదః - యాగాంతాంగ్నిః - పు॥ బహుః.

౧౭౬. దేవ సంబంధమైనది

(సం) : హవ్యవాహనః - పు॥.

౧౭౭. అశ్వమేధాశ్వము వెంటఁ గొనిపోఁబడు అగ్ని

(సం) : పథికృత్ - త్॥.

౧౭౮. దైత్య సంబంధమైనది

(సం) : సహరక్షాః - స్. పు॥.

౧౭౯. పితృసంబంధమైనది

(సం) : కవ్యవాహనః - పు॥.

౧౮౦. శుభకర్మలయందలి అగ్ని

(సం) : శోభనః - పు॥.

౧౮౧. వివాహ సంబంధమైనది

(సం) : మహిమాన్ - త్॥ బలదః.

౧౮౨. హోమాగ్ని. ప్రవర్గము

(సం) : ప్రవర్గః - పు॥.

౧౮౩. గర్భాధానాగ్ని

(సం) : మారుతః - పు॥.

౧౮౪. జాతకర్మాగ్ని

(సం) : అపసవ్యః - ప్రగల్భః.

౧౮౫. ఆధానాదులయందలి అగ్ని

(సం) : అహస్తానః - ఆవసథ్యః.

౧౮౬. వైశ్వదేవసంబంధమైన అగ్ని

(సం) : అద్భుతః - పు॥ పావకః.

౧౮౭. పాకయజ్ఞ సంబంధమైన అగ్ని

(సం) : సులభః - పు॥.

౧౮౮. నామకరణమునందలి యగ్ని

(సం) : పార్థివః - పు॥.

౧౮౯. అన్న ప్రాశనమునందలి అగ్ని

(సం) : శుచిః - పు॥.

౧౯౦. శాంతి కర్మయందలి అగ్ని. శుభకృత్తు

(సం) : శుభకృత్ - పు॥.

౧౯౧. పౌష్టిక హోమమునందలి అగ్ని. బలదము

వరదః - పు॥ బలదః.

౧౯౨. అభిచారము (సేతపొడి) హోమమునందలి అగ్ని

క్రోధాగ్నిః - పు॥.

౧౯౩. వశీకరణార్థమైన హోమమునందలి అగ్ని

వశకృత్ - పు॥.

౧౯౪. పూర్ణాహుతియందలి అగ్ని

మృడః - పు॥.

౧౯౫. లక్షహోమమునకు సంబంధించిన అగ్ని

అభీష్టదః - పు॥

౧౯౬. కోటి హోమసంబంధమగు అగ్ని

మహాశనః - పు॥.

(బ్రహ్మ వర్గమునందు యజ్ఞ విశేషసంబంధములైన మఱికొన్ని యగ్నుఁ పేళ్లను చెప్పెదము.).

౧౯౭. పీనుఁగులఁ గాల్చెడిది

క్రవ్యాత్ - ద్, పు॥ క్రవ్యాదః.

౧౯౮. ప్రేతాగ్ని

సవ్యః - పు॥.

౯. అపరకర్మ చేయువాఁడు పీనుఁగు ఱొమ్మున నుంచెడు నిప్పు

ధృతిః - పు॥ (ఆం): తలకొఱివి

౦. దుష్టమృగములు బెదరుటకును చలికాచుకొనుటకును వేసెడి మంటెగడి.

౨౦౧. ఇండ్లను దహించు మంట

అభ్యాదాహ్యః - గృహదాహాగ్నిః.

౨౦౨. అగ్నివిశేషము

సాహసః - పు॥.

౨౦౩. జఠరాగ్ని

హృచ్ఛయః - పు॥.

౨౦౪. అగ్నిమయము

చిచ్చేలు - వై॥.

౨౦౫. అగ్నిప్రసారణము

జెంగి.

౨౦౬. అగ్నిజిహ్వ

(సం): విశ్వమదా - స్త్రీ॥. (ఆం): తత్స - విశ్వమద (అ)

౨౦౭. అగ్నిజ్వాలలు. మంట

(సం): జ్వాలః - కీలః - పుం॥ అర్చిః - స్త్రీ, న॥ హేతిః - శిఖా - జ్వలకా-స్త్రీ॥ అగ్నిజారః - అగ్నినిర్యాసః - అగ్నివక్రజరాయుః- పు॥ జ్యోతిః - స్త్రీ,న॥ (ఇవియేఁడు - కాళీ - కరాళీ - మనోజవా - సులోహితా - సుధూమ్రవర్ణా - స్ఫులింగినీ - విశ్వరూపా - స్త్రీ॥ అని.)

(ఆం): తమట - దమట - మంట - ఏర్పు - సెక - సెగ - సెవ - సేకము-వై॥ కనలు.

తత్స - జ్వాలము. (అ. పు.) జ్వాల. (ఆ. స్త్రీ॥ హేతి. (ఇ) అగ్నివక్రజరాయువు. (ఉ) అర్చి.

తత్స - మనోజవ - (అ) కాళి - (ఈ).

౨౦౮. దీప్తజ్వాల ఎఱ్ఱమంట

(ఆం): ఎఱ్ఱమంట.

౨౦౯. పెద్దమంట

(సం): ప్రవర్గ్యః - నీలకః - పు॥ ఝులకా - స్త్రీ।.

౨౧౦. దహించెడి మంటలు

(ఆం): ఎఱ్ఱమంటలు - బ॥.

౨౧౧. అగ్నిజ్వాలలధ్వని

(సం): రటితం - న॥ రిటిః - రేటిః స్త్రీ॥

(ఆం): రెపరెప - తత్స-రటితము-(అ) రిటి. (ఇ).

౨౧౨. అగ్నిచ్ఛటలయొక్క ఉత్కారము

(సం): సంకారః - పు॥ (ఆం): తత్స - సంకారము.(అ).

౨౧౩. అగ్నియందలియధికప్రకాశము

(ఆం): కనకన.

౨౧౪. మిణుగురులు

(సం): స్ఫులింగః - త్రి॥ అగ్నికణః - సంకిలః - షడ్భాగః - పు॥ ఖద్గాంగః - అపుంజః - ముంజః.

(ఆం): మిణుఁగుఱులు - మినుఁగుఱులు - మిణుఁగులు - మిడుఁగులు - మిడుఁగురులు - అదరులు - నిప్పుకలి - నిప్పులు.

తత్స - స్ఫులింగములు. (అ). (ఈ పేళ్లను దిగ్వర్గములోఁ జెప్పెదము).

౨౧౫. వేఁడిమి

(సం): సంతాపః - సంజ్వరః - తాపః - అభితాపః - పు॥

ఆరాటము - ఆరటంబు - ఆరటము-ఆరాట-ఆవి-కాఁక-క్రాఁక - కాఁగుడు - క్రాఁగుడు-సెక - సెగ - సెవ - శెర్లు - మరుగుడు - కంది - కందు-ఉడుకు - తుందుడుకు - కెర్ల - గోవరు - తుకతుక - వేఁడి - వేడిమి - చెముఱుకు-వెచ్చన - వడ - (ఇది లోకములో సూర్యునివేడిమికే వాడుకగా నున్నది.)దగ - వగ - వంత - ఒఱపు - అక్కసము - ఉత్తలము - ఉదిల-కంది - కందు - కెర్ల - గోవరు.

తత్స - సంతాపము. (అ) మండ్రాటము - మల్లడి- వేంద్రము - సేకము-నలఁకువ - మఱుకువ - మఱుఁగుడు - చిచ్చు - ఒల్లఁబోక.

౨౧౬. మిక్కిలివేఁడి

చోషః - పు॥ (అం): కట్టావి. త్స-చోషము. (అ)

౨౧౭. కొఱవి(మంటలేనినిప్పు)

ఉల్కా - స్త్రీ॥ అలాతం - ఉల్ముకం - న॥ జ్వలదంగారః-పు॥ క్రముకః.
కొఱవి - కొఱకచ్చు. తత్స - అలాతము (అ) ఉల్క. (ఆ.)

౨౧౮. మంటతోఁగూడియున్నకొఱవి

సంకిలః. (అం): తత్స. సంకిలము. (అ)

౨౧౯. కాలిమిగిలిపొగసెడికట్టె

కడకొఱవి.

౨౨౦. కాలినకొయ్య

నిధావకః - పు॥ దగ్ధకాష్ఠం.

౨౨౧. నిప్పులు

అంగారః - అజ్ఝలః - కోకిలః - పు॥
[illegible]ల్లైలు - ఇంగలలు - ఎఱుపులు - ఐదారకలు - నిప్పులు - వైరవులు - వయిరవులు - వైరాలు - కణఁకు - ఇంగలము - వై॥ ఇంగిలము - అగ్గి - డిగ్గి - చిచ్చు - తెఱ - తెఱ్ఱ - ఐరుపు - నిప్పు - (తొలి ౯ శబ్దములు కొన్నిఁట బహువచనములుగ నున్నవి).
తత్స - అంగారము. (అ).

౨౨౨. నిప్పు (అంటుకొనుట) రవులుకొనుట

రవులుకోలు - (రూ) రాలుకోలు.

౨౨౩. మంటలేచుట

రగులుట.

౨౨౪. నిప్పుఅంటుకొనుట

రాఁజుట.

౨౨౫. బొగ్గులు

(సం): అంగారః - ఇంగాలః - శిభ్రికః - పు॥ కాశికా - స్త్రీ॥ కారికా - స్త్రీ॥ అగ్నివిట్ - శ్,॥ కోకిలః - పు॥.

(ఆం): బొగ్గు - నల్లత్స - ఇంగాలము, (అ) కాశిక. (ఆ).

౨౨౬. నిప్పుచెల్లారఁగాబొగ్గె యున్నకట్టె

(సం): అవక్షాణః - పు॥. (ఆం): త్స - అవక్షాణము. (అ)

౨౨౭. పొగచూలు

(సం): కాలికా - స్త్రీ॥.

౨౨౮. పొగ

(సం): ధూమః - (మంభః) - శిఖిధ్వజః - దహనకేతనః - పు॥ అగ్నిలింగం - న॥ ఖతమాలః - మరుద్వాహః - ఘననాభిః - నభోలయః - నమతః - కందరాలః - వ్యామః - భంభః - శ్వేతమాలః - కచమాలః - పు॥ శ్యానం - న॥ స్తరీ - స్త్రీ॥ మేఘవాహీ - వహ్నిలింగం - న॥.

(ఆం): పొగ - పొవ. త్స - ధూమము. (అ) ఘననాభి. (ఇ) స్తరి. (ఈ).

౨౨౯. (ఊఁదరకాయలు పండుటకును ఎలుకలులోనగునవి చచ్చుటకును వేయఁబడుపొగ)

(ఆం): ఊఁదర.

౨౩౦. ధూపము

(సాంబ్రాణిమున్నగుగంధ ద్రవ్యములచేత వాసింపఁబడిన పొగ. ఈపేళ్లను మనుష్యవర్గములోఁ జెప్పెదము. చూ. 1796).

(సం): ధూపః.

౨౩౧. అగరుపొగ

(సం): వలనమ్ - న॥.

౨౩౨. మసి (పాత్రముల కంటినపొగ)

(సం): వర్ణికా - మసీ - స్త్రీ॥ మసిః - పు॥ మషీ - స్త్రీ॥.

(ఆం): మసి.

౨౩౩. బూడిద

(సం): భూతిః - స్త్రీ॥ భసితం - భస్మ - న్॥ పార్ఘటం - అర్ఘటం - న॥ క్షారః - పు॥ రక్షా - స్త్రీ॥.

(ఆం): కరక - బూడిద - బూడిదె - సిగరి - వెలిమిడి - (రూ) వెల్మిడి - వ్రేల్మిడి - బూతి - బూది - వై॥ విబూది - వై॥ బసుమము - వై॥ నిగ్గురు - (రూ) నీఱు - వదడు - బగ్గి - బుగ్గి - బుసి.

తత్స - భసితము. (అ) భూతి. (ఇ) రక్షా (ఆ) భస్మము - (న్).

౨౩౪. గోమయభస్మము

(ఆం): బూడిద - వై॥ (రూ) బూడ్ద - బూది - విబూది - వై॥.

౨౩౫. శైవులు నొసటనుంచే కొనెడు గోమయపిండి భస్మము

(ఆం): తిరునీఱు.

౨౩౬. నిగురు (కట్టె నిప్పుమీఁది భస్మము)

(ఆం): నిగుఱు - నివుఱు - బుసి - రొయ్య - రొయి.

౨౩౭. కరుకు (మందాకు కాల్చి రాలిచిన బూఁడిద)

(ఆం): కరుకు - కఱుకు - వెలిమిడి - (రూ) వెల్మిడి.

౨౩౮. నుసి (కాలిన సన్ననిపొడి)

(ఆం): (నుసి -).

౨౩౯. ఔపాసనాగ్నిమసి

(ఆం): మేదావి.

౨౪౦. కుట్టు (పొయిలో క్రిక్కిరిసియుండు బూడిదలో నగునది)

(ఆం): కుట్టు.

౨౪౧. పిడకనిప్పు

(సం): ఛాగణః - ఇంగలః - కర్షూః - కరీషాగ్నిః - పు॥ కర్మం - న॥.

(ఆం): తత్స - ఇంగలము. (అ) కరీషాగ్ని. (ఇ) కర్షువు. (ఉ).

౨౪౨. గడ్డినిప్పు

(సం): వత్సలః - సమః - తృణః - తార్ణః - తరత్సమః - ఊమః.

(ఆం): తత్స - వత్సలము. (అ).

౨౪౩. ఊక (పొట్టు) నిప్పు

(సం): కుకులః - కూసూలః - కులాలః - ముర్మురః - తుషానలః - పు॥.

(ఆం): కుమ్ము. (ఇదియే జ్వాలలేని నిప్పునకును నీఱు పోసిన నిప్పునకును పేరు).
తత్స - తుషానలము. (అ).

౨౪౪. లావు కొయ్యలఁ గాల్చిన నిప్పు

(సం): స్కంధాగ్నిః - తృణధృక్ - హ్॥ కాష్ఠధృక్ - హ్॥ స్థూలకాష్ఠాగ్నిః-పు॥.

౨౪౫. కచ్చిక

(సం): దగ్ధపిటకః. (ఆం): కచ్చిక - దే॥ కచిక.

౨౪౬. యముఁడు

(సం): ధర్మరాజః - పితృపతిః - సమవర్తీ - న్॥ పరేతరాట్ - జ్॥ కృతాంతః - యమునాభ్రాతా - ఋ॥ శమనః - యమరాట్ - జ్॥ యమః - కాలః - దండధరః - దండపాణిః - దండయామిః - శ్రాద్ధదేవః - వైవస్వతః - అంతకః - జీవితేశః - ప్రాణనాథః - ప్రేతేశః - మహిషధ్వజః - వరంధ

కః - మూకలః - దధ్నః - ధూమోర్ణాపతిః - మహిషవాహనః - కీనాశః - సావిత్రేయః - దక్షిణాధిపః - పురాణాన్తః - కాలకుష్ఠః - విశీర్ణపాత్-ద్॥.

(ఆం): జెమునసైదోడు-జెమునసయిదోఁడు-జమునతోఁడు-జెమునతోఁబుట్టు- పితరదొర-పెతరులసామి-ప్రొద్దుకూన-ప్రొద్దుకొమరుఁడు - గుదియతాలుపు - గుదెతాల్పు-పోతుతత్తడిరౌతు - పోతుజెక్కినెక్కి యాడెదు బలురౌతు - దక్కిన దెసఱేఁడు - దక్కినంపుసామి - దక్కినపు దొర - దక్కినమేలుమేటి - మిత్తి - వై॥ పెతరులఱేఁడు - పెతరులదణి - గుదియతుపాని - దుంతతత్తడిరా - దుంతనెక్కువాఁడు - పోతుగుఱ్ఱముగలాఁడు.

తత్స - యముఁడు. (అ) పితృపతి. (ఇ) యమునాభ్రాత - (ఋ) పరేతరాట్టు - (జ్) సమవర్తి - (న్).

౨౪౭. యముని భార్య

(నం): ధూమోర్ణా - సింజా - సుశీలా - హేమమాలా - మేధా - సీ॥ శ్యామా - సీ॥ శ్రద్ధా॥

(ఆం): తత్స - శ్యామ (అ).

౨౪౮. ద్వారపాలకుఁడు

(నం): వైధ్యతః - పు॥.

౨౪౯. దూత

(నం): బేతాళః - పు॥.

౨౫౦. పట్టణము

(సం): సంయమనీ - చిత్రితాకరి - సీ॥ (ఆం): త్స - సంయమని (ఈ).

౨౫౧. మేడ

(నం): మణిశేఖరం - న॥. (ఆం): త్స - మణిశేఖరము. (అ).

౨౫౨. పంచాయతి

(నం): పంజికా - అగ్రసంధానీ. (ఆం): త్స - పంజిక. (అ).

౨౫౩. కొలువుసావిడి

(నం): కాలాచీ - సీ॥. (ఆం): త్స - కాలాచి. (ఈ).

౨౫౪. లేఖకుఁడు

(నం): చిత్రగుప్తః - పు. (ఆం): త్స-చిత్రగుప్తుఁడు-(అ).

౨౫౫. పాశము

(నం): సూక్ష్మదః-పు॥. (అం): కేటత్రాడు. తత్స - సూక్ష్మదము. (అ).

౨౫౬. శంఖము

(నం): ఇలింగః - పు॥. (ఆం): తత్స - ఇలింగము. (అ).

౨౪౭. సహాయుఁడు

(సం): కాలపురుషః - పు॥.

౨౪౮. దయ్యములు

(సం): కాపిశేయః - పిండకః - పిశాచః - గ్రహః - భూతః - వేతాళః-బేతాళః-సురమాతంగః - నాకచండాలః - పు॥ అన్యృజుః - దర్వః.

(అం): బూచి - వై॥ బూచము - వై॥ బూఁజము - బూతములు - వై॥ కొఱవిదాలుపులు - కొఱవిరాలుపులు - సోఁకులు - సోఁకుడులు - ఎత్తులు - దయ్యములు - నెగడులు - పిసాసములు- వై॥ పిసాసి - గాములు-గాలి-సత్తి - డగర - డగ్గర - మరులు - బేతాళము - వై॥ కాలియ - వై॥ పీనుఁగుఁదిండి - బూచివాఁడు - తత్స - గ్రహము - (అ).

౨౪౯. బ్రహ్మరాక్షసుఁడు (భూతములోభేదము)

(సం): బ్రహ్మరక్షః - స్. న॥ బ్రహ్మరాక్షసః - పు॥.

(అం): బొమ్మరక్కసి - వై॥ బమ్మరక్కసి - వై॥ బొమ్మరాకాసి- పాఱుటమర-నీటిదయ్యము - నెగడు.

తత్స - బ్రహ్మరాక్షసుఁడు. (అ) బ్రహ్మరక్ష (స్).

౨౫౦. బ్రహ్మరాక్షససమూహము

(సం): కామకూటః - పు॥-

౨౫౧. కొఱవి దయ్యము.(దయ్యములలోని భేదము)

(అం): కొరవిదయ్యము.

౨౫౨. నీటిబూతము

(సం): జలగ్రహః - పు॥. (అం): వరిగుండము- అగడు-నెగడు-నీటిదయ్యము.

౨౫౩. పిశాచస్త్రీ. (ఆడదయ్యము)

(సం): కూః - స్త్రీ॥.

౨౫౪. నిర్ఋతి

(సం): రాక్షసః - కోణపః - (పా) కౌణపః - క్రవ్యాత్ - ద్॥ క్రవ్యాదః - అస్రపః - (పా) అశ్రపః - ఆశరః - (పా) అసురః - రాత్రించరః - రాత్రిచరః - కర్బురః - (పా) కర్మరః - నికషాత్మజః - యాతుధానః - జాతుధానః - పు॥ యాతు-న్. న॥ పుణ్యజనః - నైరృతః - రక్షః - స్. న॥. (ఇవి రాక్షసవాచకములు నగును.) జలరోహితః - పు॥.

(అం): మూలఱేఁడు - కోనఱేఁడు - సోఁకుమూఁకలఱేఁడు - సోఁకుమూఁకదడి - రేద్రిమ్మరిరా - రేద్రిమ్మరీఁడు - పొలదిండి - పొలసుదిండిపోతు - పొలఁ మేవరి - పొలసుదిండి - పలాశి - రక్కసుఁడు-వై॥ రక్కసి - వై॥ బలురక్కసి - నల్లద్రావువాఁడు - నాలవమూలనేలుపాదుస - మూలయే

తేనెర్పరి - నెత్తురుగ్రోలాయండు - రాతిరిందిరుగుమేంటి - ఱేందిరుగుదిట్ట.
తత్స - రాక్షసుండు - (అ) క్రవ్యాత్తు - (ద్) యాతువు. (న్) రక్షస్సు. (స్).

౨౬౨. నిరృతిభార్య

(సం): మణిప్రభా - స్త్రీ॥. (ఆం): త్స - మణిప్రభ (ఆ).

౨౬౬. పట్టణము

(సం): అంధతీ - స్త్రీ॥ పుణ్యవతీ. (ఆం): తత్స - అంధతి. (ఈ).

౨౬౭. సౌధము

(సం): మణిమండపం - న॥. (ఆం): తత్స - మణిమండపము. (అ).

౨౬౮. శంఖము

(సం): విభీతకః - పు॥.

౨౬౯. వరుణుండు

(సం): ప్రచేతాః - స్॥ వరుణః - పాశీ - న్॥ పాశపాణిః - యాదసాంపతిః - అప్పతిః - మేఘనాథః - దైత్యదేవః - పరంజనః - పరంజయః - నందపాలః - అంబుకాంతారః - వః - పు॥ శీతలః - వామః - సంవృతః - అంబువాసః - అంబుకాన్తారః - మకరవాహనః - ప్రత్యగాశాపతిః - జలభూషణః - ఉద్దామః.

(ఆం): వాననకుండు - వాననెచ్చెలి - పడమటియెకిమీండు - పడమటిదెసపాదున - పడమటివంకఱేండు - పడమటిదొర - వల్లెత్రాడుగలాండు - వల్లెత్రాటిదిట్టరి - వల్లెత్రాడుదాల్పు - మొసలిరవుతు - మొసలిహుమారా - నీటియొడయండు - నీటిఱేండు - నీళ్లరాయండు - ఏటిబోటిమగలయెకిమీండు - కడలిదొర - మేటినీరుచూలిమెయితాలుపులసామి - జడిసామి - వాననేస్తకాండు - మొయిలుఱేండు - మేనుతాలుపులసామి.
తత్స - వరుణుండు. (అ) అప్పతి. (ఇ) పాశి - (న్) ప్రచేతసుండు (రూ) ప్రచేతుండు. (స్).

౨౭౦. వరుణుని భార్య

(సం): గౌరీ - స్త్రీ॥ వరుణానీ.

౨౭౧. వరుణునిపురము

(సం): సుఖా - స్త్రీ॥ వసుధానగరం - న॥.
(వసుధానగరము పశ్చిమ సముద్రాంతరస్థమైనది).
(ఆం): తత్స - సుఖ. (అ).

౨౭౨. మేడ

(సం): భీరుభావుకం - న॥. (ఇది పశ్చిమ సముద్రాంతరస్థమైనది).
(ఆం): తత్స - భీరుభావుకము. (అ)

౨౬౩. క్రీడాపర్వతము

(సం): పుష్పగిరిః - పు॥ (ఇది పశ్చిమ సముద్రాంతరస్థమైనది.)

౨౬౪. తోట

(సం): అరవిందం - న॥ (ఇది పశ్చిమ సముద్రాంతరస్థము.)
(అం): త్స - అరవిందము. (అ)

౨౬౫. అందలియేలు

(సం): బుసీ - సీ॥.

౨౬౬. వాహనము

(సం): వండిభః - పు॥. (అం): తత్స - వండిభము. (అ)

౨౬౭. గొడుగు

(సం): మాధవం - వారుణచ్ఛత్రమ్ - న॥.

౨౬౮. పాళము

(సం): పులకాంగః-పన్నగాంకః- పు॥ పన్నగాంకః-మనోజవః - నాగపాళః.
(అం): వల్లె.

౨౬౯. శంఖము

(సం): పుండరీకః - వరుణశంఖః - శంకము.

౨౭౦. వాయువు. గాలి

(సం): శ్వసనః - స్పర్శనః - వాయుః - వాతః - వాతిః - వీకః - మాతరిశ్వా - న్॥ సదాగతిః - తతగః - అంకతిః - చలః - స్యందనః - పృషదశ్వః - గంధవహః - గంధవాహః - అనిలః - ఆశుగః - జవనః - సమీరః - సమీరణః - వహన్తః - మరుత్ - త్॥ మారుతః - జగత్ప్రాణః - నభస్వాన్ - త్॥ పవనః - పవమానః - కంపాకః - ప్రకంపనః - ప్రభంజనః - నభగప్రాణః - ఖశ్వాసః - ఖచరః - జగ్మిః - జగద్బలః - భోగికాన్తః - కంపలక్ష్మా - న్॥ క్షిపణుః - క్షేపణ్యుః - ధూళిధ్వజః - సరయుః - సర్కః - సృకః - సృదాకుః - సరిమా - న్॥ సూకః - అతిబలః - ధారావనిః - జాగృవిః - సరటః - సరటిః - విశ్వాయుః - సరణ్యుః - సారః - ప్రాణదః - ప్రాణంతః - నిఘృష్వః - మీవా - న్॥ - వరంధకః - మర్కః - చరయుః - తిర్యక్ - చ్॥ శుచిః - ఫణిప్రియః - సః - పః పు॥ శుషిలః - యుజినః - ధ్వజప్రహరణః - జగత్ - దైత్యదేవః - ప్రాణః - వహః - సరః - స్పర్శః - అగ్నిసఖః - శుష్మిః - వేగీ- న్॥ నభోజాతః - లఘుట్ - ట్ - లఘిటః.

(అం): గాడుపు - గాడ్పు - కరువలి - కర్వలి - వీవలి - వినుకందు - వినుచూలి - మినుచూలు - మింటిచూలి - ఎదచూలి - గాలి - వలపుమోవరి - వలిమోపరి - తావిమోపరి - చిలువమేఁత - మబ్బుపగ - జింకగుఱ్ఱము

వలంతి - జింకపహుమాదణి - జింకరపుతు - మేనిదాల్పులచెలి - నీటితాత - గందపుమలగుటికాఁడు - గందపుగొండచెంకి - పేదలపెనుబాదరా - బీదల పెనుబాద - సురటితానము - సోఁకు - సోఁకుబూచి - త్రాఁచేలమేఁత - తెమ్మెర - పయ్యెర - వలి - ఈఁద - ఈదు - మరుతేరు - మరునితేరు - సుడిగొట్టు - మేనుతాల్పుల కుసురైన మేటి - నింగిచూలి - మబ్బులపగ దాయ - సురఁటివీవనలపుట్టు - సురఁటివీవఁబుట్టు - దువ్వఁగావించే జాణ - లేడిబాబానెక్కియాడు రౌతు - వడిగలజింకతత్తడి నెక్కురౌతు - మేటి పాములమేఁత - చిలువలమేఁత - ఒడలితాల్పులపిండుకుసురగుబలియుఁడు - సోఁకుదయ్యము - ఒంటిమ్రాకులపెనుముప్పు - మబ్బువిప్పు - మబ్బులపగ వాఁడు - చేలినట్టు - బక్కవారలపెనుబాద - సురఁటివీవలఁబుట్టు - గందపుగొండతాణెదారు - నెత్తమ్మిక్రొాలనికాపు.

(ఇందలి తెమ్మరపయ్యరశబ్దములు మందమారుతనామములని ఆ. భా.)

తత్స - అనిలుఁడు (అ) సదాగతి. (ఇ) వాయువు. (ఉ) తిర్య (చ్) మాత రిశ్వుఁడు. (న్) [1] నభస్వంతుఁడు - మరుత్తు - (త్).

౨౮౧. వాయుదేవునిభార్య

(సం): అంజనా - శాస్త్రికా - స్త్రీ॥ వైద్యుతి.

(ఆం): తత్స - అంజన. (ఆ).

౨౮౨. ఆయనలక్ష్మి

(సం): శాస్త్రి - స్త్రీ॥ గాథా - స్త్రీ॥ (ఆం): శాస్త్రి - (ఈ) గాథ - (ఆ).

౨౮౩. వాయులోకము

(సం): కుందహితః - కుముదాధారః - పు॥ ప్రసారి - స్త్రీ॥ లోహితప్రియః - విసారి - స్త్రీ॥

(ఆం): తత్స - కుందహితము (అ) ప్రసారి (ఈ).

౨౮౪. పట్టణము

(సం): గంధవతీ - శార్వీ - స్త్రీ॥ లఘ్యా. (ఆం): తత్స-గంధవతి. (ఈ).

౨౮౫. గుఱ్ఱము

(సం): పృషద్వలః - పు॥. (ఆం): తత్స - పృషద్వలము. (అ)

౨౮౬. విల్లు

(సం): మణిజ్యోతిః-స్. న॥. (ఆం): త్స - మణిజ్యోతి. (స్).

౨౮౭. కత్తి

(సం): మిహికః - పు॥. (ఆం): త్స - మిహికము (అ).

---

1 ఇది శ. ర. ములో అకారాన్తమని యున్నది.

౨౮౮. సప్తవాయుస్కంధములు

(సం): ఆవహః - ప్రవహః - సంవహః - [1]ఉద్వహః - వివహః - పరావహః - పరివహః - పు॥ (ఇవి పర్యాయపదములుకావు.)

(ఆం): తత్స - ఆవహము. మొ. అ.

౨౮౯. సుడిగాలి

(సం): వాతాలీ - వాతులిః - వాత్యా- స్త్రీ॥ వాతులః- వాతూలః - వాతగుల్మః- పు॥ వాతమండలీ - మండలీ - ఆసంగినీ- తరుతూలికా-తరుదూలికా - స్త్రీ॥ కునాభిః - ధ్రాజిః.

(ఆం): సుడిగాలి - సురగాలి - (సుర అనఁగా దేశ్యము. గాలిసుడి., దానితోఁ గూడినగాలి సురగాలి). తత్స-వాతూలము. (అ)వాత్య. (ఆ)వాతులి. (ఇ).

౨౯౦. మీఁదిగాలి

(సం): కించిలికః - కించులుకః - పు॥. (ఆం): తత్స - కించులకము-(అ).

౨౯౧. చేలిగాలి

(సం): శీతానిలః - పు॥. (ఆం) : ఈద - ఈదర - చేలిగాలి.

౨౯౨. చల్లనిగాలి

(సం): వాసంతః - మలయానిలః - పు॥ అమలపాలితః - పు॥.

(ఆం): అల్లితెమ్మెర.

౨౯౩. వర్షాంతమందలిగాలి

(సం): పవనః - పు॥.

౨౯౪. వడగాలి (లేక) వేసవిగాడ్పు (వేసఁగికాలమునందలివెప్పుగాలి)

(సం): చరవాయుః - పు॥ (చారవాయుః అని కొన్నిఁటనున్నది. చారవాయు వన పడమటిగాలియని శ. ర.) గరవాయుః.

(ఆం): వడగాలి - వడగాడ్పు.

౨౯౫. శరత్కాలపుగాలి

(సం): శరః - సారణః - పు॥

౨౯౬. హేమంతర్తువునందు గాలి

(సం): జారవాయుః-పు॥.

౨౯౭. శిశిరర్తువునందుగాలి

(సం): పుటానిలః - పు॥.

౨౯౮. మందమారుతము

(సం): స్వేదచూషకః - పు॥ సౌరతః.

(ఆం): చిరుగాలి - తెమ్మెర - పయ్యెర - నాలిగాలి - సన్నగాలి.

---

1. సువహః అని సిద్ధాంతశిరోమణిలో

౨౯౯. మలయమారుతము

(అం): వాడగాలి - కమ్మగాడ్పు - పయర.

౩౦౦. మృదుమారుతము

(సం): చించిలికః - పు॥.

౩౦౧. దక్షిణపుగాలి

(అం): పయర - పయ్యర - పయ్యెర - పయిర - పైర.

౩౦౨. ఉత్తరపుగాలి

(సం): హిమానిలః - పు॥

౩౦౩. సుఖస్పర్శగల గాలి

(సం): యానికః - నేరీ - న్, పు॥

౩౦౪. వానగాలి

(సం): ఝంఝా - ఝుంఝా - స్త్రీ॥ ఝంఝానిలః - ఝుంఝానిలః - సంక్షా వాతః - పు॥.

(అం): కసరు - కసురు - గాలివాన - (వానగాలి) - తుపాను - ఈదురు - గ్రా॥ తత్స - ఝంఝానిలము. (అ) ఝంఝ. (ఆ).

౩౦౫. పెద్దగాలి

(సం): ప్రకంపనః - ఇరింగణః - మహావాతః - వాతపాతః.

(అం): ఓరుగాలి. తస - ప్రకంపనము. (అ).

౩౦౬. పిల్లగాలి

(సం): హారితః - లిట్ - హ్, పు॥.

౩౦౭. ఎదురుగాలి

(సం): గోగంధనః - పు॥. (అం): తస - గోగంధనము. (అ).

౩౦౮. దేహమునందలివాయువు

(సం): హంసః - పు॥ శరీరవాయుః - పు॥.

౩౦౯. ప్రాణవాయువు

(సం): జిగత్నుః - గిత్వః - మందసానః - పు॥.

(అం): తస - గిత్వము. (అ) జిగత్ను (ఉ).

౩౧౦. ప్రాణవాయువులు

(సం): ప్రాణః - అపానః - సమానః - ఉదానః - వ్యానః - పు॥.
(ఇవి పర్యాయ పదములు కావు.)

(అం): ఉసురు. (ఇది సామాన్యముగా ప్రాణము పేరు).
తస - ప్రాణము - మె. అ.

౪౧౧. ఉపవాయువులు

(సం): నాగః - కూర్మః - కృకరః - దేవదత్తః - ధనంజయః - పు॥.
(ఇవియుఁ బర్యాయపదములు కావు.)

(అం): తత్స - నాగము. మొ. అ.

౪౧౨. ఊపిరి (లోనికిపిల్చుగాలి)

(సం): శ్వాసః - ఉచ్ఛ్వాసః - పు॥ ఆశ్వాసః - పు॥ శ్వసితమ్ - న॥.

(అం): ఊపిరి - ఊదుపు - ఊద్పు - ఊరుపు - ఊర్పు - గ్రుక్క - గ్రుక్కిలి - ఆవి - సరము. తత్స - శ్వాసము. (అ).

౪౧౩. పులియూఁపిరి

(సం): అవిచ్ఛిన్నః - శార్దూలముఖమారుతః - పు॥.

౪౧౪. నిశ్వాసము (వెలికివదలుగాలి)

(సం): నిశ్వాసః - పానః - ప్రతనః - పు॥.

౪౧౫. వేఁడియూర్పు

(సం): ఆశుశుక్షణిః - ఉష్ణనిశ్వాసః - పు॥.

౪౧౬. నిట్టూర్పు (దీర్ఘశ్వాసము)

(సం): దశనోచ్ఛిష్టః - పు॥ ఉచ్ఛ్వాసః - ఆహారః - పు॥ ఆనః.

(అం): నిట్టూర్పు - ద్వ॥ (రూ) నిట్టూరుపు - బుస - ఎగరోఁజు - ఎగరొప్పు.

౪౧౭. కుట్టూపిరి

(అం): దిగ - (అప).

౪౧౮. చిన్నయూపిరి

(సం): ప్రతీ - న్, పు॥.

౪౧౯. ముక్కుగాలి

(సం): స్వరః - పు॥ (అం): సరము - వై॥. త్స-స్వరము. (అ).

౪౨౦. తదాధిక్యము. రొప్పు

(అం): రొప్పు - రోఁజు.

౪౨౧. సరిగాలి

(సం): చూషకః - పు॥. (అం): సరిగాలి. త్స - చూషకము. (అ).

౪౨౨. కడుపుననుండుగాలి

(సం): పుప్పులః - పు॥.

౪౨౩. పిత్తుగాలి

(సం): అపానః - గృధూః - శ్రర్ధః - పు॥ - శర్ధనం - పర్దనం - న॥ ఊవధ్యం - పాయుః.

(అం): త్స - అపానము. (అ) గృధువు. (ఉ).

౩౨౪. చామరపుగాలి

(సం): కుశేరుః - పు॥ మంథరుః. (ఆం): త్స - కుశేరువు. (ఉ).

౩౨౫. చేటగాలి

(సం): ఫల్లఫలః - శూర్పవాతః - పు॥ నిష్పావః.

(ఆం): త్స - ఫల్లఫలము. (అ).

౩౨౬. పశ్వాదులమీఁదిగాలి

(ఆం): పసి.

౩౨౭. గాలిసుడి

(ఆం): సుర.

౩౨౮. గాలివడి

(సం): అపరాజయా - స్త్రీ॥ వాయుధాటీ - స్త్రీ॥.

౩౨౯. వేగయుక్తగమనము

(సం): రంహః - స్॥ రంఘః - స్॥ తరః - స్॥ న॥ రయః - స్యదః - జవః - వేగః - రభసః - పు॥ ప్రసభః.

(ఆం): త్స - రయము. (అ) రంహస్సు. (స్).

౩౩౦. వేగమాత్రము

(ఆం): స్యందః-పు॥ (ఆం): త్స - స్యందము. (అ)

౩౩౧. తొందరగా లేక తొందరయైనది

(సం): శీఘ్రం - త్వరితం - లఘు - క్షిప్రం - అరం - ద్రుతం - సత్వరం-చపలం-తూర్ణం - అవిలంబితం - ఆశు - న॥ త్వరా - స్త్రీ॥ ద్రవః - పు॥ తకం - మాచిరం - న॥ హాళహాళీ - హాళాహాళీ - స్త్రీ॥ అజిరం.

(శీఘ్రశబ్దము మొదలు ఆశుశబ్దము వరకుఁగల శబ్దములు క్రియావిశేషణములైనను గుణవాచకములైనను న॥ ఈశబ్దములలో నేది విశేష్యముతోఁ గూడునో యది త్రి॥

క్రియావిశేషణములగుటయందు ఉ-శీఘ్రం భుంక్తే. (తొరగా తినుచున్నాఁడు.) క్షిప్రంకరోతి. (త్వరగా చేయుచున్నాఁడు). గుణవాచకము లగుటకు ఉ-అశ్వస్య శీఘ్రం. (గుఱ్ఱముయొక్కవడి.) తూలస్యలఘు. (దూదియొక్క చేలకన.)

విశేష్యనిఘ్న లింగములగుటకు ఉ-శీఘ్రః అశ్వః-(వడిగల గుఱ్ఱము) క్షిప్రాజరా. (త్వరగా నల్లుకొనుముదిమి.) చపలం యౌవనం. (జవ్వనము చంచలమైనది.) ఇత్యాదులు. ఇట్లే సతతాద్యజస్రాంత శబ్దములలోను. అతివేలాది దృఢాన్తశబ్దములలోను లింగాదుల నూహించునది. లింగమునుట్టంకించిన శబ్దములు ఆ లింగమునందే వర్తించును.

(అం) : జడితి – వై॥ గొబ్బునన్ – వెస – వేగ – వై॥ వేగిరము – వేళము–(పా)వయిళము–(రూ) వైళము–వైడము (క్రి. విణ.) వేసరగన్–సరగు – గ్రక్కునన్ – గ్రద్దనన్ – వడి – వడిగను – నెప్పరము – నెప్పళము – చెప్పరను – వెసను – క్రన్ననను–గొబ్బునను– గుబ్బున – గుప్పున–దబ్బున – గొరగొర – చేఱచేఱ – చెఱచెఱ – దడదడ – బిసబిస – జేటజేటి – దిగ్గునను – ఉద్దవడి – ఉరవడి – హుటాహుటి – చేఱుకు– తివుట–తివురు – తీవరము – తుఱ్ఱు – తుఱుతు – తురితము – వై॥ తొర – వై॥ బిట్టు – (అవ్య) సుళ్వు – బోలెము – తులుచేన – పఱవు – పొసపొస – క్రి. వి. ణ. (అ. ప్ర) నింకెర – దే. అవ్య. క్రి. విణ.

౬౬౫. శీఘ్రముగా

(అం) : బిరిలున – చివ్వున – జివ్వున – దురదుర – చెచ్చెర – తెప్పున – దబ్బున – గ్రక్కున – గ్రమ్మన – గుప్పున – గొబ్బున – గ్రద్దన– గ్రక్కున– బిఱాన–బిటీన – బిటీలున – బోరన – దారున – చట్టున – దడదడ – పొసపొస – (అప్ర॥ వడిగా – దిగ్గన – దిగ్గున – జేడ్డన.)
(ఇవి క్రియావిశేషణ అవ్యయములు).

౬౬౬. అతిశీఘ్రముగా

(అం) : బిరబిర – బిఱబిఱ – సరసర – చెరచెర – చరచర – తటుకున – తడుకున–తటుక్కున – తటాన – తటాలున – తురీన – తడుమన – తెప్పదెరలగ – సరగ – చేటాలున.

౬౬౭. అతిశీఘ్రము

(అం) : నెవ్వడి.

౬౬౮. ఎడతెగక – ఎడతెగనిదియు

(సం) : సతతం – సంతతం – అనారతం – అనవరతం – అశ్రాంతం – అవిరతం – అనిశం – నిత్యం – అజస్రం – (ఇవియు క్రియావిశేషణములగుచో న॥ విశేష్యముతోఁ గూడుచో త్రి॥) ప్రసక్తం – ఆత్యంతికం– అసక్తం.

(అం) : సతము – ॥ నిచ్చలు – నిచ్చ – అప్పసము – ఎపుడున్ – ఎపుడును – ఎప్పుడున్ – ఎప్డున్ – ఎప్పటికిన్ – ఎల్లప్పుడున్ – ఎల్లపుడు – ఎడపక – ఉడుగక – ఎన్నడు – ఏనాఁడు – అనయమును– వాలాయము – వాలెము–జడి – ఏప్రొద్దును (హోరాహోరి – క్రి. విణ.॥ – త్స – సతతము.

౬౬౯. అతిశయమైనది అతిశయముగాను

(సం) : అతిశయః – పు॥ అతివేలః – అతిభూమిః – అతిమాత్రం – భరః – పు॥ భృశం – అత్యంతం – అత్యర్థం – ఉద్గాఢం – నిర్భరం – తీవ్రం– ఏకాంతం– నితాంతం – గాఢం – బాఢం – దృఢం – సమభిహారః – పు॥ – సుష్ఠు –

ఉత్కర్షః - పు॥ విశేషః - పు॥ ప్రకర్షః - పు॥ ఉద్రేకః - పు॥ కోటిః - స్త్రీ॥ ధారా - స్త్రీ॥ సాధీయః - స్. న॥ ప్రాగ్భావః - పు॥ (వీటిలో అతిశయ భరప్రాగ్భావశబ్దములు నిత్యపుం॥ అతివేలశబ్దము మొదలు దృఢశబ్దము వరకుఁగల తక్కిన శబ్దములు క్రియావిశేషణములగుచో న॥ విశేష్యముతోఁ గూడనేని త్రి॥. అతిమర్యాదం - అతిమానకం-అధికం.

(ఆం): మిక్కిలి - మిక్కటము-మిక్కుటము - మిమ్మటము - మిటారము - అగ్గలము - వెగ్గలము - అగ్గలిక - గడ్డు - గట్టి - బిట్టు - బెట్టు - బీఱు - (అవ్య) దిటము - గాటము-ఉబ్బరము - నిబ్బరము - ఎక్కుడు - ఎక్కువ- (ఎకసము) - ఎసకము - మిగుల - మిగులన్ - చాలన్-ఎంతేని - ఎంతేనియును - మిగులను - తద్ద - తద్దయు - పెద్దయును - పెద్దయున్ - ఉద్ద - ఉద్దవిడి - ఉద్దవడి - ఉరవడి - పరువడి - పనివడి - పదపడి - బలువిడి - ఉద్ద - తలకొని - నెట్టన - నెఱి - లలికరము - ఎలరు - వారక - పడ్తెఱ - పెల్లుదనము - పెల్లిదము - పెంపు - పెల్లు-పెలుచన - పెల్చన - పెలుచ - పెల్చ - పెచ్చే - ఎచ్చు - హెచ్చే - వావిరి - అఱిముఱి - పోరఁబోరి - కడున్ - పరిఢవము - ఆగుబ్బు-మెఱవడి - ఉక్కు- ఉగ్గడువు - అదనము - కడిమి - కడ్మి - బిట్టు - బెట్టు - బీరు - తనరుపు- సందడి - పేరిమి - పేర్మి - పంచారము - ననువు - ఇట్టలము - (దిట్టము- చేవ - ఉదుటు-ఉఱిది - బిగువు-) ఈ కుండలీకరణములోనివి ధృతి పేర్లనిగలదు.) కోలు - క్రి. విణ.

తత్స - అతిశయము. (అ) ధార. (ఆ) అతిభూమి. (ఇ) సాధీయము. (స్).

౪౪౦. కడుమిక్కిలి

(ఆం): మీఁదుమిక్కిలి.

౪౪౧. అత్యంతము

(ఆం): తరమిడి -

౩౪౨. కుబేరుఁడు

(సం): కుబేరః - త్ర్యంబకసఖః - యక్షరాట్ - జ్॥ యక్షః - గుహ్యకేశ్వరః - కిన్నరేశ్వరః - పుణ్యజనేశ్వరః - మనుష్యధర్మా - న్॥ ధనదః - శ్రీదః- రాజరాజః - ధనాధిపః - నిధినాథః - ధనకేలిః - వైశ్రవణః- పౌలస్త్యః- ఐలబిలః - యాజ్ఞదత్తిః - నరవాహనః - ఏకపింగః - శ్వైతోదరః - సితోదరః - ఇచ్ఛావసుః - అలకాలయః - అలకానిలయః - ఉత్తరాశాపతిః - పిశాచకీ - న్॥ రత్నగర్భః - చక్రోథః - జాతివైద్యః - కుహః - వసుః - రయిష్ఠః - శ్రీకంఠసఖః - ధనీ - న్॥ కైలాసనాథః - త్రిశిరాః - స్॥ ధనాధ్యక్షః - వటాశ్రయః -నిధిపాలః - విత్తేశః - పరావిద్ధః - కింశాలీ - రుద్రసఖః - కుడః.

ముక్కంటిసంగాతి - ముక్కంటి యనుఁగుచెలి-గిబ్బరౌతుసకుఁడు - వడచక్కెఁణిక - వడచక్కి యెకిమీఁడు - వలికొండయొడయఁడు - చాగకాఁడు - (పా) తేగకాఁడు - జెక్కినీఁడు - జెక్కులదణి - జక్కులదొర - జెక్కులపాదుసా - పైఁడిఱేఁడు - విడిముడిదొర - రొక్కములఱేఁడు - బల్ రొక్కమెకిమీఁడు - నెలగదొర - తత్తడినెక్కువాఁడు - (పా)మానిసినెక్కువాఁడు - తత్తడినెక్కుదండ-కాయకన్మెట్టి - వానీఁడు- రాజరాజె-జడరాచెలి - పచ్చకంటివేలుపు - పెక్కులిబ్బులమేటి-లిబ్బిదొర - కోడికెక్కము సామిగారాబుచెలి - కోడితత్తడి సామిగారాబుచెలి.

తత్స - కుబేరుఁడు. (అ) ఉత్తరాశాపతి. (ఇ) ఇచ్ఛావసు (ఉ) యక్షరాట్టు-(జ్) పిశాచకి-మనుష్యధర్ముఁడు. (న్).

౩౪౩. కుబేరునిభార్య

చిత్రరేఖా - స్త్రీ॥. (ఆం): జెక్కిణి - వై॥.

౩౪౪. నలకూబరుఁడు (కుబేరుని కొడుకు)

నలకూబరః - మాయురాజః - వర్ణకవిః - పు॥

త్స - నలకూబరుఁడు. (అ) వర్ణకవి. (ఇ).

౩౪౫. కుబేరుని వాహనమగు నరుడు

పురోచనః - పు॥ ఇంద్రపుత్రః.

౩౪౬. కుబేరుని ఖడ్గము

కంఠి - స్త్రీ॥.

౩౪౭. కుబేరుని విల్లు

ముచికున్దః - పు॥ దలితః.

౩౪౮. కైలాసము. ఉనికిపట్టు

కైలాసః - రజతాచలః - వజ్రాలయః - పు॥ వైద్యోతా - స్త్రీ॥ అపరావృత్తనిలయా - కర్పూరవేదికా - స్త్రీ॥ గణపర్వతః - పు॥ రజతప్రస్థః - మహితః - స్ఫటికాచలః - రజతాద్రిః - హరాద్రిః - కుబేరాచలః-పు॥.

మడికాసుమల - వెండికొండ - వెల్లదిబ్బ - వెలతిప్ప - ముక్కంటికొండ.

త్స - కైలాసము. (అ) వైద్యోత. (ఆ)

౩౪౯. అలకా పట్టణము

సర్వతోభద్రః - పు॥ అలకా - వసుధారా - స్త్రీ॥ ప్రభా - వస్వౌకసారా - విశోధినీ - స్త్రీ॥.

త్స - అలక. (ఆ)

౩౫౦. మేడ

విశదః - పు॥ - కుబేరసౌధం- న॥.

౭౩౧. విమానము. పుష్పకము

(సం): పుష్పకం – రత్నవర్షుకం – న॥. (రత్నవర్షుక మన పుష్పకరథమును.)

(ఆం): త్స – పుష్పకము. (అ)

౭౩౨. కుబేరుని తోఁట

(సం): చైత్రరథం – వైభ్రాజం – న॥ (ఆం): త్స – చైత్రరథము. (అ)

౭౩౩. కిన్నరులు

(సం): కిన్నరః – కింపురుషః – తురంగవదనః – మయుః – పు॥.

(ఆం): జెక్కిమోరవేలుపు – మావుమోమువాఁడు – గుఱ్ఱపుమోమువేలుపు – పక్కి యొడలివాఁడు. త్స – కిన్నరుఁడు. (అ) మయువు. (ఉ).

౭౩౪. కిన్నరస్త్రీ

(సం): చంద్రికః – కిన్నరీ – స్త్రీ॥.

౭౩౫. నిధులు

(సం): నిధిః – శేవధిః – (పా) సేవధిః – నికరః – నిక్షేపః – పు॥ ఆశయః – పు॥ నిధానం – న॥ గూఢకోశః – పు॥.

(ఆం): పాఁతఱ – లబ్బి – త్స – నిధానము. (అ) నిధి. (ఇ)

౭౩౬. నవ నిధులు

(సం): (మహాపద్మః – పద్మః – శంఖః – మకరః – కచ్ఛపః –ముకుందః– కుందః– నీలః – వరః – అనుపేళ్లు గలవి.)

౭౩౭. నిక్షేపము

(సం): (నిక్షేపః – పు॥). (ఆం): పూడపు.

౭౩౮. శంఖము

(సం): మూలధనః – జాతివైద్యః – పు॥ ముచికుందః – పు॥.

(ఆం): త్స – మూలధనము. (అ).

౭౩౯. దిక్కుల యొక్క పాలకులు

(సం): లోకపాలాః – దిక్పాలాః – భరథాః –పు॥.

(ఆం): తత్స – లోకపాలులు (అ),

౭౪౦. విశ్వకర్మ (దేవతల యొక్క శిల్పి)

(సం): విశ్వకర్మా –న్ ॥ త్వష్టా – ఋ॥ ద్యువర్ధకిః – పు॥. భౌమనః.

౭౪౧. మయుఁడు (రాక్షసుల శిల్పి)

(సం): మయః.

౭౪౨. దేవతలలోనివారు

(సం): కృత్యా – స్త్రీ॥.

౩౬౩. బుద్ధుఁడు

సం) : సర్వజ్ఞః - సుగతః - బుద్ధః - మహాబోధిః - విశ్వబోధః - ధర్మరాజః - తథాగతః - సమంతభద్రః - భగవాన్ - త్॥ మారజిత్ - త్॥ లోకజిత్ - త్॥ జినః - షడభిజ్ఞః - దశబలః - అద్వయవాదీ - న్॥ వినాయకః - వైనాయకః - మునీంద్రః - మహామునిః - శ్రీఘనః - శాస్తా - ఋ॥ ధర్మచక్రః - ధర్మకాయః - ధర్మధాతుః - మహాసుఖః - రాగాశనిః - త్రిశరణః - దశార్హః - గుణాకరః - మైత్రీబలః - పంచజ్ఞానః - చైత్యః - బహుక్షమః - కరుణాకూర్చః - అర్హన్ - త్॥ సంగుప్తః - తీర్థంకరః - తీర్థకరః - తీర్థకృత్ - వీతరాగః-వక్రీ - న్॥ సార్వః-దశపారమితాధరః- పు॥ కేవలీ - న్॥.

ఆం) : తత్స - బుద్ధుఁడు. (అ) మహాబోధి (ఇ) ధర్మధాతువు. (ఉ) శాస్త. (ఋ) మారజిత్తు - భగవంతుఁడు. (రూ) భగవానుఁడు. (త్) వక్రి-(న్)

౩౬౪. శాక్యవంశమునం బుట్టిన మరియొక్క బుద్ధుఁడు

సం) : శాక్యసింహః సర్వార్థసిద్ధః - శాద్ధోదనిః - గౌతమః - అర్కబంధుః - మాయాదేవీసుతః - మహాశ్రమణః-కులిశాసనః - గోపేశః - యశోధరాపతిః - బాహులసూః - ఊః. పు॥ గురుః.

ఆం) : తత్స - శాక్యసింహుఁడు. (అ) శాద్ధోధని. (ఇ) బాహులసు (ఉ).

౩౬౫. శాక్యముని కుమారుఁడు

సం) : యశోధరేయః - బాహులః - పు॥.

౩౬౬. భావిబుద్ధుఁడు

సం) : మైత్రేయః - యువరాజః - జితః - (ఇవి బుద్ధమతోపాసకుల పేళ్లని కొందరు).

౩౬౭. జైనదేవతలు

సం) : మణిభద్రః - జంభలః - జతేంద్రః - పూర్వయక్షః - పు॥.

ఆం) : త్స - మణిభద్రుఁడు. (అ).

ఇది స్వర్గవర్గము సంపూర్ణము.

మనుష్యవర్గము

1. మనుష్యజాతి

(సం): పురుషీ - సీ॥.

2. మనుష్యులు

(సం): మనుష్యాః - మానుషాః - మర్త్యాః - మనుజాః - మానవాః - నరాః - నరః - బు॥ పుమాంసః - స్॥ పంచజనాః - పురుషాః - పూరుషాః - పు॥ బ॥ జనః - కుండీరః - చర్షణిః - గోధః - పు॥ నహుషాః - వ్రాతాః - ద్విపాదః - ద్॥.

(అం): మానిసి - మనిసి - వై॥ మాసి-(తత్స-) మనుష్యుఁడు- (అ) చర్షణి-(ఇ).

3. (ప్రజ. మనుష్య సమూహము)

(సం): ప్రజా - సీ॥ జనమ్ - న॥.

(అం): మంది - పజే - వై. (తత్స) ప్రజ - (అ).

4. ఏలుకోట. (ఏలుబడికి లోఁబడినజనము)

(అం): పలుకోటి.

5. రాజ సంబంధియగు పురుషుఁడు

(అం): పోతువు.

6. పరస. (ఉత్సవమునకు వచ్చుజనము.)

(అం): పరస.

7. సందడి. రాసికొను జనసమూహము. (జనసమ్మర్దము.)

(అం): సందడి - రాటు - రాటము.

8. మరాటీవాఁడు

(సం): మహారాష్ట్రః.

(అం): మరాటి - మరాటీ - వై॥ మరాటివాఁడు - ఆరె.

9. గుజరాతివాఁడు

(సం): ఘూర్జరః. (అం): గుజ్జరివాఁడు.

10. తెనుఁగువాఁడు

(సం): ఆంధ్రః - తైలింగః. (అం): తెనుఁగువాఁడు-తెల్గువాఁడు.

11. కన్నడీఁడు

(సం): కర్ణాటకః (అం): కన్నడీఁడు -కన్నడి - వై॥

12. అరవ

(సం): ద్రావిడః. (అం): అఱవ.

13. పరిశుద్ధుఁడు

(అం) : సుద్దిగాఁడు.

14. గుణములతో నిండినపురుషుఁడు

(సం) : మహాకః - పు॥.

15. మగవాఁడు

(సం): పుమాన్ - న్॥ పంచజనః - పురుషః - పూరుషః - నా - ఋ॥ వృషః.
(అం) : మగవాఁడు - మగఁడు - మిండఁడు - మిండగాఁడు - మిండగీఁడు-తత్స-
పురుషుఁడు. (అ).

16. మగతనము

(సం): పౌరుషమ్ - న॥.
(అం) : మగతనము - మగఁటిమి - మగఁటమి - ప్రాయి - పంతము - గండు-
గెండ - (తస) పౌరుషము.

17. అనులోమభవుఁడు (గొప్పజాతి పురుషునికిని తక్కువజాతి ఆఁడుదానికినిఁ బుట్టినవాఁడు)

(సం) : అనులోమభవః - పు॥.

18. విలోమవర్ణుఁడు (శ్రేష్ఠజాతిస్త్రీకిని నీచజాతి పురుషునికినిఁ బుట్టినవాఁడు)

(సం) : ప్రతిలోమభవః - విలోమవర్ణః - పు॥.

19. ఆడంగిరేకులు. (ఆఁడుదాని స్వభావములుగల మగవాఁడు.)

(అం): ఆఁడంగి - ఆడంగిరేకులు - బ॥.

20. స్త్రీకివశీభూతుఁడైనవాఁడు (భార్యమాట జవదాటనివాఁడు)

(సం) : భార్యాటికః - కాకరూకః - స్త్రీజితః - స్త్రీపూర్వః.

21. తనస్త్రీని పరుని కొసంగినవాఁడు

(సం) : భార్యాటః.

22. భార్యయే ప్రధానముగాఁ గలవాఁడు

(సం) : భార్యాతికః.

23. పరభార్యలయందు పుత్రులఁ బుట్టించినవాఁడు

(సం) : భార్యారుః.

24. స్త్రీ పణ్యోపజీవి సంభోగమునకై (పరునికొఱకు తన భార్యనిచ్చి వాఁడిచ్చిన ధనముతో బ్రతుకువాఁడు)

(సం) : స్త్రీపణ్యోపజీవీ - న్॥ పు॥.

25. స్త్రీ (సామాన్యముగాస్త్రీ) ఆఁడది

(సం) : స్త్రీ - యోషిత్ - త్॥ (ప) యోషితా - ఆ, సీ॥ అబలా - యోషా -
(పా) జోషా - నారీ - సీమన్తినీ - వధూః - ప్రతీపదర్శినీ - వామా -

వనితా - మహిళా - రామా - కల్యా - మండయంతీ - పరిగృహ్యా - వధూటీ - వధుటీ - సుప్రతిమా - సీ॥ వశా.

(అం) : బోణి - బోటి - బోఁడియ - చేడియ - చేడె - ప్రోయాలు - పయిదలి - పైదలి - పొలఁతుక - పొలుతుక - పొల్తుక - పొలఁతి-పొలితి - పొల్తి- అతివ-తొయ్యలి - తెఱవ - అన్నువ - అన్ను - కోమలి - కోమ - లేమ - చాన - చామ - నవలా - నాతుక - నాతి - గోతి - గొంతి - నెలఁత - నెఱఁతుక - నెలందుక - పడఁతుక - పడఁతి - మడఁతి - సకి - సకియ - చెలువ - చెలియ - చెలి - చెల్వ - మెలఁత - మెలఁతుక-మెల్తుక-మెల్త- ముగుద - వై॥ ఎలనాగ - ఉగ్మలి - బిత్తరి - ఇంతి - కలికి - కల్కి - మగువ - ఉవిద-కొమ్మ - జోటిక - వెలఁది - వలఁతి - ఆఁడుది- ఆఁడది - ముద్దుగుమ్మ - గోల - పోలి - తెఱవ - ముదిత.

26. ఆఁడంగులు (ఆఁడువారు)

(అం) : ఆఁడంగులు - బ॥.

27. స్త్రీలయందలి విశేషములు

(సం) : అంగనా - మంచి అంగములు గలది, భీరుః - భయము గలది, కామినీ - మిగులఁ గామము గలది, వామలోచనా - మంచి కన్నులు గలది, ప్రమదా- మిక్కిలి మదము గలది, భావినీ - శృంగారచేష్ట గలది, (పా) మానినీ - ప్రణయకోపము గలది, కాంతా - మిక్కిలి చక్కనిది, లలనా - వేడుక గలది, నితంబినీ - గొప్ప పిఱుఁదులు గలది, సుందరీ - రూపలావణ్యము గలది, రమణీ - నాయకుని రమింపఁజేయునది, రామా - గీతకళాదులు నేర్చి రమించునది, వరాంగనా - అతిప్రశస్తాంగయుక్తనారి, మదిరాక్షీ - మదోదగ్రా - తలోదరీ - ముఖ్యా - రాగిణీ - (పండితయైన స్త్రీ.) కచ్ఛురా -(శఠురాలైన స్త్రీ.) వాణినీ - వానినీ - (ఈ ౨ అప్పుడు మదించిన స్త్రీ॥) పాండుః -(పాండు వర్ణముగల స్త్రీ.) వరారోహా - (ఉపరి సురతమునందాసగల స్త్రీ.) వేణినీ.

(అం) : చిగురుబోఁణి - చిగురుబోఁడి - ఇగురుబోఁడి - తలిరుబోఁడి-తీఁగబోఁడి - తీఁగెబోఁడి - పువుఁబోఁడి - పువ్వారుఁబోఁడి - పూవుఁబోఁడి-విరిబోఁడి- పూఁబోఁడి - ఇంచుఁబోఁడి - తియ్యఁబోఁడి - ననబోఁడి - మించుఁబోఁడి- మెఱుఁగుబోఁడి - తొగకంటి - కలువకంటి - కల్వకంటి - కాలుకంటి - క్రాల్గంటి - వాలుగంటి - వాల్గంటి - చిలుకలకొలికి- మిటారి (మిట్టిపాటు గలది.) - చెక్కులాడి - (చెక్కులు గలది.) ఒప్పులాఁడి - కీల్బొమ్మ - జాళువాబొమ్మ - పొన్నికొమ్మ - గచ్చురాలు - (బయటికి యోగ్యురాలి వలె నటించునది.) రంపెలాఁడి - (రాక్షసకృత్యముగల స్త్రీ.) పింజారి -

(తుచ్ఛస్త్రీ.) బజగడుగుది. (నిలుకడలేని యాఁడుది.) ప్రామిడి-(కూరురాలు.) కట్టడి. (కఠినురాలు) బంకెత - (లుబ్ధురాలు-లుబ్ధ - సీ॥) గద్దరి - (దిట్ట తనము గలది). అన్నెకారి - అన్యాయకారిణి.

28. ఎత్తైన నొసలుగలది

(సం): మరుండా - మరుటా - ఉచ్చలలాటికా.

29. మీసాలు గలది

(సం): పాళిః - సీ॥.

30. గడ్డము మీసము గలది

(సం): పాలీ - నరమాలినీ - నరమానినీ - సశ్మశ్రుః - సీ॥

31. స్తనాది స్త్రీ వ్యంజనములు పుట్టని స్త్రీ

(సం): అటకీ - సీ॥.

32. దొడ్డికాళ్లుగల స్త్రీ

(సం): వికటా - సీ॥.

33. వంగిన మోకాళ్లుగల స్త్రీ

(సం): సింహికా - సీ॥.

34. బొల్లిగల స్త్రీ

(సం): పృషతా - సీ॥.

35. గూనికన్య

(సం): కాలికా - సీ॥.

36. కోపముగల స్త్రీ

(సం): దూషికా - కోపనా - క్రోధనా - భామినీ - చండీ.
(అం): చేండి - వై.

37. కోపాదులచేత రక్తవర్ణ యైన స్త్రీ

(సం): రోహిణికా - సీ॥.

38. మధుర స్వరముగలది

(సం): మధురస్వనా - హంసగద్గదా.

39. ఉత్తమ స్త్రీ

(సం): వరారోహా - మత్తకాశినీ - (పా) మత్తకాసినీ - ఉత్తమా - వరవర్ణినీ - నాభీలా - జానిః - కమలా.

40. భాగ్యశాలినియైన యాఁడుది

(సం): (శ్రీమతీ - సీ॥). (అం): సీమాటి - వై॥.

41. తనను లక్ష్మినిగాఁ దలంచునది

(సం): శ్రియమ్మన్యా.

42. రాణివాసము (అంతఃపురస్త్రీ)

(సం) : శుద్ధాంతః - పు॥. (అం) : రాణివాసము.

43. బిబ్సీ, బిబ్బీ (తురకల అంతఃపురస్త్రీ).

(అం) : బిబ్బీ.

44. రాణి (రాజుయొక్క పట్టపు దేవి)

(సం) : మహిషీ - రాజ్ఞీ - శుద్ధాంతా - మహాదేవీ - స్త్రీ॥.

(అం) : దేవేరి - దేవెరి - వై॥ పట్టపుదేవి - దొరసాని - ఏలికసాని - రాణి-

45. పట్టపుదేవి కంటెఁ దక్కిన రాజస్త్రీలు

(సం) : భోగిన్యః-దేవ్యః - ఈ, స్త్రీ॥ బ॥.

46. రాజుయొక్క రెండవభార్య

(సం) : వావాతా - స్త్రీ॥.

47. రాజుయొక్క మూఁడవభార్య

(సం) : పరివృక్తిః - స్త్రీ॥.

48. రాజుయొక్క నాలగవభార్య విజయముపొంది వివాహమైన రాణి

(సం) : పాలాకిలీ - స్త్రీ॥.

49. గణికలు (పెండ్లి చేసికొనక నృత్తగీతాది కళాకోవిదులైయుండు రాజప్రియలు

(సం) : గణికాః - స్త్రీ॥.

50. రాజు ఉంపుడు గత్తె

(సం) : ప్రగణికా - స్త్రీ॥.

51. భోగవనిత

(అం) : తొడుసు - ఉంపడము.

52. పల్లెటూరి పడుచే

(సం) : గ్రామేయా.

53. భార్య (అగ్ని సాక్షికముగా వివాహము చేసుకొన్నది)

(సం) : పత్నీ - పాణిగ్రహీతా - ద్వితీయా-సహధర్మిణీ - సధర్మచారిణీ-భార్యా
జాయా - గృహిణీ - గేహినీ - కుల్యా - జనీ - స్త్రీ॥ పరిగ్రహః - దారా
పు. బ॥ క్షేత్రం - కళత్రం - గేహం - గృహం - న॥ జానిః-స్త్రీ॥ సహచరి
పాలుషీ-వధూః - ఊ॥ స్త్రీ॥ గృహాః - పు, బ॥.

(అం) : ఆలు - ఆలి - ఇల్లాలు - ప్రోయాలు - పెండ్లాము - పెండ్లము - రాణి
రాణివాసము.

54. గృహిణి. గేస్తురాలు (పుత్ర భృత్యాది కుటుంబము గలస్త్రీ)

(సం) : కుటుంబినీ - పురంధ్రీ - స్త్రీ॥ మాతృకా - గృహిణీ.

(ఆం): గేస్తురాలు - గరిత - ఇల్లాలు.

55. పలువ భార్య

(ఆం): బిటికి.

56. చేరుగొండి (చేరివచ్చిన పెండ్లాము)

(ఆం): చేరుగొండి.

57. పెద్దపెండ్లాము

(సం): కృతసాపత్నికా - అధ్యూఢా - అధివిన్నా.

58. సవతి (తోడి పెండ్లాము)

(సం): సపత్నీ. (ఆం): ఏరలు - సవతి - సవతాలు.

59. పతివ్రత

(సం): సుచరిత్రా - సతీ - సాధ్వీ - పతి పత్నీ - ఏకపత్నీ - పతివ్రతా-ఆర్యా - మనస్వినీ - సీ॥ మంగళా.

(ఆం): గరిత - క్రొత్తడి - గొత్తడి.

60. భర్తచేత విడువం బడిన పతివ్రతయైన స్త్రీ

(సం): ఊర్మిలా - సీ॥.

61. తనంతటనే మగని వరించుస్త్రీ

(సం): స్వయంవరా - పతింవరా - వర్యా - సీ॥.

62. ప్రియురాలైన పెండ్లాము

(సం): వల్లభా - ప్రేయసీ - ప్రేష్ఠా - ప్రియా - దయితా - రమణీ - ఇష్టా - ప్రణయినీ - అచండీ - సీ॥.

63. ప్రియురాలు

(సం): ప్రియా.

(ఆం): అంటుకత్తియ - అంటుకత్తె - నంటుకత్తె - ననుపుకత్తె - నేస్తకత్తె - నేస్తకత్తియ - నేస్తురాలు - నెయ్యురాలు - నెయ్యరి - నెచ్చెలి - పొత్తుకత్తె - సంగాతికత్తె - సంగాతికత్తియ.

64. బిచ్చెమెత్తుకొనెడి సాధ్వి

(సం): కులటా - సీ॥ శ్రమణా - సీ॥ భిక్షుకీ - ముండా.

65. కులస్త్రీ (వ్యభిచారము లేమిచేత కులమును కాపాడుకొనుస్త్రీ)

(సం): జామిః - కులస్త్రీ - కులపాలికా - కుల్యా-(బిడ్డలుగల స్వజాతి పెండ్లామని స. శ. సం.)

66. దోషరహితురాలగు స్త్రీ

(సం): భూషితా - ధర్మకారిణీ - సస్వేదా - సీ॥.

67. తగుపాటియింతి

(ఆం): ఏతుల.

68. కన్యక పడుచు (మొదటి వయస్సునున్న పెండ్లికాని పడచు)

(సం) : కన్యా - (ప) కన్యకా - కుమారీ - అలకనందా - వరదా - స్త్రీ॥.

(ఆం) : కన్నె - కన్నియ - కన్య - వై॥ పిల్ల - పడుచు - చిన్నది - పిన్నపాప - ఆఁడుపాప - అమ్మి - అమ్మాయి - వై॥.

69. కన్యాత్వము. కన్నెరికము

(ఆం) : కన్నెరికము - కన్నెఱికము.

70. వివాహమునకు దగినది

(సం) : సమకన్యా - స్త్రీ॥.

71. అప్పుడే యౌవనము పుట్టుచున్నస్త్రీ

(సం) : (కుమారీ - స్త్రీ॥).

(ఆం) : కొమరె - కొమిరె - వై॥ (ఆంధ్ర కోశములలో నీ శబ్దములను వేరుగా వ్రాసి కుమారీయనియర్థము వ్రాసియున్నారు గాని కుమారియన సం॥లో కన్యయే.)

72. బాలిక

(సం) : (బాలికా - స్త్రీ॥)

(ఆం) : కొండిక - కొండొక - పోటి - పడుచు.

73. క్రొత్తయౌవనము గలది

(ఆం) : దిక్కరి - స్త్రీ॥

74. సమర్తాడని పడుచు

(సం) : గౌరి - నగ్నికా - అనాగతార్తవా - స్త్రీ॥

75. క్రొత్తగా సమర్తాడిన పడచు

(సం) : మధ్యమా - దృష్టరజాః - స్, స్త్రీ॥ రాకా - నవఫలికా.

76. జవ్వని. యువతి (30 యేండ్లకు లోఁబడిన వయస్సు గలది)

(సం) : తరుణీ - (పా) తలునీ - యువతిః - దిక్కరీ - ధనికా - కాహలీ - స్త్రీ॥ చరీ - శ్యామా - వధూటీ.

(ఆం) : జవరాలు - జవ్వని - వై - గుబ్బెత - గుబ్బలాడి - చామ - పడుచేది- పడుచు - పోటి - కొమరిత - కొమరాలు - కొమరె.

77. ఎనిమిది సంవత్సరముల యీఁడు గలకన్య

(సం) : కూకుః - స్త్రీ॥.

78. పెండ్లికాని తొమ్మిదియేండ్ల వయస్సు గలకన్య

(సం) : రోహిణీ - స్త్రీ॥.

79. ఎదిగిన కన్య

(సం) : మహోదయా - స్త్రీ॥.

80. ముగుద. ముగ్ధ (పండ్రెండేండ్ల పర్యంతమైనవయస్సు గలది)

(సం) : (ముగ్ధా - సీ॥)

(ఆం) : ముద్ద - ముద్దరాల్ - ముద్దియ - ముగుదు - వై॥ గోల - చేల.

81. ప్రౌఢ (నడప్రాయపుది)

(సం) : సువయాః - వ్॥ సీ॥ ప్రౌఢా.

(ఆం) : ప్రోడ - వై॥ ఉకియ - గాలకురాలు - గట్టి వయసుది - నడిప్రాయపుది.

82. అఱువదేండ్ల యాఁడుది

(సం) : మందాకినీ - సీ॥.

83. దూషితకన్య

(సం) : ప్రమాదికా - సీ॥ సస్వేదా - నష్టా.

84. నవదూషితయైన కన్య

(సం) : సంకరీ - సీ॥ సంకారీ - సీ॥.

85. పరుని భార్య

(సం) : పరకీయా - పరపుష్టా - సీ॥

86. స్వస్త్రీ

(సం) : కూర్చా - సీ॥.

87. క్రొత్తగా పెండ్లియైనస్త్రీ

(సం) : సూర్యా - నవవరికా - నవవాఁకా - నవోఢా - సీ॥ (ఇవి ముగ్ధయను నాయికకునుఁ బేళ్లు.) వధూః - ఊ, సీ॥.

88. పెండ్లియిన స్త్రీ

(సం) : సువిదల్లా - ఊఢా - సీ॥.

89. కోడలు

(సం) : స్నుషా - జనీ - వధూః - వధూటీ - సీ॥.

(ఆం) : కోడలు - (కోడలన పెండ్లి కూతుఁరనియుఁ గలదు.)

90. కోడరికము

(ఆం) : కోడరికము - కోటరికము - కోటఱికము - కోడంట్రము-కోడండ్రము-కోడంట్రికము - కోట్రము - కోటరము.

91. సామాన్యురాలు అల్పురాలును

(ఆం) : కొంచెకత్తె - వై॥.

92. పేరంటాలు (పేరంటమునకు వచ్చిన ముత్తైదువ)

(సం) ॥ చిరంటీ - (పా) చిరింటీ - సువాసినీ - సీ॥ (ఈ శబ్దములకు గు-బా-ప్ర-యందు సంప్రాప్తయౌవనయై పుట్టింటనున్న స్త్రీయని కలదు.)

(ఆం) పేరంటాలు - (ఈ శబ్దమునకు మృతసువాసిని యనియు నర్థము.)

93. నాగప్పసాని (పెండ్లియందు నాగవల్లి నడపెడు ముత్తైదువ)

(అం): నాగప్పసాని - (రూ) నాగపసాని - నానాపసాని - నాపసాని.

94. పుట్టినింట నున్నస్త్రీ

(సం): స్వవాసినీ - స్త్రీ॥.

95. ధనాదులందాసగల స్త్రీ

(సం): ఇచ్ఛావతీ - కాముకా - స్త్రీ॥ కలతూలికా.

96. రతియందాస గలస్త్రీ

(సం): వృషస్యంతీ - కాముకి - స్త్రీ॥ రతార్థినీ - త్రికర్తా - అ. స్త్రీ॥.

(అం): మాఁటినంగ - వలపుకత్తె - వలపు కత్తియ.

97. గంధము మున్నగునవి పూసుకొనుస్త్రీ

(సం): అంజనీ - లేపకామినీ.

98. మైథునమునందుఁగూడియున్నస్త్రీ

(సం): సుశర్మా - అ, స్త్రీ, న్, స్త్రీ॥

99. సాహసికురాలగు కన్య

(సం): ప్రాపణికా - స్త్రీ॥ ధృష్టా - స్త్రీ॥.

100. అన్యాసక్తయైన స్త్రీ

(సం): విగతా - స్త్రీ॥.

101. వశ్యురాలైన స్త్రీ

(సం): వశకా - స్త్రీ॥

102. వాంఛింపఁదగిన స్త్రీ

(సం): వాంఛినీ - స్త్రీ॥.

103. సిగ్గులేని స్త్రీ

(సం): ప్రసభా-నిరిణా-మీఢా-ధర్షణీ-నిర్లజ్జా- స్త్రీ॥ (వైజయన్తియందీశబ్దములలో ప్రసభాయన సిగ్గులేని పెండ్లామనియు, నిరిణా స్వయముగా కోరిన భార్య యనియు, మీఢా కులట యనియు నర్థములయందు వ్రాసియున్నది కాని శ్లోకముఁజూడ నన్నిశబ్దములు నిర్లజ్జస్త్రీపేళ్లుగనే యున్నవి.)

104. అభిసారిక (పురుషుని గోరినదై సంకేతస్థలమును గూర్చి పోవుచున్న స్త్రీ

(సం): అభిసారికా - స్త్రీ॥ (వలినీతా-)

105. అంకులాఁడి

(సం): పుంశ్చలీ-ధర్షణీ - (పా) చర్షణీ - బంధకీ - అసతీ - కులటా - ఇత్వరీ - స్వైరిణీ - పాంసులా - వాంఛినీ - లంజికా - ముక్తా - స్ఫర్మా - ఖలా శంభరి - వ్యభిచారిణీ - కలతూలికా - స్త్రీ॥ జారిణీ - ఖడ్గా - సర్వవల్లభా- చర్చా - చలా.

(అం): అంకెత - అంకులాడి - అంకుటాలు - అంకుఁబోతు - రంకుటాలి - చెడిప-చెడిపె - అంటిగది - ఆసగలది - గుడిసెవాటు - చెడ్డతొయ్యలి - జరభి - తిరుగుఁబోతు - ననుపుకత్తె - ననపుగూఁటి-బజారి-బసవి-మిండత-మిండకోర - మిండలకోర - మిండలకోరి - మిండలిజాఁగ - వాడవదినె - విటకత్తె - విటుకులాడి - వెలిచోరవరి - వెలిచవుల్గన్నతొయ్యలి - దిచ్చరి-వెల్లాటకత్తియ - వెల్లాటకత్తె -వేడుకకత్తియ- వేడుకకత్తె-సొగసుకత్తె.

106. అంకు. జారత్వము. వ్యభిచారము

(సం): వ్యభిచారః - పు॥

(అం): రంకు - అంకు - అంకాట - వెలిచేవి - పంపు - పడుపు - పడుచుఁజేత - చీఁకటి తప్పు - బజారము - బాజారము.

107. దుష్టురాలు

(అం): చెడుగు - గొంటి - కల్లరి - పాలసురాలు - ప్రల్లదురాలు - వెంబర - దోసకారి.

108. దొంగతొత్తు

(అం): అమ్మనబొట్లు - బ॥ మొప్పె.

109. కుత్సితస్త్రీ

(అం): గరాసు-గడుసు-చెడుగులంఁడుఁబోతు - టక్కరి - టాటోటు-టాటోటుకత్తె-దోసకారి - నాలిబూతము - పిసాల - బేరజము-లండి-లండీ- లండు.

110. ఉద్ధతురాలు

(అం): తలుసలి.

111. తుచ్ఛస్త్రీ

(అం): పింజారి.

112. నాగిని. పేరంటాలు (లోకాంతరమును పొంది దేవతాత్వమును పడసిన ముత్తైదువ.)

(సం): (నాకినీ - ॥)

(అం): నాగిని - వై॥ జక్కిణి - జక్కిని - పేరఁటలు - పేరఁటాలు-పేరంటాలు.

113. మాయలాడి

(అం): జగజంత - జగజంత.

114. వంచకురాలు

(అం): జజ్జరకత్తియ - జజ్జరకత్తె - తాఁటకత్తె - తక్కరి - టక్కరి - బెల్లి.

115. గయ్యాలి (ధూర్తయైన స్త్రీ. ధిక్కరించి మాటలాడునది).

(అం): బాజారి-బజారి - దండులంజె - గట్టివాయి - గట్టువా - జెంత - జెంత - జాణెత - దుడ్డె - జాఁగ - గయ్యాళి - గయాళి - గట్టిదాయి.

115. అసత్యముకలస్త్రీ

(అం): బూమెజత్తె - బూమెకత్తియ - బూమెలాడి.

116. మూర్ఖురాలు

(అం) : పాలసురాలు - పెడసరకట్టె - మోటకత్తె.

117. లుబ్ధురాలు

(అం) : బంకెత.

118. గట్టిచ మాటలాడునది

(అం) : గట్టివా - ద్వ॥.

119. కలహశీలురాలు

(అం) : చివ్వలాడి.

120. ఎక్కువదుర్భాషలాడుకన్య

(సం) : క్రోహలి - స్త్రీ॥.

121. కఠినురాలు

(అం) : కట్టడి.

122. నింద్యయగు కన్య

(సం) : హాతా - స్త్రీ॥.

126. అపవాదుగల కన్య

(సం) : హారి - స్త్రీ॥.

124. జాతిభ్రష్టయగు కన్య

(సం) : హారితా - స్త్రీ॥.

125. తోఁబుట్టువు లేని కన్య

(సం): కన్యాప్రసూతిజా - జారి - స్త్రీ॥

126. తోఁబుట్టువులు చచ్చినకన్య

(సం) : విదూషికా - స్త్రీ॥

127. వికలాంగి యగుకన్య

(సం) : నిఘృష్టా - స్త్రీ॥

128. రోగయుక్తయగు కన్య

(సం) : వికలా - స్త్రీ॥

129. శిథిలాంగి యగుకన్య

(సం) : శరభా - స్త్రీ॥

130. ఇల్లుముట్టించిన కన్య

(సం) : సాంకారికా - స్త్రీ॥,

131. చెడ్డజాతకముగల కన్య

(సం) : పతిఘ్ని - ఖండనా - సీ॥.

132. విచారయుక్తయగు కన్య

(సం) : అరణిః - సీ॥ (వైజయన్తిలోని యీశబ్దమునకు అర్థములలో పై యర్థము వ్రాసియున్నది కాని మూలములో నిస్పృహాయని యున్నది.)

133. మరగుజ్జు కన్య

(సం) : మదూషికా - సీ॥

134. కపిలవర్ణముకల కన్నులు కేశములుగల కన్య

(సం) : ద్యోతా - సీ॥

135. మగచోపులకన్య

(సం) : ఋషభా - సీ॥

136. తేమగల కాళ్లుచేతులుగల కన్య

(సం) : వర్షకారీ - సీ॥.

137. క్రీడాసక్తయగుకన్య

(సం) : విహారిణీ - సీ॥.

138. సిగ్గరికత్తె (సిగ్గుగలది.)

(సం) : హ్రీమతీ.

(ఆం): సిగ్గరి - సిగ్గరికత్తియ - సిగ్గరికత్తె - సిబ్బితికత్తె - పుచ్చడీక.

139. వెట్టిది

(సం) : పార్ష్ణిః - సీ॥

(ఆం) : వీటిఁడి - వేటిఁడి - వెంగలి - వెంగళి - వెకలి - వెక్కలి - వెడఁగు.

140. తుటారికత్తె. (పౌరుష్యముగలది, దిట్టతనముగలది.)

(ఆం) : తుటారి - తుటారికత్తియ - తుటారికత్తె.

141. అడపకత్తె. (అడపమునుంచుకొనియుండునది.)

(ఆం) : అడప - అడపకత్తె - అడపకత్తియ - ద్వ॥.

142. గొడ్రాలు. (బిడ్డలులేనిస్త్రీ.)

(సం) : అశిశ్వీ - వంధ్యా. (ఆం) : గొడ్రాలు - గొడ్డురాలు-గొడ్డు-గొంజ.

143. మగఁడును బిడ్డలును లేనిస్త్రీ

(సం) : అవీరా - సీ॥.

144. ముండమోపి (పెనిమిటిలేని స్త్రీ.)

(సం) : విశ్వస్తా - విధవా - జాలికా - వితంతుః.

(ఆం) : అనాద - అనద - వై॥ ఆలకి - కుంక - కుంకి - తెంపి - ముండ- మోపి- ముండమోపి - ముసుకు - ముసుఁగు.

145. బాలవిధవ
(సం) : చత్వరికా - స్త్రీ॥

146. భర్త బ్రతికియున్నస్త్రీ
(అం) : పునిస్త్రీ - గ్రా॥

147. ఉభయభ్రష్టురాలు
(అం) : త్రోపనంగొరవి.

148. బిడ్డలు చావనిగరిత
(సం) : జీవతోకా - జీవసూః - స్త్రీ॥.

140. చెనిపోయిన కొందరు బిడ్డలుగలది
(సం) : అవిన్దా - స్త్రీ॥

150. అల్పాయువులయిన బిడ్డలఁగనినస్త్రీ
(సం) : మృతవంధ్యా - స్త్రీ॥ బిందుః - నృషత్.

151. భర్తృస్నేహములేనిస్త్రీ
(సం) : దుర్భగా - స్త్రీ॥.

152. పేదరాలు
(సం) : విరక్తా - దుర్భగా.

153. వంటపుట్టి (వంటఁజేసిపెట్టిజీవించునది)
(అం) : వంటపుట్టి.

154. వంటలక్క. (పాచకురాలు)
(అం) : అక్క - అకొ - అడబాలు - బోనకత్తియ - బోనకత్తె - బోనముకత్తె.
వంటకత్తియ - వంటకత్తె - వంటరి - వంటలక్క.

155. పూటకూళ్లమ్మ వెలతీసికొనివేళవేళకు అన్నము పెట్టెడు వంటక్క)
(సం) : (అట్టకూలా - స్త్రీ॥) (అం) : పూఁటకూళ్ళమ్మ.

156. గస్తీ తిరుగు స్త్రీ
(సం) : యామికినీ - యామినీ.

157. చెలికత్తె
(సం) : ఆలిః - ఆళీ - సఖి - వయస్యా - సవయాః - స్. సహచరీ - సధ్రీచీ.
(అం) : సకి - సకియ - చెలి - చెలికత్తియ - చెలిమికత్తియ -చెలికత్తె-చెలిమికత్తె
చెలిమిగి - జోటికత్తియ - జోటికత్తె - అనుఁగుఁగత్తియ - బోటి - బోటి
కత్తియ.

158. మగనాలు.(మగఁడుగలది)
(సం) : పతిపత్నీ - సభర్తృకా - సుమంగలీ - సువాసినీ - స్త్రీ॥ జీవపతిః.
(అం) : మగనాలు - ఐదువరాలు - అయిదువరాలు - ఐదువ - అయిదువ -

ముత్తైద - ముత్తైదువ - ముత్తో - ముగతి - క్రొత్తడి - మిక్కాణ॰

159. మగడుఁ బిడ్డలు గలస్త్రీ

(సం): వీరా - స్త్రీ॥

160, భర్తకు ప్రియురాలు

(సం): సుభగా - స్త్రీ॥

161. అందకత్తె

(సం): వలజా - స్త్రీ॥

(అం): అందకత్తియ - అందకత్తె - సొగసుకత్తె - ఒయారి - ఓయారి - ఒయ్యారి - ఒయ్యారికత్తె - ఒయారికత్తె - రూపరి - రూపసి - ఒఱపులాఁడి.

162. ఒక్కకానుపుగలస్త్రీ

(సం): కదళీవంధ్యా

163. పెక్కుసంతానముగల స్త్రీ

(సం): కిమిలా - స్త్రీ॥

164. ఏడుగురు కొడుకులతల్లి

(సం): సుతవస్కరా - సప్తపుత్రసూః.

165. పదుగురుకొడుకులతల్లి

(సం): విల్లసూః.

166. గుణవతియైనస్త్రీ

(సం): సువిత్ - డ్, స్త్రీ॥.

167. అధికురాలు

(అం): అక్కజురాలు - వై॥

168. ముదిసినస్త్రీ

(సం): వృద్ధా - పలిక్నీ - స్త్రీ॥ నిష్కా.

(అం): గౌడలి - ముదియది - ముదుసరిది - ముసలిది - ముద్ది - జెఱభి.

169. తెలివికత్తె (లౌకిక వ్యవహారమునందు మిక్కిలి యెఱుకగలస్త్రీ

(సం): ప్రాజ్ఞీ - ప్రజ్ఞా - స్త్రీ॥ (అం): తెలివికత్తె.

170. ఎక్కువ బుద్ధిగలస్త్రీ

(సం): ప్రాజ్ఞా - ధీమతీ - స్త్రీ॥.

171. యుక్తిగా పనిచేయుస్త్రీ

(సం): లుంటికా - న్యాయసారిణీ - స్త్రీ॥ లుండీ.

172. సమర్థురాలు

(సం): (సమర్థా - స్త్రీ॥) రాగిణీ- వాణినీ - విదగ్ధా. (సం): జాణ - దే॥.

173. జాణతనము

(ఆం): జాణాతనము - గ్రా॥ (ఇదియే దేశ్యమైనచో చమత్కారము గట్టితనవ

174. నంగనాచి (దిట్టతనము కలిగియు బయటికి నేమియు తెలియనిదానివ నుండునది.)

(ఆం) : నంగ - నంగనాచి.

175. ఒప్పులకుప్ప (నేర్పులరాశియగుస్త్రీ పురుషులు.)

(ఆం) : ఒప్పులకుప్ప.

176. యుద్ధమందు జయింపబడినస్త్రీ

(సం) : సాలాకరి - యుద్ధ జితా - స్త్రీ॥

177. హీన వంశజయైనస్త్రీ

(సం) : భోగవతీ - స్త్రీ॥.

178. వర్ణసంకరజాతిస్త్రీ

(సం) : శక్వరి - స్త్రీ॥

179. శూద్రజాతి (ది) కానిదైనను శూద్రుని పెండ్లాము

(సం) : శూద్రీ - స్త్రీ॥.

180. శూద్రజాతియందు బుట్టినస్త్రీ

(సం) : శూద్రా - స్త్రీ ॥.

181. గొల్లది. (గొల్లజాతిస్త్రీయు, గొల్లనిపెండ్లామున్న)

(సం) : ఆభీరి - మహాశూద్రీ - (గోపికా-) స్త్రీ॥

(ఆం) : గొల్లెత - గొల్లెత - గొల్లది - వ్రేత - మందప్రోయాలు.

182. వరుసగా చాకలిది మాలది మాదిగది బోయది కిరాతస్త్రీయు

(సం) : (రజకీ - స్త్రీ॥ చండాలీ - మాతంగీ - శబరి - స్త్రీ॥ కిరాతీ - స్త్రీ॥)

(ఆం) : చాకిత - మాలెత - పల్లెత - బోయెత - ఎఱుకత,

183. ఎఱుకుది

(సం) : బోధికా - స్త్రీ॥ కిరాతీ.

(ఆం) : ఎఱుకెత - పట్రది.

184. దొమ్మరిది

(సం) : తుద్రా - నటీ - స్త్రీ॥.

185. మేదరవాని పెండ్లాము

(ఆం) : మేదరసాని.

186. చెంచేది. (కిరాతస్త్రీయందలి భేదము)

(ఆం) : చెంచెత.

187. బూబు. (తురకావిడ)

(సం) : బూబు.

188. కొమటిది. (వైశ్య జాతియందుబుట్టినస్త్రీ)

(సం): అర్యాణీ - అర్యా - వింఢగా - స్త్రీ॥.

189. రాచేది. (క్షత్రియజాతియందుఁబుట్టిక్షత్రియునికిఁగాని మఱి యొకనికిఁగాని పెండ్లామయినస్త్రీ)

(సం): క్షత్రియా - క్షత్రియాణీ - స్త్రీ॥ (అం): రాచేది.

190. రాణి (రాజుయొక్కభార్య

(సం): చంద్రకిః - స్త్రీ॥ (అం): దొరసాని - ద్వ॥ రాణి-వై దుండి.

191. మంత్రియొక్కభార్య

(అం): ప్రెగ్గడసాని.

192. వడ్డి చేత బ్రతుకువానిభార్య

(సం): కుసీదాయీ - స్త్రీ॥.

193. తనంతటనే చదువు చెప్పెడి స్త్రీ

(సం): ఉపాధ్యాయా - ఉపాధ్యాయీ - స్త్రీ॥.

194. తనంతటనే మంత్రవ్యాఖ్యానము చేసెడి స్త్రీ

(సం): ఆచార్యా - స్త్రీ॥.

195. తానుమూఢురాలైనను ఆచార్యునిపెండ్లాము

(సం): ఆచార్యాణీ - స్త్రీ॥.

196. తాను శూద్రురాలైనను వైశ్యునిపెండ్లాము

(సం): అర్యీ - స్త్రీ॥

197. తానువైశ్యురాలైనను క్షత్రియునిపెండ్లాము

(సం): క్షత్రియా - స్త్రీ॥

198. ఉపాధ్యాయుని పెండ్లాము

(సం): ఉపాధ్యాయానీ - ఉపాధ్యాయా - స్త్రీ॥.

(అం): ఒజ్జెసాని - వై॥ సోమిదమ.

199. పండితుని పెండ్లాము

(సం): ప్రాజ్ఞీ.

200. సోమిదమ్మ. (సోమయాజియొక్క పెండ్లాము)

(అం): సోమిదమ - సోమిదమ్మ - సోమిసాని - సోమెసాని.

201. నటుని పెండ్లాము

(సం): కారికా - స్త్రీ॥.

202. బాపనిది. బ్రాహ్మణస్త్రీ

(సం): బ్రాహ్మణీ - స్త్రీ॥

(అం): బాఁపత - బాఁపనిది - బాఁపనక్క - పాఱుటక్క - పాఱుత.

203. అమ్మవారు (పూజ్యురాలగు బాపనిది.)

(అం) : అమ్మవారు.

204. పూజ్యురాలు

(అం) : అక్క - అక - అమ్మ - అమ - అవ్వ - అవ.

205. మాచకమ్మ. స్త్రీ పురుషుల లక్షణములు గలది. (మగతొమ్ములు మీసముగల యాఁడుది.)

(సం) : పోటా - స్త్రీ॥ దుర్దర్శా. (అం) : మాచేకమ్మ - మాసకమ్మ.

206. కొమ్మమాచకమ్మ (తొమ్ములుగల మాచేకమ్మ.)

(అం) : కొమ్మమాచేకమ్మ.

207. వీరురాలయిన స్త్రీ

(సం) : లక్ష్మీః - ఈ, స్త్రీ॥.

208. వీరుని పెండ్లాము

(సం) : వీరపత్నీ - వీరభార్యా - స్త్రీ॥.

209. వీరుని తల్లి

(సం) : వీరమాతా - ఋ॥ వీరసూః - స్త్రీ॥.

210. హోతయొక్క తల్లి

(సం) : హోతృవ్యాకారః - హోత్రీకారః - పు॥ (హోతుర్మాతా - ఋ, స్త్రీ॥)

211. బాలెంతరాలు

(సం) : జాతాపత్యా - ప్రజాతా - ప్రసూతా - ప్రసూతికా - (ప) ప్రసూతకా - విజాతా - (ఇవి బిడ్డఁగనుదాని పేళ్లని కొందరు.)

(అం) : బాలెంత - బాలింత - బాలింతరాలు - బాలెంతరాలు - పురుటాలు - పురిటియాలు - బిడ్డతల్లి.

212. దిసమొలతో నుండునది

(సం) : నగ్నికా - (పా) లగ్నికా - కోటరీ - కోటవీ - స్త్రీ॥ కోట్టవీ - స్త్రీ॥ (కోటరి యన బలాత్కారించి విడఁదీయఁబడిన గుడ్డగల యాఁడుది.)

(అం) : ఉచ్చమల్లి.

213. దూతిక

(సం) : దూతీ - సంచారికా - వాణినీ - వానినీ - స్త్రీ॥.

(అం) : బోటి - బోటికత్తె - బోటికత్తియ - ఎడకత్తె - జాజి.

214. పగముదిసి కావి చీరకట్టి ముండయై యున్నది

(సం) : కాత్యాయనీ - స్త్రీ॥.

215. సైరంధ్రి (స్వతంత్రురాలై పరగృహమున నుండి గంధలేపన తిలక నిర్మాణాదులగు పనులు చేయునది.)

(సం) : సైరంధ్రీ - గంధకారికా - స్త్రీ॥. (అం) : గట్టువాలు.

216. ముదుసలిగాక రాజస్త్రీలు చెప్పిన పని చేయుచు అంతఃపురమున నుండునది.

(సం): అసిక్నీ - స్త్రీ॥

217. సంప్రదాయముల నెఱింగిన ముసలిదాసి (మహత్తరి)

(సం): మహత్తరీ - స్త్రీ॥.

218. నీళ్లు మోసెడుదాసి

(సం): కుటీ - కుంభదాసీ - స్త్రీ॥.

219. దాసి, బానిస

(సం): దాసీ - వోటా - స్త్రీ॥ చేటికా - చేటా - వడవా - కుంభధారికా.

(అం): భోనకత్తియ - బోనకత్తె - బానిస - బానిసె - గులాము - గుల్లాము - పాచిక - పాదకి - పారిక - పాతొత్తు - వరవుఁడు - వఁదవు - విలువ రమ్మిడు.

220. ఇంటిపాప. (వెలకుఁగొనిన దాసి)

(అం): ఇంటిపాప.

221. ఇంటిలో పనిచేయునది

(సం): కుంభదాసీ - అర్వతీ - స్త్రీ॥ అర్ధతీ.

222. తగులుగొండి (విటుని తగులు కొను నట్టిది.)

(అం): తగులుగొండి.

223. తగులాటకత్తె. తగులాటము గలది.

(సం): (సంగినీ - స్త్రీ॥. (అం): తగులాటకత్తె.

224. అన్యపురుష సంభోగముగలది

(అం): పరభుక్తా - స్త్రీ॥.

225. రాజభోగార్థము వేశ్యాత్వము నొందినది

(సం): వైషయికీ - స్త్రీ॥.

226. లంజె. బోగముది

(సం): వారస్త్రీ - వారవాణిః - పణ్యస్త్రీ - గణికా - వేశ్యా - రూపాజీవా - భుజిష్యా - దాసికా - దాసీ - అలజ్జికా - విలాసినీ - కామరేఖా - స్మరవీధికా - పరపుష్టా - సర్వవల్లభా - మసురా - మంజికా - చర్షణీ - గ్రామణీః - ఈ॥ కణేరా - కణేరుః - గణేరుః - ఖూలా - ఝర్ఝురా - బర్భటీ - స్త్రీ॥ - ఝుచ్ఛరా - వర్చటీ - ఖుండా - భండహాసినీ - భోజ్యా - పింగళా - రూపజీవనా.

(అం): లంజ - లంజె-లంజియ - లంజెత - వెల్లాటకత్తె - వెలయాల్ వెలయాలు - వెలవెలఁది - బోగముది - బోగముచాన - బోగములేమ - నటి - ఆఁట

వెలఁది - పడుపుది - పడపుఁగొమ్మ - పడపుఁజేడియ - పడపుచేడియ - పడుపుకత్తియ - పడపుఁగొమ్మ - రోచెల్వ - రోవెలఁది - పొత్తుటాలు - వేడుకకత్తె - వేడుకకత్తియ - వేడుకచెలి - వేడ్కకోమ-వేలుపుజానిస-వేల్పుజానిస - మానికదారి - లయ్య - తొత్తు - సాని - గడనకత్తె-గడనకత్తె - గడనపడఁతి- గడించుపడఁతి.

227. జనులచేత సత్కరింపబడిన లంజె

(సం) : వారముఖ్యా - వారవాణీ - స్త్రీ॥.

228. గుడిసెవేటిది (చెడిన భోగముది)

(సం) : కువేశ్యా - స్త్రీ॥ (ఆం) : గుడిసెవేటిది - లంక.

229. భోగార్థమేర్పరచుకొనిన ధనము నొందక మోసపోయిన వేశ్య

(సం) : బంధకీ - స్త్రీ॥.

230. రాజగృహీతమైన వేశ్య

(సం) : దివ్యా - స్త్రీ॥.

231. పడుచే (కన్నెఱికముకాని భోగముది.)

(ఆం) : పడుచుః

232. ఉంపడము (ఉంచుకొనబడిన వేశ్య గుత్తగా వేశ్యనుంచుకొనుటయు)

(ఆం) 1 ఉంపడము.

233. సాని (కన్నెరికమైన వేశ్య)

(సం) : సాని.

234. బసివి. (శివదాసియై వ్యభిచరించుచు నుండునది.)

(ఆం) : బసివి - బసవి.

235. చెడులంజె

(ఆం) : గుడిసెవేటుది.

236. వేశ్యలవరుస

(సం) ; వారసేనా - స్త్రీ॥

237. గణికా (వేశ్యా) సమూహము

(సం) : గాణిక్యం - న॥ (ఆం) : నాగవాసము - వై॥

238. తొత్తుదనము

(ఆం) : తొత్తరికము.

239. లంజెవెల

(సం) : భోగః - పు॥ (ఆం) : బోగము - వై॥

240. కుంటెనకత్తె (లంజెను విటునికి దార్చునది.)

(సం) : కుట్టనీ - శంబళీ - (పా) సంభలీ - ఇజ్యా - రతతాళీ - ఘటదాసీ- కుంభ

దాసీ - అభ్యుండీ - గణేరుకా - అర్వతీ - స్త్రీ॥ సంఘటికా - చుందీ - (వయస్యా - ఆలీ - సఖీ - సుహృత్ - ద్, స్త్రీ).

(ఆం): తాపిక త్తియ - తాపిక త్తె - తారుపుకత్తె - తార్పుక త్తియ-తార్పుక త్తె- ఎడక త్తియ - పొంతక త్తియ - దొంతక త్తియ - దొంతక త్తె - బొంత క త్తియ - కుంటెనక త్తియ - బడవా - లాతి - వంతక త్తియ - బడవ.

241. సోదికత్తె (శుభాశుభములను తెలిసినది).

(సం): విప్రశ్నికా - ఈక్షణికా - దైవజ్ఞా - స్త్రీ॥ ప్రశ్నవాదినీ.

(ఆం): సోదెక త్తె - సోదెక త్తియ - సోదిక త్తియ - వేలుపుసాని - వేల్పుసాని - జోగిణి - ఎఱుకత - ఎఱుకసాని - ద్వి॥కొరవంజి.

242. మంత్రసాని (సుఖముగా ప్రసవింప నుపాయము చేసెడు చికిత్సకురాలు)

(సం): (సావికా - స్త్రీ॥.)

(ఆం): మంతరసాని - మంత్రసాని - మంతురసాని.

243. ముట్టుది (ముట్టయినది.)

(సం): రజస్వలా - స్త్రీధర్మిణీ - అవిః - ఆత్రేయీ - మలినీ - మలిష్ఠా - సరజా పుష్పవతీ - ఋతుమతీ - ఉదక్యా - పుష్పహాసా - స్త్రీ॥ మలినా - మలవద్వాసాః - స్, స్త్రీ॥.

(ఆం): ముట్టుది - ముట్టుత - ముట్టయినది - చెటుఁగుమాసినది.

244. ముట్టు (ముట్టునెత్తురు)

(సం): రజః - స్॥ పుష్పం - ఆర్తవం - న॥ స్త్రీధర్మః - పు॥ యోనిరంజనం - రక్తం - న॥ ఋతుః.

(ఆం): ముట్టు - కుసుమ - కెళగు - అంటు.

245. సమర్త (తొలిముట్టుయొక్క నెత్తురు)

(ఆం): సమరత - సమర్త - క్రొత్తముట్టు.

246. వేవిళ్లు గలది (గర్భవశమున మంచి వస్తువులను గోరునది)

(సం): శ్రద్ధాలుః - దోహదవతీ - స్త్రీ॥

247. ముట్టుడిగినది

(సం): నిష్కలా - (ప) నిష్కలీ - వికలా - విగతార్తవా - స్త్రీ॥.

248. చూలాలు (గర్భిణియైనది)

(సం): ఆపన్నసత్వా - గుర్విణీ - గర్భిణీ - అంతర్వత్నీ - స్త్రీ॥.

(ఆం): చూలాలు.

249. నేడుగాని రేపుగాని కననున్నది

(సం): అద్యశ్వీనా - స్త్రీ॥ (ఆద్యశ్వీనా).

250. అక్కకంటె ముందు పెండ్లియాడినది

(సం) : అగ్రేదిధిషూః - ఊ, స్త్రీ॥.

251. వ్యభిచారిణియై దేవరన్యాయమునఁబెండ్లి యాడినది

(సం) : అభిసారికా - స్త్రీ॥.

252. వరుసగా గర్భిణి సమూహము యువతీ సమూహము

(సం) : గార్భిణ్యం - యౌవతం - న॥.

253. పూర్వము పెండ్లియాడిన మొదటి భర్తగల యాడుది

(సం) : పరపూర్వా - స్త్రీ॥.

254. రెండుమారులు పెండ్లాడినది

(సం) : పునర్భూః - దిధిషూః - స్త్రీ॥ (ఆం) : మాఱుమనువుది.

255. దాని రెండవమగఁడు

(సం) : దిధిషుః - పు॥.

256. దానికొడుకు

(సం) : పౌనర్భవః - పు॥.

257. ఆమాఱుమనువుదానియందు బిడ్డలఁ గన్న ద్విజుఁడు

(సం) : అగ్రేదిధిషుః - పు॥.

258. విధవయగు సోదరభార్యను వివాహమాడిన జ్యేష్ఠుఁడు

(సం) : దిధిషూపతిః - పు॥.

259. విధవయగు వదినను పెండ్లియాడిన తమ్ముఁడు

(సం) : అగ్రదిధిషుః - అగ్రేదిధిషుః - అగ్రేదిధిషూః - ఊ, పు॥.

260. చూలాలు అయిన పిదప పెండ్లియాడినదాని కొడుకు

(సం) : వోఢజః - పు॥.

261. పెండ్లిగాని పడుచుకొడుకు

(సం) : కానీనః - కన్యకాసుతః - పు॥.

262. గర్భవతియని యెఱింగికాని యెఱుంగక కాని వివాహితయైన దానికి పుట్టి, దానిని వివాహమాడిన వానికి పుత్రుడు అయినవాఁడు

(సం) : సహోఢః - పు॥.

263. స్వకులమునందలి జారునివలనఁ బుట్టినవాఁడు

(సం) : అవరీటః - పు॥ అవరేటః.

264. మంచితల్లిగల వాఁడు

(సం) : భాద్రమాతురః.

265. భాగ్యవంతురాలి కొడుకు

(సం) : సుభగాసుతః - సౌభాగినేయః - పు॥.

266. పరస్త్రీకిఁ బుట్టిన కొడుకు

(సం) : పారస్త్రైణేయః - పు॥.

267. ప్రోషితభర్తృకయై పుట్టి నింటనున్నదాని కొడుకు

(సం) : వాంధుః - పు॥

268. తండ్రితోఁ బుట్టినదాని కొడుకు అనఁగా మేనత్తకొడుకు

(సం) : పైతృష్వసేయః - పైతృష్వస్రీయః - పు॥.

269. ఇల్లాలై తల్లితోఁబుట్టిన దాని కొడుకు. (అనఁగా పెత్తల్లియొక్కగాని పినతల్లియొక్కగాని కొడుకు)

(సం) : మాతృష్వసేయః - మాతృష్వస్రీయః - పు॥,

270. సవతితల్లి కొడుకు

(సం) : వైమాత్రేయః - విమాతృజః - పు॥ వైమాత్రః.

271. ఱంకులాఁడికొడుకు

(సం) ; బాంధకినేయః - బంధులః - అసతీసుతః - కౌలటేయః - కౌలటేరః - పు॥ విజన్మా - న్, త్రి॥ పౌంశ్చరేయః.

272. దాసీపుత్త్రుఁడు

(సం) : దాసేరః - పు॥ దాసేయః.

(అం) : కాసా - లంపతా-లంపతావాఁడు.

273. పతివ్రతయై భిక్షార్థముగా గృహములనుగూర్చి సంచారముచేయు స్త్రీయొక్క కొడుకు

(సం) : కౌలటినేయః - కౌలటేయః - పు॥.

274. ఇద్దరు తల్లులు గలవాఁడు

(సం) : ద్వైమాతురః - పు॥.

275. ఒక తల్లికొక్క కొడుకు

(సం) : అర్జునః - పు॥.

276. పిండముఁ బెట్టువాఁడు

(సం) : రిక్థహారీ - న్. పు॥.

277. కొడుకు

(సం) : ఆత్మజః - ఆత్మసంభవః - తనయః - తనుజః - సూనుః - సుతః - పుత్త్రః - ప్రసవః - కుమారః - నందంతః - నందనః - కులధారకః - ద్వితీయః - వత్సః - ప్రజః - అనుబంధః - ప్రపదః - వీర్యజః - పు॥ ఉద్వహః - మీఢ్వః - దారకః - తాతిః - కుత్ - త్. పు॥ అంగజః - పోతః-

(ఇందులో ౧ - ౧౨ - ౧౩ - ౧౪ - ౧౬ - ౧౭ - ౧౯ - ౨౦ - ౨౨ శబ్దములవదలి కడమశబ్దములు స్త్రీలింగములైనచో కూఁతురని చెప్పనవి యవును.)

(ఆం) : కన్నకొడుకు - కొడుకు - (రూ) కొడుక్కు - కొమారుఁడు - వై॥ కొమరుఁడు - కొడకఁడు - మేపుట్టువు - కుఱ్ఱ-కుఱ్ఱఁడు-పట్టి - బిడ్డ- బిడ్డఁడు-బిడ్డె - బురకుఁడు - బొట్టె - బొట్టియ - బొట్టియఁడు.

278. ఆస్తినిఁ బంచుకొనినఁవెనుకఁబుట్టిన కొడుకు

(సం) : విభక్తజః - పు॥ విభక్తజః.

279. దత్తపుత్రుఁడు. (తల్లి చేతఁగాని తండ్రిచేఁతగాని యివ్వఁబడిన కొడుకు)

(సం) : దత్తకః.

280. పెంచుకొనఁబడినవాఁడు

(సం) : పాలితః - పుత్రీకృతః - త్రి॥

281. తలితండ్రులచే విడువఁబడి యొరులచే కాఁపాడఁబడిన కొడుకు

(సం) : అపవిద్ధః - పు॥.

282. తాను సమ్మతించి తానిచ్చిన కొమారుఁడు

(సం) : దత్తాత్మా - న్॥ పు॥

283. కూఁతురు

(సం) : ఆత్మజా - తనయా - తనుజా - సూనుః - సుతా - పుత్రీ - పుత్రికా - కుమారీ - నందనా - దుహితా - ఋ॥ సమదుః - నందంతీ - ప్రపదా - దారకా - ధీలిటిః - సీ॥.

(ఆం) : కూఁతు - కూఁతురు - కొమరిత - కొమారిత - కొమారితె - కొమార్త- కొమార్తె - కుమారి - వై॥ కన్నియ - కన్నె - కన్య- వై॥ ఆఁడుబిడ్డ- పట్టి - బిడ్డ - బిడ్డె - బొట్టె - బిట్టియ - మేపట్టువు.

284. సవతితల్లికూతురు

(సం) : వైమాత్రా - సీ॥.

285. బిడ్డ (కొడుకునకును కూఁతునకును సమానమైన పేళ్లు)

(సం) : అపత్యం - తోకం - న॥ తుక్ - జ్, పు॥ ప్రసవః - పు॥ ప్రసూతిః- ప్రజా- సంతతిః - సీ॥ సంతానః - గర్భః -పు॥.

(ఆం) : పట్టి - బిడ్డ - చూలి - చూలు - బిడ్డె - బిడ - దుడ్డె - సంతు - వై॥.

286. ఔరసుఁడు (సవర్ణ వివాహస్త్రీయందుఁ దనవలనఁబుట్టిన కొడుకు)

(సం) : ఔరసః - ఔరస్యః - పు॥ స్వజః - ఉరస్యః.

287. తండ్రి

(సం) : తాతః - జనకః - జనయితా - ఋ॥ ప్రసవితా - ఋ॥ సవితా - ఋ॥ పితా - ఋ॥ వప్తా - ఋ॥ వపిలః - పు॥ (అంబకః-) భీజీ - న్॥)

(ఆం) : అయ్య - అబ్బ - వై॥ తండిరి - తండ్రి - పితర - వై॥. పితరుఁడు.

288. తల్లి (అమ్మ)

(సం): జననీ - జనయిత్రీ - ప్రసవిత్రీ - సవిత్రీ - ప్రజనికా - ప్రసూః - ప్రసవస్థలీ - **మాతా** - ఋ, స్త్రీ॥ అంబా.

(ఆం): అమ్మ వై॥ అమ-తల్లి - తలి - కన్నది - తాయి - అప్ప - అప - అవ్వ-అవ.

289. దాది. (పెంచినది)

(సం): ధాత్రీ - ఉపమాతా - ఋ॥ పపుః - స్త్రీ॥.

(ఆం): దాది - దాదిలి - వై॥.

290. మాఱుదల్లి (సవతితల్లి)

(సం): విమాతా - ఋ॥ స్త్రీ॥ (ఆం): మాఱుదల్లి.

291. పెదతండ్రి (తండ్రియొక్క అన్న)

(సం): జేష్ఠపితృవ్యః - పు॥ జేష్ఠతాతః. (ఆం): పెదతండ్రి - పెద్దయ్య.

292. పినతండ్రి (తండ్రియొక్క తమ్ముడు)

(సం): కనిష్ఠపితృవ్యః - పు॥ - ఖుల్లతాతకః - పు॥

(ఆం): పినతండ్రి - పిన్నయ్య - బాబయ్య - బాబు - చిన్నాయన - గ్రా॥.

293. తండ్రియొక్క తోఁబుట్టినవాఁడు (పెత్తండ్రి పినతండ్రియు)

(సం): పితృవ్యః - పు॥ తాతగుః-ఖుల్లతాతకః - పు॥

294. తల్లియొక్క ఆఁడతోఁబుట్టువు

(సం): **మాతృష్వా** - స్త్రీ॥.

295. పెద్దతల్లి (తల్లియొక్క అక్క)

(సం): జ్యేష్ఠమాతృష్వా - స్త్రీ॥ (ఆం): పెద్దమ్మ - పెదతల్లి.

296. పిన్నమ్మ (తల్లిచెల్లెలు)

(సం): కనిష్ఠమాతృష్వా - స్త్రీ॥ (ఆం): పిన్నమ్మ - పిన్ని - గ్రా॥.

297. తోఁబుట్టినది

(సం): భగినీ - స్వసా - ఋ॥ స్త్రీ॥ సోదరీ - స్త్రీ॥

(ఆః): తోడఁబుట్టినది - ఆఁడతోడు.

298. అక్క

(సం): అగ్రజా - అవంత్రి - స్త్రీ॥ జ్యేష్ఠా - స్త్రీ॥ అంబా - అక్కా.

(ఆం), అక్క - అక - అప్ప - అప.

299. చెల్లెలు

(సం): అనుజా - స్త్రీ॥ జామిః - స్వసా - ఋ॥ స్త్రీ॥ కన్యసా - కనిష్ఠా - అంబికా.

(ఆం): చెల్లె - చెల్లెలు - చెల్లియ - చెల్లియలు - చెలియలు - చెలెలు.

300. చిన్న (కనిష్ఠుడు కనిష్ఠురాలున్ను)

(సం) : చిన్న.

301. మఱఁదలు (భార్యయొక్కచెల్లెలు)

(సం) : యంత్రికా - స్త్రీ॥ స్యాలికా - హాలీ - ప్రత్రిణీ - కేలికుంచికా.

(ఆం) : మఱఁదలు.

302. వదినె. (భార్యయొక్క అక్క)

(సం) : కులీ - జ్యేష్ఠశ్వశ్రూః - స్త్రీ॥ (ఆం) : వదినె.

303. మఱఁదలు (తమ్మని భార్య)

(సం) : రిత్తికా - స్త్రీ॥. (ఆం : మఱఁదలు - రిత్తిక.

304. ఆఁడుబిడ్డ (మగనికి తోఁడఁబుట్టినది)

(సం) : ననందా - (పా) ననాందా - ఋ॥ నందినీ - స్త్రీ॥.

305. మఱఁది (చెల్లెలిమగఁడు)

(సం) : గ్రామహాసకః - పు॥ నశికః.

306. మనుమఁడు (కొడుకుయొక్క కొడుకు)

(సం) : నప్తా - ఋ॥ పౌత్రః - పు॥

(ఆం) : మనుమఁడు - మనమఁడు - మన్మఁడు - పట్టిపట్టి.

307. మునిమనుమఁడు (మనుమడికొడుకు)

(సం) : ప్రపౌత్రః - పు॥ ప్రతినప్తా - ఋ॥.

(ఆం) : ఇనుమనుమఁడు - మునిమనుమఁడు - ముమ్మనుమఁడు.

308. మునుమనుమనికొడ్డు (నాల్గవతరము మనుమఁడు (మునుమనుమనికొడుకు)

(ఆం) : పరప్రపౌత్రః - పరప్రతినప్తా - ఋ, పు॥ వృద్ధప్రపౌత్రః - పరంపరః.

309. వానికొడుకు (మునిమనుమని మనుమఁడు)

(సం) : పరంపరః - పల్యాయనః.

310. వానికొడుకు

(సం) : కల్పనః - పు॥

311. మనుమరాలు (కొడుకుకూఁతురును కూఁతుకూతురున్ను)

(సం) : నప్త్రీ - (పా) నప్తా - ఋ, స్త్రీ॥ పౌత్రీ - పౌత్రికా - సుతాత్మజా - స్త్రీ॥

(ఆం) : మనుమరాలు - మనమరాలు - పట్టిపట్టి.

312. ముమ్మనుమరాలు

(సం) : ప్రపౌత్రివా - స్త్రీ॥.

(ఆం) : మునిమనుమరాలు - ముమ్మనుమరాలు - ఇనుమనుమరాలు.

313. తోడికోడండ్రు (తోఁడబుట్టినవారియొక్క పెండ్లాలు)

(సం) : యాతరః - ఋ, స్త్రీ॥ బ॥. (ఆం) : తోడికోడండ్రు - ఏరాలు

314. తోఁడఁబుట్టినవాని పెండ్లాము

(సం): ప్రజావతీ - భ్రాతృజాయా - స్త్రీ॥ (ఇవి అన్న పెండ్లాము పేళ్లని కొ

315. వదినె (అన్నయొక్క భార్య)

(సం): వధూః - ఊః, స్త్రీ॥ (అం): వదినె - వై॥

316. మేనమామ పెండ్లాము

(సం): మాతులానీ - మాతులీ - ప్రియాంబికా - స్త్రీ॥ అంబికా.

317. అత్త. మగని తల్లి.

(సం): వరవత్సలా - సాధుధీః - స్త్రీ॥.

318. అత్త. (మగనితల్లి లేత పెండ్లాము తల్లి)

(సం): శ్వశ్రూః - సాశ్రుధీః - స్త్రీ॥. (అం): అత్త.

319. మామ. (మగని తండ్రి లేక పెండ్లాము తండ్రి)

(సం): శ్వశురః - పు॥. (ఇది స్వామిజనకః అని మగని తండ్రికే పేరుగావ

320. మేనమామ. (తల్లితోడబుట్టినవాఁడు.)

(సం): మాతులః - మామకః - మాతృకేశటః - అధిగవః - పు॥.

(అం): మేనమామ.

321. బావమఱఁదులు. (పెండ్లాము తోఁబుట్టిన మగవారు)

(సం): స్యాలాః - (పా) శ్యాలాః - పు॥ వారకిరః - పు॥ ఆత్మనీనః.

322. బావ. (భార్య అన్న)

(సం): అబలః - పు॥.

323. మఱఁది. భార్యతమ్ముఁడు

(సం): స్యాలః - పు॥.

324. వదినమఱదళ్లు. (పెండ్లాము యొక్క ఆఁడతోఁబుట్టువుల

(సం): స్యాలికా - కేలికుంచికా - స్త్రీ॥.

325. బావమఱఁదులు. (పెనిమిటితోఁబుట్టులు.)

(సం): దేవా - ఋ॥ దేవరః - నాగరః - పు॥ (దేవానః).

326. మేనల్లుఁడు. (తోఁడబుట్టినదాని కొడుకు.)

(సం): స్వస్త్రీయః - భాగినేయః - కుతపః - పు॥ జామేయః.

327. మేనకోడలు. (తోడబుట్టినదానికూఁతురు:)

(సం): భాగినేయీ - స్త్రీ॥. (అం): మేనకోడలు - (మేనగోడలు

328. మేనల్లుఁడు. (అక్కకొడుకు.)

(సం): జ్యేష్ఠినేయః - పు॥ జ్యేష్ఠాసుతః.

329. మేనత్త. (తండ్రితోడఁబుట్టినది:)

(అం): మేనత్త,

330. వివిధములైనవరుసలు

(అం) : మేనమఱదలు - (తనకంటె చిన్నదైన మేనత్తమేనమామల కూఁతురు.)
మేనవదిన. (తనకంటె పెద్దదైన మేనత్త మేనమామల కూఁతురు.)
మేనమఱఁది. (తనకంటె చిన్నవాఁడైన మేనత్త మేనమామల కొడుకు.)
మేనబావ. (తనకంటె పెద్దవాఁడైన మేనత్త మేనమామల కొడుకు.)

331. మేన. (తోడఁబుట్టిన దాదయొక్కయు, తండ్రితోడఁబుట్టినదాని యొక్కయు. తల్లి తోడఁబుట్టిన దానియొక్కయు దేహసంబంధము. (శరీరబంధబంధుత్వము.)

(అం) : మేన.

332. తద్భావము. మేనటికము

(వం) : మేనటికము.

333. బావ (అక్కమగఁడు. మగని అన్న తన కంటె పెద్ద వాఁడైన మేనత్త మేనమామలకొడుకు.) బావ

(అం) : బావ.

334. మఱఁది. (మేనమామ కొడుకుమగని తమ్ముఁడు)

(అం) : మఱఁది.

335. మఱఁదలు. (తమ్ముని భార్యచెల్లెలు తనకంటెచిన్నదగు మేనత్త మేనమామలకూఁతు.)

(అం) : మఱఁదలు.

336. వదినె (అన్న భార్య. భార్యకక్క తనకంటె పెద్దదియగు మేనత్త మేనమామలకూ.తు.)

(సం) : (వధూనికా - స్త్రీ॥) (అం) : వదినియ - (రూ) వదినె.

337. వియ్యంకుడు (దంపతులకు ఒండొరుల తండ్రులు.)

(అం) : వియ్యంకుఁడు - వియ్యము.

338. వియ్యంకుడు (దంపతులకు ఒండొరుల తల్లి

(అం) : వియ్యంకురాలు - వియ్యపురాలు - వియ్యపుసాని.

339. వియ్యము (వైవాహిక సంబంధము.)

(అం) : వియ్యము.

340. అల్లుఁడు. (కూఁతుమగఁడు.)

(సం) : జామాతా - బు॥ వరః - పు॥

(అం) : అల్లుఁడు - అల్లువాఁడు - పెండ్లికొడుకు.

341. అల్లెము. (అల్లునితనము

(అం) : అల్లెము - అల్లియము - మమగుడుపు.

342. ఇల్లటము. (శ్వశురగృహసము.)

(సం): (శ్వశురగృహావాసః - పు॥)

(అం): ఇల్లంట్రము - ఇల్లటము - ఇల్లరికము - ఇల్లటికము - ఇల్లాటము.

343. తాత. (తండ్రి తండ్రి.)

(సం): పితామహః - పు॥ పితృపితా - ఋ, పు॥.

344. ముత్తాత. (తాత తండ్రి.)

(సం): ప్రపితామహః - పు॥. (అం): ముత్తాత

345. అవ్వ. (తండ్రి తల్లి.)

(సం): పితామహీ - స్త్రీ॥. (అం): అవ్వ - అవ.

346. తాత. (తల్లి తండ్రి)

(సం): మాతామహః - పు॥. (అం): తాత.

347. తల్లితాత

(సం): ప్రమాతామహః - పు॥.

348. ముత్తవ్వ. (తండ్రియొక్క తండ్రితల్లి.)

(అం): ముత్తవ్వ - ముత్తవ.

349. తండ్రియొక్క ముత్తాత

(సం): వృద్ధప్రపితామహః - పు॥.

350, తల్లియొక్క ముత్తాత

(సం): వృద్ధప్రమాతామహః - పు॥.

351. సపిండులు. (ఏఁడు తరములకు లోఁబడిన జ్ఞాతులు)

(సం): సపిండాః - సనాభయః - పు॥.

352. తండ్రి వంశమువారు

(సం): పితరః - ఋ, పు, బ॥.

353. తల్లివంశము వారు

(సం): మాతామహాః - పు, బ॥.

354. తోఁబుట్టుగు. (ఒక తల్లి కొడుకు.)

(సం): సమానోదర్యః - సోదర్యః - సోదరః - సహోదరః - సగర్భ్యః - సహజః - దహరః - దాయబంధుః - పు॥ స్వసరః - భ్రాతా - ఋ, పు॥ సగర్భః.

(అం): తోడఁబుట్టువు - తోడఁబుట్టుగు - తోడఁబుట్టు - తోఁబుట్టుగు - తోఁబుట్టు - తోఁడు - సైఁదోడు - తోడిచూలు.

355. అన్న

(సం): పూర్వజః - అగ్రజః - అగ్ర్యః - అగ్రియః - (పా) అగ్రిమః - అగ్రీయః - త్రి॥ జ్యేష్ఠః - పు॥.

(అం): అన్న - అన - అప్ప - పెద్ద - పెద - పెద్దవాఁడు - మొదటివాఁడు.

356. తమ్ముఁడు

(సం) : జఘన్యజః - కనిష్ఠః - కన్యసః - యవిష్ఠః - యవీయాన్ - న్॥ కనీయాన్ - న్॥ అవరజః - అనుజః - త్రి॥.

(అం) : తమ్ముఁడు - తమ్మవాఁడు - తంబు - తుదివాఁడు - కడవాఁడు - వెనుకటివాఁడు.

357. వేఱై కలసిన సోదరుఁడు

(సం) : సంసృష్టీ - న్॥.

358. దాయాది (ఒక గోత్రముగల జ్ఞాతులు)

(సం) : సగోత్రః - బాంధవః - బంధుః - జ్ఞాతిః - స్వః-స్వజనః-అంశకః-సగంధః - దాయాదః - సకులీనః - రిక్థహారీ - న్॥.

(అం) : దాయ - వై॥ పాలిచేట్టము - పాలివాఁడు.

359. జ్ఞాతిత్వము

(సం) : జ్ఞాతేయమ్ - న॥.

360. బంధుసమూహము

(సం) : బంధుతా - సీ॥.

361. చుట్టరికము. (బంధుత్వము)

(సం) : బంధుతా - సీ॥ బంధుత్వమ్ - న॥ (సంబంధః - పు॥ బాంధవ్యం - న॥).

(అం) : చుట్టము - చుట్టరికము - చుట్టుటికము - వాము వావి - పట్టు.

362. వరుస (బంధుత్వక్రమము)

(అం) : వరుస.

363. చేట్టములు

(సం) : బాంధవాః - బంధుః - స్వజనః.

(అం) : చేట్టలు - చేట్టములు - చేట్టాలు - బందుగులు - (రూ) బందువులు - విందులు - బ॥ గాదిలి - ఏ॥ (ఏకవచనము. బందుగు. బందుగుడు-బందువు-బందువుఁడు.).

364. అంతపొంతలవాఁడు. (దూరపు చేట్టము.)

(అం) : అంతలపొంతలవాఁడు - అందిపొందినట్టివాఁడు- అందుపొందువాఁడు.

365. మగఁడు

(సం) : ధవః - ప్రియః - పతిః-భర్తా - బు॥ భరుః - భరండః - వరః - వస్తా - బు॥ పరిణేతా - బు॥ వరయితా - బు॥ వారయితా - బు॥రతగురుః - రమణః - రమంతిః - రమతిః-సుఖోత్సవః - నర్మకీలః - జీవితేశః - ప్రాణనాథః - హృదయేశః - పోషయిత్నుః - కాన్తః - ఇష్టః - దయితః - ప్రీతః - కామీ-న్॥ కాముకః-ప్రేయాన్-న్॥ వల్లభః- విటః- పు॥ రుచ్యః- సేక్తా - బు॥.

(ఆం) : మగఁడు - మనువు - పెనిమిటి - పెన్మిటి - చెలువుఁడు - ఒడయుఁడు - ఒడయఁడు - ఱేఁడు - సామి - వై॥ ఇంటాతఁడు - ఇంటియాతఁడు.

366. ఆఁడుబిడ్డమగఁడు

(సం) : కౌతూలః - పు॥.

367: అంకుమగఁడు

(సం) : జారః - ఉపపతిః - పాపపతిః - తరలః - పు॥.

(ఆం) : మాఱుమగఁడు - వెలమగఁడు - అంకుమగఁడు - అంకుబోతు - మేలువాఁడు - మిండగీఁడు - మిండడు - వేడుకకాఁడు - వేడ్కకాఁడు.

368. సమస్తభార్యల యందుసమానముగనుండువాఁడు

(సం) : ఆరక్షః - దక్షిణనాయకః - పు॥.

369. భార్యలేనివాఁడు

(సం) : విధురః - పు॥ అయోగః.

370. నలువది యెనిమిడేండ్లమీఁద భార్యలేనివాఁడు

(సం) : రండాశ్రమీ - న్, పు॥.

371. ప్రియురాలి నెడఁబాసినవాఁడు

(సం) : వియోగి - న్॥. (ఆం) : ఒంటికాఁడు.

372. పెండ్లిచేసికొననివాఁడు

(సం) : కుంఠః - వంఠః - వంటః - పు॥.

373. తండ్రిలేనివాఁడు. బంధుహీనుఁడును.

(సం) : ఛేమండః - ఛమండః - పు॥.

374. మగఁడు జీవించియుండఁగా అంకుమగనికిఁబుట్టిన కొడుకు

(సం) : కుండః - పు॥.

375. మగఁడు చేనిపోయిన వెనుక అంకు మగనికిఁ బుట్టినకొడుకు

(సం) : గోలకః - పు॥.

376. చెడిపోయిన బాపనదానికొడుకు

(సం) : కుండకీటః - పు॥.

377. తోఁడబుట్టినవానికొడుకు

(సం) : భ్రాత్రీయః - (పా) భ్రాతృవ్యః - భ్రాతృజః- పు॥.

378. తోడఁబుట్టిన యన్నచెల్లెండ్రుగాని తమ్ముడు అక్కలుగాని

(సం) : భ్రాతరౌ - బు, పు॥ద్వి॥.

379. తలిదండ్రులు

(సం) : మాతాపితరౌ - బు। మాతరపితరౌ - బు॥ (పు) అ॥ పితరౌ బు॥ - ప్రసూజనయితారౌ - బు, పు, ద్వి॥.

380. అత్తమామలు

(సం): శ్వశ్రూశ్వశురౌ - శ్వశురౌ - పు. ద్వి॥.

381. కొడుకునుకూఁతును

(సం): పుత్రౌ - పు, ద్వి॥.

382. ఆలుమగలు

(సం): దంపతీ - జంపతీ - జాయాపతీ - భార్యాపతీ - పు, ద్వి॥ మిథునే - న॥ ద్వి॥.

383. తోడియల్లుండ్రు

(సం): స్యాలికాపతిః - షడ్ఢకః - పు॥ (ఇది కొన్ని చాటు శ్లోకములందు సంస్కృతముగా కనఁబడుచున్నది గాని సంస్కృత కావ్యములందుఁగాని నిఘంటువులయందుఁగాని కనఁబడినది కాదు.)

384. సోదరపుత్రాదిబలము

(సం): నిజః.

385. మాది. (గర్భమునుచుట్టుకొని యున్నమావి.)

(సం): గర్భాశయః - జరాయుః - ఉ॥ (వ) న్, పు॥ ధరా - స్త్రీ॥.

(అం): మావి.

386. బొడ్డుకాఁడ

(సం): మలా - నాభినాలా - స్త్రీ॥ అమరా - కాలినీ. (అం): బొడ్డు

387. శుక్లశోణితములు గూడినపిండము

(సం): ఉల్బం న॥ కలలః - పు॥ కలనం - న॥ కలిలం (పై ౩తోఁటి ఈ ౪ మావి పేళ్లని కొందరు).

388. గర్భశయ్య. గర్భోత్పత్తి (పిత్తాశయ పక్వాశయముల మధ్యముననుండు గర్భోత్పత్తిస్థానము.

(సం): గర్భశయ్యా - స్త్రీ॥.

389. గర్భముయొక్క అష్టమమాసము

(సం): దేవమాసః - పు॥.

390. ప్రొద్దునెల. (బిడ్డను కనునెల.)

(సం): సూతిమాసః - వైజననః - పు॥.

(అం): ప్రొద్దు - నెల - ప్రొద్దునెల - ప్రొద్దులనెల.

391. ప్రసవదినములు

(అం): ప్రొద్దులు.

392. గర్భము. (లోనబిడ్డగల స్త్రీగర్భము. శుక్లశోణితపిండము.)

(సం): గర్భః - భ్రూణః - పు॥ ప్రోథః పు॥ పిండం-న॥ (ప్రోథః - గర్భపిండము).

(అం): వేఁకటి - వ్రేఁకటి - కడుపు - (రూ) కడుప్పుచూలు-చూఁడి-కరువు.

393, గర్భిణియొక్క స్తనోదరములయందలిగీటుయి

(సం) : కందూరేఖాః - స్త్రీ॥.

394. గర్భిణియొక్క పొత్తికడుపు కడుపు చనులు తొడలు యందుఁడు గీరలు

(సం) : కిక్కసాః - పు॥ చి॥.

395. వేవిళ్ళు. (భక్షణవస్తువాంఛాతిశయరూప గర్భలక్షణవిశేషము.)

(సం) : దౌహృదం - న॥.

(అం) : వేవిళ్లు - బయ్యంకలు - బైకలు - బ॥.

396. చిట్టుములు. (అందలియరుచి.)

(సం) : చిట్టుములు - బ॥ (ఇది గర్భిణీలక్షణమైన యుమ్ములు అని ల - నా-)

397. గర్భమునందు మిశ్రితమైన శుక్లశోణితములు

(సం) : కలనం - న॥.

398. ప్రసవజలము

(అం) : ఉమ్మనీరు - ఉబ్బనీరు.

399. గర్భిణిస్త్రీచర్య

(సం) : కుమారభృత్యా. - స్త్రీ॥ బాలతంత్రం - గర్భిణ్యవేక్షణం - న॥.

400. స్త్రీపురుషుల రేతన్ను రక్తమున్ను కలిసినది

(సం): కులవలం - న॥.

401. గర్భిణీపర్యుపాసన

(సం) : కులభృత్యా - స్త్రీ॥

402. ప్రసవోపాయము

(అం) : మంతు - మంతరము - వై॥ మంత్రము.

403. గర్భముపోవుట

(సం) : గర్భస్రావః - గర్భపాతః పు॥.

404. మీసములేని మగవాఁడు

(సం) : తుబరః - పు॥.

405. పేడి. (నపుంసకుఁడు.)

(సం) : తృతీయా ప్రకృతిః - స్త్రీ॥ షండః - (పా) శంఢః - పండః - క్లీబః - మదకటః - పు॥ నపుంసకం - న॥.

(అం) : పంద - పేడి - దూబ - ఊబ - ఊబవాఁడు - ఎగ్గడి - కొజ్జ - అన్నగళ - అన్నగళి - అన్నగున.

406. బాల్యము. (పదియాఱేండ్లకు లోఁబడినవయస్సు.)

(సం) : గోద్దాలః - పు॥ శిశుత్వం - శైశవం - బాల్యం కౌమారం - న॥.

(అం) : అలరుపాయము - పిన్నతికము - చిన్నతనము - పడుచుఁదనము - చిన్నతికము - చిన్నకారు.

407. యౌవనము. (మంచివయస్సు.)

(సం): తారుణ్యం - యౌవనం - న॥ వయః - స్, న॥.

(అం): ఈడుపాయము - నీరుపాయము - ఈడు - పాయము - పరువము - పర్వు - కొమరుఁదనము - కొమరుఁబాయము - జవ్వనము - వై॥ తఅపి - గోవ.

408. నిండుయౌవనము

(అం): నిండుజవ్వనము - నెలజవ్వనము.

409. పదునాఱేండ్లు మొదలు ఏబదియేండ్లవరకు నుండు యీడు

(సం): యౌవనికా - స్త్రీ॥.

410. ముసలితనము. (ఏఁబదియేండ్లకు మీఁది ముదిమివయస్సు

(సం): స్థావిరం - వృద్ధత్వం - వార్ధకం - (ప) వార్ధక్యం - న॥ జర్జరః - పు॥ పాత్ - స్త్రీ॥.

(అం): ముదిమి - ముది - ముదితనము - ముదుసరితనము - ముదురు - ముసలితనము - ముప్పు - పెత్తనము - పెద్దతనము - పెద్దఱికము - కారు.

411. ముదిమివారిగుంపు

(సం): వార్ధకం - న॥.

412. తఱులు-ముడుతలు. (ఒడలియందలిముడుతలు.)

(సం): వళయః - స్త్రీ, బ॥.

(అం): స్రుక్కులు - ఉగ్గులు - తరులు - తఱులు - నెత్తఱులు - నొక్కులు - ముడుతలు.

413. నఱుపు. (వెంట్రుకలు మొదలైన వానియందలి ముదిమిచేత తెల్లదనము.)

(సం): పలితం - న॥.

(అం): నర - నరపు - నెరపు - నరుపు - (ఇందు తొలిది ముదిమిచే తెల్లబాఱిన వెంట్రుకకును పేరు.)

414. మిక్కిలిముదిమి

(సం): విస్రసా - జరా - స్త్రీ॥ - విస్రంసజా.

415. ఎనిమిదవనెలనఁ బుట్టినవాఁడు

(సం): గర్భాష్టమః - దేవమాసః - పు॥.

416. చంటిపాప. చేతిబిడ్డ. (చేన్ను గుడుచే చిన్నపాప.)

(సం): ఉత్తానశయా - డింభా - స్తనపా - ఆ॥ స్తనంధయః - స్తనంధయీ - వత్సః - శిశుకః - క్షీరకంఠకః - బాలః - బాలకః - ముష్టింధయః - దాయకః - కుమారః - (ఇది మొదలు ఖలతివరకునుఁ గల శబ్దములు అన్న పేళ్లును తమ్ముని పేళ్లును త్రిలింగములు).

(అం): చంటివాఁడు - చంటిపాప - చంటిపాపఁడు - పాలబుడుత-పాలపాపఁడు- చంటిపిల్ల - చేతిబిడ్డ - పరచంటివాఁడు - అడ్డపాప - అడ్డపట్టుపాప -

కందు - కందువు - ఎఱగందు - కసుఁగందు - కున్న - కూనకుట్టి - కుట్టిఁడు - నిసుఁగు - నిసువు - పసిపాప - పసిబిడ్డ - సిసువు - వై॥ పాప-పూప - బుడుతఁడు - బుడుత - బురుకఁడు - బురుక - బిడ్డ.

417. పిన్నవాఁడు. పసివాఁడు. (పదియాఱేండ్లకులోఁబడినవయస్సుగలవాఁడు.)

(సం): బాలః - ఖడిలః - మాణవకః - వటుః.

(అం): పాప - పాపఁడు - పడుచే - పడుచేఁడు - దుడ్డె - దుడుకఁడు - బుడుతఁడు - బుడుత - కుట్టిఁడు - కుట్టి - బొట్టె - బొట్టెఁడు - బోడిక - బోడిగ - చిన్న - చిన్నవాఁడు - పిన్న - పిన్నవాఁడు - పిల్లకాయ - పిల్లగాఁడు - పెడుచఁడు - చిఱుత - చోర - చోఱ - చోఱవాఁడు - కొడుకు - అబ్బి - లేఁత - పైద - పయిద - పోఱఁడు - పోఱిగాఁడు - కందు - కున్నఁడు - కొండొక - కొండిక - కొండికవాఁడు - ఠింగణా - పసివాఁడు - నప్పి - నవ్వి.

418. నెత్తురుకందు. (మేననెత్తురు దేరుచున్న లేఁతబిడ్డ.)

(అం): నెత్తురుకందు - నెత్రుకందు - జొత్తుపాప.

419. చెవిలివాఁడు. (గర్భిణీహస్తగతుఁడైన శిశువు.)

(అం): చెవిలివాఁడు - చెవిలెవాఁడు.

420. ఎనిమిదియేండ్లకు లోపల చిన్నవాఁడు

(సం): పోగండః - అపోగండః.

421. ఎనిమిది యేండ్లుగల బాలుఁడు

(సం): వటుః.

422. ప్రాయపువాఁడు

(సం): వయస్థస్సః - తరుణః - యువా - న్॥ వయోధాః - స్॥ వేకటః - కర్కరః - తలునః - గర్భరూపః.

(అం): వయసువాఁడు - పడుచేవాఁడు.

423. చిన్నయైనవాఁడు

(అం): చిన్నవాఁడు - బుచ్చిగాఁడు.

424. ముసలివాఁడు

(సం): ప్రవయాః - స్॥ స్థవిరః - వృద్ధః - జీనః - జీర్ణః - జరన్ - త్॥ వర్షీణః - అంత్యః - వృద్ధవయాః - స్॥.

(అం): ముది - ముదివాఁడు - ముదిమివాఁడు - ముదిసినవాఁడు - ముతుక - ముదుక - ముదుసీఁడు - ముదుకు - ముదురు - ముదుసరి - ముదుసలి - ముసలివాఁడు - ముసలి - డొక్క - టొక్కు - పక్కు - పన్న - అరగడము - పెద్ద - పెద - ముత్త.

425. మిక్కిలిముదిసినవాఁడు

(సం) : వర్షీయాన్ - న్, ॥ దశమీ - న్, ॥ జ్యాయాన్ - న్, ॥.

426. ఏండ్లుచెల్లినవాఁడు. ఎండ్లుచెల్లినదియు

(అం) : పెరుఁగు - (రూ) పెర్గు - పెరువు - (రూ) పెర్వు.

427. కుమారుఁడు కొడెకాఁడు. (పిన్నవయసువాఁడు.)

(సం) : (కుమారః).

(అం) : కోడెకాఁడు-కొమారుఁడు - కొమరుఁడు -కొమిర - కోడిఁడు - గొండిక.

428. పెద్దతల. (పెద్దగా నుండి కార్యములు జరిపించువాఁడు.)

(అం) : పెద్దతల.

429. పాలికాఁపు. భాగస్థుఁడు

(అం) : పాలివాఁడు - పాలికాఁపు - పాలిచుట్టము.

430. చక్కఁగా యోజించుటయ దాసక్తిగలవాఁడు

(సం) : అనిమేషః - దీర్ఘాలోచనతత్పరః - పు॥.

431, ఏఁడి. (ఎక్కడున్నాఁడు.)

(అం): ఏఁడి - (రూ) ఏఁడీ - (దీని బ॥ వ॥ ఏరి - ఏరీ.)

432. జితమైనవాఁడు

(అం) : ఉద్దికాఁడు.

433. సామాన్యుఁడు. చిల్లరకాఁడు

(అం) : కొంచెకాఁడు - చిల్లరకాఁడు.

434. ఆపె. (ఆస్త్రీ.)

(అం) : ఆబిడ - ఆపె - ఆకె.

435. అట్టివాఁడు

(సం) : తాదృక్ - క్ ॥ తాదృశః - తాదృక్షః.

(అం) : అట్టిఁడు - అట్టీఁడు - అట్టివాఁడు.

436. ఒకఁడు

(సం) : ఏకః - ఏకకః.

(అం) : ఒకఁడు - ఒకరుఁడు - ఒకరువుఁడు - ఒకొండు -ఒకొరువుఁడు-ఒకొరుఁడు- ఒక్కరుఁడు - ఒక్కరుఁడు - ఒడ్డు - ఒరుఁడు- ఒరువుఁడు.

437. ఒకస్త్రీ

(సం) : ఏకా.

438. ఇద్దరు

(సం) : ద్వౌ. (అం) : ఇద్దరు - ఇరుగురు - ఇరువురు - (రూ) ఇర్వురు.

439. ముగ్గురు

(సం) : త్రయః.

(అం) : ముగ్గురు - (రూ) ముగురు - మూగురు - మూవురు - ముువ్వురు.

440. నలుగురు

(సం) : చత్వారః.   (అం) : నలుగురు - నల్గురు - నలువురు - నల్వురు.

441. ఐదుమంది

(సం) : పంచ   (అం) : అయిదుగురు - (రూ) ఐదుగురు - ఏగురు - ఏవురు.

442. ఆఱుమంది

(సం) : షట్.   (అం) : ఆఱుగురు - ఆఱువురు.

443. ఏడుమంది

(సం) : సప్త.   (అం) : ఏడుగురు.

444. ఎనిమిదిమంది

(సం) : అష్టౌ.   ఎనమండ్రు - ఎనమండ్రురు.

445. పదిమంది

(అం) : పదుగుండ్రు - పదుండ్రు - పదుగురు- పదువురు - పదురు

446. తొంబదిమంది

(అం) : తొంబండ్రు - తొమ్మండ్రు.

447. ఎవఁడు. (ఏ పురుషుఁడు)

(సం) : కః.

(అం) : ఏవాఁడు - (రూ) ఎవఁడు - ఎవ్వఁడు - ఎవ్వాఁడు - ఏఁడు.

448. పొడవైనవాఁడు

(సం) : ఉన్నతః.   (అం) : వాసి - పొడవు - పొడువు.

449. బక్కవాఁడు. చిక్కినవాఁడు

(సం) : అమాంసః - దుర్బలః - ఛాతః - (పా) శాతః - కృశః - తనుః.

(అం) : బడుఁగు- బడువ - బక్క - బక్కవాఁడు - వగ్గు - వక్కి - కట్టియ - వక్కికట్టె - అతగుఁడు - బెండుమానిసి - ద్వ॥.

450. నరములు కనుపించుచుండువాఁడు

(సం) : సిరాలః.

451. తఱులుగలవాఁడు. (మిదిమిచేత వదిలి ముడతలు పడిన చర్మముగలవాఁడు.)

(సం) : వలినః - వలిభః.

452. బలసివాఁడు

(సం) : బలవాన్ - త్॥ మాంసలః - అంసలః - కుండీరః - కైరాతః - దోర్గ్రాహః - అణామః - శక్తః - ప్రభూష్ణుః - ఉత్కటః - ప్రబలః.

(అం) : బలిమికాఁడు - బలియుఁడు - బలిసినవాఁడు - బలముజి - బలుపుఁడు - బలితుఁడు - బల్లిదుఁడు - లావరి - వలుద - దండివాఁడు - కలవాఁడు -

బళాయి - వై॥ బొసుక - మొక్కఁడు - మొద్దఁడు.

453. బంబోతు. (ఎద్దువలె మిక్కిలి యొడలు బలసినవాఁడు.)

(ఆం): బంబోతు.

454. లంటడు. (గుండువలెనుండువాఁడు.)

(ఆం): లంటఁడు - గ్రా॥.

455. అడ్డతలవాఁడు

(ఆం): పెద్ద తలవాఁడు.

456. పొట్టవాఁడు,లంద. పెద్దకడుపుగలవాఁడు.)

(సం): తుందిలః - తుందిభః - (పా) తుందికః - తుందీ - న్॥ బృహత్కుక్షిః
పిచండిలః - (పా) పిచిండిలః - ఉదరిలః.

(ఆం): బొజ్జవాఁడు - బొఱ్ఱవాఁడు - పొట్టవాఁడు-బొసక-దొంద-దొందు-ల

457. పెద్దబొడ్డు గలవాఁడు

(సం): గోండః - తుండిః - ఉన్నతనాభికః.

458. చేప్పిడి ముక్కుగలవాఁడు

(సం): అవటీటః - అవనాటః - అవభ్రటః - నతనాసికః.

(ఆం): నడ్డిముక్కు గలాఁడు - నడ్డిముక్కువాఁడు - చిదుకముక్కువాఁడు.

459. చిన్నముక్కుగలవాఁడు

(సం): నఃక్షుద్రః - క్షుద్రనాసికః.

460. గద్దముక్కువాఁడు. (వాఁడిముక్కుగలవాఁడు.)

(సం): ఖరణాః - స్॥ ఖరణసః.

(ఆం): గద్ద ముక్కువాఁడు - గ్రద్ద ముక్కువాఁడు.

461. బుఱ్ఱముక్కువాఁడు (బుఱ్ఱముక్కు గలవాఁడు.)

(సం): ఖురణాః - స్॥ ఖురణసః.

(ఆం): బుఱ్ఱ ముక్కువాఁడు.

462. బుడ్డవాఁడు. (బుడ్డగలవాఁడు. అండవృద్ధిగలవాఁడు.)

(ఆం): బుడ్డ వాఁడు.

463. శిశ్నముపై కాయగలవాఁడు

(సం): మణిలః.

464. వ్రేలుచుండు వృషణములుగలవాఁడు

(సం): ముష్కరః - ప్రలంబాండః.

465. ముక్కిఁడి (ముక్కుపోయినవాఁడు.)

(సం): విగ్రః - (పా) విఖ్యః - గతనాసికః. (ఆం): ముక్కిఁడి.

466. బొక్కిబొమ్మవాఁడు

(అం) : గడులుఁడు.

467. మిట్టపండ్లవాఁడు. (ఎత్తైన పండ్లు గలవాఁడు)

(సం) : ఉద్దంతురః - దన్తులః - ఉదగ్రదత్ - త్॥.

468. చిన్నపండ్లు గలవాఁడు

(సం) : కిరభః - కిరిభః.

469. గొగ్గిపండ్లవాఁడు (ఎచ్చు పల్లములుగా నుండు పండ్లు గలవాఁడు.)

(సం) : బర్బరద్విజః. (అం) : గొగ్గి పండ్లవాఁడు.

470. శ్యావదంతుఁడు. (ప్రధానములైన పండ్ల మీఁదఁ బుట్టిన వేరుపండ్లుగలవాఁడు. ప్రధానములైన పండ్ల జంటనడుమ క్షుద్రములయిన పండ్లుగలవాఁడు. స్వాభావికమయిన కృష్ణవర్ణముగల పండ్లు గలవాఁడును.)

(సం) : శ్యావదంతః.

471. బోసివాఁడు. (పండ్లు జాలి బోసియైన నోరుగలవాఁడు.)

(సం) : (విదంతః). (అం) : తొట్టివాఁడు - బోసివాఁడు.

472. మెల్లకంటివాఁడు

(సం) : వలిరః - కేకరః - టగర॥.

473. నిలువు చూపుగలవాఁడు

(సం) : మిర్మిరః.

474. భయంకరమైన దర్శనము గలవాఁడు.

(సం) : చిహ్నకారి - న్॥ ఘోరదర్శనః.

475. మిడిగ్రుడ్ల వాఁడు

(సం) : ఉన్నేత్రః.

476. జడలుగలవాడు

(సం) : జటిలః.

477. మీసములు గలవాఁడు

(సం) : శ్మశ్రులః.

478. పెన్నెరులవాఁడు. (మంచి వెండ్రుకలు గలవాఁడు.)

(సం): కేశవః - కేశికః - కేశీ - న్॥. (అం) : పెన్నెరులవాఁడు.

479. ఒంటినిండ వెండ్రుకలు గలవాఁడు

(సం): రోమశః - లోమశః - ధల్లలః.

480. వెంట్రుకలు కలవాఁడు

(సం) : అవముండః - శిఖావాన్, ॥

481. పంచశిఖలు కలవాఁడు

(సం) : సారణః - పు॥ పంచచూడః.

482. తొంటచేతివాడు. (ఈచఁబోయిన చేతులు గలవాఁడు)

(సం): కుకరః - కుణిః - (ప) కూణిః. (అం): తొంటచేతివాఁడు.

483. మొండి చేతివాఁడు

(సం): దోర్గడుః - బాహుకుంఠః.

484. ఒకటి కొకటి యెడముగల మోఁకాళ్లు గలవాఁడు

(సం): ప్రజ్ఞుః - (పా) ప్రజ్ఞుః - ప్రగతజానుకః.

(అం): కునిస్టి (ఈపదమీయర్థమునందొక్క నిఘంటువున మాత్రము ప్రయుక్తము)

485. కొంగకాళ్ల వాఁడు. (పొడుగు మోఁకాళ్లు గలవాఁడు).

(సం): ఊర్ధ్వజ్ఞుః - (పా) ఊర్ధ్వజ్ఞుః - ఊర్ధ్వజానుః.

(అం): కొంగకాళ్లవాఁడు - గేదెకాళ్లవాఁడు.

486. దొడ్డికాళ్లవాఁడు. (ముట్టిమోఁకాళ్లు గలవాఁడు)

(సం): సంజ్ఞుః - (పా) సంజ్ఞుః - సంహతజానుకః.

(అం): దొడ్డికాళ్లవాఁడు - పంగటికాళ్లవాఁడు - ముడికాళ్లవాఁడు - ముట్టికాళ్లవాఁడు - గాడిదకాళ్లవాఁడు - గాడిదెకాళ్లవాఁడు.

487. బూరకాలివాఁడు. (ఏనుఁగుకాలివాఁడు.)

(సం): (ప్రవృద్ధపాదః - ॥) (అం): బూరకాలివాఁడు.

488. పుట్టకాళ్లవాఁడు. (పుట్టవలె దుర్మాంసము పెరిగిన కాళ్లుగలవాఁడు.)

(సం): (వల్మీకపాదః - పు॥). (అం): పుట్టకాళ్లవాఁడు.

489. పిచ్చికుంటివాఁడు

(సం): శ్రోణః - పంగుః - కలిః.

(అం): కుంటి - కునస్టు - కునస్టి - కుదుపు - పుట్టుమొండి.

490. కాలుకుంటివాఁడు

(సం): ఖోడః - ఖంజః - ఖంజకః - ఖోరః - పాంశురః - పీఠసర్పీ - న్॥ కోలః.

(అం): కుంటి - కుంటు - కుంటుపిచ్చేక - పిచ్చేకకుంటి - పిచ్చేకకుంటు - పిచ్చేకుంటు - పిచ్చేగుంటు - పిచ్చికుంటు - లేవజాలనివాఁడు.

491. పొట్టివాఁడు

(సం): ఖర్వః - హ్రస్వః - వామనః - సన్నః - ఖట్టనః - ఖద్యృతః (అనియు పాఠము.

(అం): అఱపొటుఁడు - కుఱుచే - కురుఁజే - కుసులి - కొటిక - కొట్ర - గిటక - గిడ్డ - గిడ్డి - గిఱక - గుజ్జు - గున్న - గునిసె - గొనము - గొనప - గొనబ - గొనిసె - జింగిణి - టింగణా - ఠింగణా - ఠంగన - టింగపొట్టి - పొదటి - పొదటు - పొదడు - పొనుఁగు - బుడుత - బురక - బురుక - బురికి - బురుకఁడు - మట్ట - మట్టము - మట్టసి - మట్టు - మొటిక - మొట్టి - మట్టసము.

492. మఱగుజ్జువాఁడు

(సం) : కుబ్జః. (ఆం) : మఱగుజ్జు - మఱుగుజ్జు.

493. గూనివాఁడు. (ఱొమ్మునఁగాని వీఁపునగాని కణితిగల పొట్టివాఁడు.)

(సం) : కుబ్జః - గడులః - న్యుబ్జః. (ఆం) : గూనివాఁడు.

494. అలిపిరి. (అల్పదేహముగలవాఁడు.)

(సం) : పృశ్నిః - అల్పతనుః - కిరాతః.

(ఆం) : కుఱుమట్టపు - అలిపిరి - అలిపిరివాఁడు.

495. హస్తాదివర్జితుఁడు

(సం) : వండః - ఖండః.

496. మొండి. (కాళ్లు చేతులు తెగినవాఁడు.)

(ఆం) : మొండి - (రూ) మొండు - (ఈ పదమునకు అం-భా-లో అపదుఁడని యున్నది.

497. అవిటి. (అంగహీనుఁడు)

(సం) : వికలాంగః - పోగండః - (పా) అపోగండః - వ్యంగః.

(ఆం) : అవిటి - కొనటి.

498. గడ్డము మొలవని వయసువాఁడు

(సం) : మత్కుణః.

499. పేడె. (గడ్డము మీసము లేనివాఁడు.)

(ఆం) : పేడె.

500. బోడివాఁడు

(సం) : ముండః - ముండితః - అశిఖః.

(ఆం) : బోడి - బోడివాఁడు - బొడఁడు - బోడ - బోడు.

501. బట్టతలవాఁడు

(సం) : ఖల్లీఢః - ఖల్వాటః - ఖలతిః - (ఉత్తానశయశబ్దము మొదలుగా నింత వరకుఁగల శబ్దములు త్రి॥) బభ్రుః - శిపివిష్టః - (ఇంద్రలుప్తికః.)

(ఆం) : (నరపుకు అర్థమైన నరమొదలింతవరకునుండు శబ్దములు త్రిలింగములు. అమరము ననుసరించుటచేత మూఁడు లింగములుగల శబ్దముల నింకనుఁ గొన్నింటినిచ్చ చెప్పలేదు. వాఁటిని ముందు చెప్పెదము.)

502. అనావృతమైన శిశ్నము గలవాఁడు

(సం) : వండః - పు॥.

503. దేహలక్షణము

(సం) : సాముద్రం - న॥.

504. సుఖలక్షణము

(సం) : శ్యామమచ్ఛః - పు॥.

505. పూజ్య స్త్రీ లక్షణములు

(సం) : గంభీరనాభిః - స్త్రీ॥ రంభోరూ - ఊ - స్త్రీ॥ ద్వి॥.

506. రాజపత్నిలక్షణము

(సం) : సమపీనస్తనా - పు. ద్వి॥.

507. భాగ్యవతి లక్షణము

(సం) : శ్రీకారకశష్కులీకర్ణా - పు॥ ద్వి.

508. అశుభ లక్షణము

(సం) : ఓష్ఠమచ్ఛః - పు॥.

509. పుట్టుమచ్చలు. (తిలకాకారమైన నల్లని మచ్చలు)

(సం) : జటులః - (పా) జడులః - కాలకః - పిప్లుః - తిలకః - తిలకాలకః - వ్యంగః-సిరాలః - పు॥.

(అం) : పుట్టుమచ్చ - మచ్చ - మఱువు.

510. పొడ. (దేహమునందు పెద్ద బొట్టుగా నేర్పడిన రేఖ.)

(అం) : పొడ - బగ్గ.

511. మొటిక. (అంగముల కొఱంత.)

(సం) : (అంగన్యూనతా - స్త్రీ॥)

(అం) : నవుకు - (రూ) నౌకు - మొట్టి - మొటి - మొటిక.

512. కుంటు. (కుంటితనము.)

(సం) : పంగుతా - స్త్రీ॥ పంగుత్వం - న॥). (అం) : కుంటి - కుంటు.

513. నసి, ఆరోగ్యము. (రోగములేక యుండుట.)

(సం) : అనామయః - ఆరోగ్యం - న॥ సుస్థతా- స్త్రీ॥ వార్తం- పాటవం- స్వాస్థ్యం సంగ్యం.

514. చికిత్స. (రోగమునకుఁ బ్రతిక్రియ చేయుట.)

(సం) : చికిత్సా - రుక్ప్రతిక్రియా - మయా - వరానసా - స్త్రీ॥ - ఉపచర్యా - ఉపక్రమః - పు॥.

515. వాజీకరణము. (బలమును చేకూర్చు విధానము.)

(సం) : బీజకృత్ - త్॥ వాజీకరణం - న॥.

516. విషవిద్య

(సం) : జాంగలిః - స్త్రీ॥ విషవిద్యా - స్త్రీ॥.

517. మందులసంచి

(అం) : వంట్రము.

518. మందు

(సం) : భేషజం - భైషజ్యం - ఔషధం - భిషగ్జితం - న॥ అగదః - జాయుః-(ప్ర) జయుః - జీవన్తః - పు॥ జీవాతృకా - స్త్రీ॥ జైత్రం - న॥.

519. ఉత్తమమైనఔషధము

(సం) : తంత్రం - న॥. (అం) : తంత్రము.

520. రసాయనము. (జరావ్యాధిహరమైన ఔషధము.)

(సం) : రసాయనం - అమృతం - న॥.

521. వరుసగా కాయము. (బాలింత కిచ్చెడుమందు 1). కారము. కారము. బిడ్డలకు పోసెడు మందును 2).

(సం) : (సర్మ్య -) (అం) 1 కాయము-1, కారము-2.

522. నస్యము. (ముక్కులో వేయుమందు)

(సం) : నస్యం - నస్తం - నావనం - న॥.

523. విఱిగిన యెముకల కట్టు

(సం) ; కుశీ - స్త్రీ॥.

524, గాయముయొక్క కట్టు

(సం) : అరిష్టః - పు॥.

525. కురుపుకుకట్టెడు కట్టు

(సం) : పట్టః - పు॥.

526. వ్రేలితో చూర్ణమును రుద్దుట

(సం) ; ప్రతిసారణమ్ - న॥.

527. కషాయము

(సం) : క్వాథః - కషాయః - నిర్యూహః - ఫాంటః - పు॥.

528. కషాయమును ఘనీభవింపఁజేయుట

(అం) : రసక్రియా - స్త్రీ॥.

529. ఉగ్గు. (బిడ్డలకుఁ బోసెడు చేనుఁబా లాముదము.)

(అం) : ఉగ్గు - ఉంగ - కంగు.

530. వరుసగా కలికము (శైత్యనివారణముకొరకు కండ్లలో వేసికొనెడు మందు కత్తిమందు కురుపుల మందును 2.)

(అం) : కల్కః-1. (అం) : కలికము-1.
కత్తిమందు.

531. మొలాము. (పుంటికిపూసెడు పూఁత.)

(అం) : మొలాము - మొల్లాము - మోలాము - మోళము.

532. పెట్టుమంగు. స్వవశమగుటకుగాను పెట్టెడు మందు.)

(సం) : వశ్యాషధమ్ - న॥. (అం) : పెట్టుమందు.

533. చొక్కుమందు. (మీఁద జల్లినచో పరవశము చేయు భస్మవిశేషము.)

(అం) : చొక్కు - చొక్కుపొడి - చొక్కుమందు - మచ్చు - మయిదు - (రూ) మైదు.

534. వరుసగా మాత్ర. (చిన్నమందుంట 1) మోతాదు. ఒక్కతూరి తీసుకొనఁ దగిన ఔషధ పరిమితియు 2.)

(సం): గోళకం. (అం): మాత్ర - మోతాదు.

535. అనుపానము, (మందుతోఁగూడఁజేర్చిపుచ్చుకొనెడు వస్తువు.)

(సం): (అనుపానం - న॥).

536. రోగము

(సం): రుక్ - జ్॥ రుజా - స్త్రీ॥ - ఉపతాపః - రోగః - వ్యాధిః - గదః - ఆమయః - ఆమః - ఆతంకకః - తాతలః - హత్నుః - పు॥ ఆయోగః - మాథః - దేహమరనః - సంతాపః - అపాటవం - ఆకుల్యం-మాంద్యం-న॥.

(అం): తెవులు - కింక - నలుకువ - నలఁక - నలఁకువ - నొవ్వు-(రూ) నోపు - (రూ) నోవి-రుగ్మత.

537. వివిధములైన ఔషధములు

(సం): సర్వాంగసుందరరసః.

538. దేహము స్వస్థముగాలేకుండుట. గోరము

(అం): గోరము - దే॥.

539. జంతువిశేషములకు వచ్చు రోగనామములు. ఏనుగులయు సింహములయువ్యాధి

(సం): అండికః - పు॥

540. క్రమముగా ఒంటెలయు గుఱ్ఱములయు పులులయు పిల్లులయు ఎద్దులయు వ్యాధి

(సం): ౧ అలసః - ౨ అభితాపః - ౩ పోతః - ౪ క్వణకః - ౫ ఈశ్వరః - పు॥.

541. పంది రోగము

(సం): అలసః - ఛర్దనః - శుచిః - పు॥.

542. జింకలరోగము

(సం): ఇంద్రమదః - పు॥ (హారిద్రా - స్త్రీ॥).

543. దున్నపోతులయు చేపలయు మృగములయు పక్షులయు వ్యాధి.

(సం): పపా - పపా - స్త్రీ॥.

544. క్రమముగా గాలియొక్కయు పుడమియొక్కయు వ్యాధులు

(సం): 1. ఆక్షేపకః - 1. ఉత్పాటః - పు॥.

545. మొక్కలయొక్క చీడ

(సం): పాండువర్ణకః - పు॥.

546. చెవుడు

(సం): బాధిర్యం - న॥.

(అం): చెముడు - చెవుడు - చెవుడుపాడు - (రూ) చెవుడ్పాటు - పెద్దవిన్నపము - వై॥.

547. గుడ్డితనము

(సం) : ఆంధ్యమ్ - న॥. (ఆం): గుడ్డి.

548. ఎచ్చెచ్చతగ్గులుగనుండుట. గొగ్గిట

(సం) : బర్బరత్వం - న॥. (ఆం) : గొగ్గిట.

549. గూను. నడుముమీఁది వంపు. పూర్వకాయము ముందుకు వంగియుండుట

(సం) : గడుః - గుడః - పు॥ (పృష్ఠగ్రంథిః.)

(ఆం) : గూను - పొఱడు.

550. నడ్డి. (పూర్వకాయము వెనుకకు వంగియుండుట.)

(ఆం) : నడ్డి.

551. మాంసగ్రంథి

(సం) : అర్బుదః - మాంసకీలః - పు॥.

552. నత్తిరోగము. (తడఁబడుచు మాటాడెడు వ్యాధివిశేషము.)

(సం) : మిన్మిలః - త్రి॥ ఆక్షేపః - పు॥.

(ఆం) : నత్తి.

553. నంగిడి. ముక్కుతో మాటలాడించెడు వ్యాధివిశేషము

(సం) : మిన్మిలః - త్రి॥. (ఆం) : నంగిడి.

554. నంగిమాట. (ముక్కుతో మాటాడఁబడుమాట.)

(సం) : తుంబకః - త్రి॥. (ఆం) : నంగి - నంగిమాట.

555. మొండి. (ఛిన్నత్వము.)

(ఆం) : మొండి - మొండు - మొండుమల - మొఱ్ఱి.

556. పొట్టిదనము

(సం) : (కుబ్జత్వం - న॥)

(ఆం) : కుఱుచేఁదనము - గుజ్జు - గూను - పొరడు.

557. గాయము

(సం) : క్షతిః - స్త్రీ॥ క్షతం - న॥.

(ఆం) : గంటి - గంటు - గాయము - నరుకు - కడి.

558. నారికాయ. (అల్లెత్రాటి తాఁకుడువలన చేతఁగలిగిన కిణము.)

(సం) : కిణః - పు॥. (ఆం) : నారికాయ.

559. కాయ. గాయపుకాయ. కఠినవస్తుస్పర్శముచేత హస్తాదులయందు కాచెడుకాయ

(సం) : కిణః - ఘూటిః - స్త్రీ॥. (ఆం) : కాయ.

560. కదుము. (దెబ్బతగిలిగిన చోటునెత్తురుకట్టి వాఁచినవాఁపు.)

(ఆం) : కదుము - గాదము - గ్రాద - పుంగుడు - బొప్పి.

561. బుడిపి (పోటుచేతదేహమునందు ఉబ్బుగా లేచెడు బొప్పి.)

(అం): బుడిపి - (రూ) బుడ్పి.

562. మోఁద. (మోఁదు (దెబ్బ) చేత కట్టిన నెత్తురుగడ్డ.)

(అం): మోఁద.

563. పులిగాయము. (ఆరినగంటిమచ్చ.)

(అం): పులిగాయము.

564. ఇలుకు (కీళ్లనరము బెణుకుట.)

(అం): ఇలుకు.

565. సాంక్రామికవ్యాధి. (అనేకులకు ఒక పెట్టున తగిలెడు వ్యాధి.)

(అం): ముడిచె - ముక్కఁటి - ముగండి.

566. వరసగా ద్వంద్వరోగము:సన్నిపాతమును.2,

(సం): (ద్వంద్వం - న॥) (అం): దొంధము - వై.

567. అతిసారము

(సం): అతిసారః - ప్రవాహికా - ప్రసారికా - అన్నగంధిః - స్రీ॥ సారణీ - స్రీ॥ ఉదరామయః - పు॥.

568. మిక్కుటమైన అతిసారము

(సం): ప్రగాఢకం - న॥.

569. వాయువు. (వాతరోగము.)

(సం): ఆక్షేపకః - పు॥ వాతవ్యాధిః - స్రీ॥ (అం): వాయి - వై.

570. పక్షవాతము

(సం): సుప్తః - కుక్కుటః - ఏకాంగగ్రహః వరుణగ్రహః - పు॥.

571. వరుసగా కొరవాయి. (కోష్ఠశీర్షస్థమగువాయువు.) మందవాయి గుల్ఫవాతము

(అం): కొరవాయి - మందవాయి.

572. కిరుదెస. (రొండిలోనివాతవ్యాధి.)

(సం): గృధ్రసీ - స్రీ॥. (అం): కిరుదెస - వై.

573. వివిధములైన వ్యాధులు

(సం): ముఖరోగః - పు॥.

574. గర్భస్రావము

(అం): కట్టుక - కట్టుగ.

575. మక్కగాయ. (బిడ్డలుగన్నస్త్రీకి పొత్తికడుపునఁబుట్టెడి అపాయకరమైన నెత్తురుగడ్డ.

(అం): మక్క - వై॥ మక్కనగాయ - ద్వ॥.

576. తలనొప్పి

(సం): శిరస్తోదః - పు॥.   (ఆం): తలయేఱు - తలేఱు - ఏరు - తలెర.

577. తిమ్మిరి. (స్పర్శము తెలియని వ్యాధివిశేషము.)

(సం): (తిమిరం - న॥ సుప్తిః - స్త్రీ॥).

(ఆం): తిమ్మిరి - (రూ) తిమిరి - తిమురు - బోమ - (దీనికి ఆం - భా- లో తిమి
మని సం॥ నామము ఇవ్వఁబడినదికాన తిమిరశబ్దమునకీయర్థము మ
యెచ్చటను కానరాదు.)

578. ప్రాకృతదోషము. (వర్షర్తువు శరదృతువు వసంతర్తువులయందు ప్రకోపించిన వాతపిత్తకఫములు.)

(సం): ప్రాకృతదోషః పు॥.

579. క్షయరోగము

(సం): యక్ష్మా - న్॥ యక్ష్మః - క్షయః - శోషః.

(ఆం): నవఁత - అఱుఁదెవులు - అఱుగుఁదెవులు - అఱువుఁదెవులు.

580. చేలువ. (జాడ్యము వలని శైత్యము.)

(ఆం): చేలువ - (రూ) చేల్వ.

581. పడిసెము

(సం): ప్రతిశ్యాయః - పీనసః - పు॥.   (ఆం): పడిసెము - రొంప.

582. చీఁదుట అందలిమ్రోతయును

(ఆం): చీద్రుడు - చీఁదుడు - చీఁదు.

583. పడిసెముచేత ఊపిరి రాఁకముక్కుడఁ చేకొనుట. లిద్ది

(ఆం): లిద్ది.

584. తుమ్ము

(సం): క్షుత్ - ధ్॥ స్త్రీ॥ - క్షుతిః - స్త్రీ॥ క్షుతం - న॥ క్షవః - పు॥ వి.

(ఆం): తుమ్ము.

585. దగ్గు. (పొడిదగ్గు.)

(సం): కాసః - (పా) కాశః - క్షవథుః - పు॥.

(ఆం): డగ్గు - దగ్గు - ఉబ్బసము - ఉక్కస-గస.

586. ఓకరకై కంఠబిలముననెత్తు వికారము. కుముటు.

(ఆం): కుముటు.

587. ఎక్కిలి

(సం): హిక్కా - హిక్కికా - హేక్కా - స్త్రీ॥ ఝిణికా.

(ఆం): ఎక్కిలి - వెక్క - వెక్కిలి - వెక్కిళి - వెక్కు.

588. వాఁపు

(సం): శోధః - శ్వయథుః - శోథః - (పా) శోషః - పు॥.

(అం): సోఁపు - సోబ - సోబె - సోబియ - వాఁపు-ఊఁద-ఊఁదు-ఉల్పడ-కులుప.

589. కడుపు వాఁపు దోము.

(అం): దోము.

590. ఉబ్బరము. (కడుపుబ్బుట.)

(అం): ఉబ్బరము.

591. శ్వాస. రొప్ప

(అం): రొండు - రోఁజు - రొడ్డు - రొప్పు - వగరుపు - వగర్పు - వగరము - వగరు.

592. శ్వాసబంధము. ఒగర్పు

(అం): ఒగరుపు - ఒగర్పు.

593 ఊఁపరికటు. (ఊఁపిరి పుచ్చెనీఁక నొప్పించెడి వ్యాధి

(సం): క్రాథః - పు॥ క్రథనం తుణం - యౌకం - న॥) ఉచ్ఛ్వాసారోధః - పు॥.

(అం): ఊఁపిరికుట్టు.

594. నంజే. (నెత్తురు చెచ్చితెల్లబారుట.)

(అం): నంజే.

595. కన్నులు మున్నగు వాటిమంట

(సం): దవథుః - పరితాపః - పు॥ గ్లానిః - స్త్రీ॥ గ్లవథుః - పు॥ (వెనుకటి ౨ పదములకు వై॥ టీకలో నీయర్థము వ్రాసియున్నదిగాని ఇది ఎండుడు రోగమునకు పేర్లుగా నుండుమ.)

596. పాండురోగము

(సం): పాండుః - పు॥. (అం): పాలుడు.

597. నేత్రరోగము

(సం): అర్బుదం - న॥.

598. పసిరిక

(సం): (కామలః - పు॥) (అం): పసిరిక - పసరిక - కామెల - కామాల.

599. పచ్చకామల

(సం): కుంభః - పు॥.

600. కలఁక. (నేత్రవ్యాధి విశేషము.)

(అం): అయిర - (రూ) ఐర - అవిరి - కలఁక - కంటికలఁక.

601. రేఁజీకటి

(అం): మసకలు - రేఁజీకటి.

602. పిల్లల కంటిరోగము

(సం); కుతూణకః - పు॥.

603. నేత్రవ్యాధి విశేషములు

(సం): అభిమంథః - పు॥ శుక్లార్మ - న్, న॥ కాచః - (ఇవి పర్యాయపదములు కావు.)

604. కుదప. (దుర్మాంసపిండము)

(ఆం): కుదప.

605. పండ్లనొప్పి

(సం): అర్బుదమ్ - న॥.

606. కంటినొప్పి

(సం): అర్బుదం - న॥ మంథః - పు॥.

607. నులిపేగులలోనొప్పి

(ఆం): నులి.

608. కుట్టు (కొంచెము కడుపునొప్పి.)

(సం): శూలః - పు॥.

(ఆం): కుట్టు - సూల - వై॥ కుట్టుసూల.

609. కంఠరోగము

(సం): సరణిః - స్త్రీ॥.

610. కర్ణరోగము

(సం): క్ష్వేడః - క్ష్వేడః.

611. కాళ్లపగులు. కుష్ఠభేదము

(సం): పాదస్ఫోటః - పు॥ స్ఫుటిః - స్త్రీ॥ - విపాదికా - స్త్రీ॥.

612. చేతులు పగులు: కుష్ఠము

(సం): విపాటికా - సిహుల్లికా - స్త్రీ॥.

613. సిబ్బెము (దేహమునందుఁగలిగెడు యొకదినుసుపొడ.)

(సం): కిలాసం - సిధ్మ - న్, (పా) సిధ్మం - న॥ త్వ క్పుష్పికా - స్త్రీ॥.

(ఆం): సిబ్బెము - సిబ్బియము - సోబియ - సోబె

614. మంగుడు. (ముఖమునందుఁగలిగెడు పొడ.)

(ఆం): మంగుడు - మంగు- మాఁగు.

615. ఒకరకమగు బొల్లి

(సం); మంకుః - పు॥.

616. ఊఁదబొద్దు (రోగముచేత పెరిగినబొద్దు

(సం): (తుందిః - స్త్రీ॥). (ఆం): ఊఁదబొద్దు - ఉరుకుడుబొద్దు.

617. బట్టతల (బట్టకట్టినతల.)

(సం): (ఇంద్రలుప్తకం) (ఆం): నూలిగరసు - బట్టతల - చెంబుతల.

618. చేందు (తలమీఁద ఉప్పుపూచినట్టుపూచెడు వ్యాధివిశేషము.)

(సం): (శిరోదద్రుః) (అం): చేందు.

619. గజ్జి (తీఁటకుఱుపు.)

(సం): కచ్ఛూః - పామా - స్. పామా - ఆ॥ విచర్చికా - సీ॥ ఖసః - పు॥.

(అం): గజ్జి - చిడుము.

620. తీఁట

(సం): కండూః - కండూతిః - కండూయా-ఖర్జూః - సీ॥ కండూయనం - న॥.

(అం): తీంట్రము - తీఁట - తీవిరము - దురద - దూల - జిల - నవ - నస - నుస - కసి - కసిమిరి - నసిమిరి - గురగుర - గుఱగుఱ - గులగుల - కందు - వై. గాడు.

621. మూఁగతీఁట (దట్టముగాపేలినతీఁట.)

(అం): మూఁగతీఁట.

622. గుఱగుఱ (దురదలోనిభేదము.)

(అం): గుఱగుఱ.

623. బొబ్బ పొక్కులు

(సం): విస్ఫోటః - పు॥ పిటకః - త్రి॥ (గుళి)

(అం): బొబ్బ - పొక్కు - గుల్ల.

624. గంజిగుల్ల (నీటిబుగ్గవలె లేచెడిబొబ్బ.)

(అం): గంజిగుల్ల.

625. మొటిమలు. (ప్రాయమునందు మొగమునలేచెడు చిన్నగుల్ల.)

(సం): యువగండః - అవగండః - పు॥ వరండకః - యౌవనకంటకః - పు॥ పుంహాలః.

(అం): బొటిమ - మొటిమ - మొటిమె.

626. చెవ్వ. (శిశువులకు పుట్టినతోఁడనే కలుగు వ్యాధివిశేషము.)

(అం); చెవ్వ - చెవ్వకాయలు.

627. పుండు

(సం): వ్రణః - పు॥ ఈర్మం - అరుః - స్, న॥ ఈమా - స్॥ త్వక్కండురః - గండః - పు॥ కీలకః - స్ఫోటకః - విస్ఫోటః - పు॥ పిటకా - త్రి॥ క్షతం - న॥ క్షణితుః - పు॥.

628. చిన్నపుండు

(అం): కురుపు - కుఱుపు - గడ్డ.

629. పెద్దపుండు

(అం): లాడిం

630. జలవనంతమనుపుండు

(సం) : మోగః - జలవరంటః - పు॥.

631. గండమాల

(సం): గలగండః - పు॥ గండమాలా - స్త్రీ॥.

632. గొంతమంట

(సం) : రోహిణీ - స్త్రీ॥ గలాంకురః - పు॥.

633. విషపుకురుపు

(సం) ; గతిః - స్త్రీ॥.

634. ముండిలూడి (మర్మస్థానమందలిపుండు.)

(సం) : (మర్మవ్రణః - పు॥) (అం) : ముండిలూటి.

635. జంతికపుండు (పెక్కుబెజ్జములుగల పుండు.)

(అం) : జంతికపుండు.

636. రాచపుండు. (ప్రాణాంతకముగా వీఁపున లేచెడు మహావ్రణము)

(సం) ; (రాజవ్రణః - పు॥). (అం) : రాచపుండు.

637. సెలవేసినపుండు

(సం) : నాడీవ్రణః - పు॥ గతిః - స్త్రీ॥. (అం) : సెలపుండు - నారికురుపు.

638. గోరుచుట్టు (గోరుచుట్టు లేచెడుపుండు.)

(సం) : (నఘాంతకః - పు॥). (అం) : గోరుచుట్టు.

639. లూటి (దవడయందలి పుండున్ను వ్రణముయొక్క రంధ్రమును.)

(అం) : లూటి - లూటీ.

640. గుల్ల. తెల్లవ్రణము

(అం) : గుల్ల.

641. మండిలూటి. (బయట పొటమరింపక లోపల నణఁగియుండు వ్రణము.)

(అం) : మండిలూటి.

642. కప్పకుఋపు (కారకముచేత అఱకాలియందు లేచెడుగుల్లి.)

(అం) : కప్పకుఋపు.

643. నెత్తురుగడ్డ. (మెడలోనగుచోట్లయందు గుండ్రముగా లేచెడు నెత్తురుగడ్డ.)

(అం) : నెత్తురుగడ్డ - బిల్ల.

644. సెల. (వ్రణము నందలి చీమువ్యాపించెడి రంధ్రము.)

(అం) : సెల.

645. కుసుమ. (పుండునందలి మొలక.)

(అం) : కుసుమ.

646. రసిక. (పుంటిచీము.)

(అం) : రసి - (రూ) రసిక.

647. చీము. (చెడి తెల్లనైన నెత్తురు.)
(సం): పూయం - ప్రసితం - న॥ కుణపం - దూష్యమ్ - న॥.
(అం): చీము.

648. మొలక. (వ్రణమునందలి దుర్మాంసవిశేషము.)
(అం): మొలక - (రూ) మొల్క.

649. పులినీరు. (రక్తము విఱిగి గాయములోనగు వానియందుండి కాఱెడునీరు.)
(అం): పులినీరు - ద్వ॥.

650. ఎండినపుండు
(సం): కచః - పు॥.

651. స్ఫోటకము
(అం): పోటకము - వై॥ పాటకము.

652. స్ఫోటము. (పగులుడు.)
(సం): (స్ఫోటః - పు॥).
(అం): పగులుడు - పగులు - బీఁటిక - వంగుడు - పేఁటు - బీఁట - బీఁటిక - బదర - వదులుడి - (వట్టియ - వట్టె.)

653. పులిపిరి. (దేహమునందు మిరియమువలె పెరిగెఁడు దుర్మాంస విశేషము.)
(సం): కేమం - పాటవం - న॥.
(అం): పుంగుడు - పులిపిరి - (రూ) పుల్పిరి - పులిపురికాయ - పులిపులి - పులిపులికాయ.

654. కుష్ఠురోగము
(సం): మృత్ఫలీ - న్॥ కుతికః - పు॥.
(అం): కుష్టు - వై॥ పులుము - ఉలుము - ఉలుపు - తెన్ను - పుటము.

655. పొడతామర (మండలాకారమైనకుష్ఠువు ఎఱ్ఱపులుము.)
(సం): కోఠః - పు॥ మండలకం - న॥.
(అం): తామర - దామర - పొడతామర - పొడదామర - పడదామర-దామెర.

656. చిరుగుడు (కొంచెమైన దామర)
(అం): చిరుగుడు.

657. తెల్లకుష్ఠువు తెల్లపులుము
(సం): కుష్ఠం - శ్విత్రం - పాండురం - న॥.
(అం): ప్రుంగుడు - పుంగుడు - పులిపురి - పులిపిలీ - పుల్పిలి - పులిమల-పులిపులి-పులిపులికాయ - పులిపురికాయ.

658. చెలిది. (చర్మరోగ విశేషము.)
(అం): చెలది - చెలిది - చెల్ది.

659. **మూలవ్యాధి (ఆసనమందలి దుర్మాంస విశేషము.)**

(సం) : దుర్నామకం - అర్శః - స్, న॥ గుదాంకురః - పు॥.

(అం) : మొలక - (రూ) మొల్క.

660. **మలబద్ధకము**

(సం) : ఉదావర్తః - గుదగ్రహః - పు॥.

661. **కడుపుబ్బు (ఇరువాయిగట్టురోగము మలమూత్రములు గట్టుట.)**

(సం) : ఆనాహః - విబంధః - (పా) నిబన్ధః - పు॥.

(అం) : కడుపుబ్బు - ఉబ్బరము.

662. **ఇరువాయికట్టు (మలమూత్రబంధరోగము.)**

(అం) : ఇరువాయికట్టు - ద్వ॥ (అం - భా - లో కడుపుబ్బుకు ఆనాహమని యున్నది. శ. ర. ములోన గు వాటిలో ఆనాహమునకు మలమూత్రబంధ మని యర్థము వ్రాసియున్నది.)

663. **గ్రహణి భేధి**

(సం) : గ్రహణీరుక్ ॥ జ్॥ ప్రవాహికా - స్త్రీ॥ స్కందనం - రేచనం - విరేచనం - న॥ రేకః - పు॥ విరేకః - పు॥ మలస్రుతిః - స్త్రీ॥ (ఉత్థానం - న॥)

(అం) : పారుడు - పాసనము - పాచేనము - భేది.

664. **నెత్తురుబంక. (మలముతో నెత్తురును బంకయును పడెడు వ్యాధివిశేషము.)**

(అం) : నెత్తురుబంక.

665. **సీతచేది (ఆమవిరేచనము.)**

(అం) : సీతభేది.

666. **వాంతి (కక్కువ్యాధి.)**

(సం) : ప్రచ్ఛర్దికా - వాంతిః - వమిః - (పా) వమీ - స్త్రీ॥ వమథుః - వమః - పు॥ వమనం - న॥ ఉద్గారః - ఉద్గాలః.

(అం) : క్రక్కు - క్రక్కుడు[1] - చరిది - వై॥ ఓకర - ఓకరింత - ఓకలి - ఓకిలింత - గ్రిక్కర - డోఁకు.

(ఇందు తొలితప్ప కడమవి వాంతికి ముందుగాఁ గలిగెడి దాని ఉద్గమము అనఁగా పిత్తవ్యాధి మొదలగు వానివలన ధ్వని పూర్వకముగా కడుపు లోనిది నోటికి వచ్చుట.)

667. **కలరా. (వాంతిని భేదిని ఒక్కమారుగా కలిగించెడివ్యాధి.)**

(సం) : విషూచీ - స్త్రీ॥ (వాంతిభ్రాంతిః.)

---

1. చలదియని ల. నా. లోనున్నది.

(ఆం) : మరిడివ్యాధి - దే॥ కలరా.

668. బిల్ల. (కడుపులోఁబుట్టు బిల్లగడ్డ. కడుపులోని దుర్మాంసః

(సం) : విద్రధిః - స్త్రీ॥. (ఆం): బల్ల.

669. జ్వరము

(సం) : జ్వరః.

(ఆం) : వెక్క - వేఁకి - వెచ్చ - క్రాఁక - కాఁక - పులకరము.

670. తరుణజ్వరము (ఏడుదినములజ్వరము.)

(సం) : తరుణజ్వరః - పు॥.

671. జ్వరాగ్ని

(సం) : అధిమన్యవః - పు॥.

672. వరుస మేరకు వచ్చేడి జ్వరము. తాఁకుడువేఁకి

(ఆం) : తాఁకుడు వేఁకి.

673. వర్షర్తువు శరదృతువు వసంతర్తువులయందు వాతపిత్తకఫమ

గలిగెడు జ్వరము

(సం) : ప్రాకృతజ్వరః - పు॥.

674. చెలిది. ప్రమేహము

(సం) : మేహః - పు॥ ప్రమేహః - (అతిమూత్రకః.)

(ఆం) : ఉంకుతెగులు - చెలిది.

675. కొఱుకు (మేహరోగవిశేషము. శిశ్నవ్యాధి.)

(సం) : లింగశోఫః - ఉపదంశః - పు॥. (ఆం) : కొఱుకు - కొఱు

676. ఒడిసెగడ్డ

(ఆం) : ఒడిసె - ఒడిసియ.

677. భగందరము (చోఁడరానితావునంబుట్టు భగందరమనువ్ర

(సం) : భగందరః - పు॥.

678. త్రిదోషములవలనఁ గలుగు భగందరము

(సం) : శంబూకావర్తః - పు॥.

679. పిత్తరోగమువలనఁగలుగు భగందరము

(సం) : ఉష్ట్రగ్రీవకః - పు॥.

680. కఫముచేఁగలుగు భగందరము

(సం) : పరిస్రావీ - న్ - పు॥.

681. నీరుడి (నీరుఅధికముగాఁ దిగువ్యాధివిశేషము.)

(ఆం) : నీరుడి.

682. మూత్రకృచ్ఛ్రము (నీరుబిగించుతెవులు.)

(సం) : అశ్మరీ - స్త్రీ॥ మూత్రకృచ్ఛ్రం - న॥. (ఆం) : నీరుకట్టు.

683. యోన్యర్శమను మూలవ్యాధి

(సం): యోన్యర్శః - కందసంజ్ఞః - కిణః - శుష్కవ్రణః - పు॥.

684. అజీర్ణవ్యాధి

(సం): అజీర్ణః - వాయుగండః - అంతర్వమిః - చపలతాశయః - పు॥.

(ఆం): అఱుకువ - అఱకము - అట్టియము - (రూ) అజ్జె - మట్టియ - మ

685. పులిత్రేపు (జీర్ణపుత్రేపు.)

(ఆం): పులిత్రేపు.

686. అపానోత్సర్గము

(సం): పర్దః - పు॥.

687. గుంబ్రింపు (కడుపులోని వికారము)

(ఆం): గుంబ్రింపు.

688. వసంతరోగము

(సం): పాపరోగః - రక్తవటీ - మసూరీ - మారిః.

(ఇవి స్ఫోటకవ్యాధి పేళ్లని కొందరు.)

689. మాదరోగము

(సం): తమోవ్రణః - వల్మీకః - పు॥. (ఆం): మాద.

690. బూరకాలు. (ఏనుఁగుకాలు.)

(సం) శ్లీపదం - న॥ పాదగండిరః - పు॥.

(ఆం): బూరకాలు.

691. పుట్టకాలు, (పుట్టకాలై దుర్మాంసము పెరిఁగినకాలు.)

(సం): పాదవల్మీకం - న॥.

692. కాయబొడ్డు

(సం): గర్భండః - నాభిగుడకః - పు॥.

693. పైత్యరోగము

(సం): పైత్తః - పైత్తికః - త్రి॥.

694. కళ్ల. (శైత్యముచేత గట్టిపడినయుమ్మి.)

(ఆం): కళ్ల - గళ.

695. తెమడ. (శైత్యముచేఁ గలిగెడు శ్లేష్మము.)

(ఆం): తెమడ.

696. దర్పామయము. క్రోవ

(సం): దర్పామయః - పు॥. (ఆం): క్రోవ.

697. ఎలికపాము. (కడుపులోపుట్టు ఎమిడికపాము.)

(ఆం): ఎలికపాము - ఎమిడిక - ఏటికపాము.

698. నులిపురుగు

(సం) : మీవా - స్త్రీ॥ శకృత్కీటః - (కీకసః - పు॥ పులకః).

(ఆం) : నులిపురుగులు - ద్వి. బ॥.

699. పేనుకొఱుకుట

(సం) : కేశఘ్నం - ఇంద్రలుప్తకం - న॥.

700. వెన్నుపాము. (వెన్నుముకయందుండు పురుగు.)

(సం) : (కుండలీ - ॥). (ఆం) : వెన్నుపాము.

701. ఆనె

(సం) : దద్రుః - గడుః - పు॥ గడు - ఉ, న॥ చక్రం.

(ఆం) : ఆనె - ఆనియ - అణె - అణియ - అణెము - దద్దు - వై॥ దద్దురు - కంతి - కడఁతి - కణఁతి - కణితి - బొరుసు.

702. వేశ్యాసంభోగమువలనఁ గలుగు రోగము

(సం) : వైజయంతీ - స్త్రీ॥.

703. మూర్ఛ

(సం) : (దీని పేళ్లు అనురము ననుసరించి క్షత్రియ వర్గములోఁ జెప్పఁబడును. ఈ స్థానమునందమరములోఁ జెప్పఁబడలేదు గాన నిటను చెప్పలేదు. ఆంధ్రము లోన నన్నచో ఆం - భా - లోనున్నవి గాన దాని ననుసరించియును చెప్పఁబడినవి. క్రమ్మరక్షత్రియ వర్గములోను చెప్పఁబడును. ఆం - భాలో రెండు తావులను నుడివిన కారణము. ఇచ్చట చెప్పిన మూర్ఛ రోగము. అచ్చటఁ జెప్పఁబడఁ గలది యుత్పాతాదులచేఁ గలుగునది. అమరములో రెండు తావుల నొకటే పేరని క్షత్రియవర్గములో నుడువఁబడినది.)

(ఆం) : సొలపు - సొలగు - సొరగు- సొరుగు - సొమ్మ - సొమ్మసిలుట - సొమక - సొలిమిడి - సోలు - సుమాళము - చొక్కు - భ్రమరి - బవిళి - బాళి - మెయిమఱపు - మేమఱుపు - మైమఱపు - అరసావు - ఒల్లము - కళ - కళబుట్టుట.

704. అపస్మారము

(సం) : అపస్మారః - పు॥ అపస్మృతిః - స్త్రీ॥ భూతవిక్రియా.

(ఆం) : తెరువు - మరుపు.

705. ఒఱుబీజము. (ఒక ప్రక్క బీజము వాఁచిన వ్యాధివిశేషము.)

(సం) : అండుకః - (ఫేలుకః-) బృహత్ - త్॥ వంధ్రం - న॥ అండవర్ధనః - పు॥.

(ఆం) : ఒఱుబీజము - ఒఱిబీజము - మ॥.

706. బుడ్డ

(సం) : కురండః - వృద్ధః - పు॥ బృహతీ - స్త్రీ॥ బృహత్ - త్, వంధ్రం - న॥.

(ఆం) : బుడ్డ - వై॥.

707. నపుంసకత్వము

(సం): (నపుంసకతా - స్త్రీ॥). (అం): ఊబ.

708. కొంగర. (బలహీనతచేత నరములు చుట్టుకొనుట

(అం): కొంగర.

709. దృష్టిదోసము. కనుబాటు

(అం): కనుబాటు.

710. కిసరు. (అంటుసోకుటవలన పసిబిడ్డలకుఁ గలుగుదోషము.)

(అం): కిసరు.

711. సందుదోషము. (బిడ్డలకు మాససంధియందుఁ గలుగు బాలగ్రహదోషము.)

(అం): సందుదోషము - మి॥.

712. క్షుద్రరోగము

(సం): గర్దభః - పు॥.

713. అంగిటిముల్లు. (అంగిటిలోపలఁ గలిగెడు రోగవిశేషము.)

(సం): గళాంకురః - పు॥. (అం): అంగిటిముల్లు.

714. వివిధములైన వ్యాధులు

(సం): వరండకః - ముఖరోగః - పు॥ (నోరుడికెడి రోగము). జలోదరం - న॥ (ఇది ఉదర వ్యాధివిశేషము) అండవాయుః - పు॥.) మందాగ్నిః - పు॥ కఫముచేత మందగించిన జఠరానలము.) స్వప్నదోషః - పు॥ (స్వప్నావస్థలో వీర్యస్ఖలన మగుట.)
(ఇది మొదలుకొని క్షుద్రశబ్దమువఱకు ముందుఁ జెప్పఁగల శబ్దములన్నియు త్రిలింగములు.)

(అం): ఎదురుకుత్తుక - (అంకిళ్లు పట్టుకొనెడి వ్యాధివిశేషము.) దిగులు - (ఇది గుండె యదురు.) అక్కి - (ఇది యొకానొక రోగ విశేషము.) బంక - పలుగుడు - (ఇది శరీరము పగుల్చు రోగము).

715. పుప్పి. (ఇది వ్యాధిచేత పుఱుగుపడి గోరులోనగునది పుచ్చుట.)

(అం): పుప్పి - ప్రుప్పి.

716. వైద్యుఁడు

(సం): రోగహారీ - న్॥ అగదంకారః - భిషక్ - జ్॥ వైద్యః - చికిత్సకః - చిచ్చికః - దోషజ్ఞః - పు॥ నిదానజ్ఞః - ఆయుర్వేదీ - న్॥ శాస్త్రవిత్ -ద్, పు॥.

(అం): వెజ్జు - వై॥ మందరి - వేల్పువెజ్జు - సంచికట్టు - వెద్దుగుఁడు.

717. అస్త్రవైద్యుఁడు

(సం): శాలాకీ- న్, పు॥.

718. ఆరోగ్యము గలది

(అం) : ససి.

719. ససి. రోగము లేనివాఁడు

(సం) : వార్తః - నిరామయః - కల్యః - సుస్థః - స్వస్థః.
(అం) : ససి.

720. రోగము తీఱినవాఁడు

(సం) : ఉల్లాఘః - పటుః.

721. చిక్కినవాఁడు

(సం) : గ్లానః - గ్లాస్నుః.

722. తెవులుగలవాఁడు. వ్యాధిగ్రస్తుఁడు

(సం) : ఆమయావీ - న్॥ వికృతః - వ్యాధితః - అపటుః - ఆతురః- అభ్యమితః-
అభ్యాంతః.
(గ్లానగ్లాస్ను శబ్దములున్ను వ్యాధిగ్రస్తుని పేళ్లని కొందరు.)
(అం) : తెగులుగొంటు - తెవులుగొంటు - తెవ్లుగొంటు - నోవరి - నొప్పిగుంటి.

723. దూలపోతు. (గజ్జి గలవాఁడు.)

(సం) : పామనః - కచ్ఛురః. (అం) : దూలపోతు.

724. దద్రువనుకుష్ఠభేదముగలవాఁడు

(సం) : దద్రుణః - దద్రురోగీ - న్॥.

725. మూలరోగము గలవాఁడు

(సం) : అర్శోరోగయుతః - అర్శసః.

726. వాతరోగము గలవాఁడు

(సం) : వాతకీ - న్॥ వాతరోగీ - న్॥ వాతలః.

727. అతిసారరోగము గలవాఁడు

(సం) : సాతిసారః - అతిసారకీ - న్॥.

728. లొట్టకంటివాఁడు (తడసిన కన్నులు గలవాఁడు.)

(సం) : క్లిన్నాక్షః - చుల్లః - చిల్లః - పిల్లః - (ఈ శబ్దములు తడసిన కంటి
యందును వర్తించును.)
(అం) : లొట్టకంటివాఁడు.

729. పిచ్చివాఁడు

(సం) : ఉన్మత్తః - ఉన్మాదవాన్ - త్॥.
(అం) : తిక్క - పిచ్చివాఁడు - వెట్టి - వెట్టివాఁడు - వెడఁగు - వెడద- వేఁదురు-
వేటేఁడి - వీరడి - వీటేఁడి - వెకలి - వెంగలి - వెంగళి - వెక్కలి-లేమరి-
వెంబరవిత్తు - చాదస్తుఁడు - గ్రా॥.

730. శ్లేష్మవ్యాధి గలవాఁడు. తెమడతెవులు

(సం): శ్లేష్మలః - శ్లేష్మణః - కఫీ - న్॥ ఖేటీ - న్॥ శ్లేష్మసూః - ఊ॥.

731. రోగముచేత వక్రమయినవాఁడు

(సం): న్యుబ్జః

732. పొడవైన బొడ్డుగలవాఁడు

(సం): వృద్ధనాభిః - తుండిలః - తుండిభః - తుండీ - న్॥.

733. సిబ్బెము గలవాఁడు

(సం): కిలాసీ - న్॥ సిధ్మలః.

734. చెడుచర్మము గలవాఁడు

(సం): శిపివిష్టః - దుశ్చర్మా - న్॥ దుర్చ్మాలః - ద్వినగ్నకః.

735. ఒక కన్ను గలవాఁడు

(సం): కాణః - ఏకదృక్ - శ్॥.

736. గ్రుడ్డి వాఁడు

(సం): అంధః - అదృక్ - శ్॥.

(ఆం): గ్రుడ్డి - గుడ్డి - అవిటి - చీఁకు - రేచీఁకు - కన్నవిటి - కానని వాఁడు - కానరానివాఁడు.

737. చెవిటివాఁడు

(సం): ఏడః - బధిరః - కల్లః - కణ్వః.

(ఆం): చెవిటి - అవిటి - విననివాఁడు - పెద్ద విన్నపమువాఁడు.

738. మూర్ఛరోగము గలవాఁడు

(సం): మూర్ఛాలః - మూర్ఛితః - మూర్తః.

(ఆం): సొమ్మసిలినవాఁడు.

739. ఉలుపడు. (వాఁపురోగము గలవాఁడు.)

(సం): శోఫీ - న్॥. (ఆం): వాఁపి - ఉలుపి - ఉలుపడు - (రూ) ఉల్పడు.

740. నత్తివాఁడు

(సం): మిన్మిలః - (మిన్మినః - అనిస - శ - సం- బో - లోనున్నది.) ఆక్షేపకః- లోహలః.

(ఆం): నత్తివాఁడు.

741. నంగిమాటలవాఁడు

(సం): మిన్మిలః. (ఆం): నంగివాఁడు.

742. చెవిటిమూఁగ. (చెవుడును మూగతనము ను గలవాఁడు.)

(సం): (ఏడమూకః). (ఆం): చెవిటిమూఁగ - ద్వ॥.

743. పుట్టుపాప. (వ్యాధిచేత తెల్లఁబాఱిన దేహముగలవాఁడు.)

(ఆం): పుట్టుపాప.

744. దయ్యము పట్టినవాఁడు

(సం): తిక్తవారః - పు॥.

745. రేతస్సు

(సం): శుక్రం - (ప) శుక్లం - తేజః - స్॥ రేతః -స్॥ బీజం - వీర్యం - ఇంద్రియం - కలం - బలం - రోహణం - న॥ వరం - హర్షజం - స్నేహాలు - పౌరుషం - న॥ ప్రధానధాతుః - పు॥.

(అం): విత్తు - సాఁడు.

746. పైత్యము

(సం): మాయుః - పు॥ పిత్తం - న॥ పలంకరః - పలాగ్నిః - పలలం - న॥.
(చివరి 3 పదములకు పైత్యరోగమని త్రి॥ శే॥ టీక.)

(అం): పిచ్చి - పసరు - (పిచ్చి అనపిత్తకోశము.)

747. కఫము

(సం): కఫః - శ్లేష్మా - న్, పు॥ ఖేటకః - బలాసః - అవలాశః.
(చివరి శబ్దమునకు శ్లేష్మవ్యాధియని త్రి॥ శే॥ టీక).

(అం): కళ్లె - (తెమడ).

748. చర్మము. తోలు

(సం): త్వక్ - చ్॥ అసృగ్వరా - (పా) అసృగ్ధరా - స్త్రీ॥ సావర్ణలక్ష్యం - న॥ (ఖల్లః - పు॥) ఉకః - పు॥ ఛదిః - తనుః - కృత్తిః - సంఛాదనీ - స్త్రీ॥.

(అం): కళాసము - తొడ్డవసము - తోడు - తోలు - తోలుక - తొలుక - తొడప - తొక్క - తొక్కు - తొంట - తాఁట - తోడుపట్టు - అంట - నట్టు - తిత్తి - చట్ట - చెక్క.

749. శిథిలమైన చర్మము

(సం): లోచకః - పు॥.

750. పితోలు (పైననుండు సన్నతోలు.)

(అం): పితోలు.

751. బరితోలు. (పార్శ్వచర్మము.)

(అం): బరితోలు.

752. అన్నసారము

(సం): రసః - ఘనసారః - పు॥ ఆత్రేయః - షడ్రసాసవః - మూలధాతుః - వహ్నిసుతః-మహాధాతుః - అసృక్కరః - పు॥.

753. మాంసము

(సం): పిశితం - తరసం - మాంసం - పలలం - పలః - క్రవ్యం - ఆమిషం - జరూధం-జాంగలం - ఉద్ధసం - న॥ అర్బుదః - పు॥ కాశ్యపం - న॥ రక్తతేజః - స్॥ రక్తభవం - కీనం - మేదస్కరం.

(ఆం): పొల - పొలు - పొలుసు - నంజుడు - అరుచి - ఎఱచి - కవుచు - కౌచు-
కౌసు - కండ - కలిమము - చియ్య - పెరసు-ఈరువు.

754. కండ. (మాంసఖండము)

(ఆం): కండ - దొబ్బ.

755. మాంసపిండము.

(సం): పేశీ - స్త్రీ॥.

756. ఉప్పుకండ. (ఎండినమాంసము)

(సం): ఉత్తప్తం - వల్లూరం - త్రి॥ శుష్కమాంసం.
(ఆం): ఉప్పుకండ - ఉప్పుఁగండ.

757. చెడినమాంసము. (తస్స)

(ఆం): తస్స.

758. మాంసపిండ విశేషము

(సం): బుస్తం - న॥.

759. ఇగురు. (పండ్ల చేట్టునుండు కండ.)

(ఆం): ఇగురు.

760. చిగురు. (దంతములకు చేట్టుగానుండు సూక్ష్మమాంసము)

(ఆం): చిగురు.

761. పిక్కయందలి మాంసము

(సం): పిండికా - స్త్రీ॥.

762. తలయందలి మాంసము

(సం): మహోత్పలమ్ - న॥.

763. నెత్తురు.

(సం): రుధిరం - అసృక్ - జీ॥ లోహితం - స్వజం - అస్రం - రక్తం - రస్యం -
శోణితం - క్షతజం - పు॥ పలఙ్కారః - పు॥ - కింకిరా - స్త్రీ॥ ఆసురం -
రోక్యం - శోధ్యం - మాంసకరం - రసతేజః - స్॥ రసోద్భవం - ఆగ్నే
యం - వాసిష్ఠం - ప్రాణదం - విస్రం.
(ఆం): నెత్తురు - నెత్రు - ఎట్ట - నల్ల

764. నల్ల (నెత్తురులోని భేదము.)

(ఆం): నల్ల.

765. జోత్తు. (కృత్రిమరక్తము)

(ఆం): జోత్తు.

766. గడ్డకట్టిన నెత్తురు.

(ఆం): దొబ్బ - ద్రొబ్బ.

767. శ్రోతమందు వృక్యమని ప్రసిద్ధమైన మంచిమాంసము

(సం) : వృక్కా (పా) బుక్కా - స్త్రీ॥ వృక్యా - అ, స్త్రీ॥ వృక్కః - వృక్యః - అ, పు॥ వృక్యా - న్, పు॥ బుక్కా - న్, పు॥ బుక్కః - అ, పు॥ అగ్ర మాంసం - న॥.

768. గుండెకాయ (హృదయకమలము)

(సం) : హృదయం -హృత్ - ద్॥ బుక్కం - న॥.

(ఆం) : గుండె - గుండియ - గుండెకాయ - ఎద - ఎడ - ఎడంద - ఎడ్డ - కందన కాయ - అద - ఉల్లల - ఉల్లము - డెందము - దెందము.

769. మేదస్సు (హృదయమున నస్థులయందుండెడు మెదడు)

(సం) : మేదః - న్, న॥ పలతేజః - స్॥ పలోద్భవం.

770. వస (బొడ్డుక్రిందకోశవలె నుండు పొరమాంసము)

(సం) : వపా - స్త్రీ॥.

771. వస. (అన్నిమాంసములలో మేలైనక్రొవ్వు)

(సం) : వసా - స్త్రీ॥.

(ఈ 3 పర్యాయములని కొందరు.) విస్రం - అస్థికరం స్నేహావరం - గౌతమం.

(ఆం) : క్రొవ్వు.

772. రసమనెడు ధాతువు.

(సం) : భోజ్యసంభవః - రసః - పు॥.

773. పెడతలనుండు బోలునరము. మన్న.

(సం) : మన్యా - పశ్చాద్గ్రీవాసిరా - స్త్రీ॥ కలంబికా.

(ఆం) : మన్ని - వై॥ మన్న.

774. పెద్ద (బోలు)నరము

(సం) : కంధరా - స్త్రీ॥ మహాస్నాయుః.

775. నరము (సామాన్యముగా బోలునరములు.)

(సం) : నాడీ - ధమనిః - (పా) ధమనీ - సిరా - (పా) శిరా - స్త్రీ॥ ధమః - పు॥ దోషప్రణాళికా - స్త్రీ॥.

776 బీరనరము.

(సం) : (పీతనాడి - స్త్రీ॥). (ఆం) : బీరనరము.

777. పాలచేరులు. (గజ్జినరములు)

(ఆం) : పాలచేరులు - పాలచేర్లు - బ॥.

778. భగములోపలనుండు నాడీచక్రము

(సం) : ప్రవాళకం - న॥.

779. **మూలాధారము (గుదస్థానమునందుండెడు నాడులకాధారమైనచక్రము.)**
సం): మూలాధారం - న॥.

780. **మూత్రనాళము.**

సం): ధారకా - స్త్రీ॥.

781. **దంతములనాడి.**

సం): మాఢీ - స్త్రీ॥.

782. **కడుపులో నొకప్రక్క నెఱ్ఱనై యుండు మాంసవిశేషము (నీరుతిత్తియనికొందరు.)**

సం): తిలకం - క్లోమ - న్॥ (పు) క్లోమం - న॥.

783. **ఉచ్చెబుడ్డ.**

సం): (మూత్రకోశః - పు॥). (ఆం): ఉచ్చెబుడ్డ - నీరుతిత్తి.

784. **మెదడు.**

సం): మస్తిష్కం - గోర్దం - న॥ మస్తులింగః - పు॥.
ఆం): మెదడు-క్రొవ్వు - గోదము - వై॥ చెక్కియము.

785. **వామపార్శ్వమందలి మలాశయము.**

(సం): పుప్ఫుసః - పు॥.

786. **మలములు. (క్రొవ్వు. రేతస్సు. నెత్తురు. మెదడు. మూత్రము. విష్ఠ. గులిమి. చీమిడి. తెమడ. కన్నీరు. కంటిపుసి. చెమట. అను పండ్రెండు మలములు)**

(సం): కిట్టం - న॥ మలః - పు॥.
(ఆం): మసుటు - మస్టు - నింపిరి - నింకిరి - మురికి.

787. **పేగులు**

(సం): అంత్రం - (పా) ఆంత్రం - పురీతత్ - పు॥.
(ఆం): ప్రేగు - ప్రేవు - పేగు - పేవు.

788. **కడుపున నెడమదిక్కున పచ్చనై యుండు మాంసవిశేషము.**

(సం): గుల్మః - ప్లీహా - న్, పు॥ డింబః.

789. **సన్నపునరములు**

(సం): వస్నసా - (ప) స్నసా - స్నాయుః - స్త్రీ॥ వహారుః - పు॥ సంధిబంధనం - న॥ స్నావః - నఖారుః - పు॥.

790. **బొడ్డుక్రింది వాపు.**

(సం): అష్ఠీలా - స్త్రీ॥ గర్భసంపుటః - పు॥ (ఈ ౨ శబ్దములకు వై॥ టీకలో పై యర్థము వ్రాసియున్నది కాని యింకను విచారించదగును.)

791. కంఠచుక్క. (కడుపునకు కుడిప్రక్కనున్న నల్లని మాంసవిశేషము)
(నం): కాలఖండం - యకృత్ - న॥.
(అం): కండచుక్క - కండమక్క - కారిజము - నురుఁగుదబ్బ.

792. తోలుమాంసముల మధ్యనుండు రసము.
(నం): లసీకా - లసికా - సీ॥.

793. నోటిజొల్లు.
(నం): సృణికా - (పా) సృణికా - స్యందినీ - ద్రావికా - లాలా - సీ॥ అసికా.
(అం): చొంగ - చొల్లు - జొల్లు - నొచ్చిల్లు - బ॥.

794 కంటిపుసి.
(నం): దూషికా - (పా) దూషికా - సీ॥ పింజేటః - పు॥.
(అం): పుసి.

795. చీమిడి
(నం): సింఘాణం - సింఘణం - న॥ శేలుః - పు॥.

796. పుసియు చీమిడిన్ని.
(నం): వారుండః - పు॥.

797. గుబిలి.
(నం): పింజూషం - కింజూషం - కర్ణగూథం - కర్ణమలం - న॥ తోక్మః - పు॥.
(అం): గులిబి - గుబిలి - గులిమి - గుమ్మి.

798. మూత్రము. ఉచ్చ
(నం): మూత్రం - న॥ ప్రస్రావః - ఉత్సః - పు॥ మీఢం - న॥ ఏకాంగుళం - దేహవారి.
(అం): ఉచ్చ - వై॥ నీరు - కాలుమడి - కాల్మడి - (నీరుడి -).

799. శిశ్నోత్సృష్ట మూత్రవీర్యాదులు.
(నం): మీఢః - త్రి॥.

800. అమేధ్యము. పియ్యి.
(నం): ఉచ్చారః - అవస్కరః - పు॥ శమలం - శకృత్ - పురీషం - గూథం - పు॥ వర్చస్కం - పు॥ విష్ఠా - విట్ - స్త్రీ॥ (ప) విట్ - శ్ పురీషణః - పు॥ మలం - పు॥.
(అం): సలగము - పెరుగు - పెరుగడము - పియ్యి - పీయి - పీసరు.

801. పెంటికలుగనుండి గట్టిగనుండు అమేధ్యము.
(నం): లండః - పు॥.

802. పుల్లు. (పలుచేని మలము.)
(అం): పుల్లు.

803. లింగమలము.

(సం) : పుష్పికా - స్త్రీ॥ పుమ్పికాః

804. తలముఱికి.

(అం) : ముఱికి.

805. పినక. (తలవెండ్రుకలయందు చెమటచే బందనగొనుముఱికి).

(అం) : పినక - మెదుక.

806. ముఱికి. (సామాన్యముగామలము)

(అం) : కసటు - క్రచ్చు - ప్రాఁకు - మక్కు - మసటు - మసడు - మకిల - మయిల - మైల - మసి - మాఁగు - మాఁగుడు - మాపు - మాపుడు - మాసి - మురికి - మురికొను - రొచ్చు - కసుమాళము.

807. కొంచెముమాపు. కురుమాపు.

(అం) : కురుమాపు.

808. పాఁచి. (పండ్లపాఁచి).

(సం) : పిప్పికా - పుష్పికా - స్త్రీ॥ పిట్టకం - న॥ రొచనికం - (కాచనికం - న॥) కంకష్యం - న॥.

(అం) : పాఁచి - ప్రాఁచి - పండ్లపాఁచి - పాఁకుడు - ప్రాఁకుడు - బంపు.

809. నాలుకముఱికి.

(సం) : కులుకం - న॥ జిహ్వామలం.

810. కఫవాయుశోషితమైన దంతమలము.

(సం) : దంతశర్కరా - స్త్రీ॥.

811. ఉమ్మి.

(సం) : గల్యం - న॥ ఊర్మిః - స్త్రీ॥ అమరీ - స్త్రీ॥.

(అం) : ఉమ్మి - వై॥.

812. చిట్టుములు. (గర్భిణీలక్షణమైన ఉమ్ములు).

(అం) : చిట్టుములు - బ॥.

813. కండరము.

(సం) : పేశిః - మాంసలతా - స్త్రీ॥.

814. ఎముక

(సం) : కీకసం - కుల్యం - శల్యం - అస్థి - న్॥ మజ్జకృత్ - త్, న॥ విద్ధం - కలలం - క్రూరం - ఆధికం - కుల్యం - మేదోజవం - మేదస్తేజః - స్॥ మజ్జాకరం - బలం - భారద్వాజం - శ్వదయితం.

(అం) : ఎమికె - ఎముక - ఎమ్ముక - ఎమ్మ - బొమిక - బొఁకె - ఎఱుక - దుమ్ము - నెమ్ము - ముడుసు - మకెల - బ॥.

815. అల్పమైన నెముక
(సం): పృశ్నిః - పుల.

816. ముడుము. (గ్రంథిలమైనయెముక)
(సం): తురుష్కః - పు॥
(ఆం): ముడుసు. (ఇది ముడ్డిపూస అని శ.ర.ము. కాని ఆం-ఖా-లో వే
మున్నది.)

817. వెన్నెముక.
(సం): కశేరుకా - స్త్రీ॥ ఆధారదండః - పు॥ వంశః.
(ఆం): క్రోవెముక - పూసయెముక - కోలెముక - కోలెమ్ముక - కోలెమ్ము
వెన్నెముక - వెన్నుపూస - వెన్నుపట్టె - ద్వ॥.

818. వెన్నుకట్టె.
(సం): పృష్ఠబంధః - పు॥. (ఆం): వెన్నుకట్టె.

819. కాలుసేతుల యెముక.
(సం): శాఖాస్థి - న్, న॥ నలకం - న॥.

820. మోచేతియెముకయు, మోకాలియెముకయు.
(సం): అష్ఠీ - ॥.

821. (ముక్కునడిమియెముక,) ముక్కుదూలము.
(ఆం): ముక్కుదూలము - ముకుదూలము - - ముక్కుకంబము.

822. ప్రక్కయెముక
(సం): పర్శుకా - స్త్రీ॥ వంక్రిః - పర్శు ॥ వ్న॥.

823. పిక్కయెముక
(సం): నళం - నళకం - వ్న॥ నళికా - స్త్రీ॥.

824. మెడకొంకి. (మెడముందటి యడ్డయెముక).
(ఆం): మెడకొంకి.

825. మెడ నడుమ నుండు శల్యము.
(సం): శింశుమారః - పు॥

826. కారటుకలు. (భుజముమీఁద నాముగుంటల నడుమనుండు యెముక)-
(ఆం): కారటుకలు - బ॥.

827. కొంకి. (ముచ్చిలిగుంతకుఁ బార్శ్వములనుండు యెముకలు)
(ఆం): కొంకి - క్రొంకి.

828. ముచ్చిలిగుంతమీఁది బుడిపె.
(సం): కృకం - న॥ శిరోగ్రీవం - న॥.

829. ముక్కెముక
(సం): వంశః - పు॥.

830. **గొంతుముడి.** (గొంతుమందలి పోఁకవలె యుండు యెముక.)

ం) : ఘుటికా - గలశుంఠీ - స్త్రీ॥ గలశుండీ - స్త్రీ॥ కంఠశాటకః - పు॥

ం) : గొంతుముడి - గొంతుకపోఁక - ద్వ॥.

831. **గంగచిప్పలు.** (దృఢమైన (కర్పరము) తలపుఱ్ఱెలు.)

ం) : గంగచిప్పలు - బ॥.

832. **తలయెముక తునుక.**

ం) : కర్పరః - కపాలః - పు॥. (తలచిప్ప యెముకయని స. శ. ప.).

383. **కపాలాస్థి తలము**

ం) : పోడుః - పు॥.

834. **తలపుఱ్ఱె.**

ం) : కరోటిః - స్త్రీ॥ భగాలః - కరంకః - కర్పరః - కపికందుకః - పు॥.

ం) : కప్పెర - వై॥ కల్లెర - కట్టెర - పునుక - పున్క - పుచ్చె - పుఱ్ఱె - పుఱ్ఱియ - పుఱియ - చిప్ప - బుఱ్ఱ - తలపాటు.

835. **అందలి విశేషము.**

ం) : బొంకి - బోఁకి - బోఁలె - బొచ్చె - పెంకు - పెంచు - పెంచి - పించు - పెంచుక - పెంచిక - పెంకుర - పెరక.

836. **దస్థిము.** (చర్మమాంసరహితమై ఒకటితో నొకటి కూడుకొనియున్న ఒడలి యెముకలగూడు. (సమూహము.) (అస్థిపంజరము కావలయును.)

ం) : కంకాలః - కరంకః - పు॥ పంజరం - న॥ అస్థి పంజరమ్ - న॥.

ం) : డొక్క - బొంది.

837. **ప్రక్కయెముకలగుంపు**

ం) ; కరంకః - పు॥ కరకా - స్త్రీ॥ పార్శ్వం - న॥

838. **ఎముక తునుక**

ం) : ఫలకః - పు॥.

839. **ఎమ్ముట.** (ఎముకలలోని కొవ్వు).

ం) : (మజ్జా - స్త్రీ॥) కౌశికం - సూక్ష్మం - అస్థి తేజః - స్॥ అస్థిసంభవం - న॥ అస్థి స్నేహః - వీర్యకరః - తేజస్వి - న్॥ మజ్జః - పు॥.

ం) : మూలగ - ఊట - నెనడు - చెక్కెము - చెక్కియము - ఎమ్ముట.

840. **దేహముయొక్క భాగము**

ం) : అంశః - అవయవః - భాగః - ఏకదేశః - పు॥ కలా - స్త్రీ॥.

841. **అంగము** (కరచరణాద్యవయవముల పేళ్లు).

ం) : అంగం - న॥ ప్రతీకః - అవయవః - అపఘనః - పు॥ గాత్రం - న॥.

842. **కోమలమగు అంగము.**

ం) : అంగమ్ - న॥.

843. ఒళ్లు. (దేహము).

(సం) : కళేబరం - గాత్రం - వపుః - స్॥ సంహననం - శరీరం - వర్ష్మ - న్, న
విగ్రహః - కాయః - పు॥ దేహః - పన్॥ మూర్తిః- తనుః - తనూః - స్త్రీ
పిండః - బంధః - పన్॥ - స్కందః - పంజరః - కుడిః - [illegible]ః - పు॥ కుల
యం - జీవమందిరం - కులం - క్షేత్రం - జర్ఝరీకం [illegible]॥ ఆత్మా - న్
పు॥ చతుశ్శాఖం - కరణం - సినం - న॥ ప్రజానుకః [illegible]ఘనః-సంచరః
పు॥ పురం (తను శబ్దము సకారాంతన పుంసకమును [illegible].)

(అం) : మేను-నెమ్మేను - మై - మే - మయి - మెయి - ఒళ్లు - ఒడలు - ఓలము.
బొంది - [illegible]యి.

844. యోగిశరీరము.

(సం) : బ్రహ్మ[illegible]

845. మంచిశరీరము.

(సం) : పుద్గలం - (ప్రకులం - న॥).

846. దుష్టశరీరము.

(సం) : కచ్చురా - స్త్రీ॥.

847. బరిమేను. (దిగంబరదేహము.)

(అం) : బరిమేను.

848. స్త్రీలయొక్కగజ్జెలున్నగు కళాస్థానము.

(సం) : (కళాస్థానమ్ - న॥). (అం) : ఇక్కువ.

849. కీలు. ఆయము. (జీవస్థానము.)

(సం) : మర్మ - న్, న॥.

(అం) : ఆయము - వై॥ ఆణి - అణి - అను - అనరులు - బ॥ కిటుకు - కీలు -
కీలకము - గుట్టు - గురుసు - గుటకొండి - కొఱసంది-నెఱంకు - వెఱకు-
నెఱను - నెళవు - మఱువు - మర - మారాటము - తాపి - తాపీ -
లోచెయ్యి - లోచెయి - ఒళవు - పిక్క - గాయకము.

850. ఎముకకీలు.

(అం) : ఇండె.

851. చీలమండకీలు.

(సం) : చర్వికా - బంధికా - స్త్రీ॥.

852. సడుగులు. (కటిప్రదేశమునందలి కీళ్లు)

(అం) : సడుగులు - బ॥.

853. వ్రేలులోనగువానికీలు. పూస.

(అం) : పూస.

854. అంకిళ్లు (దవుడక్రిందకీళ్లు)

(అం) : అంకిళ్లు - బ॥.

855. నక్కిళ్లు. (ప్రక్కపండ్లకకిళ్లు)

(సం) : (దంతసంధయః - పు॥ బ॥) (అం) : నక్కిళ్లు - ద్వి॥ బ॥.

856. కాలిబొటనవ్రేలిసందు

(సం) : క్షిప్రం - క్షేపణం - ప్న॥

857. అరకాలు

(సం) : పాదతలం - తలం - న॥. (అం) : అరకాలు.

858. అఱకాలుయొక్క మధ్యము

(సం) : తలహృదయమ్ - న॥.

859. మీఁగాళ్లు. ముంగాలు.(కాలియొక్కకొన)

(సం) : పాదాగ్రం - ప్రపదం - యుతకం - న॥ తమం తమం - న॥.
(పాదాగ్రమన అమరటీకలో మీఁగాలని యున్నది గాని ఆం-భాలో ముంగా
అని యున్నది.) చరణాగ్రకం - న॥.

860. మీఁగాలు (కాలిపైభాగము)

(అం) : మీఁగాలు.

861. వట్టికాలు. (పిక్కవెలుపటికాలు)

(అం) : వట్టికాలు.

862. కడగాళ్లు. (చరణాంతము)

(అం) : కడగాళ్లు.

863. కాలు

(సం) : పాదః - పత్ - ద్॥ అంఘ్రిః - పు॥ చరణః - ప్న॥ క్రమణం-పదం - న॥.

864. కుడికాలు

(అం) : మించుఁగాలు - మీఁదుగాలు.

865, దొడ్డికాళ్లు. (పంగటికాళ్లు)

(అం) : దొడ్డి కాళ్లు.

866. వాటుఁగాలు. (నడచునప్పుడు ప్రక్కవాటుగా పోయెడి కాలు)

(అం) : వాటుఁగాలు.

867. పెడగాలు. (వెనుకకు మడచినకాలు.)

(అం) : పెడగాలు.

868. అడుగు. (కాలుక్రింది ప్రదేశము)

(సం) : క్రమం - పదం - న॥.
(అం) : అడుగు - (రూ) అడ్గు - అడువు - అంజ - అంజె ॥ అజ్జ - హాజ్జ - హాంజ-
అటుకాలు.

869. సమానమయిన పదముల జంట

(సం) : సంపదమ్ - న॥.

870. అంగ. (కాలుచాఁచిపెట్టిన యడుగు)

(ఆం): ఆంగ.

871. కాళ్ల చేతుల క్రింది భాగము.

(సం): తలం - న॥.

872. అడుగు. (పాదప్రమాణము)

(ఆం): అడుగు - (రూ) అడ్గు.

873. మరగాలు (కృత్రిమపాదము)

(ఆం): మరగాలు.

874. చీలమండ. (పాదముయొక్క పార్శ్వములందుండుబుడిపి)

(సం): ఘుటికా - స్త్రీ॥ ఘుంటకః - గుల్ఫః - పు॥.

(ఆం): గుది - గుత్తి - మండ - చీలమండ - శీలమండ.

875. చీలమడమబుడిపి

(సం): ఘటికా - బంధికాగ్రంథిః - స్త్రీ॥.

876. చీలమండపైభాగము

(సం): గుల్ఫశీర్షః - ఇంద్రవస్తిః.

877. మడమ. (ఆ చీలమండ క్రింది వెనుకటిప్రదేశము)

(సం): పార్ష్ణిః - పు॥ (ప) పార్ష్ణీ - స్త్రీ॥.

(ఆం): మడమ - గుదికాలు - గుదిగాలు.

878. కొంకి. (దాని పై ప్రదేశము)

(ఆం): కొంకి.

879. పిక్క

(సం): జంఘా - ప్రసృతా - స్త్రీ॥ జాఘనీ - పిండికా - పిచండికా.

(ఆం): చిఱుతొడ - చిఱుదొడ - పిక్క - జంగ - వై॥.

880. జోడ. (పాదవిన్యాసము)

(సం): (సూచనా - స్త్రీ॥). (ఆం): జోడ.

881. జోడ. (అడుగులగుఱుతు)

(ఆం): అడపొడ - జోడ.

882. బజ్జెడి. (పాదవిన్యాసభేదము)

(ఆం): బజ్జెడి.

883. మోఁకాలు

(సం): జాను - న॥ (ప) జానుః - పు॥ ఊరుపర్వా- న్, న॥ అష్ఠీవత్ - పు॥ జంఘావత్ - పర్వకం - న॥ నలకీరం.

(ఆం): ముడుకు - ముడుము - మోఁకాలు.

884. మోఁకాటి చిప్ప

(అం) : చిప్ప.

985. మోఁకాటి వెనుకభాగము

(సం) : మందరః - పు॥.

886. తొడయొక్క మోఁకాలియొక్క సంధి

(సం) : మూలచక్రకం - న॥.

887. తొడ.

(సం) : సక్థి - న్, న॥ ఊరుః - పు॥.
(అం) : తొడ - కురు - కురుపు.

888. జబ్బ. (తొడ వెలిమీఁది భాగము)

(అం) : జబ్బ.

889. చేట్ట. (తొడయొక్క వెలుపలిభాగము)

(అం) : చేప్ప - చేట్ట.

890. ఒడి. (తొడముందరిభాగము. తొట పైభాగము)

(సం) : ఉత్సంగః - పు॥ అంకః - ఉపస్థః - క్రోడం.
(అం) : ఒడి.

891. పెందొడ. (ఊరుమూలము)

(అం) : పెందొడ - ఉండె.

892. గజ్జ. (తొడలకును పిఱుఁదులకును సంధి)

(సం) : వంక్షణః - పు॥ నాభీలం - న॥. (అం) : గజ్జే.

893. దానిమధ్యము

(సం) : ఉలూఖలమ్ - న॥.

894. ముడ్డి. (గుదస్థానము)

(సం) : గుదం - అపానం - న॥ పాయుః - తనుహ్రాదః - మార్గః - పు॥ ఆధారం- త్రివలీకం - న॥ బులిః - చ్యుతిః - స్త్రీ॥.
(అం) : మూడి - ముడ్డి - ముడి - కుట్టియ - కుట్టె - గాఁడు - పట్టి - పట్టె - పూడ.

895. గుదద్వారము. (మలద్వారము)

(సం) : చుతః - పు॥ చుతిః - స్త్రీ॥ అధోమర్మ - న్॥ శకృద్ద్వారం.

896. పొత్తికడుపు

(సం) : వస్తిః - పు॥ మూత్రాశయః - పు॥.
(అం) : పొత్తికడుపు - క్రిఁగడుపు.

897. బొడ్డు

(సం) : నాభిః - పు - తుందికరః - తుందిః - మణిపూరః - పు॥ తుందకూపీ - స్త్రీ॥ ప్రతారికా -నాభీ.

(అం) : బొడ్డు - పొక్కిలి.

898. స్త్రీయొక్క బొడ్డు

(సం) : వలభిః - స్త్రీ॥.

899. మొల

(సం). కటః - శ్రోణిఫలకం - కటిశీర్షకః - కటిః - (పా) కటీ - శ్రోణిః - (పా) శ్రోణీ - కకుద్మతీ - స్త్రీ॥.

900. దిసమొల. (వస్త్రహీనమైన మొల)

(అం) : దిసమొల - దిస్సమొల - అంగమొల - బిత్తల.

901. పిఱుఁదలు

(సం) : కటిః - (పా) కటీ - శ్రోణిః - (పా) శ్రోణి - కకుద్మతీ - స్త్రీ॥ కళత్రం-కాంచీపదం - న॥)ఇందు తొలి ౩ న్ను మొలపేళ్లని కొందఱు.)

902. పిఱుఁదు. (స్త్రీలయొక్క మొలకు వెనుకదిక్కునున్న ప్రదేశము)

(సం) : నితంబః - ఖల్లః - కటీరకః - పరిధాయః - పు॥.

(అం) : పిఱుఁదు - పిఱ్ఱ - మొత్త (మొత్త మొలస్థానము పిఱ్ఱలు అని నిఘం.)

903. అఱకడ. (పిఱుందుప్రక్కప్రదేశము)

(సం) : పరిధాయః - పు॥.

(అం) : అఱకడ - అఱకడము - మంబె - ముబ్బె.

904. మడికట్టు (స్త్రీలమొలముందరిప్రదేశము.)

(సం) : జఘనం - న॥.

905. మలుగు (పిఱ్ఱల యందొకభాగము.)

(అం) : మక్క - మలుగు - (రూ) మల్గు.

906. గుంత (ఆఁడుదానిపిఱుందలమీఁద నుండుగుంతలు.)

(సం) : కకుందరః - కకుందః - కూపకః - పు॥.

(అం) : గుంట - గుంత.

907. నడ్డిగుంట. (పిఱిఁదిమీఁదిగుంట.)

(అం) : నడ్డిగుంట.

908. రొండి (పిఱుఁదలపైనియున్నతప్రదేశము.)

(సం) : స్ఫిక్ - చ్, స్త్రీ॥ స్ఫికః - కటిప్రోథః - పు॥ పూలకః.

(అం) : రొండి - తుంటి - మలుగు.

909. యోనిశిశ్నములు

(సం) : ఉపస్థః - పు॥ వరాంగం - న॥ గుహ్యం - ప్రజననం - న్న॥.

(అం) : కచ్చె - దూపె - అచ్చొటు.

910. మిక్కిలి ప్రౌఢురాలియోని

(సం): అర్ధేందుః - పు॥.

911. యోని

(సం): భగః - పు॥ యోనిః ప్స॥ పుష్పపథః - స్మరకూపకః - పు॥ స్మరాగారం - రతిగృహం - కళత్రం - వరాంగం - జన్మవర్త్మ - న్, న॥ అపత్యపథః - సంబాధః - సంసారమార్గః - సంధిః - నాసంధిః - జర్తుః - వాచ్యదేశః - పు॥ గుహ్యం - ప్రకృతిః - బులిః - అధః - (అవ్య) అధస్తాత్ - (అవ్య) పుషః - పు॥ కామపదం - న॥ చ్యుతిః - గూః - అంకతిః - స్త్రీ॥ అధరః - పు॥ తీర్థః - త్రికోణః.

(అం): పంగు - బుక్తె - బుయ్యా - బుయ్యి - సందు - దుబ్బ - దూపె - కచ్చ - కరి-మరునిల్లు - పాపల గనుతావు - అచ్చోటు - అచ్చొటు - ఒడికట్టు - పూఁకు.

912. పెంద్రుకలు మొలవనిభగము

(సం): మత్కుణా - స్త్రీ॥.

913యోనిమొదలు

(సం): మణిః - ప్స॥.

914. యోని యొక్కమూలము (గొల్లి.)

(సం): ఉపభృత్ - త్, పు॥ కల్మాషీ - స్త్రీ॥.

915. గొల్లి (యోనిమీఁది మొలకవంటినాడి.)

(సం): స్మరచ్ఛత్రం - న॥ యోనినాసా - స్త్రీ॥ భగోపరిబీజమ్ - న॥ మణిః - ప్స॥ ఉదకం.

(అం): (గొల్లి.)

916. భగములోపలి లింగనాడి

(సం); భగాంకురః - పు॥ మన్మథడోలికా - లింగనాడీ - స్త్రీ॥ పూర్ణచంద్రా.

917. భగముయొక్క లోపలిభాగము

(సం): కోశః - పు॥ గుడః - మణిః - పు॥.

918. శిశ్నము

(సం): శిశ్నః - మేఢ్రః - (ప) మేఢ్రం - మేహనం - శేఫః - స్॥ శేఫం - అ, న॥ సాధనం - లాగలం - పుంశ్చిహ్నం - పుల్లింగః - స్మరస్తంభః-స్మరధ్వజః- కందర్పముసలః - మదనాంకుశః - ధ్వజః - ఆనందదత్తః - పు॥ మారద్వీపకరః - కోశః - శంకుః - కకుదం - న॥.

(అం): మగగుఱి - బడ్డు - మొడ్డ - వై॥ లొట్ట - లొట్టకాయ - కామ- కోల- చుల్లి - చుల్ల - బుల్ల - బెల్లము - పిల్లలగలిగించువేరు.

919. **తొప్పె (శిశ్నము ముందటితోలును వెనుకకునెట్టఁగానుండెడిది.)**
(సం): మణిః - పు॥ ఘ్రాణః - పు॥. (ఆం): (తొప్పె).

920. **ఆతొప్పె క్రిందనుండునాడి**
(సం): సీవనీ - సీ॥.

921. **వృషణములు**
(సం): ముష్కః - అండకోశః - (వ) అండః - కోశః - వృషణః - ఫలకోశకః - పు॥ వేలం - న॥ అండసీమా - న్, పు॥.
(ఆం): బీరిజములు - బ, వై॥ వట్ట.

922. **వృషణములయొక్క మొదలు**
(సం): పీఠీవం - అండమూలకం - న॥.

923. **ముడ్డిపూస (వెన్నెముకకు దిగువనున్న ప్రదేశము.)**
(సం): త్రికం - న॥.
(ఆం): తికము - వై॥ టికము - వై॥ ముచ్చ - ముచ్చు - ముడుసు - ముడ్డిపూస.

924. **కడుపు**
(సం): పిచండః - (పా) పిచిండః - కుక్షిః - పు॥ జఠరం - పు॥ ఉదరం- తుందం- న॥ ఫంటః - పు॥ మలుకః.
(ఆం): బొజ్జ - బొజ్జ - పొట్ట - డొక్క - కడుపు - (రూ) కడ్పు - వై॥ వాలుగడుపు - వాల్గడుపు.

925. **తడకవాటుతెరడొక్క (అంటుకొని పోయివున్న కడుపు.)**
(ఆం): తడకవాటు తెరడొక్క.

926. **లోఁగడువు**
(సం): కోష్ఠం - వ॥.

927. **మడఁతలు (కడుపు మీఁదిమడతలు.) తఱులు**
(సం): వళిః - సీ॥. (ఆం): మడఁత - తఱులు - నెత్తఱులు.

928. **కడుపుమీఁది త్రివళులు. ముత్తరంగలు**
(ఆం): ముత్తరంగలు - బ॥.

929. **పరగడుపు (ఆహారములేని కడుపు)**
(ఆం): పరగడుపు.

930. **చతుష్పాజ్జంతువులకడుపు**
(సం): చాటుః - సీ॥.

931. **వాఁగడుపు (వాఁపుగల కడుపు.)**
(ఆం): వాఁగడుపు.

932. బొజ్జబొజ్జకడుపు (పెద్దకడుపు.)

(ఆం) : బొజ్జ.

933. చేన్నులు

(సం) స్తనః - కుచః - ఉరోజః - వక్షోజః - వక్షోరుహాః - వక్షసిజః.

934. చేంటిమొదలు

(సం) : పయోష్ణి - స్త్రీ॥.

935. చంటిమొనలు

(సం) : చూచుకం - పన్న॥ కుచాగ్రం - స్తనముఖం - న॥ స్తనవృంతః - పు॥ స్తనశిఖా - స్త్రీ॥ వృన్తం- మేచకం - న॥ శిఖా - స్త్రీ॥.

(ఆం) : చనుమొన - చనుగొన - చనుముక్కు - చనుమోము - అంచు- ముక్కు- ముకు - కాను - గుబ్బ.

036. చేనుమఱ (చేనుమొనచేట్టుఁగల నల్లనిచోటు.)

(ఆం) : చనుమఱ.

937. చేన్నులవట్రువ

(సం) : పిప్పలకం - పిప్పలికం - స్తనవృతం - న॥.

938 .స్త్రీయొక్కచేన్ను

(సం) : పయోధరః - ఉరశ్ఛదః - పు॥.

(ఆం) : పాలిండ్లు - బ॥ చోచి - గుబ్బ - చను - చన్ను - చనులు - బ॥ ఎదపుట్టువులు.

939. స్తన భారము

(ఆం) : స్తనాభోగః - స్తనభరః - పు॥.

940. చిన్నిచేనుగవ

(ఆం) : ఇఱిచను.

941. కౌఁగిలి (చేతులనడుము.)

(సం) : క్రోడం - పన్న॥ కోలః - పు॥ భుజాన్తరం - న॥.

(ఆం) : కవుఁగిలి - (రూ) కౌఁగిలి - వై॥.

942. ఱొమ్ము

(సం) : ఉరః - స్॥ వక్షః - స్॥ వత్సం - న॥ హృదయం - న॥ హృత్ - ద్, న॥

(ఆం) : ఎడ్డ - ఎడఁద - ఎడ్డ - ఎద - ఉరప - అక్కు - వై॥ బోర - రొమ్ము - ఱొమ్ము - చనుమఱ.

943. నానుబోఱ (మాంసముగల ఱొమ్ము.)

(ఆం) : నానుబోర.

944. బొక్కఱొమ్ము (మాంసములేని ఱొమ్ము)

(ఆం) : బొక్కరొమ్ము.

945. కుంకుమాంకితమైన వక్షస్సు

(సం): మస్తిష్కః.

946. ఎదురుఱొమ్ము (ఱొమ్మునడిమిభాగము.)

(అం): ఎదురుఱొమ్ము.

947. వీఁపు (శరీరముయొక్క వెనుకటిభాగము.)

(సం): పృష్ఠం – న॥.

(అం): వీఁపు – వెన్ను – (రూ) వెను – వెనుక – పుత్త – వై॥ మేను.

948. పెణక (అందలిభేదము.)

(అం): పెడక – పెణక.

949. మూఁపు

(సం): స్కంధః – పు॥ అంసః – పు॥ భుజశిరః – స్, న॥.

(అం): కొప్పరము – మూఁపు – అఱక – అఱకడ – అఱకడము – కందము – వై॥ పంచ (అఱకడ మన స్కంధ ప్రదేశము.)

950. మూఁపు క్రిందనాలుగంగుళములవఱకు నుండుప్రదేశము

(సం): కలతికా – స్త్రీ॥.

951. మూఁపు చివరిభాగము

(సం): పీఠబన్ధనః – పు॥ అంసాస్త్రః – పు॥.

952. మూఁపు యొక్కసంధి

(సం): జత్రు – న॥.

953. చంకలు

(సం): బాహుమూలం – దోర్మూలం – కక్షః – కణః – పు॥.

(అం): చంక – చంకిలి – చక్కిలి – మడిసంది.

954. పక్క (చంకలకు దిగువనున్నప్రదేశము.)

(సం): పార్శ్వం – న॥.

(అం): కెలను – కెలవు – కెళవు – కెలఁకు – కెడ – కెడను – బరి – బగి– బగులు– బరివాఁగె – ప్రక్క – పక్క – పక్కె – పక్కియ – అంక – అంచల – ఇడుపు – ఇరువు – ఇరుగు – ఇట్టియలు – ఓర – కడ – కోపు – క్రేవ – చాయ – చక్కి – చక్కియ – చెంప – తట్టు – దెస – నిట్ట – పఱగడ – పొరుగు – పొర్గు – పొరువు – మయి –మెయి – మేను – మేమై – లెంప – వలను – వయిపు – వైపు – సంగడి – సూరెలు.

955. పక్షము. రెక్క

(సం): (పక్షం – న॥).

(అం): రెక్క – రెక్క–ఱెక్క – బరి–ప్రక్క – పక్క – వై॥ పక్కె – పక్కియ – వంక – తల – తెగ.

956. నడుము

(సం): మధ్యః - పు॥ మధ్యమం - న॥ అవలగ్నం న॥ వలగ్నః.

(అం): నడుము - (రూ) నడుమ్మ - నెన్నడుము - కవును - (రూ) కౌను - కౌండి- పీఁగు - కేఁగౌను - నడుమంతరము - నడుమంత్రము.

957. సూక్ష్మమైన మధ్యము

(అం): ఇటిగౌను.

958. చేఁయి. బుజము

(సం): భుజః - పు॥ (భుజః - పు॥ భుజా - స్త్రీ॥) బాహుః - పు॥ బాహా - స్త్రీ॥ ప్రవేష్టః - పు॥ దోః - స్, పు॥ (వ) దోః - స్, న॥ (వ) దోషా - స్త్రీ॥.

(అం): ఎలుక - చేప్ప - జబ్బ - బుజము - వై॥ బుజే - రెట్ట.
తస - దో (స్, పు. (వ) స్. న.)

959. పుఱ్ఱ చేయి. ఎడమఁచేయి

(అం): పుఱ్ఱచెయి - క్రేగయి.

960. కండెము (పాముచేమిక్కిలి గట్టిపడినభుజముఖము.)

(అం): కండె - కండము.

961. మోఁచేయి

(సం): కపోణిః పు॥ (వ) స్త్రీ॥ కూర్పరః - (పా) కర్పరః - పు॥ కూరరః - పు॥ కఫణీ - పు॥.

(అం): మోఁచేయి - మోఁచెయ్యి - మోఁచెయి.

962. మోఁచేతిమడుపు (బుజముయొక్క మధ్యము.)

(సం): (కరేకరం - న॥). (అం): మోఁచేతిమడుపు.

963. పొదిగిలి (ప్రక్కకు సందిటి నడిమిభాగము.)

(అం): పొదిగిలి.

964. సందిలి (చంకవఱకు నున్న మోఁచేతిమీఁదిచెయ్యి.)

(సం): ప్రగండః - పు॥. (అం): సంది - సందిలి - దండచేయి - దండచే.

965. ముంజెయ్యి. (మణికట్టువఱకు నున్న మోఁచేతి క్రిందటిచెయ్యి)

(సం): ప్రకోష్ఠః - పరిహారః - కరస్నః - పు॥ కలాచికా - స్త్రీ॥.

(అం): ముంజెయ్యి - ముంజేయి - ముంజెయి - ముంజే - ముంగేలు.

966. మణికట్టు

(సం): మణిబంధః - పు॥ మణిః - పు॥ పాణిమూలమ్ - న॥.

(అం): మని - మనికట్టు - మణికట్టు - మడికట్టు-ముంజెయి - ముంజేయి - ముంజెయ్యి - ముంజే.

967. కరభము (మణికట్టుమొదలు చిటికెన వ్రేలివఱకు చేతియొక్క వెలుపలి భాగము.)

(సం): కరభః - పు॥.

968. పోఁచి (మణికట్టుమీఁదిచోటు.)

(ఆం): పోఁచి - (రూ) పోఁచీ.

969. చెయ్యి (మణికట్టునుండి వ్రేళ్లతోఁగూడిన చెయ్యి)

(సం). పంచశాఖః - శయః - (పా) శమః - పాణిః - హస్తః - కరః - కులిః - భుజాదలః - పు॥ గ్రహణమ్ - న॥ హారణః - కరణః - గుడః - ప్లవః.

(ఆం): కేలు - చెయి - చెయ్యి - చేయి - చే-కయి - కై - చెట్ట - హత్తము-వై॥

970. చేతిక్రింది భాగము

(సం): ప్రపాణిః - పు॥.

971. మీఁజెయి (చేతిపైభాగము.)

(ఆం): మీఁజెయి.

972, పెడచెయ్యి (చేతివెనుకభాగము.)

(ఆం): పెడచెయి - పెడచెయ్యి - పెడచేయి - మీఁజేయి.

978. అఱచెయ్యి

(సం): తలం - న॥ కిరంజిః - పు॥.

(ఆం): అఱచెయ్యి - అఱచేయి - లోచెయ్యి - లోచెయి - అరచెయి - అరచేయి.

974. హస్తాదితలము. అఱ

(ఆం): అఱ.

975. చేతికొన

(సం): కల్మషం - హస్తపుచ్ఛం - న॥ కన్యుషః.

(ఆం): క్రేగయి.

976. బొట్టనవ్రేలు

(సం): అంగుష్ఠః - పు॥ అంగులః.

(ఆం): అంగుటము - వై॥ ఉంగుటము - బొట్టనవ్రేలు - బొటనవ్రేలు - బొటవ్రేల్ - బొట్టవ్రేల్ - పెద్దవ్రేలు - పెనువ్రేలు - బొట్టమనవ్రేలు.

977. చేతివ్రేలు

(సం): హస్తశాఖః - పు॥ కరాంగుళిః - పు॥.

978. జుట్టనవ్రేలు. చూపుడువ్రేలు

(సం): తర్జనీ - ప్రదేశినీ - (పా) ప్రదేశనీ - స్త్రీ॥.

(ఆం): జుట్టనవ్రేలు - జుట్టైనవ్రేలు - జుట్టువ్రేలు - జుత్తైనవ్రేలు - జుత్తనవ్రేలు- ముత్తనియవ్రేలు - మొండీడు.

979. చేతినడిమిఁవేలు

(సం): కర్ణికా – స్త్రీ॥ మధ్యమా – కణికా – స్త్రీ॥ జ్యేష్ఠా.

(అం): నడిఁవేలు – నడిమిఁవేలు – నిడిఁవేలు.

989. ఉంగరపుఁవేలు. దర్భఁవేలు

(సం): అనామికా – స్త్రీ॥ సావిత్రీ. (అం): దబ్బఁవేలు – ఉంగరపుఁవేలు.

981 చిటికెనఁవేలు

(సం): కనిష్ఠా – (పా) కనిష్ఠికా – కనీనికా – కనీనీ – కన్యసా – స్త్రీ॥ ఊర్మికా – స్వల్పాంగుళిః.

(అం): చిటిఁవేలు – చిటికనఁవేలు – చిటికెనఁవేలు – చిటికెన – చిట్టిఁవేలు – పిల్లఁవేలు.

982. ఉప్పలవాయి. (జొట్టనబొట్టనఁవేళ్లనడుము.)

(అం): ఉప్పలవాయి.

983. ఁవేళ్లు. (సమాన్యముగా ఁవేళ్లు.)

(సం): అంగులీ – (ప) అంగులిః – కరశాఖా – స్త్రీ॥.

984. ఁవేలికణుపు

(సం): పర్వావధిః – పర్వగ్రంథిః – స్త్రీ॥.

985. బొటనఁవేలియొక్క అంగుళులయొక్కయును నడుమనుపరిభాగము (అంగుష్ఠాంగుళి మధ్యభాగము.)

(సం): కూర్చః – పు॥.

986. గోరు

(సం): పునర్భవః – (పా) పునర్నవః – కరరుహః – పు॥ నఖః – నఖరః – పు॥ కరేటుః – కరశూకః – కరకంటకః – భుజాకంటః – కామాంకుశః – పు॥ ఖరూలః – కరజః – మహోరాజః – (నఖరము అరుణుని మతమందు (తి॥)

(అం): గోరు.

987. పెంచి దిద్దిన గోరు

(సం): స్మరాంకుశః – పు॥.

988. జేనమూరమొదలైనది

(సం): ప్రమాణం – న॥.

989. అడ్డఁవేలెడు

(సం): అంగులః – మానాంగులః – పు॥.

990. లొడితిలి. (పెనుఁవేలు జొట్టన ఁవేళ్లనడిమి కొలత.)

(సం): ప్రాదేశః – పు॥.

(అం): లొడిత – లొడితిలి – జుట్టిలి – (రూ) జుత్తిలి – జుట్ట – జుట్టె – జుత్త – జుత్తె.

991. జొత్తిలి. (పెనువ్రేలు నడిమివ్రేళ్ళ కొలత.)
(సం): తాలః - పు॥.

992. పెనువ్రేలుదర్భ వ్రేళ్ళ నడిమి కొలత.
(సం): గోకర్ణః - పు॥.
(అం): (దీనికిని లోడితమొదలైనవేవేళ్లు అని ల.నా. బట్టి-తేలుచున్నది. ఈ కొలతలు వివిధ కోశములయందు భిన్నవిధములుగ కనుపించుచున్నవి.)

993. జెత్త. (నాలుగు అంగుళములు.)
(సం): (చతురంగుళీ - ॥). (అం): జెత్త - జెత్తిలి - చత్త - చత్తిరి.

994 జేన. (పదిరెండు అంగుళములు.)
(సం): వితస్తిః - పు॥ (ప) స్త్రీ॥.
(అం): జిట్ట - జేన - నల్లె.

995. చేపుట. (చాచిన వ్రేళ్లుగల అఱచెయ్యి.)
(సం): చపేటః - ప్రతలః - తలః - ప్రహస్తః - ఖర్పరికః - పు॥ తాలికా - స్త్రీ॥ చర్పరీ - స్త్రీ॥ చర్పటః-తాలః - పు॥.
(అం): చప్పట - వై॥ చిదిక.

996. ముక్కుడు చేతులు. (చాచిన వ్రేళ్లుగలిగి కలుపఁబడిన కుడియెడమ యఱచేతులు)
(సం): సంహతలః - (పా) సింహతలః - (స) సంఘతలః - పు॥

997. బొటనవ్రేలువంచి తక్కినవ్రేళ్లు కలిపి చాచిన అఱచేయి.
(సం): పతాకః - పు॥.

998. చేర. పుడిసిలియు. (వంపఁబడిన యఱచెయ్యి.)
(సం): ప్రసృతిః - స్త్రీ॥ (ప) పు॥ చులుకః - పు॥.
(అం): చేర - చేఅ - చారె.

999. పుడిసిలి
(సం): ప్రసృతిః - స్త్రీ॥ (ప) పు॥ చులుకః - పు॥ ప్రసృతః - పు॥ చులః-గండూషః।-
(అం): పుడిసిలి - పుడిసలి - కొడిదిలి - కొణిదిలి.

1000. దోసిలి. (వంచికూర్పఁబడిన రెండు అఱచేతులు)
(సం): అంజలిః - పు॥ పుటితం - న॥.
(అం): దోసిలి - (రూ) దోయిలి - అంజెలి - వై॥ అంజెలికి.

1001. కొడిద. (వంచిన చేర.)
(సం): (నికుంచ్యచతురంగులిః - ॥).
(అం): కొడిద - కొడిదిలి - (రూ) కొణిదిలి.

1002. శుభ్రముగా కడిగిన దోసిలి
(అం): ధౌతబలిః - ధౌతాంజలిః - పు॥.

1003. సగము ముడిచిన చేయి

(ఆం) : ఖేటకః - అర్ధముష్టికః.

1004. సగము ముడిచిన చేతియందలి భేదములు

(ఆం) : కమి - కమిలికి - కుప్ప - లిప్ప - పట్టిలి.

1005. పిడికిలి

(సం) : ముచుటిః సీ॥ ముష్టిః - పు॥ సంగ్రాహః - ఖటః - పు॥ ముస్తుః - పు॥.

(ఆం) : పిడి - పిడికిలి - గుబ్బిలి - గుప్పిలి.

1006. అంగుళము (ఎనిమిదియవలు.)

(సం) : అంగుళః - పు॥.

1007. నాలుగుఅంగుళములు

(సం) : సమః - పు॥.

1008. ఎనిమిది యంగుళములు

(సం) : ధనుర్గ్రహః - దిష్టిః.

1009. పది యంగుళములు

(సం) : క్రకకః - పు॥.

1010. ఇఱువదినాలుగంగుళములు

(సం) : కిష్కుః - అవటః - హస్తః - పు॥.

1011. ముప్పది అంగళముల పొడవుగల

(సం) ; కుత్సః.

1012 నలువదిరెండు అంగుళములు

(సం) : వర్ధకిహస్తః - పు॥ వికిష్కుః - కిష్కుః - క్రకచః - క్రాకచికః.

1013. రెండు మూరలు

(సం) : (సక్తిష్కుః - పు॥).

1104. మూడుమూరలు

(సం) : అలీమకం - న॥.

1015. నాలుగుమూరలు (తొంబదియాఱంగుళములు.)

(సం) : ధనుర్దండః - పు॥ ధన్వాన్తరం - న॥ ధనుః-మ్, న॥ యుగం - ఐశ్వర్యం - న॥ నాలికా - సీ॥.

1016. అయిదుమూరలు (నూటయిఱువదియంగుళములు.)

(సం) : అర్ధహస్తకః - పు॥.

1017. ఎనమిదిమూరలు. (నూటతొంబది రెండు అంగుళములు ౮ మూరలు.)

(సం) ; రజ్జుః - పు॥.

1018. తొమ్మిదిమూరలు

(సం) : నాలికా - స్త్రీ॥.

1019. పదిమూరలు

(సం) : పితృనల్వః - పు॥ దీర్ఘదండః - నిదేశకః - ప్రావేశనికః.

1020. పదునాలుమూరలు (౨ బ్రాళ్లు.)

(సం) : పరివేషః - పు॥.

1021. ఇరువదినాలుగుమూరలు(౬ బ్రాళ్లు)

(సం) : నివర్తనం బలికం - న॥.

1022. ఇరువదిమూరలు

(సం) : నల్వికః.

1023. నలువదిమూరలు

(సం) : స్తోమః - పు॥.

1024. నాలుగువందల మూరలు

(సం) : వంశికః - పు॥.

1025. నాలుగువేల మూరలు

(సం) ; అనాహః - పు॥.

1026. అట్టి ఆనాహములు పది

(సం) : నలాంతరః - పు॥.

1027. మూర (చాఁపఁబడిన అఱచేయిగల ముంజేయి.)

(సం) : హస్తః - పు॥. (ఆం) : మూర.

1028. పిడిమూర (ముడువఁబడిన యఱచేరతోఁగూడినమూర.)

(సం) : రత్నిః - పు॥ (ప) స్త్రీ॥ ముష్టికః - వసుః - పు॥.

(ఆం) : పిడిమూర.

1029. పిడివెలితి మూర (చాఁచినచిటికిన వ్రేలుగల పిడికిలితోఁగూడినమూర.)

(సం) : అరత్నిః - పు॥ (ప) స్త్రీ॥ సరత్నిః.

(ఆం) : పిడితక్కువమూర.

1030. బార (అఱచేతులతోఁగూడుకొని అడ్డముగా చాఁపఁబడిన బుజముల యొక్క నడుము)

(సం) : వ్యామః - దండః - పు॥ వ్యాయామః - వ్యాసః - (దండః - అనఁగా బారెడు.) న్యగ్రోధః.

(ఆం) : బార.

1031. నిలువు మానిసి చేయెత్తు పొడవు. (మీఁదికిఁజాఁపఁబడిన బహువులతోఁ గూడిన అఱచేతులుగల పురుషుని ప్రమాణము.)

(సం) : పౌరుషం - న॥. (ఆం) : నిలువు.

1032. కుత్తుక

(సం) : కంఠః - గళః - పు॥ మణికాననం - న॥ నిగరణః - గరః.

(ఆం) : గొంతు - గొంతుక - కుతిక - కుత్తిక - కుతుక - కుత్తుక-కొలికి-బొంకు.

1033. గొంతుక్రోవి (కంఠనాళము.)

(సం) : (కంఠనాళం - వ్న॥ కృకః - పు॥).

(ఆం) : బొండుగ - (రూ) బొండువ - గొంతుకోలు - గొంతుక్రోవి.

1034. అంగిలి (గొంతులోపలిభాగము.)

(ఆం) : అంగిలి.

1035. అంగిలిగుంట

(సం) : వాలికా - వీరణీ - స్త్రీ॥ గళగర్తః - పు॥ (వీరణీ శబ్దమునకు శ. క. సం
లో కంఠము మొదటి గుంట యని యున్నది.)

(ఆం) : అంగిలిగుంట - నామగుంట - ద్వా॥ వాలిక.

1036. మెడ

(సం) : గ్రీవా - శిరోధిః - కంధరా - స్త్రీ॥ శిరోధరః - పు॥ అవసుపిరా-శిరోధరా
స్త్రీ॥ కాకలం - న॥ కాకలకః - కంఠమణిః - కంఠేగుడః - పు॥.

(ఆం) : అఱు - అఱ్ఱు - మెడ - మెడకాయ.

1037. మూడురేఖలుగలమెడ

(సం) : కంబుగ్రీవా - స్త్రీ॥.

1038. అంటుమెడ (అణఁగినమెడ.)

(ఆం) : అంటుమెడ.

1039. మెడపొంపు (మెడయొక్క అగ్రభాగము మెడవెనుకభాగమనిల-నా

(ఆం) : మెడవంపు - మెడపొంపు - పొంపు.

1040. ముచ్చెనగుంట (మెడవెనుకప్రదేశము.)

(ఆం) : ముచ్చెనగుంట.

1041. పెడతల

(సం) : అవటుః - పు॥ కృకాటికా - ఘాటా - స్త్రీ॥ శిరః పీఠః - పు॥.

(ఆం) : పెడతల.

1042. ముచ్చిలిగుంత (పెడతలయందలి గుంత.)

(ఆం) : ముచ్చిలి - (రూ) ముచ్చిలిగుంత.

1043. నోరుముఖము

(సం) : వక్త్రం - ఆస్యం - వదనం - తుండం - ఆననం - లపనం - ముఖం - ?
ణం - న॥ ఘనం-తీరం - ద్విజాలయం.

(ఆం) : ముగము - వై॥ మొగము - మోము - మొగ-మెకము - వాయి.

1044. **భోగముదానిముఖపద్మము**

(సం): కరటః - పు॥ శోభకృత్ - త్, పు॥.

1045. **నత్రికియొక్క ముఖము**

(సం) : చర్వణమ్ - న॥.

1046. **మోర (నిందయందు మనుష్యునిముఖము.)**

(ఆం) : మోర - మొర - మొరసు.

1047. **ముసురుమూతి. (కోపవికారముగలముఖము.)**

(ఆం) : ముసురుమూతి.

1048. **చిప్పమూతి. (కళాహీనమగుముఖము.)**

(ఆం): చిప్పముఖము - చిప్పమూఁతి.

1049. **పాడుమొగము (బొట్టులేనిమొగము.)**

(ఆం) : పాడుమొగము.

1050. **నోరుమూతి**

(సం) ; (వక్త్రం - న॥).

(ఆం) : వాయి - వా - వై ॥ నోరు - మూతి.

1051. **వంకరనోరు**

(ఆం) : పొలునోరు.

1052. **బొక్కినోరు (పండ్లులేనినోరు.)**

(ఆం) : బొక్కినోరు.

1053. **తొట్టి. (ముందటిపండ్లులేనినోరు.)**

(ఆం) : తొట్టి.

1054. **నిండిననోరు**

(ఆం) : బోక్క - బొక్కు.

1055. **పెడమోము పరాఙ్ముఖము**

(సం) : (పరాఙ్ముఖమ్ - న॥).

(ఆం) : అరగలి - పెడమోము - పెడము - మాఱుమొగము - మోరత్రోపు
కొదుగు - కొతుకు - జుడుఁగు - జుణుఁగు.

1056. **మోరత్రోవు (పరాఙ్ముఖత్వము.)**

(ఆం) : మోరత్రోపు.

1057. **మొక్కట్టు. (ముఖవైఖరి)**

(ఆం) : మొక్కట్టు.

1058. **ముఖమధ్యము**

(సం) : శంఖః - పు॥.

1059. మొగ (అప్రాణివస్తుముఖము.)

(అం): మొగ.

1060. మొగవు (హారాదుల ముఖ భాగము.)

(అం): మొగవు.

1061. ముక్కు

(సం): ఘ్రాణం - న॥ ఘోణా - గంధవహా - నాసా - నాసికా - నసా - గంధనాళీ - గంధజ్ఞా - వికూణికా - సింఘిణీ - స్త్రీ॥ (నస్యా-) ధమనీ - వ్న॥ నాసిక్యం - న॥ వక్రః - విఘూణికా - సింఘాణీ - నకుటకం.

(అం): ముక్కు - ముకు.

1062. చెఱను (ముక్కురంధ్రము.)

(సం): (నాసాపుటం - న॥) పూర్ణికా - నాసాగోణీ - స్త్రీ॥ ధమనః - పు॥.

(అం): ముక్కుఁజెరమ - చెరమ - ముంజెరము - ముక్కరము - పొటము - ముకుఁగ్రోళ్లు - ముకుఁగోళ్లు - చెఱమ - ముకుఁజెరమ.

1063. బుజ్జుముక్కు (పెద్దరంధ్రములుగలముక్కు).

(సం): సౌఖ్యా - స్త్రీ॥. (అం): బుజ్జుముక్కు.

1064. నడ్డిముక్కు

(సం): వికూణికా - స్త్రీ॥.

1065. చిన్నముక్కు

(సం): మందా - స్త్రీ॥.

1066. నాసామూలము సోణము

(అం): సోణము - వై.

1067. ముక్కుచివర

(సం): మహిః - స్త్రీ॥ దృష్టిబంధః - పు॥.

1068. ముక్కులోపలినాళము

(సం): దూళీ - దోళీ - స్త్రీ॥.

1069. ఇల్లిముక్కు (పగిలి నెత్తురు కాఱెడి ముక్కులోపలిభాగము)

(అం): ఇల్లిముక్కు.

1070. ముక్కుయొక్క కుడిరంధ్రము

(సం) రవిః - పు॥ పింగళా - సూర్యనాడీ - స్త్రీ॥.

1071. ముక్కుయొక్క ఎడమరంధ్రము

(సం): ఇడా - ఇందునాడీ - స్త్రీ॥.

1072. ముకుగోళ్లుపైకెగసియుండు ముక్కు

(సం): వికృష్టా - స్త్రీ॥.

1073. పెదవి

(సం) : ఓష్ఠః - అధరః - రదనచ్ఛదః - దశనచ్ఛదః - పు। వాగ్దలం-దశనవాసః-
స్॥ దంతవాసః - స్, న॥ దంతచ్ఛదః - పు॥ దన్తవస్త్రం - న॥.

(ఆం) : పెదవి - మోవి . కెమ్మోవి - అదరము - వై॥ వాతెఱ - వాతెర - పలు
దెఱ - పలుదెర - పలుకప్పు - పల్కప్పు - పలువలువ - (రూ) పల్వల్వ.

1074. స్త్రీయొక్క అధరము

(సం) : స్వాదుః - పు॥.

1075. ఔడు (పెదవి క్రిందిచోటు)

(ఆం) : ఔడు - అవుడు.

1076. మోవితేనె

(సం) : వక్త్రాసవః - పు॥ అధరమధు. (ఆం) : చెందమామగ్రుక్కిళ్లు - బ॥.

1077. గడ్డము

(సం) : చిబుకం - న॥ చుబుకం - చబుకం.

(ఆం) : గడ్డము - గద్దువ. (గడ్డపు వెండ్రుకలకును నివియే పేళ్లు.)

1078. పిల్లగడ్డము. (నడుమమాత్రం కొంచెము వెంట్రుకలు గల గడ్డము.)

(ఆం) : పిల్లగడ్డము.

1079. పాలబుగ్గలు (లేత బుగ్గలు.)

(ఆం) : పాలబుగ్గలు.

1080 చెక్కిలి బుగ్గలు

(సం) : గండః - గల్లః - కపోలః - పు॥.

(ఆం) : చెక్కు - చెక్కిలి - చెలిపి - చెరవ - చెంక - చెంప - లెంప - గౌద -
గవుద - గరుపు - బుగ్గ - (రూ) పుక్క.

1081. లొట్టపడెడుదౌడ

(సం) : కూపగండః - పు॥.

1082. పుక్కిలి. (బుక్కలోపలి భాగము)

(ఆం) : పుక్కిలి.

1083. వెలిదవుడ. (చెక్కిళ్ల మీఁది భాగముగాని వెనుకటి భాగముగాని.)

(సం) : హనుః - పు॥ (ప) స్త్రీ॥ (కుంజః - ॥) ఖర్గీ - స్త్రీ॥ (దీనికి న. శ. సం లో
నేత్రాధోదేశః. కటుమర్లు అని వ్రాసియున్నది.)

(ఆం) : కటమర - కటుమర - పడఁత.

1084, పండ్లు

(సం) : రదనాః - దశనాః - దంతాః - రదాః - ఖరవః - వక్త్రఖురాః- జంభాః-
హానవః - ద్విజాః - పు॥ బ॥ ఖాదనః - పు॥ దంశాః - మల్లాః.

(ఆం) : పల్లు - పలు - ఔడు.

1085. ముందటినాలుగుపండ్లు
(నం): రాజదంతాః - పు, బ॥.

1086. కోఱ
(ఆం): (దంష్ట్రా - స్త్రీ॥), (ఆం): కోఱ.

1087. కోఱల ప్రక్క పండ్లు
(నం): జంభాః.

1088. పాలపండ్లు (పుట్టుదంతములు)
(ఆం): పాలపండ్లు - బ॥.

1089. దౌడపండ్లు (ప్రక్కపండ్లు.)
(ఆం): దౌడపళ్లు - బ॥.

1090. మిట్టపండ్లు (ముందటికి వచ్చిన పళ్లు.)
(ఆం): మిడిపండ్లు - మిట్టపండ్లు.

1091. దవుడలు
(నం): తాలు - ఉ॥ (ప) న్॥ కాకుదం - న॥.
(ఆం): దాలువ - వై॥ దవడ - దవుడ - దౌడ - తాలువు.

1092. అక్కిలి (దవుడల మూలం.)
(నం): (తాలుమూలం - న॥). (ఆం): అక్కిలి - అంకిలి - అంకు.

1093. చేప్పరింత (దవుడల తాలింపు.)
(ఆం): చేప్పరింత.

1094. పుక్కిలింత
(నం): గండూషః - పు॥ ముఖపూరణః - పు॥ చలుః - పు॥.
(ఆం): బుగ్గ - పుక్క - పుక్కిలింత - పుకిలింత.

1095. నాలుకమొదలు
(నం): వటిః - ఉపజిహ్వికా - ప్రతిజిహ్వా - స్త్రీ॥.

1096. నాలుక
(నం): రసజ్ఞా - రసనా - జిహ్వా - లోలాకాకుః - సుధాస్రవా - ప్రతిజిహ్వికా - రాజిః.
(ఆం): నాలుక - నాల్క - నాలిక - నాలువు.

1097. కొండనాలుక
(నం): ఘంటికా - సూనా - శూనా - శుంబికా - లంబికా - వులా - గోగండా - గళశుండికా - ఉత్పాదికా - ఉద్దేహికా - దిపీ - స్త్రీ॥ ఉపజిహ్వాకః - పు॥.

1098. సెలవులు. (పెదవియొక్క కడపటి భాగములు)
(నం): సృక్వ - న్॥ (పా) సృక్వి - న్. న॥.
(ఆం): సెలవి - వై॥.

1099. నుదురు

(సం): లలాటం - అలికం - (ప) అళీకం - ఫాలనం- న॥ భాలః-పు॥ మహాశంఖం- న॥ గోధిః - తిలకాశ్రయః - పు॥ రరాటీ - స్త్రీ॥.

(ఆం): నొసలు - నెన్నొసలు - పెన్నొసలి - నెన్నుదురు - నుదురు.

1100. స్త్రీయొక్కనుదురు

(సం): కస్తూరి - స్త్రీ॥.

1101. మూడురేఖలుగల నొసలు

(సం): త్రిపతాకం - న॥.

1102. కటుమర్లు. (కంటిక్రిందిప్రదేశము.)

(సం): ఋగీ - స్త్రీ॥. (ఆం): కటుమర్లు.

1103. కనుబొమ (కంటి మీఁది భాగము.)

(సం): భ్రూః - నీలీ - స్త్రీ॥ ఝిల్లికా.

(ఆం): బొమ - బొమ్మ - కనుబొమ.

1104. కనుబొమ్మల నడుము

(సం): కూర్చం - పు॥ కూర్పం - న॥ ఊర్ణా - స్త్రీ॥.

1105. దానిక్రింది భాగము

(సం): ప్రవాహుః - పు॥.

1106. కంటిగ్రుడ్డు

(సం): తారిణీ - స్త్రీ॥ లోచకః - పు॥ అక్షితారా - స్త్రీ॥గోళకం- న॥ ప్రేతాకూటః- పు॥ బిడాలకః.

(ఆం): గ్రుడ్డు - గుడ్డు.

1107. కంటి నల్ల గ్రుడ్డు

(సం): తారకా - కనీనికా - స్త్రీ॥. (ఆం): కంటికలక - నల్లగ్రుడ్డు - ద్వ॥

1108. మిడిగ్రుడ్డు (ముందటికి కుటికిన కంటి గ్రుడ్డు.)

(ఆం): మిడిగ్రుడ్డు.

1109. కంటిపాప

(సం): కామనికా - కనీనికా - స్త్రీ॥ (తారక -).

(ఆం): అబ - పాప - కంటిపాప.

1110. కనుపాప (కంటిలోనిప్రతిమ.)

(ఆం): కనుపాప - పూప.

1111. పొర

(సం): (పటలం - న॥). (ఆం): పొర - పర.

1112. నేత్రమందలి రేఖ

(ఆం): పెర.

1113. కన్ను

(సం) : లోచనం - నయనం - నేత్రం - ఈక్షణం - చక్షుః - స్॥ అక్షి - న్॥ అంబకం - అంజికం - న॥ దృష్టిః - స్త్రీ॥ దైవదీపః - నిరూపణః - పు॥ దృక్ - శ్, స్త్రీ॥.

(అం) : కన్ను - కను - కల్లు.

1114. చూపు

(సం) : దృష్టిః - స్త్రీ॥ దృక్ - శ్, స్త్రీ॥.

(అం) : చూపు - చూడ్కి - చూట్కి - చూడికి - కనుకలి - కనుఁజాటు - కానుపు - (రూ) కాన్పు - పొడ - నిగా.

1115. మ్రాగన్ను (సోలినకన్ను.)

(అం) : మ్రాంగన్ను.

1116. మెల్లకన్ను

(అం) : గిల్లకన్ను.

1117. లొట్టకన్ను (లోపలికి పోయిన కన్ను.)

(అం) ; లొట్టకన్ను.

1118. అరగన్ను (సగముమూయఁబడిన కన్ను.)

(అం) : అరగన్ను.

1119. చూపులలోని భేదములు

(సం) : త్రాత్రా - స్త్రీ॥.

1120, కన్నీళ్లు

(సం) : అశ్రు - స్॥ అస్రు - న్॥ అస్రం - (ప) అశ్రం - నేత్రాంబు - న్॥ న॥ అశ్రిః - పాలిః - ప్య॥ బాష్పః - పు॥ రోదనం - లోచం - న॥ లోత్రం - న॥ లోతః - పు॥ నాశేతం - న॥ ఆస్రం - న॥ నయనోదకం.

(అం) : కన్నీరు - కన్నునీరు - నీరు.

1121. ఱెప్ప

(సం) : పుటః - నేత్రచ్ఛదః - పు॥ వర్త్మ - న్, న॥ దృక్ఛదః - పు॥ వర్త్మనీ - స్త్రీ॥.

(అం) : ఱెప్ప - రెప్ప - కంచెర - కనురెప్ప.

1122. కనుబొట్టలు (కంటిపైక్రింది ఱెప్పలు.)

(సం) : కనుపొట్టలు.

1123. కడగన్ను (కంటియొక్క కడలు.)

(సం) : అపాంగః - పు॥. (అం) : కడకన్ను - కడగన్ను - క్రేఁగన్ను.

1124. కడగంటి చూపు

(సం) : కటాక్షః - కాక్షః - కేకరః - పు॥ బర్బరాటః-వర్కరాటః-వికూణనం-న॥

(అం) : కంటితుద. (శ. ర. ములో క్రేఁగన్ను కటాక్షమని యున్నది.)

1125. **ఱెప్పపాటు**

(సం) : నిమిషః - నిమేషః - పు॥ నిమీలనం - న॥.
(ఆం) : నిముసము - వై॥ ఱెప్పపాటు - ద్వా॥.

1126. **తుంటి.** (కంటి పార్శ్వ భాగము.)

(ఆం) : తుంటి-రొండి - మలుగు.

1127. **ఓరచూపు** (వంకరచూపు.)

(సం) : (వక్రదృష్టిః - స్త్రీ॥). (ఆం): ఓరచోపు - వాలుచోపు.

1128. **పాదిచూపు** (**ఉగ్రదృష్టియు భేదదృష్టియు.**)

(ఆం) : పారిచూపు.

1129. **మెల్లచూపు**

(ఆం) : గిల్ల చోపు.

1130. **తేఱుచూపు** (తేరకొనఁజూచుట.)

(ఆం) : తేఱచోపు.

1131. **కొలికి.** (**ముక్కునంటిన కంటిమూల.**)

(సం) : చర్వితం - ఘంటాపథం - నేత్రమూలం - న॥ (ముక్కువైపు కొలికి.)
(ఆం) : కొలికి.

1132. **మిఱ్ఱుచోపు.** (ఊర్ధ్వదృష్టి.)

(ఆం): మిఱ్ఱుచోపు.

1133. ప్రథమదృష్టి

(ఆం) : ఎలగోలచూపు.

1134. **అడ్డపాప.** (**దూరదృష్టిలేని కన్నులు లోనగు వాని పాప.**)

(ఆం) : అడ్డపాప.

1135. **కన్నులుమూయుట**

(సం) : నిమీలనం - న॥.

1136. **కనురెప్పలు విచ్చేట**

(సం) : ఉన్మేషః - పు॥.

1137. **పులకార్చుట.** (కారపువస్తువులు కంటిలో పడినప్పుడు కొంచెమ కొంచెముకంటిని మూయుటయు తెఱచుటయు.)

(ఆం) : పులకార్చుట.

1138. **మెల్ల.** (కంటికడ కొఱగినది.)

(ఆం) : మెల్ల.

1139. **చెవులు**

(సం) : కర్ణః - శబ్దగ్రహః - ధ్వనిగ్రహః - పు॥ శ్రోత్రం - శ్రవణం - శ్రవః స్, న॥ శ్రుతిః - స్త్రీ॥ శబ్దాధిష్ఠానం - న॥ శ్రోతః ॥ స్, న॥.

(ఆం) : చెవి - వీను - లాంగరి - జానుగ - జానుగు - ఉలివులాగ.

1140. గూబ (చెవిమొదలు.)

(సం) : కర్ణమూలం - కర్ణజాహం - న॥. (ఆం) : గూబ.

1141. చెవికొణక (చెవిపైకొన.)

(సం) : వేష్టనం - న॥. (ఆం) : కొనచెవి - చెవికొణక.

1142. చెవితమ్మె (క్రిందికొన.)

(సం) : కుండలినీ - పాలికా - పాలిః - స్త్రీ॥. (ఆం) : చెవితమ్మె.

1143. పెడచెవి (చెవివెనుకటి భాగము.)

(ఆం) : పెడచెవి.

1144. చెవిరంధ్రము

(సం) : ఖటికా - స్త్రీ॥ శష్కులీ - స్త్రీ॥ ఋషభః - పు॥.

1145. తల

(సం) : ఉత్తమాంగం - శిరః - స్॥ శీర్షం - న॥ మూర్ధా - న్, పు॥ మస్తః
పు॥ (వ) మస్తః - పు॥ కం - కరణత్రాణం - న॥ ఉష్ణీషం - అఘత్ర
న॥ మస్తికః - పు॥ ముండః - పు॥.

(ఆం) : సిరము - వై॥ సిరము - తల - తలకాయ - నెత్తి- నెత్తికాయ - పో

1146. కణత (తలయొక్క ప్రక్క)

(సం) : కణం - న॥ - శంఖః - పు॥ అలిః.

(ఆం) : కడత - కణత - కడక.

1147. ఔదల (తలయొక్క పైభాగము).

(ఆం) : ఔదల - అవుదల - ముందల.

1148. పెడతల (తలవెనుకభాగము.)

(సం) : నాపితకోలికా - స్త్రీ॥. (ఆం) : పెడతల.

1149. ఉచ్చి

(సం) : (బ్రహ్మరంధ్రం - న॥).

(ఆం) : ఉచ్చి - ఔదల - నడినెత్తి - నడిగుంట - నడుగుంట - నచ్చన - ను
చోడు - సోడు - మాడపట్టు.

1150. వెంట్రుక

(సం) : చికురః - కుంతలః - వాలః - కచః - కేశః - శిరోరుహః - పు॥ కృశ
స్త్రీ॥ శిరసిజః - శిరసిరుహః - కంజః.

(ఆం) : వెంట్రుక - వెండ్రుక - వెరక - నెఱక - నెఱి-నెఱులు - బ॥ (కురు
వేనలి).

1151. కేశరాజము

(సం) : పరరుః - కేశరాజః - పు॥.

1152. కేశమూలములు. గురుసులు

(అం) : గురుసులు.

1153. చేట్టువెంట్రుకలు నెఱులు

(అం) : నెఱులు - బ॥.

1154. జుంజూరు వెంట్రుకలు (సంస్కారహీనము లైవిరియంబడిన శిరోజము…

(అం) : జొంజూరువెంట్రుకలు - బ॥.

155. చింపిటి (నిప్పు సోఁకినట్లుండు కొనలు గలిగి విరుసెక్కిన చిన్న వంకర వెంట్రుకలు.)

(అం) : చింపిటి - చిట్టి - జొంజెఱు - బరికె.

1156. వెంట్రుకల గుంపు

(సం) : కైశికం - కైశ్యం - న॥ పర్దః - పు॥ ఝుల్లరీ - స్త్రీ॥ ఝుంపటిః - … తువః.

1157. కురులు. నెఱికురులు

(సం) : అలకాః - పు॥ (ప) న॥ చూర్ణకుంతలాః -పు, బ॥ కర్కరాలాః-బర్బరా…

(అం) : కురులు - బ॥.

1158. ముంగురులు (నొసటి మీఁద వ్రాలెడికురులు.)

(సం) : భ్రమరకాః - కురుళాః - పు, బ॥ భ్రమరాళకాః.

(అం) : ముంగురులు.

1159. కూఁకటి చిప్పకూఁకటి నెఱులు

(సం) : కాకపక్షః - శిఖండకః - పు॥ శిఖండః.

(అం) : కుంకటి - కూఁకటి - చిప్పకుంకటి - చిప్పకూఁకటి - పిల్లజుట్టు - చేంచే చేంచుకురులు.

1160. తుఱుము కొప్పు

(సం) : కబరీ - స్త్రీ॥ కేశవేశః - కబరః - కేశగర్భకః - చూడాపాశః - కూటకః పు॥ కవరకీ - వందీ - స్త్రీ॥ కేశబంధనం - న॥ కర్పరీ - స్త్రీ॥.

(అం) : తుఱుము - కొప్పు - క్రొవ్వెద - వెద - మూల (వేనలి -).

1161. పువ్వులు ముడిచినకొప్పు

(సం) : రుంఛః - తురంభః - కుసుమగర్భకః - పు॥.

1162. కొప్పుముడి జెడముడియు

(సం) : పరుః - పు॥.

1163. కీలుగుంటు. జోరుగా ముడిచిన వెంట్రుకల ముడి

(సం) : ధమ్మిల్లః - పు॥ శిరస్యం - శీర్షణ్యం - న॥.

(అం) : కీలుగంటు - (రూ) కీల్గంటు - ద్వ॥ నూనెముడి - ద్వ॥.

1164. జారుముడి (వదులుముడి.)

(ఆం): జారుముడి.

1165. చంపకొప్పు (ప్రక్క కొలఁగించి వేసినకొప్పు)

(ఆం): చంపకొప్పు.

1166. ఇంకను అందలి రకములు

(ఆం): వెన్నగంట - జొల్లెము - (రూ) జొల్లెము - క్రొమ్ముడి - వెద.

1167. సేసకొప్పు (కొండెసిగ.)

(ఆం): సేసకొప్పు.

1168. వెండ్రుకలముడి

(సం): (గ్రంథిః - ॥) సంధితః - పు॥. (ఆం): ముడి - గంటు.

1169. కీలుగంటు (మౌక్తికదామాదులచేఁ గట్టఁబడిన వెండ్రుకలు.)

(సం): ధమ్మిలః - పు॥ (కేశకూటః).

1170. వెండ్రుకల ముడులలోని రకములు

(ఆం): కొండి - (రూ) కొండియ - ఇదిరాజులు లోనగువారు మొగముతట్టువేసి కొనెడు ముడి. కోరకొండె-కోరసిగ - ఇది బిడ్డలు లోనగు వారి ముఖ పార్శ్వమునకు వేసెడుముడి.

1171. సిగ. జుట్టు

(సం): శిఖా - చూడా - కేశపాశీ - స్త్రీ॥ - కేశీ - కముజా - శిఖండీ - ఈ, స్త్రీ॥. (ఇ - ఈ - శబ్దములకు జుట్టు ముడియని వై॥ టీక).

(ఆం): జుంజురు - సిక - సిగ - వై॥ జుట్టు - చేంచే - జొంజెరుసిక.

1172. వ్రతుల యొక్క జడ

(సం): జటా - సటా - పు॥ కోటిరః - పు॥ స్త్రా - స్త్రీ॥ జాలినీ - గరుడా.

(ఆం): జడ - తిరి.

1173. పాపట

(సం): సీమంతః - పు॥ కేశపద్ధతిః - స్త్రీ॥.

(ఆం): పాపట - సేస.

1173. వేనలి (అల్లిన జడ.)

(సం) వేణీ - (పా) వేణిః - ప్రవేణీ - (పా) ప్రవేణిః - స్త్రీ॥.

(ఆం): వేనలి.

1175. పింపిణీ (అందలి భేదము.)

(ఆం): పింపిణీ.

1176. జడతో చుట్టిన చుట్ట

(ఆం): చొల్లియము - (రూ) చొల్లెము.

1177. **ఒకటి నొకటి గలియని వెంట్రుకలు**

(సం) : శీర్షణ్యాః - శిరస్యాః - పు॥.

1178. **గిరదా.** (గుండ్రని జొట్టును చెట్టియుండెడు వెంట్రుకలు.)

(అం) : గిరదా - గ్రా॥.

1179. **పిలకజుట్టు**

(సం) : చూలికా - స్త్రీ॥.

1180. **పలుచేని జొట్టు**

(సం) : పర్పరీ - వల్లరికా.

1181. **పెరుగుచున్న జొట్టు**

(సం) : చోచుః - బాలకూర్చాలః - పు॥.

1182. **అందమైన జుట్టు**

(సం) : ప్రలోభ్యం - శిరస్యం - శీర్షణ్యం - న॥.

1183. **జెడ.** (ఒకటితో నొకటి యంటుకొనిన వెంట్రుకల చుట్టు.)

(అం) : జెడ.

1184. **జెడముడి.** (గుండ్రముగా ముడిచిన జెడలముడి)

(అం) : జెడముడి.

1185. **పాశము మొదలైనవి.** (కచశబ్ద పర్యాయములఁ వెంట్రుకల ప్రేళ్ల మీఁద బ్రయోగింపఁబడు సమూహవాచకపదములు.)

(సం) : ఉ - కేశపాశః - పాశః - పక్షః - హస్తః - కేశపక్షః - కుంతలహస్తః - పు॥. వెంట్రుకల సమూహమని యర్థము.

1186. **బొచ్చె.** (ఒడలఁ బుట్టిన వెంట్రుకలు.)

(సం) : తనూరుహం - రోమ - న్॥ లోమ - న్, న॥.

(అం) : బొచ్చె - త్రుప్పుడు.

1187. **ఉన్ని.** (గొఱ్ఱెబొచ్చె.)

(అం) : ఉన్ని.

1188. **నూఁగారు**

(సం) : రోమావళిః - రోమరాజిః - స్త్రీ॥ కాలికా.

(అం) : ఆరు - నూఁగారు - నూఁగాఱు.

1189. **గడ్డమును మీసమును**

(సం) : శ్మశ్రు - న్॥ వ్యంజనం - న॥ అవచూలః - పు॥.

(అం) : మీస - మీసము.

1190. **గడ్డము**

(సం) : చోటః - పు॥ శింగి - న్॥ శింఘాణం - న॥.

(అం) : గడ్డము - గడ్డువ.

మీసకట్టు. (మీసముయొక్క యేర్పాటు.)

(అం) : మీసకట్టు.

1192. అరమీసలు. (నఱసిన మీసములు)

(అం) : అరమీసలు.

1193. పిల్లిగడ్డము

(అం) : చాపురుగడ్డము - పిల్లిగడ్డము - మేకగడ్డము.

1194. దాడి. (గడ్డముమీఁది వెంట్రుకలు.)

(అం) : దాడి - గ్రా॥.

1195. ఱెప్పవెంట్రుక

(సం) : పక్ష్మ - న్, న॥ వల్గు - న, న్॥.

1196. కొరి. (ఱెప్ప నడిమి వెంట్రుక).

(సం) : అర్మ - న్, న॥ వల్గు - న్, న॥ (రెండవ శబ్దమునకు పక్ష్మరోమమని స. శ. స.)

(అం) : కొరి.

1197. తొంగలిఱెప్ప. (పెద్దపక్ష్మము.)

(అం) : తొంగలిఱెప్ప.

1198. సుడి. (ఒడలియందు గుండ్రగ తిరిగియుండు వెంట్రుకలు.)

(సం) : ఆవర్తః - పు॥. (అం) : సుడి - తిరి.

1199. కడుపుమీఁద నుండుసుడి

(సం) : ఉదానః - ఉదరావర్తః - పు॥.

1200. కనుబొమలమధ్యమునందలి సుడి

(సం) : ఊర్ణా - ఊర్ణా - స్త్రీ॥.

1201. ఆతు. (స్త్రీపురుషుల గుహ్యాంగమునందలి వెంట్రుక.)

(అం) : ఆతు.

1202. వేషము. (వస్త్రమాల్యాదులచేతనైన యొప్పిదము.)

(సం) : ఆకల్పః - వేషః - (ప) వేశః - పు॥ నేపథ్యం - ప్రతికర్మ - న్, ॥ ప్రసాధనం - న॥.

(చివర శబ్దములు ౨ తిలకపత్రరచనాదులకు పేళ్లని కొందరు.)

(అం) : వేసము - వై॥ బేసము - బారిసము - బోరిసము - వాలకము-వేడబము-కోలము.

1203. మాఱువేషము

(సం) : భూమికా - స్త్రీ॥. (అం) : బూమియ - (రూ) బూమె - వై॥.

1204. డంబము. (స్థితికి మించిన వేషము.)

(సం) : డంబరః - పు॥. (అం) : డంబు - డంబము - డబ్బు - డాబు.

1205. తిలకపత్రరచనాదులు. పసదనము

(అం) : పసదనము - కయిసేఁత - (రూ) కైసేఁత.

1206. అలంకరించువాఁడు

(సం) : అలంకర్తా - ఋ॥ అలంకరిష్ణుః - (ఇది మొదలు రోచిష్ణు శబ్దమువరకు గల శబ్దములు త్రి॥).

1207. అలంకరింపబడినవాఁడు

(సం) : మండితః-ప్రసాధితః-అలంకృతః - భూషితః - పరిష్కృతః - సంస్కృతః.

1208. భూషణాదులచేత ప్రకాశించుచున్నవాఁడు.

(సం) : విభ్రాట్ - జ్॥ భ్రాజిష్ణుః - రోచిష్ణుః.

1209. అలంకరించుట

(సం) : భూషణం - న॥ (పా) భూషా - అలంక్రియా - స్త్రీ॥.

(అం) : క్రింద చెప్పఁబడు పేళ్లే భూషణము అలంకారము అని ల-నా-)

1210. సొమ్ములు

(సం) : అలంకారః - పరిష్కారః - పు॥ ఆభరణం - విభూషణం - మండనం - న॥ భరండః - ఆబంధః - పు॥ రుచకః - పు॥.

(అం) : తొడగు - తొడుగు - తొడువు - తొడు - ఒడమి - ఒడమె - పాటన - నగ-నీటు - వన్నె - వన్నియ - కయిసేఁత - (రూ) కైసేఁత - మిన్న - సొమ్ము - రవణము - ఒప్పిదము - చిన్నిదము - చిన్నిపువు - చిన్నిపూఁజేకు - హావణిక - గ్రోవులు - బ॥.

1211. ఎరవు. (ఒకటి రెండు దినములు వాడుకొనుటకై యడిగి తెచ్చుకొనెడి సొమ్ము.)

(అం) : ఎరవు.

1212. తిరుకాపు. (భగవంతునియొక్క అలంకారములు)

(అం) : తిరుకాపు.

1213. రత్నాలసొమ్ము

(అం) : జోవాహిరి - (రూ) జవాహిరి.

1214. కిరీటము

(సం) : మకుటం - (పా) ముకుటం - కోటీరం - న॥ కిరీటం - పు॥ మౌళిః - పు॥ ఉష్ణీషం - న॥ ఉపభృత్ - త్.

(అం) : తలకట్టు.

1215. తలమానికము

(సం) : చూడామణిః - పు॥ శిరోరత్నం - న॥.

1216. కలికి. (కొంగ తలయీఁకె)

(అం) : కలికి.

1217. సిగపూలు. (శిఖయందు కట్టెడు భూషణము)
(ఆం) : సిగపూలు.

1218. శిరోభూషణవిశేషము
(సం) : స్వస్తికః - త్రికోణకః - పు॥.

1219. మేరువ. (శిఖరమునందుండెడు మణి)
(ఆం) : మేరు - మేరువు - సారువ.

1220. కుచ్చెలు. (స్త్రీలు జడయందు చేర్చి యల్లుకొను భూషణవిశేషము.)
(ఆం) : కుచ్చులు - బ॥.

1221. మేరువు. (హారముయొక్క నడిమి నాయకము)
(సం) : తరలః - పు॥ నాయకం - నపు॥. (ఆం) : మేరు - మేరువు - సారువ.

1222. సవరము
(ఆం) : సవరము - జల్లి.

1223. అఱడు. (జడమీఁది కుచ్చెపూస.)
(ఆం) : అఱడా - (రూ) అఱడు.

1224. కుచ్చె. (పట్టు మొదలగువాని కుచ్చె.) స్త్రీలు జడయందు చేర్చి అల్లుకొను భూషణము)
(సం) ; (కుంచికా - స్త్రీ॥) (ఆం) : కుచ్చె - జల్లి - కుంచియ - కుంచె.

1225. జడబిళ్ల. (కొప్పున నలంకారార్థమై పెట్టు సువర్ణాదిరచిత వలయము.)
(సం) : బాలపాశ్యా - పారితథ్యా - స్త్రీ॥.

1226. ఇందలి విశేషములు
(ఆం) : రాగిడి - మొగలిఱేకు - జడబిళ్ల - జల్లి - జల్లియ - సూసకతురాయి - ముత్యాలకుచ్చె - కొప్పువల - పాపటబొట్టు - జిలిబిలి - చేరుచుక్క - చేమంతిబిళ్ల.

1227. నొసటఁగట్టుబాసికము. పాపటబొట్టును.
(సం) : పత్త్రపాశ్యా - లలాటికా - శంఖచరీ - స్త్రీ॥ లలామకం - న॥ శుభికా - స్త్రీ॥
(ఆం) : బాసికము.

1228. రావిరేఖ (చిన్నవాండ్రు నుదుట నుండుచేకొనుభూష)
(ఆం) : రావిరేక - రారేక.

1229. పాపటబొట్టు
(సం) : (లలాటికా - స్త్రీ॥).
(ఆం) : చేరుచుక్క - (రూ) చేర్చుక్క - చుక్కచేరు - పాపటచేలు - పాపటబొట్టు - జిలిబిలి - జిల్లి - బిందీ.

1230. జీవ (జడ బిళ్లలోనగువానిచుట్టు ఏర్పఱచెడు అంచు.)
(ఆం) : జవ.

1231. **చెవులకమ్మ**

(సం): కర్ణికా - కర్ణపాలీ - కర్ణాదూః - స్త్రీ॥ తాళపత్రం - న॥ తాటంకః - కర్ణదర్పణః - పు॥ కర్ణభూషణమ్ - న॥ కర్ణపూరః - పు॥ తాడంకః.

(ఆం): కమ్మ.

1232. **రత్నాలకమ్మ**

(ఆం): పంజులకమ్మ - పోఁజులకమ్మ - కమ్మపంజెలు - బ॥.

1233. **కర్ణపత్రములు. చెవియాకు**

(ఆం): విచ్చుటాకు - చెవియాకు - చెవ్వాకు.

1234. **పోఁగులు (పురుషకర్ణాభరణములు.)**

(సం): కుండలం - కర్ణవేష్టనం - న॥ పులస్త్రిః - ప్స॥.

(ఆం): ప్రోఁగు - పోఁగు - తమ్మంటు.

1235. **తద్విశేషములు (పోఁగులలోని రకములు.)**

(ఆం): కంటీలు - గంటీలు - బ॥ ఒంట్లు - పోగులు - చౌకట్లు - బ॥ చవుకటులు - చౌకటులు - చౌకట్టులు.

1236. **చెంద్రిక (కమ్మపైదుద్దు.)**

(ఆం): చెందిరిక - చెంద్రిక.

1237. **కర్ణభూషణవిశేషములు**

(సం): ఉత్క్షిప్తికా - స్త్రీ॥ కర్ణాకః - పు॥ మొదలైనవి.

(ఆం): ముర్వ - ముర్వు - గుమ్మతీలు - చెవులపూవులు - చెవ్వులపువ్వు - బుగడ - బొగడ - బవిరె - రావిరేక - రారేక - అంటుజోడు - అంటుపోఁగులు - బ॥ కత్తెరబావిలీ - బావిలీ - కుంచెనకుచ్చులు - కుచ్చులు - బ॥ మద్దికాయలు - బ॥ బావిలీగొలుసు - కుంపెన - జుమికీలు - కుంచెన - పడగదుద్దులు - బ॥ (చివరి పదమునకు కర్ణికా అని సం॥).

1233. **మేఁడియము. (చెక్కడపు జుమికీయంచు పనితరము.)**

(ఆం): మేఁడియము - మేఁడెము.

1239. **పిందె. (రత్నాలపోఁగులలోనగు వానియందు జవచుట్టు నేర్పఱచెడు తదవయవవిశేషము.)**

(ఆం): పిందె - పిందియ.

1240. **ముక్కఱ (ముక్కుసొమ్ము.)**

(ఆం): ముక్కఱ - ముంగఱ.

1241. **ముక్కఱలోని విశేషములు**

(ఆం): నత్తు - బులాకి - బేసరి - మొ॥.

1242. **మెడనంటుకొన్న సొమ్ములు. కంటె మొదలయినవి**

(సం): గ్రైవేయకం - (పా) గ్రైవేయం - గ్రైవం - న॥ కంఠభూషా - స్త్రీ॥.

(ఆం): కుతికంటు - మెడనూలు - నానుతీఁగె - కంటసరి - కంటె - కంటియ. (ఇవి కంఠభూషా విశేషమని ఆం - భా. కంఠభూషా విశేషములని ల-నా).

1243. ఇంకను తద్విశేషములు

(ఆం): పుంజాలదండ - మల్లెమొగ్గలు - సరడు - అడ్డిగలు - బ॥ అడ్డా - అడుడు-ఉత్తండము-ఉత్తండాలు- బ॥కట్టాణిగుండు - గోదుమపూసలు - బిరికి - గోళ్లకుతికంటు - తరగతిగుండ్లు - తీఁగ - తీఁగె- తీఁగియ - తీవ- తీవె - తీవియ - నాగపడగలదండ - నాను - నానుక్రోవి - పట్టెడ - పలకసరి - పలుకసరి.

1244. మంగళసూత్రము తాళిబొట్టు

(సం): ఉత్సాహః - సూత్రతంతుః - పు॥ సౌగతికం - సౌకతికం - న॥.
(ఆం): పుస్తె - తాలి - తాలిబొట్టు - బొట్టుదారము.

1245. బొట్టు (పుస్తెయందలి చిన్నబంగరు గిన్నెలు.)

(ఆం): బొట్టు - మినకు - తాలిబొట్టు.

1246, మూసిక (మంగళ సూత్రమందు తాలిబొట్టుకు ఈవలావల గ్రుచ్చి కట్టుకొనెడు నానుక్రోవి.)

(ఆం): మూసిక.

1247. గొలుసు (మెడయందు వ్రేలుచున్నపేరులు.)

(సం): లంబనం - న॥ లలంతికా - స్త్రీ॥.
(ఆం): గొలుసు - పదకము - పతకము - వై॥ తాళి - నేవళము - నేవలము - నేవడము - నేహరము - లంబెస - సరిపెన - సరపణి - సరిపణి - సరిపెణ- బేసరి-లొంబ్బె - జింజిరి.

1248. చిలుకతాళి. మీద నిరుప్రక్కల చిలుకరూపేర్పఱచిన పతకము.)

(ఆం): చిలుకతాళి.

1249. టీకా. (పదకవిశేషము.)

(ఆం): టీకా - దే॥.

1250. రత్నస్థాపితమైన పదకపుబిళ్ల

(సం): నిష్కః - పదకః - పు॥.

1251. దండ (బంగారుచేతఁజేయఁబడిన పేరులు. కాసులపేరు సవరములదండ మొదలైయినవి.)

(సం): ప్రాలంబికా - యష్టిః - స్త్రీ॥ సరః - పు॥.
(ఆం): తావడము - తావళము - దండ - క్రోవ - సరి - చేరు - పేరు - సోఁగు సరిగ - సరిగె - వడము.

1252. ముత్యములచేతఁ జేయఁబడిన పేరు

(సం) : ఉరసూత్రికా - స్త్రీ॥.

1153. మణులు గ్రుచ్చిన హారము. నేవడము

(అం) : నేవళము - (రూ) నేహారము - నేవడము.

1254. మణులు ముత్తెములు కూర్చినహారము

(సం) : మణిసోపానః - పు॥.

1255. బన్నసరము (నానావిధములైన మణులు గ్రుచ్చినహారము.)

(అం) : బన్నసరము - (రూ) బన్నసరి.

1256. పేట (దండయందలి సరములు.)

(సం) : లతికా - సరికా - యష్టికా - దండికా - స్త్రీ॥.

(అం) : పేట - దే॥.

1257. హారము. ముత్త్యములదండ

(సం) : హారః - పు॥ ముక్తావళీ - స్త్రీ॥ సర్జాః - ఊ, స్త్రీ॥.

1258. చీరము (నలువది పూసలు గ్రుచ్చినసరము.)

(సం) : (చీరం - న॥). (అం) : చీరము - ॥ ఉత్తరిగ.

1259. నూరుసరములుగల ముత్యములదండ

(సం) : దేవచ్ఛందః - పు॥ సరికః.

1260. వేయిసరములుగలది

(సం) : ఇంద్రచ్ఛన్దః - పు॥.

1261. అయిదువందల సరములుగలది

(సం) : విజయచ్ఛన్దః - పు॥.

1262. నూటయెనిమిది పేటల ముత్యాలదండ

(సం) : హారః - పు॥.

1263. ముప్పదిరెండు సరముల ముత్యములదండ

(సం) : గుత్సః - (పా) గుచ్ఛః - పు॥.

1264. పదియాఱు సరములుగల ముత్యాలదండ

(సం) : గుత్సార్ధః - (పా) గుచ్ఛార్ధః - పు॥.

1265. నలువది సరముల ముత్యాలదండ

(సం) : గోస్తనః - గోపుచ్ఛః - పు॥.

1266. ఏబదినాలుగు సరముల ముత్యాలదండ

(సం) : అర్ధహారః - పు॥ రశ్మికలాపః.

1267. ఇఱువదినాలుగు సరముల ముత్యాలదండ

(సం) : మాణవకః - పు॥.

1268. ఇఱువదియేడు సరములు గలదండ

(సం): నక్షత్రమాలా - స్త్రీ॥.

1269. పదిరెండు పేరులుగలదండ

(సం): అర్ధమాణవః - పు॥.

1270. ఒంటిసరముగల హారము

(సం): ఏకావళీ - అనుకంఠీ - స్త్రీ॥.

1271. ఎనిమిదిసరములు గలహారము

(సం): మందరః - పు॥ అష్టయష్టికా - స్త్రీ॥.

1272. తరసూత్రము

(సం): సూత్రాలీ - గళమేఖలా - స్త్రీ॥.

1273. ముత్యాలహారపుపేట

(సం): దండకః - పు॥ యష్టిః - స్త్రీ॥ మౌక్తికయష్టికా - స్త్రీ॥.

1274. బంగారుగుండ్లు ముత్యములున్నుచేర్చి చేసినసరము

(సం): చాటుకారః - పు॥.

1275. బిగడల గొలుసు

(ఆం): ఈడుపులు.

1276. కట్లదండ (ఎడనెడ బంగారుకట్లు గుచ్చిన నల్లపూసల సర

(ఆం): కట్లదండ.

1277. సరములలోని విశేషములు

(ఆం): ఉత్తరిక - ముత్తండంబు - బన్నసరి - బన్నసరము - గుబ్బ
చీరము - తాళి - తాళీ - పదకము - ముత్తెసరము - ము
మెఱుఁగు - నల్లలు - బ॥.

1278. కంటె

(సం): కంధరా - కంఠికా - కంటీ - స్త్రీ॥ తోరణ - ॥.

(ఆం): కంటియ - (రూ) కంటె.

1279.. కొలికిముత్యము

(ఆం): మొగపుముత్యము.

1280. సూడిగము (ఆఁడువారి చేతిగాజులు.)

(సం): ఆవాపకః - పారిహార్యః - పు॥.

(ఆం): సూడిగము.

1281. కడియము

(సం): కటకః - పు॥ వలయః - పు॥ (నాలుగును కడియము పేళ్లని

(ఆం): కడెము - కడియము - బొద్దు - ఒత్తు - గాజు - సూడిగము -

బ॥ గోటు - ముంగాముురువు - గొలుసు - తోడా - పాటీలు - బ॥ పోఁచీలు - బ॥మురుగు - మురుడిగొలుసు.
(ఇవి పర్యాయపదములు కావు కరభూషణ విశేషములు).

1282. రాగిగాజు

(సం): కిట్టాలః - పు॥ తామ్రకీటకః.

1283. మౌక్తికాదులతోఁ గూడినకడియము

(సం): కంకణం - న్న॥ పుష్పకం - న॥ ప్రతిసరః - పు॥ కరభూషణం - న॥.
(అం): ముంగమురము - ముంగమురాము - ముంగామురము- ముంగామురుగు- ముంగమురారి - ముంగామురారి - ముంగయిమురారి.

1284. దానిచీల

(సం): వరకః - పు॥.

1285. బాహుపురి. తాయెత్తు

(సం): కేయూరం - అంగదం - న॥.
(అం): తాయెత్తు - తాయెతు - తాయిత్తు - తాత - జుబ్బ.

1286. వీరులు బిరుదుగా కట్టుకొనెడు తాయెత్తు

(అం): వీరతాయెత్తు - మి. గ్రా॥.

1287. బుజమునకుపిక్కకును పెట్టెడుసొమ్ము

(సం): ఖడతూః - పు॥.

1288. డోరము (చేతకట్టు కొనువ్రతసూత్రము.)

(అం): డోరము.

1289. కౌతుకము. (వివాహాదులయందు హస్తమునఁగట్టు కంకణము).

(సం): కౌతుకమ్ - న॥.

1290. బాజుబందు. (సందిటఁగట్టుకొనెడు భూషణవిశేషణము.)

(అం): బాజేబందు - వై॥.

1291. వంకి (స్త్రీలు సందిట ధరించు భూషావిశేషము.)

(అం): వంకీ.

1292. ఉంగరము

(సం): అంగుళీయకం - న॥ (ప) పు॥ ఊర్మికా - సీ॥ అంగుళీటః - కరారోటః - పు॥.
(అం): ఉంగరము - ఉంగ్రము - అంగురీయకము - (రూ) అంగుళీయకము - వై॥

1293. మణులుచెక్కిన ఉంగరము

(సం): వేదికా - సీ॥ పుష్పకమ్.

1294. అక్షరములతోఁగూడిన ముద్దుటుంగరము

(సం): అంగులిముద్రా - సీ॥ ముద్రా.

(ఆం) : ముద్దుటుంగరము - ముదుటుంగరము - ముద్దుటుంగ్రము - సికాయుంగ
రము)

1295. ఉంకుటుంగరము (వధూవరులు పెండ్లిచేసికొనుటకు పరస్పరము సమ్మ తిచిమార్చుకొనెడియుంగరము.)

(ఆం) : ఉంకుటుంగరము.

1296. బట్టువు (గుండ్రనియుంగరము.)

(ఆం) : బటువు.

1297. చూపుడుప్రేల వేసుకొనెడు యుంగరము. మెండెము

(ఆం) : మెండియము - మెండెము.

1298. దబ్బ యుంగరము. (పవిత్రపుముడివలె బంగారముతోఁజేసిన యుంగరము)

(ఆం) : దబ్బయుంగరము.

1299. మిద్దె (ఉంగరముమీఁది దిమ్మెవలె నేర్పఱచెడు తదవయవిశేషము.)

(ఆం) : మిద్దె.

1300. టాకు (ఉంగరము మొదలగునవి జాఱిపోకుండ బంగారములోనగు వానితోఁజేసి వేసికొనెడు సన్నని సాదాఉంగరము.)

(ఆం) : టాకు.

1301. ఉంగరమునకుఁ బొదగెడు విశాలమగు మణివిశేషము కురుప

(ఆం) : కురుప.

1302. మొహరీ (ముప్పదిచిన్నముల యెత్తు బంగారముద్రిక.)

(ఆం) : మొహరీ - మొహురీ - మోహరీ.

1303. స్త్రీలయొక్క మొలనూళ్లు

(సం) : వస్నసం - న॥ కటిభూషా - స్త్రీ॥.

1304. ఒడ్డాణము (ఒక్కసరముగల మొలనూలు.)

(సం) : కాంచీ - శక్వరీ - స్త్రీ॥.

(ఆం) : ఒడ్డాణము - ఒడ్డణము - ఒడికట్టు - పడదల.

1305. మూఁడుసరములుగలది

(సం) : సారసనం - న॥.

(ఆం) : కాసెకోఁక - దట్టి - దట్టీ - పేటి - (యా) పేటీ - నడికట్టు - (చివరి శబ్దము మగవారు బిగువునకై నడుమునఁ గట్టుకొనెడు కట్టు. అని శ. రము.)

1306. వరుసగా ఏఁడు సరములు గలదియు (౧). ఎనిమిది సరములు గలదియు (౨) పదునాఱు సరములు గలదియు (౩) ఇఱువదియైదు సరములు గలదియు (౪).

(సం) : (౧) సప్తకీ - స్త్రీ॥ (౨) మేఖలా - స్త్రీ॥ (౩) రశనా - (పా) రసనా - స్త్రీ॥
(౪) కలాపః - పు॥.

1307. మొలనూలు

(సం) : కటిసూత్రం - న॥ ధటినీ - స్త్రీ॥.

(అం) : మొలనూలు - మొలకట్టు - ఒడిదారము - కమరు - కమ్మరు - తీఁగ - తీఁగె - తీఁగియ - తీఁవ - తీఁవె - తీవియ.

(ఇందు తొలిది తప్ప కడమవి స్త్రీవి.)

1308. మొలత్రాడు (పురుషుని మొలనూలు.)

(సం) : శృంఖలం - త్రి॥ మానసూత్రం - కటిసూత్రం.

(అం) : గోవమొలత్రాడు - మొలత్రాడు.

1309. పాలెలు (బిడ్డల మొలత్రాటియందలి వెండిబంగారముల బిళ్లలు.)

(అం) : పాలెలు - బ॥.

1310. నడుమునకుఁగట్టు గొలుసు

(సం). చిత్రికా - స్త్రీ॥.

1311. గునామొలనూలు. (బిడ్డలు కట్టుకొనెడి కటిసూత్ర విశేషము)

(అం) : గునామొలనూలు.

1312. కాలికడియము

(సం) : అందుకః - పాదకటకః - పు॥.

1313. అందె

(సం) : పాదాంగదం - న॥ తులాకోటిః - స్త్రీ॥ మంజీరః - పు॥ నూపురః - పు॥ హంసకః-పాదకటకః - పు॥.

(ఇచ్చట కొందరు తొలిరెండు పెండేరము పేళ్లనియు, చివరరెండు కాలిసొమ్ముపేళ్లనియు నుడువుదురు.) శింశుమారః - పు॥ (అందుకః - ॥)

(అం) : అందె - అందియ - వై॥.

1314. (గండపెండారము (శూరులు బిరుదుగ కాలను ధరించెడియందియ.)

(అం) : పెండెరము - పెండేరము - పెండారము - పెండరము - పెండియము - పెండెము - గండపెండెరము - గండపెండారము - పాగడము - పాడగము - పాడహాము.

1315. పాడిగము (గండపెండేరములోని భేదము.)

(అం) : పాడిగము.

1316. వీరమద్దెలు (శత్రువీరులపేళ్లను జెక్కి-వీరులు బిరుదుగా కాలధరించెడు భూషణము.)

(సం) : (వీరమర్ధాః - పు. బ॥ వీరమధ్యమాః -) వీరముద్రికా - స్త్రీ॥.

(అం) : వీరమద్దియలు - వీరమద్దెలు - వీరముద్దియలు - (రూ) వీరముద్దెలు - బ॥

1317. తోడా. (కాలికివేసికొనుబిరుదు)

(అం) : తోడా.

1318. వీరతాయెతు (వీరులు బిరుదుగా కట్టుకొనెడుతాయెత్తు.)
(అం): వీరతాయెతు - మి. గ్రా॥.

1319. గజ్జెగొలుసులు
(అం): గజ్జెగొలుసు - పాఁజేబులు - బ॥.

1320. చిఱుగంటలు. గజ్జెగొలుసు
(సం): కింకిణీ - క్షుద్రఘంటికా - సీ॥ - ఘర్ఘరికా - సీ॥ ఝుంఝుణీ.
(అం): బరుజూ - బురుజ - బురజ - మువ్వ - మూవ - చిఱుగంట - గజ్జె - గజ్జియ.

1321. గజ్జెలలోనిభేదము
(అం): జంగియ - జంగె.

1322. గంట
(సం): ఘంటా - సీ॥ (అం): గంట.

1323. స్త్రీలుకాలివ్రేలికిఁబెట్టుకొను చుట్టు మొదలైనవి
(అం): చుట్టు - మట్టె - మట్టియ - బిబ్బిలికాయ - పిల్లాణి - పిల్లాఁడి - గిటిపి ల్లాఁడి - (ఇది స్త్రీలు కాలధరించెడి మూడవవ్రేలి పిల్లాణి)చిటిబొద్దు - చిటి కినబొద్దు - చిటికెనబొద్దు.

1324. మగవానికాలిరెండవ వ్రేలిమించె
(అం): మట్టె - మట్టియ - మెట్టె - మెట్టియ - మించు.

1325. గొడుగుమెట్టెలు (వాటుముపెట్టి ఓరలుసన్నగాఁ దీర్చినవెడలువు మెట్టెలు)
(అం): గొడుగుమెట్టెలు - బ॥.

1326. పేర్మించె (మట్టెలనీవలరానీనిత్రాడు.)
(అం): పేర్మించు - కాలిటాకు - తాకు.

1327. అంగబిల్ల (ఆఁడుపడుచే మొలనుఁగట్టెడు వెండిబంగారములబిల్ల.)
(అం): అంగబిల్ల.

1328. కెంపుతోఁజేసినపని. కుచ్చె
(అం): కుచ్చె.

1329. తూము (నగలమోపు నందలిరంధ్రము.)
(అం): తూము.

1330. గణెము (వేషధారులు ధరించెడులక్కసొమ్ము.)
(అం): గణెము.

1331. జీర్ణమైన ఆభరణాదికము
(సం): లాటః.

1332. వస్త్రమునకు కారణములునాలుగు
(సం): త్వక్ - చ్, సీ॥ ఫలం - న॥ క్రిమిః - రోమ - న్, న॥.
(ముందు చెప్పఁగల వాల్కాది శబ్దములు త్రి॥).

(ఆం): నార - కాయ - పురుగు - వెంద్రుకలు.

1333. నారచీర

(సం): వాల్కం - క్షౌమం - త్రి॥ చోలకం - చీరం - న॥ వల్కలః - పు॥ చత

(ఆం): నారచీర - పొత్తిచీర - పొత్తి - ఏసె - నారలు.

1334. నారమడి (ఒకదినుసునారతోసేసిన మడివస్త్రము.)

(సం): (క్షౌమం - ॥). (ఆం): నారమడి - ముకుటము - ముకుక్క

1335. ముంగాముచీర (నారచీరలోనిభేదము ఆఁడువారు కట్టుకొనున

(సం): ముంగాముచీర - ముంగాముర ము - ముంగముర ము - ముంగాము

1336. నూలుచీరా

(సం): పాలం - కార్పాసం - బాదరం - త్రి॥.

1337. పట్టు (పురుగులచేతనైన బుఱ్ఱలనూలుచేత జేయఁబడిన పట్టుచీ మొదలగునది.)

(సం): కౌశేయం - త్రి॥.

(ఆం): పట్టుది.

1338. సాలువ (మృగరోగములచేత చేయఁబడిన శాలువలు మొదలైన

(సం): రాంకవం - త్రి॥. (ఆం): సాలువ - సాలు - సేలు-బనాతు-

1339. క్రొత్తచీర

(సం): అనాహతం - నిష్ప్రవాణి - నిష్ప్రవణి - తంత్రకం - తంత్రవిము
త్రి॥ అహతం.

(ఆం): కారికము - కోరా.

1340. జివళి (అమ్మఁదగిన క్రొత్తవస్త్రము.)

(ఆం): జవళి:

1341. ఉదకఁబడిన వస్త్రములజంట

(సం): ఉద్గమనీయం - న॥.

1342. చేలువబట్ట

(సం): (ధౌతవస్త్రం - న॥).

(ఆం): చలువ - చలువబట్ట - పావడ - మడత - మడి - మడుఁగు - మణ
మడుపు - వెలిపము - వలిపము - వల్వము.

1343. ఉతికి ఉతకని సాధారణవస్త్రము

(సం): వరకమ్ - న॥.

1344. చేలువ (ఉదికవస్త్రము.)

(సం): చేలువ - (రూ) చేల్వ.

1345. తడిగుడ్డ

(సం): జలార్ద్రః - పు॥. (ఆం): తడుపంచె - పెర.

1346. **తుడిచెదుగుడ్డ**

(సం) : ఝిల్లికా – స్త్రీ॥.

1347. **తడియొత్తు (తడితుడుచుకొనుగుడ్డ.)**

(సం) : (ప్రోతాంశుకమ్ – న॥). (ఆం) : తడియొత్తు.

1348. **పిడప (పిడిచిన బట్ట)**

(సం) : పిడప.

1349. **ఉదికినపొత్తి చీరపట్టుచీర మొదలైనది**

(సం) : పత్రోర్ణం – న॥.

1350. **పరిశుద్ధవస్త్రము**

(సం) : మడుఁగు – మడ్గు – మడువు – మణువు – మణుఁగు.

1351. **గొప్పవెలగలచీర**

(సం) : మహాధనం – న॥. (దొడ్డ వెలగల వస్తువుల కన్నిటికిని పేరని కొందరు.)

1352. **దుప్పటము (వెలగల సన్నపాటి వెడల్పువస్త్రము.)**

(ఆం) : దుప్పటి – దుప్పటము – వై॥

1353. **ముప్పదింటికిఁగొన్నగుడ్డ**

(సం) : త్రిశతికః – పు॥.

1354. **ఒకదినుసు చీనివస్త్రము**

(సం) : చీనః – పు॥.

1355. **పట్టుచీర**

(సం)) : (పట్టాంశుకం – న॥) చీనః.

(ఆం) : పట్టుచీర – పట్టుపంచె.

1356. **జిలిబిలిచీ (చిన్నచిన్న మళ్లుగల సన్నని పట్టుచీర.)**

(ఆం) : జిలిబిలిచీర.

1357. **మాందాళి (పచ్చెపట్టుచీర.)**

(ఆం) : మాందాళి.

1358. **వెలిపట్టుచీర తెల్లని వలవయును**

(సం): క్షౌమం – (పా) క్షోమం-దుకూలం – న॥.

1359. **దసిరిపంచె (మొగ్గపట్టుపంచె.)**

(ఆం) : దసిరిపంచె.

1360. **తాపితా (మేలైనపట్టువస్త్రము.)**

(ఆం) : తాపిత – తాపితా.

1361. **బతిసీ (పట్టువస్త్రములోని భేదము**

(ఆం) : బతిసీ.

1362. కప్పుకొనుకోక

(సం) : నివీతం - ప్రావృతం - త్రి॥.

1363. పచ్చేడము (కట్టువస్త్రము.)

(ఆం) : పచ్చడము.

పరివట్టము (విష్ణుప్రసాదముగా గ్రహించి తలఁజుట్టుకొనుపట్టు.)

(ఆం) : పరివట్టము.

1365. పసుపుగుడ్డ (పెండ్లిలో వధూవరుల కిచ్చెడు వస్త్రము.)

(సం) : ఆనందపటః - పు॥ మధుపర్కం - న॥. (ఈ శబ్దమున కీయర్థము ఆం కోశములలోనున్నదిగాని సం॥ నిఘంటువులలోఁ గానరాదు.)

(ఆం) : పసుపుగుడ్డ.

1366. ధ్వజవస్త్రము

(సం) : పతాకా - స్త్రీ॥.

1367. కొడిగుడ్డ (తిరువాళ్లదినములలో విష్ణుధ్వజముల(గట్టుగుడ్డ.)

(ఆం): కొడిగుడ్డ.

1368. పొత్తి. (పసిబిడ్డలకుఁగప్పెడువస్త్రము. భుజశిరమందు వేసికొనుః

(ఆం) : పొత్తి- పొత్తియ - పొదురు - తడుపంచ - తడుపంచె - తడుపు.

1369. చింపి. (పాఁతవస్త్రము.)

(సం) : పటచ్చరం - జీర్ణవస్త్రం - న॥ సిచయః - పు॥.

(ఆం) : చింపి - చీలిక - అంపియ - అంపె - అఱ - ప్రాఁత - పాఁత - పీలిః మెదుగుడు.

1370. పేఁలిక (ఆ పాఁతవస్త్రములో వేరైన భాగము.)

(ఆం) : ప్రేఁలిక - పేఁలిక - పేలికె.

1371. పాఁతవస్త్రము

(ఆం) : (రూ) మెదుగు - కప్పడము.

1372. మాచిక (గుడ్డచింపికివేసి కుట్టెడు గుడ్డపేలిక.)

(ఆం): మాచిక - అతుకు - అదుకు - అత్తరు - అత్తరువు.

1373. వస్త్రఖండము

(ఆం) : బట్ట - గుడ్డ - గుండ.

1374. అతుకుల గుడ్డ

(సం) : చీరం - ఖండలమ్ - పు॥.

1375. తువాల. (చేతిగుడ్డ)

(ఆం) : తువాల - రేసుగుడ్డ.

1376. మాసినగుడ్డ

(సం) : (మలినవస్త్రం - న॥) వరాసీ - స్త్రీ॥.

(ఆం): మయిల - (రూ) మైల - మయిలకోక.

1377 నడిపాత. (కొంత పాతపడినది. గుడ్డ మొదలగునది)

(ఆం): (నడిపాత -).

1378. నడిపాత గుడ్డయు. (ఉతుకుటకు తడిపియుంచిన గుడ్డయు.)

(సం): వరకం - న॥.

1379. చినిఁగిన వస్త్రము

(సం): కర్పటః - నక్తకః - పు॥ కంథా - స్త్రీ॥ (చెమట మొదలైనవి తుడుచుక
చేతి తుండుగుడ్డ యని కొందరు. జీర్ణమై మాసిన చెరుపేలికయని కొం
తడిని తుడుచుగుడ్డయని కొందఱు.)

(ఆం): కప్పడము - వై॥.

1380. జెజ్జే. (మిక్కిలి చింపి)

(ఆం): జెజ్జె.

1381. ముడిబట్ట. (అంచుకమ్ములులేని వస్త్రము.)

(ఆం): ఱేకు - రేకు ముడిబట్ట.

1382. సెల్లా. (అంచుకమ్ములులేని తెల్లవస్త్రము.)

(సం): (శాటికా - స్త్రీ॥)

(ఆం): సెల్లా - సేలు - సాలువ - సాలు - పోరువ - జోమారు.

1383. రవపాళము. (మిక్కిలి సన్నపాటిసెల్లా)

(ఆం): రవపాళము - రవసెల్లా.

1384. గెంటెము. (జంటపోగులమున.)

(ఆం) గెంటెము - రెంటెము - రేఁటెము - గింటెము.

1385. పరకళాబట్ట. (తెల్లని నాజూకు బట్ట.)

(ఆం): పరకళాబట్ట - వై॥.

1386. పొత్తిక. (మెత్తని సన్నని వస్త్రము.)

(సం): చోలీ - శాటికా - స్త్రీ॥ శాటః - పు॥.

(ఆం): పొత్తిక - పొత్తియ-పొత్తి.

1378. పొత్తము. మెత్తని సన్నని చిన్న వస్త్రము

(ఆం): పొత్తము.

1388. సుగ్గడితము. (దట్టమైన గుడ్డ. సాంద్రవస్త్రము)

(ఆం): గడితము - సుగ్గడితము.

1389. ముతకబట్ట. రెట్టు

(ఆం): రెట్టు.

1390. ఉడుగర. (పలుచేని గుడ్డ. విరళవస్త్రము.)

(ఆం): ఉడుగర.

1391. వలిపము. (సన్ననివస్త్రము)

(ఆం) : జిసుఁగు - జిలుఁగు - జిల్గు - జిలువు - సాలువు - సాలు - సేలు-వీణము-
వీణాము - వలిపము - వెలిపము - వలువము - వల్పము - వలిపె -
వలువు-వలువ - వల్వ - వల్వము.

1392. (జిడ్డి. ముదుగుకోక)

(సం) : వరాశిః - (పా) వరాసిః - స్థూలశాటకః - పు॥.
(ఆం) : జిడ్డి - (మోటుగుడ్డ యని ల. నా.) కిత్తనార - చాగనార.

1393. మంచికోక. పడము

(సం) : సుచేలకః - పు॥ పటః - పు॥.   (ఆం) : పడము.

1394. కోక. వస్త్రము. గుడ్డ.

(సం) : వస్త్రం - ఆచ్ఛాదనం - వాసః - స్॥ చేలం - వసనం - అంశుకం - నివ
సనం - చంచరం - తైసృకం - న॥ ప్రోథః - సిచయః - శాటకః - పు॥
చీనం - అంబరం - (నక్తక కర్పట శబ్దములున్ను కోక పేళ్లని కొందఱు)
లాటః - పు॥ సిక్ - చీ, సీ॥ పటః - పు॥ వసితం - న॥.
(ఆం) : సేల - చేల - వై॥ చీర - పుట్టము - పుడము-కట్టడము - కట్టనము -
కప్పడము - కోక - గుడ్డ - గుత్త - బట్ట - పచ్చడము - దస్తు -
ఒల్లియ - ఒల్లె - ప్రాఁత - పాఁత - పావడ - తోపు - ఒలె.

1395. ఆఁడుదాని కట్టుకోక

(సం) : మాధవం - వ॥.   (ఆం) : జేబు - జీబు - కోక.

1396. కూర్చిన రెండుకోకలు

(సం) : చరకః - పు॥.

1397. అల్పవస్త్రము (చిన్నచీరె అని గు-బా-ప్ర)

(సం) : శాటకః - పు॥.

1398. బాలురుకట్టుకొనుబట్ట.

(సం) : పంచావటం - ఉరస్కటం - బాలోపవీతం - వాలోపరితం - న॥.

1399. దోవతి కట్టువస్త్రము. (మగవానిది)

(సం) : ఆంతరీయం - ఉపసంవ్యానం - పరిధానం - అధోంశుకం - న॥ ఆమోకః -
పు॥.

1400. చాఁపు. దోవతులజత. (అధోంశుకద్వయము).

(ఆం) : చాఁపు.

1401. కట్టు. (వస్త్రధారణము.)

(ఆం) : కట్టు

1402. ఆఁడుకట్టు. (ఆఁడుదానికోఁకకట్టు. ఆఁడుదానికోకకట్టువంటికట్టు.)

(ఆం) : ఆఁడుకట్టు.

1403. గూడకట్టు. (కచ్చములేకకట్టిన దోవతియొక్కకట్టు.)

(అం): గూడకట్టు.

1404. చేట్టుగాఁజుట్టికట్టిన వస్త్రపుకట్టు

(అం): ఒరగట్టు.

1405. దట్టికట్టు

(అం): దట్టించు - వై॥.

1406. కుచ్చెళ్లు. (బట్టకట్టుకొనునప్పుడు ముడిచినబట్ట ముడుతలు. ఆఁడదానికోక కుచ్చెళ్లు)

(సం): వలభః - న॥. (అం): కుచ్చెళ్లు - కుచ్చిళ్లు - బ॥ పింజె.

1407. కుచ్చె. (వస్త్రఖండము).

(సం): ఊర్మికా - సీ॥ వస్త్రఖండః - పు॥. (అం): కుచ్చె - నెటి.

1408. చెంగులు. (వస్త్రపు కుచ్చెకొనలు)

(అం): చెంగులులు - బ॥.

1409. పింజె. (ముందుచెక్కుకొనెడి వస్త్రపుకుచ్చె. వెనుకకుఁ జెక్కుకొను దోవతికొంగున్ను)

(అం): పింజె.

1410. కచ్చ. (వెనుకఁ జెక్కుకొను దోవతికొంగు)

(సం): కచ్ఛా - సీ॥ కచ్ఛః - పు॥ కక్ష్యా - సీ॥ గుహ్యాబన్ధః.

(అం): కచ్చ - వై॥.

1411. కుచ్చెలోభేదములు

(అం): కాసె - కుచ్చె - కుచ్చెల - కచ్చె - పింజె - చింగు - చుంగు - చెంగు - రింగు - మొలదట్టీ - నెటిక - నెటిబల్లాడదట్టీ - మొలదట్టీ- రింగులు-బ॥.

1412. మడిచేలు. (వైష్ణవస్త్రీలు ముందుండి వెనుకకుఁ జెక్కుకొను కోకచేలు)

(అం): మడిచేలు.

1415. కట్టుబట్ట. (మొలను ధరించెడు వస్త్రము.)

(అం): కట్టుఁగోక - కట్టుబట్ట - మొలకట్టు.

1416. వంచె. (కనవులోనగునవి కోయవారు వానినుంచుకొనుటకై వెనుక పిఱుఁదలమీఁద జాఱఁగట్టుకొనెడి యొడి.)

(అం): వంచె - వంచియ.

1417. పైట. పయ్యెద. (స్త్రీల రొమ్ముమీదవస్త్రము)

(సం): (పైతా - సీ॥).

(అం): పయ్యెద - పైయెద - పయ్యెఁట - పయ్యఁట - పయ్యాంట - పయంట- పయింట - పైఁట.

1418. పంచెవై ఉత్తరీయము. (పైని వేసికొనునంగవస్త్రము).

(సం): ప్రావారః - ఉత్తరాసంగః - పు॥ ఉత్తరీయం - వరుత్రం - న॥ వ్యానం - న॥ బృహతికా - సీ॥ (అంగవస్త్రం - న॥) సంవ్యానం - వైకక్ష్యం.

(అం): ఉత్తరిగము - వై॥ ఒల్లె - ఒల్లియ - ఓణి - కంఁదువ - కందువా-వంచె - వైఁబట్ట - వంచియ - బయిరవాసము - బైరవాసము - ఖండువా - గ్రా॥ పచ్చడము.

1419. ఒల్లెవాటు. (అంగవస్త్రము కుచ్చె పెట్టి మెడ చుట్టిరా భుజము చుట్టువేసికొనుట.)

(అం): ఒల్లెవాటు - ఒలెవాటు - వల్లెవాటు - వలెవాటు (ఇవి శృంగారోత్తరీయ మని ల - నా.)

1420. కొల్లాయపంచె (చిన్న అంగవస్త్రము)

(అం): కొల్లాయపంచె.

1421. చాఁపు. (పడుగుకొలది వస్త్రము)

(అం): చాఁపు - నిడుపు - సోగ.

1422. గొప్పబట్ట

(సం): కులసః - పు॥ మహార్ఘుటీ - సీ॥.

1423. పంచె. (పడుచుదియు పడుచువాఁడును కట్టుకొను చిన్నవస్త్రము.)

(అం): పంచియ - పంచె.

1424. చిన్నపంచె

(సం): కర్పటః - పు॥.

1425. తుండుగుడ్డ

(సం): వరకః - పు॥ (ద్విఖండకః - పు॥).

1426. చిన్నవస్త్రము

(అం): తడుపు.

1427. నిడుపు వెడల్పులు సరిగాఁగల తుండుగుడ్డ. చౌకము.

(అం): చేవుకము - చౌకము.

1428. సన్యాసులకాటి

(సం): చీవరం - న॥ భిక్షుసంఘాటీ - సీ॥.

1429. కావులు. (యతికాటీలు).

(సం): కాటః. (అం): కావులు - బ॥.

1430. దట్టి

(సం): (ధటీ - సీ॥).

(అం): దట్టి - (రూ) దట్టీ - కాస - కాసె - (రా) కాసియ - జీనవటము - దింద్రు - దిండ్రు.

1431. వస్త్రములలోని భేదములు

(సం): ఖల్లిః - పు॥ పిప్పలం - (పిప్పల శబ్దమునకు గుడ్డ యర్థము.) చీనం - న॥ (ఒక విధమగు చీని వస్త్రము.)

(ఆం): వెన్నమడఁగు - ద్వ॥ (ఇది యొక వస్త్రవిశేషము.)

1432. రంగురంగులగుడ్డ. (చిత్రపటము.)

(సం): రాజావర్తః - రాజవర్తః - చిత్రపటః - పు॥ వర్ణాంశుకం - నపు॥.

(ఆం): చిట్టె - వై॥.

1433. ఒల్లెచీర. (గర్భిణీస్త్రీధరించు యెఱుపుతెలుపు నూళ్లుకలిసినేసిన చీర.)

(ఆం): ఒల్లెచీర.

1434. ఓరవలి. (వన్నెకోక)

(ఆం): ఓరవలి - (అప్ర).

1435. హేరావలి. (చిఱువన్నెచీర. పొడవన్నెకోక.)

(ఆం): హేరవలి - (రూ) హేరావలి.

1436. కావిపుట్టము. (ఎఱ్ఱనివస్త్రము)

(సం): (రక్తవస్త్రమ్ - న॥).

(ఆం): చేందురు - కావి - కావిపుట్టము - తోఁపు - (చందురు-కావి) బొమ్మంచులు - బ॥.

1437. చెంగావి

(సం): (కౌసుంభమ్ - న॥).

(ఆం): చెంగావిపుట్టము - చెంగావి - చెంద్రికవన్నె.

1438. నల్లనివస్త్రము. నీలి

(సం): లోచకః. (ఆం): నీలి - మంజిడి.

1439. కాషాయవస్త్రము (కషాయముచేత నెఱ్ఱనైనవస్త్రము)

(సం): కాషాయం - న॥. (ఆం): కావి.

1440. వర్ణపుచీర

(ఆం): వన్నె - వన్నియ.

1441. వన్నెచీర. (చిత్రవర్ణవస్త్రము.)

(సం): (మాంజిష్ఠం - న॥) (ఆం): మంజిడి - వై॥ వన్నెచీర.

1442. బవంతి. (చిత్రవర్ణముగల చీర)

(ఆం): బవంతి.

1443. చిత్రవర్ణ వస్త్రవిశేషములు

(ఆం): పప్పళి - బవంతి - బొమ్మంచేలు - బ॥ కరయంచు - పట్టెమాఱుపు - (రూ) పట్టెమార్పు - మాదళంబు - మాదవళము - మాదావళము - మాదావళి - దళ్లు - ఉదుతచాలులు - బ॥ ఏనుఁగడుగులు-బ॥ గోటి.

1444. ముంగొంగు. (చెఱఁగుకొన).

(అం): ముంగొంగు - మునికొంగు - ద్వ॥.

1445. మేలుకమ్మిచీర (ఓరమూడంగుళముల వెడల్పుచాయనూలుతో నేసిన అంచేలుగల కోఁక)

(అం): మేలుకమ్మిచీర.

1446. పిక్కు. (క్రొత్తబట్ట మడతలో నున్న తక్కువ చెంగు.)

(అం): పిక్కు.

1447. సరిగవస్త్రము.

(సం): (కలధౌతవస్త్రం న॥).

(అం): జరబాజు - నేరాజు - బురుసా - తగటి - (రూ) తగటీ - మూతాబి - సరిగ - సరిగె - సిరాజీ.

1448. కనీసము. (నల్లచాయగల ఆసరిగవస్త్రము.)

(అం): కనీసము.

1449. సరి. (ఈసరిగ వస్త్రములమీఁద వేయుదారము.)

(అం): సరి.

1450. పెద్దఅద్దకములతోఁడి బట్ట

(సం); అగ్నిగౌచం.

1451. వ్రాఁతపనివస్త్రము. కలంకారి.

(అం): కలంకారి.

1452. కమ్మి. వస్త్రపుఁగమ్మి. (వస్త్రపుకొనయందునేసెడు కమ్మి.)

(అం): కమ్మి.

1453. చిట్టె. గుడ్డయంచుయందునేసెడు చిన్నకమ్మి.

(అం): చిట్టె - చిట్టియ.

1454. లద్దె. (నేయువాఁడు వస్త్రపుచివర విడిచెడు కచ్చు.)

(సం): ప్రాంతః - త్రసరః - కేసరః - పు॥ (ఇవి గుడ్డ కొంగుననుండు జూలు వంటిది.)

(అం): లద్దియ - లద్దె.

1455. కట్టుఁగొంగు (కోకయొక్క కట్టుకొను చెఱఁగు.)

(అం): కట్టుఁగొంగు.

1456. కొంగు. కట్టుఁగొంగు.

(సం): (అంశుకాంతం - న॥) పల్లవః - పు॥.

(అం): చెఱఁగు - చెరఁగు - కొంగు,

1457. అంచు.

(సం): అంచలః - పు॥.

(ఆం) : అంచు - వై॥ చెఱఁగు - చెంగు - చుంగు - కొంగు - ఓర - పకవ.

1458. బద్దె. (వస్త్రముయొక్క కొన.)

(సం) : దశాః - స్త్రీ, బ॥ వస్తిః - పు॥ యుతకం - న॥ తుంబికా - స్త్రీ॥ పుష్కలః - పు॥ ఆంచలః.

(ఆం) : బద్దె - బద్దియ - వత్తి - వై॥ వత్తె - చేకము - (బద్దె యనఁగా వస్త్రపు మొదలు అని యర్థము.)

1459. వస్త్రము మొదటిబద్దె.

(సం) : అనుగవస్తీ - వర్తి - స్త్రీ॥.

(ఆం) : చెకము.

1460. పైఁటకొంగు. (కొంత యెడయెడముగా అడ్డకమ్ములు వాటించిన ఆఁడుదాని కొంగు.)

(ఆం) : పైఁటకొంగు - మయిజాఱు - మైజాఱు.

1461. ఎద్దము. (పట్టెలుతీరినయంచు)

(ఆం) : ఎద్దము.

1462. నిడుపు.

(సం). దైర్ఘ్యం - పు॥ ఆయామః - ఆరోహః (పా) ఆరోహః - పు॥.

(ఆం) :నిడుపు - నిడుద - నిడివి - చాపు - వాలు - పొవరు - పొగరు.

1463. వెడల్పు.

(సం) : పరిణాహః - పు॥ విశాలతా - స్త్రీ॥.

(ఆం) : వెడలుపు - (రూ) వెడల్పు - వెలుపు - విప్పు - పట్టు - పరపు - పరుపు.

1464. పడుగు. (వస్త్రపునేఁతయందలి నిడుపునూలు).

(సం) : ఆతానం - న॥. (ఆం) : పడుగు.

1465. పేక. (అడ్డనూలు).

(సం) : (వితానం - న॥). (ఆం) : పేక.

1466. చౌకళి. (ఆఁడువారి కోకలనేఁతయందు నూలిపోగులచేత నేర్పడిన చచ్చౌకపుటిల్లు.)

(ఆం) : చవుకళి - (రూ) చౌకళి.

1467. కంగు. (నూలిపోఁగుతో వంకరగా నేర్పఱచినకన్ను)

(ఆం) : కంగు.

1468. పేటు. (సరిగలోనగువానితో నేసినపట్టె)

(ఆం) : పేటు.

1469. గోఁటు. (కోకయంచున చేర్చికుట్టెడు సన్నని సరిగపట్టె.)

(ఆం): గోఁటు.

1470. నెఱి. (కుచ్చెయిడిన వస్త్రము.)

(అం) : నెఱి - నెఱిక - కుంచె - కుంచియ.

1471. జమటపాంత. (మడతగుడ్డ.)

(అం) : జమటపాంత.

1472. మడత. (వస్త్రపుమడుపు.)

(అం) : మడత.

1473. ముడత. (వస్త్రపునెఱి.)

(సం) : ఊర్మికా - స్త్రీ॥ వస్త్రభంగః - పు॥. (అం) : ముడుత.

1474. మడత.

(అం) : పొర - బొత్తి.

1475. వస్త్రభారము. లుంగ.

(అం) : లుంగ.

1476. వస్త్రములతూనిక. మంజాడి.

(అం) : మంజాడి - మంజాళి.

1477. విల్లుమున్నగు వస్తువులకుఁ దొడగు కవచము.

(సం) : నాలకం - నలకం - నలికం - న॥.

1478. పరవా. (ప్రావరణవస్త్రము.)

(అం) : పరవా.

1479. పఱుపుపైఁ బఱచుకోక. పచ్చడము.

(సం) : నిచోళం - ప్రచ్ఛదపటః - పు॥ (ద్విపటీ.)

(అం) : పచ్చడము.

1480. దుప్పటి.

(సం) : కుంబా - స్త్రీ॥ స్థూలశాటకః - పు॥ పటీ - స్త్రీ॥ సటీ - జోటీ - స్త్రీ॥ నిశారః - పు॥ సటీ - స్త్రీ॥ (ప్రచ్ఛదః - ఉత్తరచ్ఛదః - పు॥).

(అం) : దుప్పటి - దుప్పటీ - దుప్పటము - దువ్వల్వ - దూవలువ - తొడుపు - తొడుగు - (రూ) తొడ్గు - తొడుపు - వీణము - వీణాము.

1481. రేకులు. (అవియేకూర్పనిచో. అనఁగా దుప్పటిలో సగము.)

(అం) : రేకులు - బ॥.

1482. కూర్పులేని నిచోలము.

(అం) : రెంటము - రెంటెము.

1483. బారుచాపు. (పెక్కుమూరలుగలచేఁకు.)

(అం) : బారుచాపు - ఱెక్కచాపు - మూరకోక.

1484. కంబళి.

(సం): రల్లకః - కంబళః - సాకూకః - పు॥ (బాలవాసః - స్, న॥) విశాలః.

(అం): కంబళి - వై॥ కంబడి - గొంగళి - గొంగడి - గోరుపడము.

1485. జీముకాణ. (క్రిందవేసికూర్చుండెడి ముతకనూలితో నేసినపట్ట).

(సం): (ఆస్తరణం - న॥) (అం): జీముకాణము - దే॥.

1486. మేలైన కంబళిదినుసు. సకలాతు.

(అం): సకలాతు - సకళాతు.

1487. బూర్నీసు. (నిండామెత్తగానుండు కంబళి.)

(అం): బూర్నీసు - గ్రా॥.

1488. నకానుతివాను. (చిత్రకంబళవిశేషము.)

(అం): నకానుతివాసు - గ్రా॥.

1489. బొంత. (చలికప్పునకును పఱుపునకును ఉపయోగముగా దూదిలోనగు వానిఁజేర్చి దట్టముగా కుట్టిన గంత.)

(సం): కంథా - కంథటికా - కదాడికా - కంధటికా.

(అం): బొంత - గంత - వై॥ జడక - అంతెలు - బ॥ పప్పులిపచ్చడము.

1490. కుచ్చులిగంత (సన్యాసులులోనగువారు ధరించెడు బొంత.)

(సం): (కుచేలమ్ - న॥). (అం): కుచ్చులిగంత - కుచ్చులిబొంత.

1491. కురాళము. (వాహనములమీఁదఁ గప్పుగుడ్డ.)

(అం): కురాళము.

1492. రజాయి. (చలికిఁగప్పుకొనెడు దుప్పటి.)

(సం): నిశారః - పు॥. (అం): రజాయి.

1493. కనుమరుపు. (కండ్లకు గట్టిన గంత.)

(అం): కనుమరుపు.

1494. కుట్టిన గుడ్డలు మొదలైనవి.

(సం): పోటలికా - స్త్రీ॥ సంశ్లిష్టవస్త్రాదిః.

1495. మైనపుగుడ్డ

(సం): సిక్థవస్త్రం - న॥. (అం): అత్తు - హత్తు - అత్తెము-మైనపుజిడ్డి.

1496. వాసెన. (ఆవిరిపోక యెసటికుండమూతి మూసికట్టిన గుడ్డ).

(సం): (వస్త్రమూతః). (అం): వాసెన.

1497. ముట్టుగుడ్డ.

1498. నుచ్చుపాఁత. (మేఁకచన్నులకుఁ గట్టెడు గుడ్డ)

(అం): నుచ్చుపాఁత.

1499. అలుకుఁజొట్టు. (అలికెడు ప్రాఁతగుడ్డలోనగునది.)

(అం): అలుకుఁజుట్ట - పిడచేపాఁత - విడుచేపాఁత.

1500. ఐద్దె. (అపరకర్మ చేయునపుడు జంధెమువలె వేసికొనెడు వస్త్రఖండము.)
(సం) : (వస్తిః - సీ॥). (అం) : ఐద్దె - వై॥.

1501. పన్నాలు. (గుడ్డతునక.)
(అం): పన్నాలు - గ్రా॥.

1502. కట్లంక. (వరుసవడ్లపైనుంచెడు యొంటిగుడ్డ.)
(అం) : కట్లంక.

1503. దీక్షావస్త్రము.
(సం) : (దీక్షావస్త్రం - న॥).

1504. పూజాదులయందు ధరింపఁ దగిన వస్త్రవిశేషము.
(సం): యోగపదకః - పు॥.

1505. మాలుఁగు (బెస్తలభుజముమీఁది తడిమడతపొత్తులు)
(అం) : మూలుఁగు - (రూ) మాల్గు.

1506. మాలుగులు. (బోయీల భుజములపై మెత్తలు.)
(అం) : మాలుగులు - మూలుగులు - బ॥.

1507. ముసుకు.
(సం) : అవగుంఠనమ్ - న॥. (అం) : ముసుకు - ముసుగు.

1508. జేమటపాత. (డేగను చేతనుంచుకొనునపుడు దానిగోళ్లు గ్రుచ్చుకో కుండ వేసికొనెడు మడతగుడ్డ.)
(అం) : జేమటపాఁత - వై॥.

1509. రుమాలు. (తలగుడ్డ. ఉష్ణీషభేదము.)
(అం): రుమాలు - రుమాలువు - సొన్నాపట్టెరుమాలా.

1510. తలపాగా
(సం): ఖోలకః - ఉష్ణీషః-పు॥ మూర్ధత్రాణం - న॥ చోలండుకః-శిరోవేష్టః-పు॥
(అం): తలకట్టు - తలచుట్టు - పాగ - (రూ) పాగా.

1511. గుండుపాగా
(అం): నెట్టము - నెట్టియము.

1512. శెక్కి (దాసరివానికుల్లాయ.)
(అం) : శెక్కి - దే॥.

1513. కసిచేరులు. (కుల్లాయబొందులు.)
(అం): కసిచేరులు - బ॥.

1514. కుళాయి. (పటరచితమకుటము.)
(సం): (ఖోలకః -) గోళకః - పు॥.
(అం): కుళాయ - కుళ్ళాయ - కుల్లాయి - కుళాయి - కుల్లా - తాజు.

1515. చిందె. (కెట్లకుల్లాయ.)

(అం): చిందె - చిందియ.

1516. అందలి భేదము.

(అం): చేవుతు - చౌతు - జాత - తపారము - (రూ) తపారు - డెక్కి - టోపి-తోపి - తొప్పి.

1517. అంగి. (స్త్రీపురుషుల కుబుసము.)

(సం): చోలః - కూర్పాసకః - పు॥ కంచుకః - పు॥ (ఇవి అవిక పేళ్లని కొందఱు.) అంగికః - పు॥.

(అం): దుత్తాయి - అరదట్టి - అంగి - అంగీ - కుబుసము - కుప్పసము - కుపసము - కబాయి - (రూ) కబాయీ - నగ - వేరణి - అంగరక.

1518. చొక్కా. (కుబుసములోని భేదము.)

(సం): అర్ధచోళకః - కూర్పాసః - పు॥ (అంగరఖా).

(అం): చోలా - చొకాయలు - చొక్కాయి - చొక్కా - చొకా - చొక్కాయ-చొకాయ - చొగా - అంగరేకు - చట్ట.

1519. అవిక

(సం): కంచుళీ - స్త్రీ॥.

(అం): కంచెల - రవిక - అవిక - రైక - ఱైక - చనుకట్టు - చనుఁగప్పు - చన్నుఁగప్పు - చనుమఱుపు - చన్కట్టు - పంజకుప్పసము - కుపసము - (పంజ శబ్దము విచార్యము.)

1520. చేల్లాడము. (వారస్త్రీలయొక్క తొడలను సగము కప్పుచున్న వస్త్రము.)

(సం): చండాతకం - నియతకం - న॥.

(అం): చేల్లాడము - చేల్లడము - చేలాడము - దట్టి - (రూ) దట్టీ - పిల్లమెఱుము - మెఱుము - లాఁగు.

(చల్లాఁడ మనఁగా స్త్రీధార్య మని సం॥ లో నుండ ఆం-ఖా-లో పుంధార్య మని యున్నది.)

1521. (చేల్లడపు చివర)

(సం): (యుతకమ్ - న॥).

1522. చెడ్డి. (మోఁకాలివఱకుఁ దొడిగికొనెడు వస్త్రకవచము.)

(అం): గుడిగి - చెడ్డి.

1523. అంగిపావడమొదలైనది. (మీఁగాలువఱకు వ్యాపించు వస్త్రము.)

(సం); ఆప్రపదీనం - త్రి॥.

1524. పాదముల పర్యంతము ఉండెడు అంగి

(సం): ఉన్ముక్తకం - పు॥ శిరస్త్రాత్రం - న॥.

1525. కుబుచ. (తొడుగుకొను వస్త్రవిశేషము.)

(అం): కుబుచే.

1526. నమ్మకరల చీర. (స్త్రీ వస్త్రవిశేషము)

(అం): నమ్మకరలచీర.

1527. పావడ. (స్త్రీ ధార్యము.)

(అం): లుంగి - అంగదట్టము - దట్టము - అరచేట్ట - పావడ - లంగా-గాగరా-తాబందు - పరికిణీ.

1528. పైఁటపావడ

(అం): నెటిక.

1529. కంగోరుపావడ. (అదియే గొప్పగాఁ గొసలుంచి కూర్చినది (నిడుపుకాసె.)

(అం): కంగోరుపావడ - కంగోరు.

1530. బొందు. (పావడ చొక్కాయ ముడి వేసికొను సన్ననాడా. నాడా)

(అం): బొందు.

1531. గుండీలు (చొక్కాయకుఁబెట్టు బిల్లలు.)

(అం): గుండీలు - బ॥.

1532. మేలుకట్టు చేందువా (పందిరిలోనగువాని లోపల మీఁదఃగట్టెడు మేలుకట్టు.)

(సం): వితానం - న్న॥ ఉల్లోచః - (పా) ఉల్లాథః - పు॥ చంద్రోదయః - చంద్రాతపం - న॥ (కదరః -) చంద్రకః.

(అం): మేలుకట్టు - (రూ) మేల్కట్టు - ఉల్లబంబు - ఉల్లబము - ఉల్లడము - ఉల్లడ - ఎల్లెడ - చేందువ - చందువా - తలిమము - కలువడము.

1533. చేూరుగుడ్డ. (పందిరి చూరుకుఁగట్టెడు గుడ్డ.)

(అం); చోరుగుడ్డ - చేంచేగుడ్డ.

1534. గుడారము

(సం): దూష్యం - వరకం - స్థులం - స్థూలం - పోతాచ్ఛాదనం - పటవాసః - న్॥ న॥ పటకుటీరః - పు॥ పటమయం - వస్త్రగృహం - వస్త్రవేశ్మ - న్॥ న॥ కుటరుః - పు॥ వస్త్రకుట్టిమం - న॥ కేణికా - సీ॥ గుణలయనీ - గుణవతీ.

(అం): గుడారము - గూడారము - గూడారు - గుడారు - గొటిజ - గొల్లెన - గొల్లియన - చప్పరము - చప్రము - డేర - డేరా - దేరిజ - దేరిజ.

1535. గొల్లెన. (చిన్నగుడారము.)

(అం): గొల్లెన - గుమ్మెత.

1536. నవగోజీ. (గొప్పగుడారము)

(అం): నవగోజీ - గొప్పగుడారము.

1537. అసిమిగొల్లెన. (ఇఱుప్రక్కల వంపుగా నేర్పఱచిన చిన్న గుడారము.)
(ఆం): అసిమిగొల్లెన.

1538. కువాళము. (వాహనములోనగు వాని గవిసేన.)
(ఆం): కువాళము.

1539. గౌసెన
(సం): (నిచోళః - పు॥).
(ఆం): గవుసెన - (రూ) గౌసెన - గవిసెన - గనీబు - గవీబు - గ్రా॥ ఒఱ.

1540. పరదా
(ఆం): పరదా - బాడు.

1541. తెరబట్ట
(సం): ప్రతిసీరా - యవనికా - (పా) జవనికా - తిరస్కరిణీ - విరింగిణీ - అవగుంఠికా - పాఠీ - స్త్రీ॥ అపటీ - న్॥ కాండపటః - పు॥.
(ఆం): తెర - జవనిక - వై॥ గండవడము - వై॥ పరదా - పర్దా.

1542. తట్టి (వేఁటతెర.)
(ఆం): తట్టి.

1543. దోమతెర
(సం): జాలికా - స్త్రీ॥ మశహారి - చతుష్కి.

1544. కణాతిగోడ (గోడవలె గుడారముచుట్టు నేర్పఱచిన తెఱ. గుడ్డలతో చుట్టు కట్టిన గోడ.)
(ఆం): కనాతిగోడ - కణాతిగోడ - సరాతి.

1545. హస్త్యశ్వముల వస్త్రకంబళాదులు
(సం): పరిచ్ఛదః - పు॥.

1546. వ్రాఁతపని (రంగువేయువాఁడు వస్త్రములయంచుల యందు రంగుతో వ్రాసెడు చిత్రము)
(ఆం): వ్రాతపని.

1547. అద్దకము (గుడ్డకు వేయురంగు.)
(ఆం): అద్దకము.

1548. ముగ్గడితము (తఱచునేతగలది వస్త్రము.)
(ఆం): ముగ్గడితము - (విఱ).

1549. గుడ్డముఱికి
(ఆం): డాగు.

1550. చందనకుంకుమాదులచే దేహము నలంకరించుట
(సం): పరికర్మ - న్, న॥ అంగసంస్కారః - పు॥.

1551. చందనలేపనము

(ఆం) : గందవటక - వై॥ గందపట్టె - గందెపట్టె.

1952. త్రోముడు (దేహమునందలి మురికి పోఁగొట్టుట.)

(సం) : మార్ష్టిః - మార్జనా - స్త్రీ॥ మృజా - సీ॥.

(ఆం) : త్రోముడు - ప్రాముఁడు - పులుముడు - రుద్దుడు - తుడువు.

1553. తలంటు

(సం) : (అభ్యంగం - న॥) ప్రసాధనం - న॥ అభ్యంగః - పు॥ నోత్సాతం - అచ్ఛురితం - న॥ అభ్యంజనం.

(ఆం) : తలయంటు - తలంటు - తలగడుగు.

1554 .నలుఁగు

(సం) : ఉద్వర్తనం - ఉత్సాదనం - న॥. (ఆం) : నలుఁగు.

1555. నలుఁగుపిండి

(సం) : (చూర్ణం - న॥).

(ఆం) : చిక్కసంబు - సున్ని - నలుఁగు - బిండి - నలుఁగుడు.

1556. నబ్బు (దేహమునందలి జిడ్డునుపోఁగొట్టెడు ఒకవిధమైన యుప్పు.)

(ఆం) : సబ్బు - ఛవురు - (రూ) చౌరు.

1557. అటకలి (నూనెజిడ్డు పోఁగొట్టెడు వస్తువు.)

(సం) : ఉత్సాదనం - న॥. (ఆం) : అటకలి.

1558. స్నానము

(సం) : ఆప్లావః - ఆప్లవః - అభిషేకః - అవగాహః - పు॥స్నానం - నిమజ్జనం - నం అవగాధః - పు॥ (అవగాధమన ప్రాతస్స్నానమని శ. ర.) ఉపస్పర్శః- గాహః.

(ఆం) : తానంబు - తానము - వై॥ మునక - మునుక - బుడక - బుడుక - నీరాట - నీరాటము - తీర్థమాట - మజ్జనము - క్రుంకు - జలకము.

1559. శిరస్స్నానము

(ఆం) : తలమునక - (రూ) తలమునక్క.

1560. తిరుమజ్జనము (భగవంతుని యభిషేకము.)

(ఆం) : తిరుమజ్జనము.

1561. ముట్టునీళ్లు. (బహిష్ఠయైనయాడుది నాలగవనాడుచేసెడుస్నానము)

(ఆం) : ముట్టునీళ్లు.

1562. మాఱునీళ్లు. (ముట్టునీళ్లకు మరుసటినాటిస్నానము.)

(ఆం) : మాఱునీళ్లు.

1563. జలక్రీడ

(సం) : కరపాత్రం - న॥ కరపాత్రికా - జలక్రీడా - వాత్యుక్షిః - సీ॥.

(అం) : నీరాటము - (రూ) నీరాట.

1564. పేడనీటిస్నానము

(సం) : గోసవ్యమ్ - న॥.

1465. ఖరదనీటిస్నానము

(సం) : దిష్టం - దేశనికం - న॥.

1566. సర్వౌషధులతోడిస్నానము

(సం) ; ఆలోచకం - (మాంగల్యం - న॥).

1567. సుగంధ ద్రవ్యములతోడిస్నానము

(సం) : లక్ష్మీనికేతనం - న॥.

1568. చనిపోయినవాని కొఱకుఁ జేసెడు స్నానము శవమునకుఁ జేయించెడు స్నానమున్ను

(సం) : అపస్నానం - మృతస్నానం - న॥.

1569. కుంకుమము మొదలైనవాని పూఁత

(సం) : చర్చా - స్త్రీ॥ చార్చిక్యం - న॥ స్థాసకః - అంగరాగః - సమాలంభః - పు॥ సమాలంభనం - న॥ హస్తబింబః.

1570. కస్తూరిపూఁత

(సం) : కుస్తిష్కః - పు॥ కస్తూరి కాలేపనమ్ - న॥.

1571. పైపూఁత

(అం) : పోసవము.

1572. సుగంధద్రవ్యములయందు నణఁగియున్న పరిమళమును తైలాదులచే ప్రకాశింపఁజేయుట

(సం) : ప్రబోధనం - న॥ అనుబోధః - పు॥. (ఇవి అత్తరు పేళ్లని శ. ర.)

1573. అత్తరు (సుగంధతైలము.)

(సం) : అనుబోధః - ప్రబోధనం.

(అం) : అత్తరు - (రూ) అత్తరువు - తావి - నూనె.

1574. స్త్రీల స్తనాదులయందు కస్తూరి మొదలగువానిచే వ్రాయఁబడు మకరికా పత్రాదులు

(సం) : పత్రలేఖా - (పా) పత్రరేఖా - పత్రశిరా - పత్రభంగీ - పత్రవల్లీ - మాలుః - పత్రాంగుళిః - మాఢిః - స్త్రీ॥ లేఖా - స్త్రీ॥ పత్రభంగః - పు॥ పత్రకం - న॥ రాజిః - స్త్రీ॥.

1575. నొసటిబొట్టు

(సం) : తమాలపత్రం - న॥ తిలకం - పున॥ చిత్రకం - న॥ విశేషకం - పున॥ సుకుమారకం - కలాపకం - న॥.

(ఆం) : బొట్టు - చుక్క - చుక్కబొట్టు.

1576. నొసటిపైఁ గలపత్రరచన

(సం) : లలాటికా - సీ॥.

1577. పత్తిరిబొట్టు (అందలి విశేషము.)

(ఆం) : పత్తిరిబొట్టు - చాటిక - చౌటిక.

1578. కావలిబొట్టు (బిడ్డలకు రక్షగా నుంచెడు నల్లని తిలకము.)

(ఆం) : కావలిబొట్టు - కావిరిబొట్టు - కావు.

1579. హోమభస్మముచేఁ బెట్టుకొనెడు తిలకము

(సం) : వందనా - సీ॥.

1580. రక్ష

(ఆం) : వేలిమిబొట్టు.

1581. పారాణి (కుంకుమము మొదలైనవానితో పాదములకు చేయునలంకారము.)

(ఆం) : పారాణి.

1582. సిందూరము. (ఈపేళ్లను వైశ్యవర్గములోఁ జెప్పెదము.)

1583. కుంకుమ

(సం) : ఘుసృణం - న॥. (ఆం) : కుంకుమ.

1584. కుంకుమము. (నుదుటఁ బెట్టుకొను రాగద్రవ్యవిశేషము.)

(సం) : కుంకుమం - సిందూరం - న॥.

(ఆం) : కుంకుమ - చందురము - చెందిరము - చెందిరిక-చెంద్రిమము - చెంద్రము-చంద్రము - సిందురము - వై॥ - ఛెంద్రిమ.

1585. చౌదు (బొట్టుబెట్టుకొనుటకుపూయు నల్లని ద్రవ్యవిశేషము.)

(సం) : జాపమ్ - న॥. (ఆం) : చౌఁదు.

1586. కాటుక (కన్నులఁ బెట్టుకొనునది.)

(సం) : అంజనం - కజ్జలం - న॥ మేలా - సీ॥ (ధూమయోని - వ॥).

(ఆం) : కాటుక.

1587. కుంకుమపువ్వు

(సం) : కుంకుమం - కాశ్మీరజన్మ - న్॥ అగ్నిశిఖం - వరం - బాహ్లీకం - పీతనం-రక్తం - సంకోచపిశునం - (ప) సంకోచం - పిశునం - ధీరం - (పా) వీరం - లోహితం - చందనం - (ప) లోహితచందనం - జాగుడం - దీపకం - ఘుస్రం - ఉక్తం - ఘుసృణం - రుధిరం - సౌరభం - కుసుమాత్మకం - పీతకావేరం - సూర్యరక్తసంజ్ఞం - న॥ వర్ణ్యం - కరటం - చితకావేరం - గౌరవం - వాసనీయకం - కాశ్మీరజం - పుష్పరజః - స్॥ ఘోరం-జపాపుష్పం - ప్రియంగు - ఉ, వ॥.

(ఆం) : కుంకుమపువ్వు - కుంకుమపూవు - మి॥ కుంకుమము.

1588. (లక్క- ఒకానొకచెట్టుబంక.)

(సం) : లక్షా - రాక్షా - (పా) రక్షా - స్త్రీ॥ జతు - న॥ యావః - అలక్తః - ద్రుమమయః - పు॥ రంగమాతా - బు॥ రంగము - స్త్రీ॥ నిర్భర్త్సనం - న॥ రక్తా - క్రిమిః స్త్రీ॥.

(ఆం) : లక్క - వై॥.

1589. లాక్షారసము

(సం) : (అలక్తకః - పు॥). (ఆం) : అత్తుక - వై॥.

1590. లక్కపొడి

(ఆం) : లక్కబియ్యము - ద్వ॥.

1591. లక్కరంగు

(సం) : పల్లవః - పు॥.

1592. కిరాపువు. లవంగము

(సం) : లవంగం - దేవకుసుమం. శ్రీసంజ్ఞం - మాదనం - గ్రహాణీహారం - న వరాలకం - సుపుష్పం.

(ఆం) : కరాపువు - వై॥.

1593. కుసుమపూవు

(సం) : (కుసుంభం - న॥).

(ఆం) : కుసుమ - వై॥ కుసుంబా - వై॥ కుసుమపూవు - చందురపూవు- చెందిరి॥ చెంద్రిక.

1594. పచ్చవంటిగంధము

(సం) : జాపకం - (పా) జాయకం - కాలీయకం - కాలానుసార్యం - న॥.
(ఇవి నల్లనైని గంధద్రవ్యమని కొందఱు.)

1595. గందము

(సం) : గంధః - పు॥. (ఆం) : గందము - వై॥.

1596. చందనము

(సం) : చందనం - సుగంధం - న॥ సారగంధః - పు॥.

1597. జాపక పర్వతమునఁబుట్టిన కృష్ణచందనము

(సం) : చాపకం - న॥.

1598. కృష్ణ చందనము

(సం) : కాలికం - న॥.

1599. గవిలెము (గందములోఁబాచి కలిపెదువిత్తు)గవిలెము

(ఆం) : గవిలెము.

1600. అగురువు

(సం): కాలేయం - కాలీయం - వరచందనం - వంశకం - (పా) వంశికం- అగురు-న్, న॥ (ప) పు॥ లాజార్హ్వం - లోహం - క్రిమిజం - జోంగకం - కాష్ఠకం- గంధకాష్ఠం - న॥ (ఈశబ్దము అగురు కడ్డీ.) నృపార్హ్వం -లోహాఖ్యం - భృఙ్గం - జాఙ్గలం - కృమిజం - శీర్షం - న॥ ప్రకరం - (మృదులం -) వనచందనం - (వనద్రుమః వనమాయః - పురమదః.)

(అం): అగురు - వై॥ అగులు - (అగలు).

1601 కృష్ణాగురువు

(సం): కాలాగురు - న॥ అగురు॥ - పు॥.

1602. మల్లెపువ్వు వాసనగల కృష్ణాగురువు

(సం): మంగల్యా - స్త్రీ॥.

1603. జవాది

(సం): సంకుమదః - జవాదిః - సామ్రాణికర్దమం - న॥ కృత్రిమం - న॥ సాంకవః - పు॥ సుగన్ధతైలనిర్యాసం - న॥.

(అం): జవాది - జవ్వాది - జవాజి - జవ్వాజి - జవ్వాదు - జిబువాయి.

1604. సర్జరసము

(సం): యక్షధూపః - సర్జరసః - సాలనః - అరాలః - (ప) రాలః - సర్వరసః- సూత్రమధ్యభూః - బహురూపః - ధూనకః - వహ్నివల్లభః - పు॥. (చివరవి-వేగి బంకయని త్రి. శే.) సర్జనః - లాలనః - రసః.

(అం): సజ్జరసము - వై॥.

1605. అందుగుబంక

(సం): శాలవేష్టః - శాలనిర్యాసః - సర్జమణిః - పు॥.

1606. అనేక పరిమళవస్తువులచేఁ జేయఁబడిన ధూపము

(సం): వృకధూపః - కృత్రిమధూపకః - పు॥.

1607. సాంబ్రాణి (సంబరేనుచెట్టువలనఁ గలిగెడు ధూపద్రవ్య విశేషము.)

(సం): (సామ్రాణీ - స్త్రీ॥). (అం): సాంబ్రాణి - సామ్రాణి.

1608. ఊఁదువత్తి (సాంబ్రాణివత్తి.)

(అం): ఊఁదువత్తి.

1609. వాసనకొడుపు (పెద్దఊఁదువత్తి.)

(అం): వాసనకొడుపు - మి॥.

1610. తురుష్కదేశమునందుఁబుట్టు అందుగుబంక

(సం): తురుష్కః - పిండకః - సిహ్లః - యావనః - కచతైలాఖ్యః - సిహ్లః - పు॥ కపిచం - న॥ (ఈ 3 ధూపద్రవ్యమని త్రి-శే-) పావనః - కపిః -

కషాయాఖ్యః - చపలః - చలః - కృత్రిమ - క్షేత్రికః - వరః.

1611. చిల్లమడ్డి. (అందుగు బంకతోఁ జేసిన ధూపద్రవ్యము.)

(సం): కృత్రిమం - న॥. (ఆం): చిల్లి - చిల్లమడ్డి.

1612. సరళ దేవదారువులబంక

(సం): పాయసః - వృకధూపః - శ్రీవాసః - శ్రీవేష్టః సరళద్రవః - పు॥ (రక్తశీర్షక-వేష్టః- దధిః-పు॥ శ్యాఖ్యం-న॥)(కుండలీకృతశబ్దములకు వై॥ టీకలో గుగ్గిలమని యర్థమిచ్చియున్నది.) శ్రీవత్సపిణ్యాకః.

1613. పాలమడ్డి

(సం): దధ్యంకః - క్షీరాంకః - ఘృతాంకః - సరళద్రవః - పు॥.

1614. ధూపము (వాసనపొగ.)

(సం): సంచారీ - న్॥ ధూపః - గంధపిశాచికా - స్త్రీ॥ తూణః - చపలః - చలః.

(ఆం): దూపము - వై॥.

1615. దూపాత్రి (ధూపము వేసెడు పాదము పెట్టిన తట్ట.)

(ఆం): దుపాత్రి.

1616. కృత్రిమధూపము

(సం): సమగంధకః - పు॥.

1617. కస్తూరి

(సం): మృగనాభిః - పు॥ మృగమదః - పు॥ మదాహ్వః - పు॥ కస్తూరి - గంధచేలికా - గంధకేలికా - గంధధూలిః - కామాంధా - స్త్రీ॥ మృగనాభిజం - న॥ గంధశేఖరః - పు॥ మోదినీ - స్త్రీ॥ మార్జారీ - నగః - పు॥.

(ఆం): కస్తురి - వై॥ కస్తురిపిల్లియ - ఇట్టిగోరజేము - జింకపొక్కిలి - మెకపుటాము - మదము.

1618. చూర్ణముగా నుండుకస్తూరి

(సం): ఖరికా - స్త్రీ॥.

1619. తక్కోలపుచెట్టు

(సం): కోలకం - తక్కోలకం - (పా) కంకోలకం - (పా) కక్కోలకం - కోశఫలం - న॥ తక్కోలా - స్త్రీ॥. (ఇవి దాని ఫలము పేళ్లని కొందఱు.) పరం - కోశఫలం - ఫాలం - న॥ కార్పాసః - కృతమాలకః - పు॥.

1620. కర్పూరము

(సం): కర్పూరం - పు॥ ఘనసారః - చంద్రః - సితాభ్రః - (పా) సితాభః - హిమాహ్వయః - వేధకః - వేరకః - రసకేసరః - తరుసారః - రేణుసారః పు॥ హిమవాలుకా - స్త్రీ॥ చంద్రభస్మ - న్, న॥ సతాంగః - చంద్రస్ఫటికాభిధః - స్ఫటికాభ్రః.

(అం) : కపురము - కప్పురము - వై॥ కర్పము - గంబురము - గంబూరము - గంబుర-కప్పుగంబూర-గంబురా - గంబూరు - చలియిసుక - నెల-సిరము.

1621. నెలవత్తి (పచ్చకప్పురపు పలుకు.)

(అం) : నెలవత్తి.

1622. పచ్చకప్పురము (చల్లదనమును మంచిపరిమళమునుగల ఒకవిధమైన కర్పూరము)

(అం) : పచ్చకప్పురము - వై॥.

1623. చందనము (మంచిగంధము.)

(సం) : గంధసారః - మలయజః - భద్రశ్రీః - భద్రాశ్రయః - చందనః - వ్న॥ మాలయః - శ్రీఖండః - రౌహిణః - సారగన్ధః - పు॥ పిష్టం- సౌరభమ్ - చంద్రకాన్తం - ఏకాంగమ్ - న॥ శ్రీఖండః - పు॥.

1624. మిక్కిలిచల్లనైన తెల్లచందనము

(సం) : తైలపర్ణికం - న॥ కిరాతజం-బలా - ఆహార్యం - ఆపింజనం.

1625 మిక్కిలివాసనగల చందనము

(సం) : గోశీర్షం - న॥.

1626. మామిడిపండువాసనగల పసుపువన్నెచందనము

(సం) : హరిచందనం - వ్న॥.

1627. మలయపర్వతమునందుఁబుట్టిన పచ్చచందనము

(సం) : పీతాభం - వర్ణదం - న॥ అర్కేష్టం.

1628. ఎఱ్ఱని చందనము

(సం) : తిలపర్ణి - స్త్రీ॥ (ప) తిలపర్ణి - న్, పు॥ పత్త్రాంగం - రంజనం - రక్తచందనం - కుచన్దనం - న॥ తామ్రసారం - జఘన్యం - రక్తం.

1629. చందనములోని భేదములు

(సం) : సోమయోని - ఇ, న॥.

1630. గంధములోఁ జాచి కలిపెడువిత్తు

(అం) : గవిలెము.

1631. జాజికాయ

(సం) : జాతికోశం - జాతిఫలం - జాతిసారం - మాలతీఫలం - రాజభోగ్యం - పుటం - న॥ పున్నాగః - కోశఫలమ్ - న॥ సముద్రాంతం.

1632. జాజికాయపట్ట

(సం) : జాతీపత్రీ - మాలతీపత్రికా - స్త్రీ॥.

1633. జాపత్రి

(సం) : జాతిపత్రికా - జాతీకోశీ - స్త్రీ॥ జాతికం - న॥ పల్లకర్కాటః - పు॥ స్థైర్యః.

(అం) : జాపత్తిరి - జాజిపత్తిరి - జాజిపత్రి-జాపత్రి-

1634. గసగసాలు

(సం) : సూక్ష్మబీజః - గసగసః - గసకః - సుబీజః - న॥ సూక్ష్మతండులాః - పు, బ॥ (మస్తు -) ఖాఖసతిలాః.

(ఆం) : గసగసలు - గసగసాలు - వై ॥ బ॥.

1635. ఏలకి లవంగపుపట్ట జాపత్రి

(సం) : త్రిగన్ధం - త్రిసుగన్ధం - త్రిజాతం - న॥.

1636. నాగకేసరములతోఁగూడిన పైమూఁడు

(సం) : చతుర్జాతం - న॥.

1637. పచ్చకర్పూరము తక్కోలాగరు సిల్హకములతోఁగూడినది

(సం) : సర్వగంధం - న॥.

1638. లవంగములు, పోక, తక్కోలము, జాజికాయు, పచ్చకర్పూరములమిశ్రము

(సం) : పంచసుగన్ధమ్ - న॥.

1639. కలపము (కర్పూరాగరు కస్తూరి తక్కోలములతోఁగూడిన గంధము

(సం) : యక్షకర్దమః - పు॥. (ఆం) : కదంబము - కలపము.

1640. కర్పూరకుంకుమ మిశ్రమైన చందన చూర్ణము (బుక్కాలోభేదము.)

(సం) : పాంశుచామరం - న॥.

1641. సుగంధద్రవ్యములను జేర్చిమెదిపినముద్ద

(సం) : గాత్రానులేపనీ - వర్తిః - స్త్రీ॥.

1642. అగలునత్తు (గంధద్రవ్యవిశేషము.)

(ఆం) : అగలునత్తు.

1643. కస్తురిపసుపు

(సం) : కాలేయః - కాముకప్రియః - పు॥ గంధహారిద్రా - సుగంధహారిద్రా - స్త్రీ॥

1644. మైపూఁతకై మెదిపిన గంధాదులు

(సం) : వర్ణకం - విలేపనం - లేపనం - న॥ (గాత్రానులేపనీవర్తి శబ్దములున్ను యీ 3 శబ్దములును మైపూఁత యని కొందఱు.) సమాలంభః - పు॥ ప్రసాధనం - న॥ ఆలేపః.

1645. వధూవరులు పరస్పరము పూసికొను మైపూఁత

(సం) : గోపాలీ - స్త్రీ॥.

1646. చేతికిపూసికొను సుగంధద్రవ్యము

(సం) : కరణం - హస్తలేపనమ్ - న॥.

1647. కుంకుమాది విలేపనము

(సం) : విచ్ఛిత్తిః - కషాయః - పు॥ సమాలభనం - న॥.

1648. అంబరు (సుగంధద్రవ్యము.)

(సం): (అంబరం - న॥) (ఈ శబ్దము స, శ, *సం, లో త్రిలింగముగా వ్రాసి సుగంధము గలది యని యున్నది.),

(ఆం): అంబరు - వై॥.

1649. గందపొడి

(సం): చూర్ణం - న॥ వాసయోగః - పు॥.

(ఆం): బుక్క - బుక్కా - బుక్కాము - గందవొడి - గందపొడి - గందపుం బొడి - (జాబుర - (రూ) జాబురా - అనియు నొక పద మీ యర్థమునం గలదు.)

1650. జాబు తావిగట్టిన గందపు చొక్కపొడి

(ఆం): జాబు -

1651. వాసనగట్టిన వస్తువు

(సం): భావితం - వాసితం - త్రి॥.

1652. తట్టుపునుఁగు (తట్టియెత్తిన మేలైన పునుఁగు.)

(ఆం): తట్టుపునుఁగు - పూతిపునుఁగు.

1653. చట్టము

(సం): (బిడాలకం - న॥).

(ఆం): చట్టము - పునుఁగుచేట్టము - పిల్లిగడ్డ.

1654. పన్నీరము

(సం). పన్నీరం - న॥ హిమాంబు - న॥.

(ఆం): పన్నీరు - వై॥ పూనీరు - గొజ్జెంగినీరు.

1655. గంధమాల్యాదులచే వస్త్రాదుల సంస్కారము (వాసెనకట్టుట.)

(సం): అధివాసనం - న॥ భావనా - స్త్రీ॥.

1656. వివిధములైన గంధద్రవ్యములు

(సం): చీడా - స్త్రీ॥.

1657. తలయందలి పువ్వులదండ

(సం): మాల్యం - న॥ మాలా-స్రక్ - జ్॥ స్రజా - స్త్రీ॥ రుచ్యం - న॥ గుణీ - న్॥ దండః - పు॥ అంకలిః.

1658. సంపంగిపూలదండ

(సం) ; కకుప్ - భ్ - స్త్రీ॥ చంపకమాలా.

1659. వెండ్రుకలో బయటికి తెలియనట్లు ముడిచినపూదండ

(సం): గర్భకః - పు॥.

1660. సిగనువ్రేలెడి పూదండ

(సం): ప్రభ్రష్టకం - న॥.

1661. నొసటిమీఁదఁబడునట్లు ముందుఁగట్టిన పూదండ

(సం): లలామకం - న॥.

1662. మెడనుండి చక్కఁగాఁజొమ్మన వ్రేలు పూదండ

(సం): ప్రాలంబం - న॥.

1663. జాసికదండ (తలముందు ప్రక్క నుంచఁబడినపూదండ.)

(అం): జాసికదండ.

1664. జొమ్మనజందెమువలె నడ్డముగా వైచికొన్నపూదండ

(సం): వైకక్షకం - (పా) వైకక్ష్యకం - న॥.

1665. సిగదండ (శిఖమీఁదజుట్టఁబడిన పూదండ.)

(సం): ఆపీడః - శేఖరః - పు॥ వతంసః - అవతంసః - పు॥.

(అం): సిగబంతి - సిగదండ - కచ్చే.

1666. తోమాలె (పెద్దదండ)

(అం): తోమాలె - తోమాలియ - తోఁటమాలె - తోఁటమాలియ.

1667. పుష్పసరము

(అం): ఎత్తు - బొందు.

1668. పుష్పాంజలి సేస

(అం): సేస.

1669. తురాయి (నిడుపుకాఁడపెట్టి కట్టిన పూబంతి.)

(అం): తురా - తురాయి.

1670. పూలపొట్లము

(సం): (మాల్యగ్రంధిః - స్త్రీ॥).

(అం): పువ్వుచెత్తు - పువుచెత్తు - పూవుచెత్తు - పూచెత్తు - పూలపొట్లము - పూవులపొట్లము - పువ్వులపొట్లము - తూలిక.

1671. పొట్లము (పువ్వులుమొదలగువానిని ఆకులులోనగు వానియందుంచి మడిచిన మడుపు.)

(సం): పోట్టలీ - స్త్రీ॥ (ఇది వస్త్రబద్ధ ద్రవ్యమని స. శ. సం.)

(అం): పొట్లము - వై॥ పొతము.

1672. మాల్యాదిరచన

(సం): గుంఫః - సందర్భః - పు॥ గ్రంథనం - న॥.

1273. వాడఁబడినదండ

(సం): నిర్మాల్యమ్ - న॥.

1674. కేశములను అలంకరించుట

(సం); రచనా - స్త్రీ॥ పరిస్కన్ధః - పు॥.

1675. కేశములను పరిమళింపఁజేయుట

(సం): భావనా - వాసనా - స్త్రీ॥.

1676. పన్నికము (మాల్యాదులచేనైన శృంగారవిశేషమునుబుట్టించుట.)

(సం): రచనా - స్త్రీ॥ పరిస్పందః - ప్రతియత్నః - పు॥ భూమికా - భక్తిః భంగీ - క్లృప్తిః - స్త్రీ॥ కల్పనం - న॥ ప్రపంచః - పు॥.

(ఆం): పన్నకము - పన్నికము - పన్నిక - పన్నుగడ.

1677. నెఱతనము (వస్తువులయొక్కగాని గుణాదులయొక్కగాని నిండియుండుట.)

(సం); ఆభోగః - పు॥ పరిపూర్ణతా - స్త్రీ॥.

(ఆం): నెరతనము.

1678. తలగడ

(సం): ఉపధానం - న॥ ఉపబర్హః - పు॥ గండుః-పు॥ ఉచ్ఛీర్షం-ఉపబర్హణం- న॥

(ఆం): తలగడ - తలాడ - తలాఁడు - తలాటి - తలాపి - తలాఁపు - తలయంపి - తల్లపి - తల్లడ - ఒరగు - ఒఱగు - ఒఱుగు - ఒఱుగ - ఒఱగుబిల్ల - ఒఱగుబిళ్ల - బిల్ల - దురాడము - లోదు-బాలీసు.

1679. దిండు (నిడుపాటిగుండ్రపు తలగద్ద.)

(సం): చాతురః - మసూరకః - పు॥.

(ఆం): బటువుబిల్ల - బటువు - దిండు - ద్రిండు - సురమాలి.

1680. అర్ధచంద్రాకారమైన తలగడ

(సం): గర్భోణీ - స్త్రీ॥ గర్భోనిః - ప్రగ్రీవః - స్తబరకః - గండకః - పు॥ మత్తవారణః.

1681. కీఁచుబిళ్ల (అదిమినప్పుడు కీఁచు కీఁచుమనుట్లులోపల విల్లు పెట్టి కుట్టిన తలగడ.)

(ఆం): కీఁచుబిల్ల - కీఁచుబుఱ్ఱ - సకిన.

1682. దిండులోని మఱియొకభేదము

(సం): గల్లచాతురీ - స్త్రీ॥.

1683. పఱుపు

(సం): శయ్యా - స్త్రీ॥ శయనీయం - శయనం - తలిమం - తలినం - తల్పం - న॥ ప్రస్తారః - నిమజ్జథుః - పు॥.

(ఆం): పరుపు - పఱపు - పానుపు - (రూ)పాన్పు - పక్క-పదుక-పరియంకము వై॥ తలివము - తలిమము - దలిమము - దడిమము - దడివము - దడిబము - మెత్త - పలంగు - ఒత్తు - సెజ్జ.

1684. దూదిపఱుపు

(సం): తూలికా - స్త్రీ॥.

1685. **హంసతూలికాతల్పము**

(ఆం) : అంచెగరులపానుపు.

1686. **లేపు (శయ్యపైపఱుపు.)**

(ఆం) : రేబ - లేపు.

1687. **టాకా. (పరుపులోని దూదికుప్పవడకుండుటకై క్రిందమీఁద జానకు జానకువేసి కుట్టెడు చిన్నగుడ్డ పేలికలు.)**

(ఆం) : టాకా.

1688. **శయనము**

(సం) : (శయనమ్ - న॥).

(ఆం) : మెత్త - పడక - పడుక - పఱుపు - పవళింత - పవళింపు - పవ్వళింపు పానుపు - పాన్పు.

1689. **మంచము**

(సం) : మంచః - పర్యంకః - పల్యంకః - పు॥ ఖట్వా - ఖట్టికా - నిషద్వా సందీ - అవసక్థికా - సీ॥ తలినం - న॥ అపాశ్రయః - మత్తవారణం.

(ఆం) : కంకటి-కంగటి-పానుపు-పాన్పు-మంచము-వై॥

1690. **రవమంచము (కిఁచుకిఁచుమని మ్రోగెడు మంచము.)**

(ఆం) : సకినలమంచము - సకినెలమంచము - ద్వ॥.

1691. **పట్టెమంచము**

(సం) : (పట్టికామంచః-పు॥).

(ఆం) : పట్టెమంచము - పట్టెడమంచము - పకెమంచము.

1692. **ఉయ్యాలమంచము**

(ఆం) : తూఁగుటుయ్యల - తూఁగుమంచము.

1693. **కుక్కి. (చిన్నమంచము.)**

(సం) : ఖట్టికా - సీ॥. (ఆం) : కుక్కి - పలకము.

1694. **కుక్కి. (త్రాళ్లువదలి పల్లముపడిన మంచము.)**

(ఆం): కుక్కి.

1695. **కోడు**

(సం): ఖట్వాంగం - న॥ ధ్వజః - పు॥ మార్జారః - (పాంశులః - పు॥).

(ఆం) : కోడు - మంచపుకోడు.

1696. **మంచపుకోడులోనగునది**

(ఆం) : కాలు.

1697. **బొగడ. (దానిశిఖరము.)**

(ఆం) : బొగడ.

1698. **పట్టె**

(సం) : (పట్టికా - సీ॥). (ఆం) : పట్టె - పట్టియ.

1699. కొస (పట్టెకొస.)
(సం) : (పట్టికాగ్రం - న॥). (అం) : కొస - కుసి - కూచము.

1700. తలాపి. (పండుకొనునప్పుడు తలయుంచుకొనెడుదిక్కు.)
(అం) : తలాంపి - తలయంపి - తలగడ.

1701. కాళ్లకట్ట (కాళ్లుంచుకొనెడుదిక్కు.)
(అం) : (కాళ్లకట్ట -).

1702. చట్టము (మంచములోనగు వానిచట్టము మంచపుపట్టెలోనగువాని చేరిక.)
(సం) : (పట్టికా - స్త్రీ॥). (అం) : చట్టము.

1703. కాళ్లకట్టత్రాడు
(అం) : పుంజము.

1704. నవారు (చిత్రమైనచిన్నపట్టె.)
(అం) : నవారు,

1705. పట్టెడ. (మంచెములోనగువానికినల్లెడునవారు.)
(అం) : పట్టెడ.

1706. మంచెముమీఁదిచాందిని
(సం) : కుంద్రంకః - పు॥.

1707. చిగుళ్లుమొదలయినవానిచేత నేర్పఱచినసెజ్జ
(సం) : సంస్తరః - ప్రస్తరః - ప్రసరః - పు॥.

1708. చెండు
(సం) : గేందుకః - కందుకః - గండుకః - ఇరిపకః - చోదనాగుడః - పు॥ గిరిః - (గిరీయకః).

1709. పూఱంతి
(అం) : చెండు.

1710. చాఁప
(సం) : కటః - కిలింజకః - పు॥ అఘః - వీరకః.
(అం) : చాఁప.

1711. కీతు. (కొబ్బరియాఁకుచాఁప.)
(అం) : కీతు.

1712. వట్టివేళ్లచాఁప
(సం) : తలాచీ - నలపట్టికా - స్త్రీ॥ నలకటః - పు॥ (ఇవి కిక్కసగడ్డిచాఁప అని కొన్నిటఁగలదు.)

1713. అన్నవస్త్రములు
(సం) : కశిపుః - స్త్రీ॥.

1714. శయనాసనములు

(సం): ఔశీరమ్ - న॥.

1715. దీపము

(సం): దీపః - ప్రదీపః - స్నేహాశః - కజ్జలధ్వజః - దశేంధనః - గృహమణిః
దోషాతిలకః - దశాకర్షి - న్॥ స్నేహప్రియః - జటాజ్వాలః - ద్యోతనః

(అం): దివ్వె - దివ్వియ - దివియ - దీవియ - దివ్య - దివె - దీవి - దివె - జి
టాలు - బ॥ జోతి - వై॥ తిర్లిక - తిర్వళిక - దిబ్బెము - పంజే,

1716. దీపముపంక్తి

(సం): దీపాలీ - దీపశృంఖలా - స్త్రీ॥.

1717. దీపముయొక్కకాంతి

(సం): దురోణః - పు॥ దీపవల్లి - దీపికా.

1718. కొడి (దీపపుకొడి.)

(సం): లోచకః - దీపధ్వజః - పు॥ దీపశిఖా - స్త్రీ॥ అంజనం - కజ్జలం - న॥.

(అం): కొడి - వై॥.

1719. కొణుఁగురు (దీపముయెక్కచిట్టెము.)

(సం): లోచకం - దీపకిట్టం.

(అం): కొడుఁగురు - (రూ) కొణుఁగురు - కొణుఁదురు.

1720. వత్తి (దీపపువత్తి.)

(సం): వర్తిః - దశా - తులా - తైలమాలీ - స్త్రీ॥ ఆవర్తః - పు॥.

(అం): వత్తి - వై॥.

1721. మైనపువత్తి (దీపమువెలిగించుటకై మైనముతోఁజేసినవత్తి.)

(అం): మైనపువత్తి - వై॥.

1722. దీపస్తంభము

(సం): శిఖాతరుః - దీపవృక్షః - జ్యోత్స్నావృక్షః - కౌముదీవృక్షః - కౌము
దీద్రుః - దీపపాదపః - ద్వీపధ్వజః - పు॥.

1723. సెమ్మె. (ఇత్తడిదీపస్తంభము.)

(అం): సెమ్మె - దండుదివియ.

1724. తిరువడికోల. (దాసరివాని దీపస్తంభము.)

(అం): తిడువడికోల.

1725. ప్రమిదె. దీపపాత్రము

(సం): మల్లిః - పు॥ కౌశికా - స్త్రీ॥.

(అం): ప్రమిద - ప్రమిదె - ప్రమెదె - ప్రమ్మిద.

1726. దీపముయొక్క ఆధారము

(సం): కజ్జలరోచకః - పు॥ దీపాధారః - పు॥.

1727. గుమ్మటము. (దీపముంచెడు కాకితపుగూడు.)

(అం): గుమ్మటము.

1728. మహాజోతులు. (దీపములోని భేదము.)

(అం): మహాజోతులు - బ॥.

1729. దివిటి

(సం): (కరదీపికా - స్త్రీ॥). (అం): దివటి - దివటీ - దివ్వటి - పంజో.

1730. దివిటీలలోని భేదములు

(అం): అగ్గిబోడి - ఇంగిలాయ - ఇలాయ - ఇలాయి - కరదివియ- కరదివ్వియ-
కరదివ్వె - కాగడ - కాగడా - కోలదివియ - కోలదివ్వె - చేదివియ -
చేదివెలుఁగు - జోంజము - జుంజాము - దివటి - దివటీ - దివిటి - దివిటీ -
దివియ - దివ్య - దివ్వటి - దివ్వటీ - దివ్విటి - దివ్విటీ - దివ్వెటి - దీటి -
దీవటి - దీవిటి - దివె - నడదివియ - నిచ్చెనపంజు - నిచ్చెనదోవ్వెపంజు -
పంజు-పంజాయీ - పగలొత్తులు - బ॥ పెనుపంజ-పముజ-మోబత్తులు -
మషాలు.

1731. అగ్గిబోడి

(సం): (కరదీపః - పు॥).

1732. జుంజురు. (దీపావళి పండుగ నాటి రాత్రి బాలురు కాల్చి త్రిప్పెడు
తెల్లు విడవలిలోనగు వాని సన్నని కట్ట.)

(సం): కాష్ఠదీపికా - (స్త్రీ॥).

(అం): జోంజురు - జుంజుము - జుంజాము - దుందురు - దుందుము - జుంజోరుకట్ట -
దివ్వియకోల - దివ్వెకోల - దివియకోల - సురుడు.

1733. నీలాలి. (రెండు ముఖముల దీపారాత్రికపు తట్ట.)

(సం): (ద్విముఖదీపికా - స్త్రీ॥).

(అం): నీలాలి - ద్వి॥.

1734. తక్కటి. (మూడు ముఖములుగల దీపారాత్రికపు తట్ట.)

(సం): త్రిముఖదీపికా - (స్త్రీ॥). (అం): తక్కటి.

1735. ఆరతి

(సం): నీరాజనా - స్త్రీ॥ ఆరాత్రికం - న॥.

(అం): ఆరతి - (రూ) ఆర్తి - హారతి - వై॥ నివాళి - నివాళిక - నివ్వాళి -
నివ్వాళిక.

1736. పీఁట

(సం): పీఠం - ఆసనం - న॥ విష్టరః - పు॥ ఖట్టికా - స్త్రీ॥ ఆసన్దీ-మల్లికా స్త్రీ॥

(చివరవి రెండు జపము మొదలగునవి చేయుకాలమున క్రింద వేసుకొను నవియని కొందఱు.)

(ఆం): గద్దె - గద్దియ - పీఁట - వై॥ (తొలిరెండు ఉన్నతపీఠమునకునుఁ జెల్లు.)

1537. ముక్కాలిపీట. (మూఁడు కాళ్లుగల పీట.)

(సం): త్రిపాత్పీఠీ - స్త్రీ॥),

(ఆం): ముక్కాలిపీఁట - ముక్కాలిపీఁట.

1738. చౌకాలిపీట. (నాలుగుకాళ్లు గల యెత్తుపీఁట.)

(ఆం): చవుకాలిపీఁట - చౌకాలిపీఁట.

1739. కుర్చీ. (కూర్చుండునట్టి యున్నత పీఠము.)

(ఆం): కుర్చీ.

1740. చదిరిక. (కూర్చుండెడి తడిక).

(ఆం): చదిరిక - చదర - చర్మఖండంబు.

1741. బల్ల (కూర్చుండుటకై కాళ్లమర్చిన యెత్తుపలక.)

(సం): (ఫలకా - స్త్రీ॥). (ఆం): బల్ల - పలక - మేజా.

1742. కట్లబల్ల. (కత్తెరగాళ్ల మడుపుబల్ల.)

(ఆం): కట్లబల్ల.

1743. కట్లపీఁట. (చవుకముగనుండు మంచమువంటి పీఁట.)

(సం): ఆసందీ - లఘుఖట్వికా - స్త్రీ॥.

1744. ఉత్కృష్టమైన పీఠము

(సం): పీఠీ - స్త్రీ॥ మహాపీఠం - న॥.

1745. డొల్ల. (చేటవలె మూడుప్రక్కలయందు అడ్డుపలుకలుగల బల్లలోనగునది)

(ఆం): డొల్ల - (ఇది బుట్ట యని కొందఱు.)

1746. తివాసి. (మేలైన చిత్రాసనము.)

(ఆం): తివాసి - (రూ) తివాసీ.

1747. మహాయోగపీఠము

(సం): సౌకాలికమ్ - న॥.

1748. విసిపలక. (పడుకకొఱకైన పెద్దపలక).

(ఆం): విసివలక.

1749. మణికి (స్థిరాసనము.)

(ఆం): మణికి.

1750. సరస. (ఆసనార్థము. అర్ధాసనము.)

(ఆం): సరస.

1751. బుట్ట. (పుష్పాదులుంచెడు కరండము.)
(సం) : (పుటః - పు॥).
(అం) : కరడు - కరడిగ - గరిడియ - పుటిక - పుటికె - పుట్టి - పుట్టిక - బుట్ట - బుట్టి - బుట్టిక - సజ్జ - గూడ.

1752. బరిణె (కాటుక మొదలగునవి యుంచుకొనెడు పాత్ర.)
(సం) : (భరణి - ॥)
(అం) : బరణి - బరిణె - వై॥ తారుపు - తార్పు - డబ్బ - డబ్బి - పక్కణి - పూనె - కరవటము - వై॥ కరవడము - కోరాటము - వై॥ గుండీ.

1753. సిందూరముంచుకొనెడు కొయ్యగిన్నె
(సం) : పుస్తకమ్ - న్న॥.

1754. గంధము మొదలగునవియుంచే పాత్ర
(అం) : కుడక.

1755. గందపుకుడక (చందనముంచుకొను పాత్రము.)
(సం) : చాతురీకం - త్రి॥ (నిష్ఠానం - వీతకం - న॥).
(అం) : గందపుకుడక.

1756. పంకిణి (పరిమళద్రవ్యములుంచుకొనెడు పాత్రవిశేషము.)
(అం) : పంకిణి.

1757. కరాటము
(సం) : సముద్గకః - సముద్గః - సంపుటకః - సంపుటః - పు॥ (ఇవి నిఘంటువులలో వేరుగ నున్నవి కాని అడపము పేళ్లు అనియే యెఱుంగునది. చూ. 1946 అడపము.)

1758. పోకలు పెట్టు పళ్లెము
(సం) : ఫరువకం - పూగపాత్రమ్ - న॥.

1759. తాంబూలపాత్రము. తములపాకులతట్టు
(సం) : స్థగీ - స్త్రీ॥ (రసాతలః - పు॥).
(అం) : తబుకు - కంపె - కుంపె - కుప్పె - కుప్పియ - జాలవల్లిక - ద్వ॥ (చివర శబ్దము - చిత్రపుపని చేసిన తములపాకుల తట్టకు పేరు.)

1760. కరాటము (కర్పూరాది పాత్రము.)
(సం) : (శీర్ణ కరండం -) కరండం.
(అం) : కరాటము - కరవటము - కరవడము - కరడ.

1761. అడపము (వక్కాకుతిత్తి. సంచి.)
(సం) : తాంబూలధానీ॥ కరంకః - పు॥.

(ఆం): అడపము - (రూ) హడపము - పదరము - సంబెళ - సంబళిక - ఆకు సంబెళ - వల్త్రము - తిత్తి.

1762. కరతిత్తి (వస్త్రపుసంచి.)

(సం): (కరధృతిః - సీ॥). (ఆం): కరతిత్తి - వై॥.

1763. పదరము (తములపాకులనుపదిల పఱుచునది.)

(ఆం): పదరము.

1764. సున్నపుఁగాయ

(సం): (చూర్ణకరండః - పు॥). (ఆం): సున్నపుఁగాయ.

1765. పోఁకత్తు

(సం): సరోయోనిః - పూగదళినీ - సీ॥) పూగావపనీ - గంత్రీ - ఉద్వేగకర్తరీ - కర్తరీ - సీ॥.

(ఆం): పోఁకొత్తు - ఆకొత్తు - అడకొత్తు - అడకత్తు - అడకత్తెర.

1766. సున్నము

(సం): చూర్ణం - న॥ ఛురా - సుధా - సీ॥.

(ఆం): సున్నము - వై॥.

1767. మెఱుఁగుసున్నము(మంచిసన్నని గచ్చుసున్నము.)

(ఆం): మెఱుఁగుసున్నము.

1768. వక్కలు (కత్తిరించిన పోకపండ్లతునకలు.)

(సం): (పూగఖండాః - పు, బ॥) ఉద్వేగం - ఖండపర్కటమ్-న॥ పూగీఫలమ్-న॥.

(ఆం): వక్క - వీయె - లీయె.

1769. బాగాలు. వక్కపొడి

(సం): (పూగభాగాః - పు. బ॥) మత్తవారణః - పు॥.

(ఆం): బాగములు - (రూ) బాగాలు - బాగలు - వై॥ చెక్కలు - బ॥ నెలవత్తి.

1770. ఆరంగపువక్క (మేలైన ఒకవిధపు చెక్క.)

(ఆం): ఆరంగపువక్క.

1771. చికినివక్క (చోయవక్క.)

(సం): (చిక్కణం - న॥) (ఆం): చికిని - చికినము..

1772. వక్కసొక్కు

(సం): పూగమదః - పు॥.

1773. కాఁచు

(సం): (ఖాదిరః - పు॥). (ఆం): కాఁచు - కవిరి - పోఁకగంజి.

1774. కాచేవడియము (తాంబూలముతోఁగూడనుపయోగించుకొనుటకుఁ గాఁచులోనగువస్తువులఁజేర్చిచేసినయుండ)

(సం): (ఖాదిరవటిః - ॥).
(అం): కయిరవడి - వై ॥ (రూ) కైరవడి - కాచువడియము.

1775. ఆకుఁజోట్టు

(సం): (పర్ణస్తబకః - పు॥). (అం); ఆకుఁజోట్ట - ఆకుబట్ట.

1776. ఆకుమడుపు

(సం): (వృత్తపర్ణం - న॥).
(అం): ఆకుమడుపు - మడుఁగులు - బ॥ మడుపులు - బ॥.

1777. పట్టీ (లోపల వక్కఁబెట్టిచుట్టిన తములపాకుచేట్టు.)

(అం): పట్టీ.

1778. తాంబూలము

(సం): (తాంబూలం - న॥) స్త్రీరంజనం - న॥ వీటికా - సీ॥ శోభకృత్ - త్, పు॥ ముఖభూషణం - న॥.

(అం): తమలము - తమ్మలము - తములము - తమ్ములము - వీడెము- వీడ్యము- వీడియము - విడ్యము - విడియము - విడియ - విడెము- వై ॥ వక్కాకు- వక్కాకులు - బ॥ పళ్లెము - పళ్లెరము - పళ్యము.

1779. తమ్మ (నములఁబడిన తాంబూలము.)

(సం): ఆవేలం - న॥ (తాంబూలకం -) అంబలోర్ణమ్.
(అం): తమ్మ - (తమన).

1780. తమ్మకళ (తాంబూలపుమఱక.)

(అం): తమ్మకఱ.

1781. వక్కలాకులు (పూగఖండసహితమైన తాంబూలము.)

(అం): వక్కలాకులు - బ॥.

1782. తమ్మపడిగము (తమ్మ యుమిసెడి పాత్రము.)

(సం): ప్రతిగ్రాహః - పతద్గ్రహః - కటకోలః - పట్టకః - ప్రోంఠః - ఆచామనకః - పు॥ కళాచికా - నఖా - సీ॥ పూగపీఠం - న॥.

(అం): కాళజి - కాళాంజి - కళాంజి - కళాచిక - తమ్మతసుకు - తమ్మపడిగ - తమ్మపడిగము - పడిగ - (రూ) పడిగము.

1783. నమలఁబడిన తాంబూలముయొక్కరసము

(సం): అంబిలా - సీ॥.

1784. కొయ్యతమ్మతొట్టి

(సం) : వాలః - పు॥ పాలః - దారుపతద్గ్రహః - పు॥.

1785. పండ్లపొడి

(సం): నిఘృక్వణం - దంతశాణం - న॥. (ఆం): పలుగర - ద్వి॥.

1786. దువ్వెన

(సం): ప్రసాధనీ - కంకతికా - స్త్రీ॥ కంకతః - ప్రసాధనః - పు॥.

(ఆం): దువ్వెన - చిక్కంటి - చిక్కంటు - చిక్కంచె - చిక్కోల.

1787. నూనె నమర్చిన దువ్వెన

(ఆం): నూనెపంకెన.

1788. ఈర్పెన

(సం): (లిక్షావికర్షి -॥). (ఆం): ఈరుపెన - ఈర్పెన.

1789. తిజి (కర్ణరంధ్రాదులలో త్రిప్పెడువర్తి)

(ఆం): తిజి.

1790. గులిమికదురు (గులిమితీసికొనెడు వెండిలోనగు వానిపుల్ల.)

(ఆం): గులిమికదురు.

1791. కమ్మనూనియ (సంపెఁగమొదలగువానిఁ జేర్చిన చేసిన తైలము

(ఆం): కమ్మనూనియ.

1792. చీరెలు వాసనకట్టు ద్రవ్యము

(సం): పిష్టాతః - పటవాసకః - పు॥ ధూళిగుచ్ఛం - న॥.

1793. అద్దము (ముఖముఁ జూచుకొను గాజుబిల్ల.)

(సం): దర్పణః - ముకురః - (పా) మకురః - ఆదర్శః - అబ్దః - కర్క

కర్పరః - సమ్ముఖీ - న్, పు॥ ఆత్మదర్శకః.

(ఆం): అద్దము - వై॥.

1794. సులోచనము (కంటికి వేసికొను అద్దములు.)

(సం): (సులోచనమ్ - న॥). (ఆం): ముక్కద్దము - వై॥.

1795. దుర్భిణి యద్దము

(ఆం): ఓకు - గ్రా॥.

1796. విసనకఱ్ఱ

(సం): వ్యజనం - వీజనం - తాళవృంతకం - న॥ ఉత్క్షేపణః - పు॥.

(ఆం): విసనకఱ్ఱ - వీవన - వీవెన - సురటి - సురటీ.

1797. ఆలవట్టము (వస్త్రముతో గుండ్రముగా నేసిన విసనకఱ్ఱ

(సం): ఆలావర్తం - న॥).

(ఆం) : ఆలవట్టము - పరివట్టము - సీవిరి - సూరెపానుపు - సూరెపాన్పు.

1798. పంకా (పెద్ద విసరుఁగఱ్ఱ.)

(ఆం) : పంకా - గ్రా॥.

1799. శ్రీఖండము

(ఆం) : మలాక.

- మనుష్యవర్గము. (మనుష్యులతోఁ జేరిన పదసమూహము) ముగిసెను. -

ప ద సూ చి క